

करवीर सरदारोंच्या कैफियती

संपादक : स्व. आ. गायकवाड

954.74

954.74

Gai

महाराष्ट्राच्या इतिहासाची साधने

मराठ्यांच्या इतिहासातील — प्रामुख्याने
दक्षिण महाराष्ट्र, कोकण, उत्तर कर्नाटक
प्रदेशात घडलेल्या इतिहासातील—
अनेक महत्त्वपूर्ण घटनांवर नव्याने
प्रकाश टाकणारे व त्या घटनांचा अर्थ
व संदर्भ दाखविणारे काही प्रमुख
इतिहास-ग्रंथ, कागदपत्रे, कैफियती—

(कव्हर पाहा)

महाप्रहोपाध्याय दत्तो नाम्नो ज्ञेयदात्र
 यांसी आदर ज्ञे

स. मा. गौरी

करवीर सरदारांच्या कैफियती

954.74
Gai

संपादक

खंडेराव आनंदराव गायकवाड
कोल्हापूर

प्रस्तावना

स. मा. गर्गे

किंमत आठ रुपये

म/१२५०

प्रकाशक

खंडेराव आनंदराव गायकवाड
बंगला नंबर ८, न्यू पॅलेस पोस्ट
कोल्हापूर

पहिली आवृत्ती

जानेवारी १९७१

मुद्रक

चि. स. लाटकर
कल्पना मुद्रणालय
'शिव-पार्वती'

४६१४ सदाशिव पेठ
टिळक रस्ता, पुणे ३०

अनुक्रमणिका

लेखकाचे मनोगत

प्रस्तावना

१ सेनापती घोरपडे, कापशीकर	१७
२ पंडित सुमंत	२९
३ हिंमतबहादूर चव्हाण	३४
४ सेना खासकील शिंदे, तोरगलकर	५७
५ हिंदुराव घोरपडे, गजेंद्रगडकर	६९
६ जसन मुलुक जाधव	७५
७ निंबाळकर सरनोबत	८२
८ पंडितराव	९०
९ मीराखान हकीम	९५
१० नेसरीकर शिंदे	१००
११ घाटगे बाजी नागपूरकर	१०३
१२ शहाजीराव खानवटकर भोसले	१०७
१३ हिरोजीराव पाटणकर	११२
१४ माणकोजीराव खानवटकर भोसले	११५
१५ बाबाजीराव गायकवाड	११८
१६ मानसिंगराव घोरपडे	१२१
१७ घाटगे झुंजारराव	१२६
१८ सदाशिवराव जोती दिवाण	१२९
१९ व्यंकटराव पाटणकर	१३४
२० रघुनाथ बाजी रेणावीकर	१३८
२१ नाईक निंबाळकर वाठारकर	१४०
२२ मुजुमदार	१४६
२३ पानसे	१४९

२४ विचारे	१५६
२५ हिंदुराव घोरपडे, गजेंद्रगडकर	१५८
२६ हरि रामचंद्र देशपांडे, पन्हाळा	१६७
२७ कादीर मुजावर	१७२
२८ जाधव हवालदार	१७६
२९ राजोपाध्ये	१८२
३० बहिरजी भोसले	१९०
३१ आप्पाजीराव गायकवाड	१९३
३२ बापूजी शिंदे, कोनवडेकर	२००
३३ परशराम भोसले हवालदार	२०३
३४ हणमंतराव खेडकर	२०८
३५ हैवती चव्हाण हुजरे	२१२
३६ रामचंद्र भट प्रधान	२१४
३७ निंबाळकर सरलष्कर	२१९
३८ संस्थान मठ करवीर	२२५
३९ जोशीराव	२२९
४० राव विश्वासराव गायकवाड	२३८
४१ घोरपडे अमीर उल् उमराव	२४१
४२ हिंदुराव घोरपडे, गजेंद्रगडकर	२४९
४३ पंडित (गुरुमहाराज)	२५५
करवीर सरदारांचे किताब	२५९
शिक्षे व मोर्तब	२६८
करवीर सरदारांचे सरंजाम	२७०
वंशावळी	२७१
सूची	२९२
शुद्धीपत्र	२९९

लेखकाचे मनोगत

‘करवीर सरदारांच्या कैफियती’, हा ग्रंथ वाचकांपुढे ठेवताना मला दोन प्रकारांनी आनंद होत आहे. एक तर, गेल्या दोन तीन वर्षांच्या प्रयत्नाने इतिहासाला उपयोगी पडतील अशी ही कागदपत्रे, कोल्हापूरच्या सरकारी दफ्तर खान्यातून मला संशोधित करता आली. आणि दुसरे, या निमित्ताने कोल्हापूरच्या अनेक सरदारांचे, जहागिरदारांचे आणि इनामदारांचे, कैफियतींच्या स्वरूपातील हे इतिहास मी प्रकाशात आणू शकलो. कोल्हापूरच्या इतिहासात गाजलेल्या प्रमुख घराण्यांचे हे संक्षिप्त इतिहास सुमारे सव्वाशे वर्षांपूर्वी लिहिले गेले आहेत. श्री. स. मा. गणें व मी ‘करवीर रियासतीची कागदपत्रे’ शोधित असताना या कैफियती माझ्या हाती पडल्या. त्यातील माहिती उपयुक्त आहे असे मला वाटले. म्हणून त्या प्रसिद्ध व्हाव्यात अशी श्रीछत्रपती शहाजी महाराज यांना मी विनंती केली. महाराज स्वतः इतिहासाचे मर्मज्ञ व जाणकार असल्यामुळे त्यांनी माझ्या विनंतीप्रमाणे या कैफियती प्रसिद्ध करण्यास सर्वतोपरी सहाय्य करण्याचे उदार अंतःकरणाने मान्य केले. त्यानंतर कैफियतींची निवड श्री. गणें यांच्या सल्ल्याने केली. कोल्हापूरतील जुना इतिहास चांगला परिचित असलेले श्री. शं. ह. वर्दीकर व श्री. र. मा. राजाशा यांनी संपादनाच्या कामी सहकार्य केले. आणि अशा सर्व प्रकारच्या सहाय्यातून प्रस्तुत कैफियती ग्रंथरूपाने साकार झाल्या.

कोल्हापूरचे राज्य सुमारे अडीचशे वर्षे प्रस्थापित होते. थोरले राजाराम महाराजांच्या कारकीर्दीपासूनच या राज्याचे संरक्षण करण्याच्या कामी अनेक घराण्यांच्या पराक्रमी पुरुषांनी श्रमसायास केले. अशा घराण्यांच्या कर्तृत्वामुळे छत्रपतींचे हे राज्य, पेशवे, पोर्तुगीज, निजाम, हैदर इत्यादी आणि पटवर्धन, सावंतवाडीकर यांच्या आक्रमणापासून सुरक्षित राहिले. याचे श्रेय जितके करवीर छत्रपतींना आहे तितकेच त्यांच्या सरदारांच्या पराक्रमाला आणि कर्तबगारीलाही आहे. या कर्तबगारीचे दर्शन कैफियतीत घडते. वस्तुतः अशा अनेक कैफियती सरकारी वा खाजगी दफ्तरातून असल्या पाहिजेत. पण मला जेवढ्या मिळू शकल्या, त्यातील प्रमुख मी येथे प्रसिद्ध करित आहे.

हा ग्रंथ प्रसिद्ध करण्याच्या कामी आरंभापासूनच मला छत्रपती शहाजी महाराज यांचे प्रोत्साहन लाभले. दोन वर्षांपूर्वी ‘राव विश्वासराव गायकवाड घराण्याचा इतिहास,’ मी लिहून प्रसिद्ध केला. त्यावेळीही महाराजांनीच मला

प्रोत्साहन दिले होते. प्रस्तुत ग्रंथाविषयीही त्यांनी अतिशय औत्सुक्य दाखविले. या दोन्ही ग्रंथांचे लेखन आणि संपादनाचे कामी छत्रपती शहाजी महाराजांनी मला सक्रीय उत्तेजन दिले नसते तर, माझ्या हातून ही पुस्तके तयार झाली असती की नाही याबद्दल मला शंकाच आहे. एकप्रकारे इतिहासाच्या अभ्यासाच्या क्षेत्रात त्यांनीच मला उत्तेजन देऊन उपकृत केले आहे. त्याबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे.

‘करवीर रियासती’चे लेखक व माझे मित्र श्री. स. मा. गर्गे यांनी माझ्या विनंतीला मान देऊन प्रस्तुत ग्रंथाला विस्तृत व विवेचक प्रस्तावना लिहिली आहे, त्याबद्दल त्यांचा मी अत्यंत आभारी आहे.

‘करवीर रियासती’च्या निमित्ताने छत्रपती शहाजी महाराजांनी श्री. गर्गे यांचेसह, कोल्हापूरातील इतिहासाची आवड असलेल्या काही जाणकार मंडळींचे एक अनौपचारिक इतिहास मंडळच तयार केले आहे. त्या मंडळाच्या सहकार्यांचा मला या कामी अतिशय उपयोग झाला. विशेषतः, श्री. शं. ह. वर्दीकर आणि श्री. राजाशा यांचा उल्लेख साभार केला पाहिजे.

या संग्रहातील बहुतेक सर्व कैफियती सरकारी दस्तरखान्यातून मला मिळाल्या. पण काही कैफियती इतर खाजगी दस्तरातूनही मिळाल्या आहेत. ज्या कैफियती खाली कैफियत नंबर घातला आहे, अशा कैफियती सरकारी दस्तरखान्यातील आहेत. इतर कैफियतींच्या दस्तरांचे उल्लेख त्या त्या ठिकाणी केलेले आहेत. दोनतीन कैफियती पूर्वी प्रकाशितही झालेल्या आहेत. त्यांचे पुनर्मुद्रण करण्याची अनुमती दिल्याबद्दल मी संबंधीत ग्रंथसंपादकांचा येथे कृतज्ञतापूर्वक उल्लेख करतो.

कैफियतींच्या शेवटी वंशावळी प्रसिद्ध केल्या आहेत. तसेच, करवीर सरदारांचे किताब, संरंजाम, शिक्रे व मोर्तब इत्यादि ऐतिहासिक स्वरूपाची माहितीही प्रसिद्ध करण्यात आली आहे.

करवीर छत्रपती शिवाजी महाराज (चौथे) यांच्या दत्तविधानाच्या वेळचा (इ. स. १७७१) एक तक्ता उपलब्ध झाला, तोही मुद्दाम या पुस्तकात छापला आहे. त्यावरून त्यावेळी शंभर वर्षांपूर्वी सरदारांच्या बसण्याच्या जागा आणि एकंदर दरबाराचे स्वरूप वाचकांना समजू शकेल.

काही कैफियतीतील हिशोबाचे तपशील वगळले आहेत. इतिहासाच्या दृष्टिने त्यांचे महत्त्व नसल्यामुळे ते ठेवण्याची आवश्यकता वाटली नाही.

कोल्हापूर अभिलेख कार्यालयातील कागदपत्रे पहाण्याची परवानगी दिल्याबद्दल पुराभिलेख व पुरातत्व खात्याचे संचालक डॉ. वि. गो. खोबरेकर यांचा मी आभारी आहे.

प्रासिद्ध इतिहास संशोधक श्री. य. न. केळकर यांनी माझ्या विनंतीवरून सर्व सजक वारकाईने वाचून शुद्धिपाठ तयार करून दिला. त्यांचे मी मनःपूर्वक आभार मानतो.

कोल्हापूर अभिलेख कार्यालयाचे अधीक्षक श्री. य. रा. ताम्हणे, सिनीअर क्लर्क श्री. शा. म. पाटील आणि मुलकी स्वात्यातील जुनी मोडी कागदपत्र वाचणारे पन्झनर क्लर्क श्री. नारायण नायक जाधव यांचाही मी आभारी आहे. श्री. जाधव यांनी मोडी कागदपत्रे मराठीत नकळत दिली. कार्यालयातील मधुकर परशुराम ठमके व इतर कर्मचाऱ्यांनीही माझ्या संशोधनकार्यात मोठ्या आपुलकीने मदत केली. त्यांचा मी आभारी आहे.

इतिहासाचे अभ्यासक माझ्या प्रयत्नांचे योग्य ते चीज करताल अशी मी आशा करतो.

कल्पना प्रेसचे चालक श्री. चि. स. लाटकर यांनी पुस्तकाची छपाई आकर्षक करून दिल्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानतो.

खं. भा. गायकवाड -

प्रस्तावना

१. 'कर्मवीर सरदारोंच्या कैफियती' संपादित आणि प्रकाशित करून म्यंडेराव आनंदराव गायकवाड यांनी दक्षिण महाराष्ट्रातील अनेक ऐतिहासिक घराण्यांच्या पूर्वजांचे कर्तृत्व प्रकाशात आणले आहे. या कैफियती म्हणजे त्या त्या घराण्यांचे संक्षिप्त इतिहास तर आहेतच, शिवाय कोल्हापूर राज्याच्या इतिहासातील अनेक घटनांचे दुर्धे जोडण्यास उपयुक्त ठरतील अशा हकीकतीही आहेत. महाराणी ताराबाई यांनी स्थापन केलेल्या कोल्हापूर राज्याचा उदय आणि विकास, संवर्धन आणि संरक्षण करण्याचे काम अनेक घराण्यांनी केले. त्यांचा इतिहास आजवर याद्या तेवढा प्रकाशात येऊ शकला नाही. त्यामुळे त्या घराण्यांच्या कांही प्रमुख पराक्रमी पुरुषांची नावे आणि त्यांच्या शौर्यासंबंधीच्या ऐकीव कथा, यांपेक्षा अधिक साधार माहिती मिळणे दुरापास्त होते. पण गेली कांही वर्षे त्या दिशेने नेटाने प्रयत्न चालू झाले. त्या प्रयत्नांतून कोल्हापूर राज्याचा इतिहास, त्या इतिहासाशी निगडित असलेल्या व्यक्ती आणि ऐतिहासिक घटना यांच्या संबंधीची साधने प्रसिद्ध होऊ लागली आहेत. या प्रयत्नांमागे विद्यमान छत्रपती शहाजी महाराज यांची प्रेरणा आणि सक्रीय प्रोत्साहन आहे ही गोष्ट आता सर्वपरिचीत झाली आहे. प्रस्तुत कैफियतींचे प्रकाशनही त्याच प्रयत्नातील एक भाग आहे.

२. अशाच स्वरूपाच्या कैफियती सुमारे साठ वर्षांपूर्वी कै. रावबहादूर गणेश चिमणाजी वाड यांनी पुण्याच्या सरकारी दफतरग्वान्यातून निवडल्या व पुण्यांतून विश्राम मावजी आणि रावबहादूर दत्तात्रय बळवंत पारमनीस यांनी संपादन करून प्रकाशित केल्या होत्या. ' काव्येतिहास संग्रह ' आणि ' भारतवर्ष ' या मासिकांतूनही होळकर, गोविंदपंत बुंदेल, पंत अमात्य बाबडेकर, सरदार पानसे इत्यादींच्या कैफियती प्रसिद्ध झाल्या होत्या. पण या सर्व कैफियती प्रामुख्याने सातारा छत्रपतींच्या राज्याशी संबंधित असलेल्या सरदारांच्या होत्या. कोल्हापूर राज्याशी संबंधित असलेल्या घराण्यांच्या कैफियतींचा त्यात समावेश झाल्या दिसत नाही. दोनचार अपवाद वगळता, कोल्हापूर सरदारांच्या कैफियती या संग्रहात प्रथमच प्रकाशित होत आहेत, हे या ग्रंथाचे एक वैशिष्ट्य म्हणून सांगता येईल.

३. या संग्रहात सेनापती आणि सेनाग्वामकील, सरनौबत आणि सरलष्कर, राजाज्ञा आणि राजोपाध्ये, हिंमत बहादूर आणि भीमबहादूर, जप्तनमुद्दय आणि राव विश्रामराव, बाजी घाटगे आणि झुंजारराव घाटगे, सुमंत आणि पंडितराव, तसेच मुजुमदार, पानसे, विचारे, खानवटकर, पाटणकर, जोशीराव; अमीर उल् उमराव व हिंदुराव ही घोरपडे यांची दोन घराणी अशा किती तरी नावाजलेल्या घराण्यांच्याहर्ककर्तींचा समावेश करून संपादकांनी त्यांच्या पूर्वे स्मृतीला उजाळा दिला आहे, त्याबरोबरच इतिहासांच्या अभ्यासकांचीही सोय केली आहे.

४. ऐतिहासिक साधनांच्या क्रमात कैफियती, बखरी इत्यादींना दुय्यम स्थान द्यावे लागेल हे खरे; अस्सल पत्रव्यवहाराची विश्वमनीयता कैफियतींना प्राप्त होऊ शकत नाही. काही प्रसंगी त्यात अतिशयोक्त व संदिग्ध माहिती असते, तर काही वर्णने सैल भाषेत लिहिलेली असतात. काही घटनांचा क्रम सुसंगत नसतो तर, काही नावांची गळत झालेली आढळते. पण हे सर्व गृहीत धरूनही कैफियतींना इतिहास-साधनांच्या संदर्भात महत्त्व नसते, असे म्हणणे तिनकेंसे बरोबर ठरणार नाही. कैफियतीत त्या त्या घराण्यांच्या वंशजांनी विशिष्ट प्रसंगी आपल्या पूर्वजांसंबंधी लिहिलेल्या माहितीपूर्ण हर्ककर्ती असतात. घराण्याची काही कागदपत्रे, वयोवृद्ध व्यक्तींनी पुरवलेली माहिती, परंपरेने सांगितले गेलेले प्रसंग, कुलधर्म आणि कुलाचार यांच्याद्वारे मिळणारी माहिती, काही कथा, दंतकथा इत्यादींचा या कैफियतींना आधार असतो. हे सर्व आधार लिहून ठेवलेले नसले तरी, त्यात बराच तथ्यांश असतो, हे नाकारून चालणार नाही. किंबहुना अस्सल पत्रव्यवहारात काही ठिकाणी जी तुटक आणि चोटक माहिती मिळते तिची भरपाई कैफियतीतील माहितीवरून करणे शक्य असते. कैफियतीत सर्व माहिती काहीशे

कथानकाच्या स्वरूपात एका सूत्रात गोवलेली सापडते. ही माहिती अस्सल पत्रातील मजकुरांच्या आधारेने पाह्यून घेणे अशक्य नाही. ऐतिहासिक कागद पत्रांची विश्वसनीयताही, ती कागदपत्रे लिहिणाऱ्या व्यक्तींचा सामाजिक दर्जा, सत्ता क्षेत्रातील स्थान, पत्र लिहिण्याचा हेतू, प्रसंग, परिणामाविषयी गृहीत धरलेला अंदाज इत्यादींवरूनच निश्चित करावी लागते. कैफियतींच्या बाबतीतही अशा काही कसोख्या त्यातून त्या तपसण्याचा प्रयत्न झाला तर त्यातून निश्चितपणे ऐतिहासिक घटनांवर प्रकाश पडण्यास मदत होईल. उदाहरणार्थ दोन समकालीन कर्तव्यगार व्यक्तींचा उल्लेख दोन किंवा अधिक निगनिराळ्या कैफियतीत आलेला असेल तर, त्यातून अतिशयोक्ती वगैरे उणी करून वस्तुस्थिती शोधून काढणे अवघड पडू नये. म्हणूनच ऐतिहासिक साधनांच्या संदर्भात कैफियतींचे दुय्यम स्थान मान्य करूनही त्यातून इतिहासाला उपयुक्त टरेल अशी कितीतरी माहिती मिळू शकते.

कैफियतीत अतिशयोक्त वर्णने केलेली अन्वतील तर ती त्यातील स्त्री-पुरुषांच्या पराक्रमासंबंधाने असू शकतात. पण कैफियतींचे हे राजकीय अंग वाजूला ठेवले तरी, त्यातील समाजस्थिती, जमाखर्चांच्या तत्त्वावरून मिळणारी आर्थिक माहिती, धार्मिक प्रथा आणि परंपरा, लोकमानसातील प्रचलित समजुती, ग्रामनामे आणि घटनास्थळ, हुद्दे आणि सरंजाम, भाऊवंदकीचे प्रकार, वारसाहक्काचे तंटे, नातीगाती, समाजाच्या गीतीभाती, अशी कितीतरी विविध स्वरूपाची माहिती अभ्यासू वाचकांना मिळू शकते. विशेषतः, ज्या प्रदेशाच्या, राज्याच्या, समाजाच्या वा खगण्याचा फारच थोडा इतिहास ज्ञात आहे, अशांची सुसूत्र माहिती कैफियती, यादी, बखरी, करीने या खेगीज इतरत्र कुठे आणि कशी मिळेल ?

मराठ्यांच्या इतिहासाचे संशोधन करणाऱ्या थोर संशोधकांनाही प्रथम अशा कैफियती व बखरी यांचाच फार मोठा आधार मिळाला होता. नंतर सापडलेल्या कागदपत्रामुळे कैफियती व बखरीतील माहिती पाह्यून घेण्यास फार मोठा उपयोग झाला हे जितके खरे, तितकंच, या कागदपत्रातील उल्लेखांचा संदर्भ जुळविण्यासाठी कैफियती व बखरीतील हकीकतींचा उपयोग झाला हेही खरे. कैफियती व बखरीमुळे अस्सल कागदपत्रांतील माहितीची संगती लक्षात घेणे कितीतरी सुलभ होते हे इतिहासाच्या अभ्यासकांना निराळे सांगण्याची गरज नाही. कोल्हापूरच्या इतिहासाच्या संदर्भात तर अस्सल पत्रव्यवहार आणि कैफियती यांचे परस्परावलंबीत्व मुद्दाम विचारात घ्यावे लागते. कारण, या इतिहासाची अस्सल आणि दुय्यम साधने जवळ जवळ एकाचवेळी प्रसिद्ध होत आहेत. या साऱ्या विवेचनाच्या संदर्भात प्रस्तुत ग्रंथातील कैफियतींचा विचार

केला म्हणजे इतिहासाचा अभ्यास करणारांना आणि इतिहास लेखकांना या कैफियतीचे महत्त्व जाणवल्याशिवाय राहणार नाही.

५. मावजी - पारसनीस यांनी संग्रहित व प्रकाशित केलेल्या कैफियतींच्या प्रस्तावनेत, त्या कैफियती लिहिण्यामागचे कारण सांगताना म्हटले आहे, “पेशवाई नाबिशी होऊन ब्रिटिश सरकारचा अंमल झाल्यानंतर दक्षिणेतील जहागीरदार, सरदार, इनामदार, यांच्या घराण्यांचा इतिहास व खानदानीची माहिती लिहून घेण्याचा प्रयत्न दक्षिणेतील पोलिटिकल एजंट यांच्याकडून वेळोवेळी करण्यात आला आहे.” त्यातून त्या कैफियतींची निर्मिती झाली. त्या प्रामुख्य करण्याचे कारण देताना संपादकांनी म्हटले आहे, “या कैफियतींतील एकंदर माहिती अनेक दृष्टींनी उपयुक्त असल्यामुळे त्यांची गणना इतिहासाच्या साधनांमध्ये दुय्यम प्रतीत करण्यास काहीच हरकत नाही. ह्यावरून दक्षिणेतील सरदारांच्या बहुतेक घराण्यांची थोडीबहुत माहिती प्रसिद्ध होऊन ब्रिटिश सरकारचा अंमल झाल्यानंतर त्यांची स्थिती कशी होती त्याचेही अल्प दिग्दर्शन होते. या माहितीचा इतिहास संशोधकांस व सर्वसाधारण लोकांस सारखाच उपयोग होईल अशी आम्हास उमेद आहे.”

६. अशी उमेद बालगूनच श्री. खंडेराव उर्फ नानासाहेब गायकवाड यांनी ‘करवीर सरदारांच्या कैफियती’ प्रसिद्ध करण्याची जबाबदारी पार पाडली आहे यात शंका नाही. पण या संग्रहातील कैफियती लिहून घेण्यामागची कारणे मात्र बरील कारणांपेक्षा काही वाचतीत निराळी आहेत. त्या वेळचे प्रसंगही निराळे होते.

७. या कैफियतींची पार्श्वभूमी समजण्यासाठी कोल्हापूरच्या इतिहासाचा थोडा मागोवा घ्यावा लागेल. कोल्हापूरचे छत्रपती आणि इंग्रज यांचा इ. स. १८१२ मध्ये झालेला तह विशेष महत्त्वाचा होता. त्या तहामुळे, शंभर वर्षे चाललेली करवीर छत्रपतींची उज्ज्वल परंपरा उतरणीला लागली. त्यानंतरच्या काळात कोल्हापूर हे स्वतंत्र राज्य राहिले नाही. ते कमीअधिक प्रमाणात इंग्रजी सत्तेच्या संरक्षणाखाली एक संस्थान बनले. पण तरीही पुढेही वानीस वॉर पर्थन छत्रपतींना स्वतःचे सैन्य ठेवण्याची सत्ता होती. पण ती सत्ताही बुवासाहेब महाराजांच्या काळात इंग्रजांनी काढून घेतली. त्यामुळे कोल्हापूरच्या राजकीय आणि सामाजिक जीवनावर दूरगामी परिणाम घडून आले. बुवासाहेब महाराजांच्या कारकीर्दीत इंग्रजी सत्तेची पकड घट्ट बनत गेली. बुवासाहेबांचे निधन इ. स. १८३८ साली झाले, तेव्हा कोल्हापूर राज्याची आर्थिक स्थिती डबघाईला आली होती. त्यावेळी राज्याचे महमुली उत्पन्न तीस वत्तीस लाखांच्या आसपास होते. त्यातील पंधरा सोळा लाख रुपये महसूल येणाऱ्या जमिनी लोकांकडे इनाम

म्हणून दिलेल्या होत्या. राज्याची अस्थिर परिस्थिती लक्षात घेऊन इनामी जमिनीचे नवे नवे प्रकार अनेकांच्या सुपीक डोक्यातून निघत होते. देशस्थान, धर्मादाय, देशाई देशपांडे यांच्या सारखे महाली लक्ष्मदार, पाटील, कुलकर्णी, स्वात, नाईक, चौगुला, रामोशो, सरोख्या, यां सारखे गाव लक्ष्मदार, मुतार, कुंगार, चांभार, जोशी, न्हावी, मुलाणी इत्यादी बळतेदार, लढाईत ठार झालेल्यांच्या विधवांना दिलेली रांडरोटी, भालदार, चोपदार, हुजरे, वाग्गीर, गावसनदी, जासूद, फारम, मानकरी, कोटकरी, गडकरी अशा अनेक प्रकारांच्या इनामदारांची गर्दी झाली होती. आपली जमीन इनामी असल्याचे दडपंगारेने सांगणारेही अगंख्य होते. सनदा पत्रे नसतानाच त्यांनी जमिनीचा इनामी म्हणून भोगवटा चालू ठेवला होता. त्यावेगज, अठरा कारखाने आणि त्यावरील लहान मोठे अधिकारी आणि कारुनारू, कलावंत, बुरुड, गंधवाल, शिंपी, तेळी, कासार, आचार, तांबोळी, बैरागी, गोधळी, फकीर, पीरजादे, दिवटे. शिंगे यांसारखे लहान मोठे सेवेकरी आणि तत्सम मंडळीकडूनही इनाम जमिनीबद्दल दावे सांगितले जात होते ते निगळेच. कोणेकाळी समाजार्ताल सर्व थरांतील प्रजेचा परामर्ष घेण्याच्या मंडळीने लघुपतींनी या मंडळींना इनाम दिल्या असतीलही, पण त्यातील खरे किती आणि वनावट किती याचा मेळ लावणे अवघड होऊन बसले होते.

८. लघुपतींची सत्ता ओसरण्याच्या आणि नवी इंग्रजी सत्ता अमलात येण्याच्या संश्लोकालात अनेक तथाकथित इनामदारांनी महसूल टाळण्यासाठी, डळमळीत परिस्थितीचा फायदा पदरात पाडून घेण्याची खटपट चालविली होती. त्यातूनच समाजात संघर्ष वाढू लागले. कोणीही बडी असामी नजराणे घेऊन इनाम जमिनी देऊ लागले. इनामे जप्त झाली असल्यास नजराण्याच्या रकमा उकळून इनामे सोडवून देऊ लागले. अशा सर्व गदारोळामुळे महसूल, जमाबंदी, शिबंदी, किल्ल्यांचा कारभार, पैशाचे व्यवहार इत्यादीमध्ये कमालीचा गोंधळ उत्पन्न झाला. त्याचा पहिला परिणाम म्हणून महाल मामले मक्त्याने देण्याची बहिषात बंद करण्याचे धोरण अमलात आले. त्यामुळे चिडाचीडी उत्पन्न होऊ लागली. शेवटी त्यातून गर्डाकल आणि महल-मामले यात सर्वत्र उठाव होऊ लागले (कर्धीर गियासत, पृष्ठ २८२-२८३). या उठावांचा प्रचंड उद्रेक जुलै १८४४ मध्ये भडकला. सामानगड, भूदरगड आणि खुद्द कोल्हापूर येथे उठाव झाले. परिस्थिती आटोक्याबाहेर जाण्याची चिन्हे दिगताच इंग्रजांनी कोल्हापूर येथे पॉलिटिकल एजंट म्हणून १८४५ मध्ये के. ग्रॅहमची नेमणूक केली.

कारभारात सुसूत्रता आणण्यासाठी सर्व इनामांची चौकशी करण्याचे ठरले त्यासाठी इनाम चौकशी कमिशनची नेमणूक झाली. ज्या उत्पन्नावद्दल सनदा

अमतील अशी इनाम उत्पन्ने पूर्ववत अवाधित ठेवण्याचे ठरले. तसेच ज्या उत्पन्नावद्दल सनदा नाहीत, पण त्या उत्पन्नाचा इ. स. १८३८ पूर्वी किमान तीस वर्षे भोगवटा चालू असेल, तर नजगणा येऊत ते उत्पन्न चालू ठेवण्याचेही ठरले. पण या दोन्ही अटी ज्या उत्पन्नाला पूर्ण करता येत नव्हत्या अशी इनाम उत्पन्ने काढून घेण्याचे घोरण ठरविण्यात आले. इनामांची चौकशी इ. स. १८४४ नंतर पस्तीस चालीस वर्षे चालू होती. दरम्यानच्या काळात इनाम धारकांकडून पुराव्यादाखल माहिती मागविण्यात येत होती. याच संदर्भात आणखी एक गुंतागुंत लक्षात घेण्यासारखी आहे. इंग्रजांनी कोल्हापूरचे लष्कर ब्रह्मास्त केले होते. त्यामुळे स्वाभाविकच लष्करी नोकरीकरता दिलेल्या जहागिरीचे आणि सरंजामीचे काय करावे असा प्रश्न उपस्थित झाला होता. जहागिरदार आणि सरंजामदार यांची गरज उरली नव्हती. पण समाजातील त्यांचे स्थान लक्षात घेता त्यांना पूर्णपणे वाजूलाही सांगता येत नव्हते. शेवटी त्यांच्याकडून नोकरीवद्दल पंधरा टक्के रक्कम ध्यावयाचे ठरवून त्यांचे सरंजाम चालू ठेवण्यात आले. या सेटलमेंटच्या वेळी जहागिरदार आणि सरंजामदार यांचेकडून त्यांच्या घराण्याची आणि त्यांना जहागीर व सरंजाम मिळालेल्या कागदांची सविस्तर माहिती मागविण्यात आली होती. प्रस्तुत ग्रंथातील बहुमुख्य कैफियतींचा जन्म त्यातून झाला.

९. या कैफियतींचा प्रारंभीचा परिच्छेद वाचला म्हणजे वरील विधान पटू शकेल. त्या परिच्छेदात म्हटले आहे, “ पोलिटिकल एजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंग्व ६६ सन १८४५ इस्वीची याद आली. त्यात इनामे सरंजाम, देवस्थान, धर्मादाय चालत आहे त्याजवद्दल त्या त्या लोकांजवळची सनदा पत्रे पाहून कळवावे म्हणून वर्गारे मजकूर व त्या खालील मुख्य कारभारी यांचे नावे डायरी ५५० सन १८४५ चा शेरा जाहल्या. त्याजवरून सनदा पत्रे अमतील ती दाखवावी म्हणून आज्ञा जाहली. ” या आज्ञेप्रमाणे, कैफियती सादर करण्यासाठी सरकारने सर्वानाच ठराविक सहा प्रश्न विचारण्यात आले होते. पहिल्या कलमात उत्पन्नाचा तपशील, दुसऱ्या कलमात हे उत्पन्न कोणी, केव्हा, कसे, संपादन केले याची माहिती, तिसऱ्या कलमात उत्पन्नाचे भागीदार असल्यास त्यांचा तपशील, चौथ्या कलमात त्या उत्पन्नावधत मिळालेल्या सनदा पत्रांची नोंद, पाचव्या कलमात इतर काही उत्पन्ने असल्यास त्याची माहिती, आणि सहाव्या कलमात, कैफियतीत लिहिलेला मजकूर खरा असल्यावद्दल प्रतिज्ञापत्र अशा पद्धतीने सर्व इनामदारांकडून माहिती मिळविण्यात आली होती. त्यापैकी ऐतिहासिक घटना समजण्याच्या दृष्टीने दुसरे कलम विशेष महत्त्वाचे आहे. त्यात

कैफियत लिहून देणाऱ्यांनी आपल्या पूर्वजांच्या कर्तृत्वासंबंधी माहिती नोंदविली आहे. चौथ्या कळमातही सनदा पत्रांच्या अनुषंगाने कांदी इतिहासपर माहिती नमूद झाली आहे.

१०. कैफियती सादर करण्यामागे आणखी एक कारणही इतरच सापडते. क. ग्रंथने ६ जुलै १८४८ रोजी हिंदूराव गायकवाड यांना एक पत्र पाठविलेले उपलब्ध आहे. त्या पत्रात म्हटले आहे, “भेंदर्यान हिंदूराव गायकवाड सरन्यास —. वारणेचा तह झाल्याअलीकडे या राज्यात महाराजांनी कोणा-बरोबर लढाया दिल्या, त्यात लढाऊ लोक पराक्रमी कोण कोण होते वगैरे सर्व हकीकती कळणे आहे. त्यात आपले घराणे पूर्वीपासून पराक्रमी. हंबतरावदादा यांची किती या राज्यात आज दिवसपर्यंत चालत असोत त्यानी कोणकोणते समयाम महाराजाम उपयोग कसा केला हे वृत्तांत काही लेखणी आढळत नाही. तसेच आपले पूर्वजातून प्रथमतः हल्ली चालत आली ती योग्यता कोणी मिळवली, त्या अलीकडे सरंजाम काय काय जाजती प्राप्त जाहले, किताव कोणते मिळविले वगैरे सर्व माहिती आपले घराण्यात पुगतेन लेख असतील त्यावरून, तसेच दंतकथेवरून इतर प्रत्येकविषयी सप्रमाण अगल्या गोष्टी आपले निसवतीचे कारकुन यांकडून थोडक्यात लेखन करून एकंदर घराण्यातील अगर पुगतेन लेखांचे नकलसहीत एकडे पाठविल्यास आम्हास फार खुपी होईल. कारण हल्ली हुजूर कोल्हापूर संस्थानची वग्वर करण्याचे काम चालले आहे. त्या ग्रंथात ज्यानी पराक्रम करून कीर्ती मिळविली, त्या पुरुषांचे नाव चिरकाल राहण्यास ग्रंथात दाखल केले पाहिजे. मादून व्हावे. ता. ६ माह जुलई सन १८४८ इसवी” (राव विश्वासराव गायकवाड घराण्याचा इतिहास, पृष्ठ ११८) अशाच प्रकारची विचाराणा इतर सरदार घराण्यांकडेही करण्यात आली असावी. या माहितीचा उपयोग करून क. ग्रंथने आपल्या रिपोर्टात तत्कालीन इनामदार आणि जहागिरदार यांचे त्रोटक इतिहास लिहिले आहेत आणि त्यातूनच एका स्वतंत्र प्रकरणात कोल्हापूरचा सुसंगत असा इतिहासवजा लेखही लिहिला आहे. ग्रंथमंचा रिपोर्टे इ. स. १८५३ साली पूर्ण झाला. कोल्हापूरच्या राजकीय, सामाजिक आणि आर्थिक परिस्थितीच्या संदर्भात या रिपोर्टाला फार महत्त्वाचे स्थान आहे. त्यात ऐतिहासिक माहिती शिवाय, त्यांचेही शेतीची माधने, उपजिवीकेचे व्यवसाय, जातीजातींचे संबंध, दरबारी गीतीरिवाज, प्रसिद्ध स्थळे, देवस्थाने, लोकसंख्या, लोकगीते, हस्तव्यवसाय, नाणी, वजने-मापे, जमिनीचे प्रकार, हवामान, पिके, धान्याचे भाव इत्यादी कितीतरी उपयुक्त माहिती समाविष्ट केलेली आहे. या रिपोर्टाच्या परिपूर्तीचा एक भाग म्हणून करवीर सरदार आणि प्रमुख जहागिर-

दार यांच्या कैफियती ग्रॅंडमने मागविल्या होत्या. अशातच त्यांच्या कैफियती बऱ्याच विस्तृत होत्या आणि त्यात ऐतिहासिक माहितीचा भागही अधिक होता.

प्रस्तुत कैफियतीच्या ग्रंथातील हिमनवदादर चव्हाण घराण्याची कैफियत वाचली म्हणजे इतर कैफियतीपेक्षा तिचे निगळेपण सहज लक्षात येऊ शकते. याच संग्रहातील सेनापती घोरपडे कापशीकर यांनी १८६७ साली मादर केवेली कैफियतही आनंदाय माहितीपूर्ण आहे. त्याच धर्तीवर घोरपडे हिंदूराव गजेन्द्र-गडकर यांनी इ. स. १८३२ साली लिहिलेली कैफियतही ऐतिहासिक माहितीच्या दृष्टीने महत्त्वाची वाटते. घोरपडे घराण्याच्या या दोन्ही कैफियती आणि त्यांच्याच जोडीला घोरपडे अमीरुल उमराव यांनी इ. स. १८५१ मध्ये लिहिलेली कैफियत टेवली म्हणजे घोरपड्यांच्या तिन्ही घराण्यांचा संक्षिप्त इतिहास नजरसमोर उभा रहातो. (पृ. १७, ६९, १५८, २४१, २४९)

✱

११. या संग्रहातील कैफियतींचे वैशिष्ट्य केवळ त्या केव्हा आणि कोणत्या कारणासाठी लिहिल्या गेल्या एवढ्यावरच थांबत नाही. त्यात नमुद झालेली ऐतिहासिक माहिती बारकाईने तपासली म्हणजे त्या घराण्यांच्या इतिहासावर-वरच त्यावेळच्या समाजस्थितीचेही दर्शन घडते. वानगीदाखल पुढील उदाहरक माहिती पहा :

सेनापती घोरपडे घराण्याचा वारसाहक्कसंबंधी इ. स. १७८१ साली वाद उत्पन्न झाला. राणोजी घोरपडे यांच्या दोन स्त्रियांनी आपापल्या मुलाचा सेनापती पदासाठी दावा मांडला. शेवटी हे प्रकरण, ' पेशवे सरकारचे संमतीने निकाल व्हावा याकरिता तामगावास परशुराममाऊ पटवर्धन यांजकडे पंचायती नेमली.' त्यांनी पुण्यास न्यायाधीश रामशास्त्री प्रभुणे यांजकडे हे प्रकरण सोपविले. त्यांनी असा न्याय दिला की, ' प्रथम पुत्रमुख संताजीराव यांचे पाहिले म्हणून ते वर्डील. त्यांनाच सेनापतिपद द्यावे.' राणोजीरावांचे पाहिले लग्न लक्ष्मीबाईशी झाले होते, तेव्हा तिचा मुलगा सुवराव याला सेनापतिपद मिळावे अशी या वादाची एक बाजू होती. राणोजीची धाकटी बायको अंबिकाबाई हिला प्रथमपुत्र संताजी झाला. अंबिकाबाई धाकटी असली तरी तिला अगोदर मुलगा झाला म्हणून तोच सेनापतिपदाचा हक्कदार, अशी वादाची दुसरी बाजू. त्यावर राम-शास्त्रींनी निर्णय दिला. त्याचा आशय असा की, राणोजीच्या बायकांपैकी थोरली कोण आणि धाकटी कोण याला महत्त्व नाही. ' प्रथम पुत्रमुख संताजीराव यांचे पाहिले,' म्हणून त्यालाच सेनापतिपदाचा अधिकार पोचतो. (पृ. २५)

श्रीमंतवद्वाह्य चव्हाणांच्या कैफियतीत अनेक उल्लेख महत्त्वाचे आहेत. ही कैफियत मुळात संपूर्ण वाचली पाहिजे. त्यातील प्रीतीराव चव्हाण यांच्या स्वामीनिष्ठेचे उल्लेख कोल्हापूरच्या इगिडासाळा सुप्रभावट ठरावेत असे आहेत. निपाणीकर आणि प्रीतीराव चव्हाण यांची निकराची लढाई झाली. त्यात प्रीतीरावचा थोडा ठार झाला आणि ते म्हणत: जखमी झाले. 'तेच समर्थ निपाणीकर जवळ येऊन, काकामादव आता कसे, म्हणोन बोलले. त्यावर वापूसाहेब यांनी उत्तर केले की तू जर मला सापडला असतास तर ठार मारला असता.' असे उत्तर ऐकल्यावरही निपाणीकर यांनी आपली पाळखी आणून वापूसाहेबांस कोगनाळीत नेऊन ठेवले. लढाईतील पराभव वापूसाहेबांच्या जिह्वावर एवढा लागून राहीला की त्यातच ते पुढे निधन पावले. (पृ. ५०)

सेना ग्वासकीट शिंदे यांच्या कैफियतीत सरदार आणि मानकऱ्यांना दिलेल्या इनामांचा मनोरंजक तपशील आहे. कोणाला सोन्याचा तोडा, तर कोणाला सोन्याचे कडे देऊन गौरव केला आहे. जवमाल, मोहनमाल, रुप्याची सावळी, तरवारी आणि बंदुकी यांच्या आवरणावर जडविण्यासाठी रुपे आणि चांदी अशी वस्तूने दिली आहेत. (पृ. ६०)

याच कैफियतीत आणखी एक उल्लेख पहा. सावगावच्या लढाईच्या खर्चामुळे सत्कारी खजिना रिकामा झाला. लढा महाराजांनी महालक्ष्मी देवीचे अंगावरील दागिने व रत्नजडित मुकुट मुद्धा एकंदर अदमासे ५० हजार रुपयांचा ऐवज तोरगलकराकडे खर्चाच्या तजवीजीसाठी पाठविला. पण तोरगलकरांनी ते देवीचे दागिने परत देवीला पोचतेत असे केलेच, शिवाय श्री देवीस अभिषेक करवून शंभर रुपयांची माडी अर्पण केली. (पृ. ६७)

गजेंद्रगडकर हिंदुराव घोरपडे यांच्या घराण्यात पराक्रमी पुरुष तर होतेच, पण भुजंगराव आप्पासाहेब घोरपडे यांनी मराठी व कानडी भाषेत कविता केल्या-चेही अवजून उल्लेख झाला आहे. (पृ. ७०) याच कैफियतीत नवकस आणि सातकस यांची माहिती आणि हिंदुराव घोरपडे यांचे दैवत मुत्रहण्य यासंबंधी माहिती सापडते. शिंदोजीराव घोरपडे यांनी महालक्ष्मीची देवालयात पुनः प्रतिष्ठा केल्याचा ऐतिहासिक उल्लेख महत्त्वाचा आहे. यवनांचे धांदलीमुळे देवळातून प्रतिमा काढून कपिलतीर्थाजवळ देवालयात गुप्त ठेविली होती. (पृ. ७२)

जत्पनमुदय जाधव यांनी सावगावच्या लढाईत छत्रपती शिवाजी महाराजांना पाठीशी घेऊन एका थोड्यावरून मोठ्या हिंमतीने सुरक्षित ठिकाणी नेले. (पृ. ७८)

पंडितराव घराण्याच्या मूळ पुरुषाने आपली विद्वत्ता पटवून देऊन राज

घराण्यास धार्मिक वाचर्तात भासणारी अडचण दूर केली. घराण्याची विद्यासंपन्नता कायम ठेवण्यासाठी महाराजांनी इनाम देऊन मदत केली. (पृ. ९१)

वैद्यकीय कामगिरी केल्याबद्दल हकीम घराण्याला शिवाजी महाराजांनी गांव इनाम दिला. राजवैद्याचा हा इनामगाव पिढ्यान् पिढ्या चालू होता. (पृ. ९८)

घाटगे वाजीराव व पाटणकर हे तर लछपतींचे जामात. कन्यादान, विहिणीला चोली काकण आणि नंतर बहिणीला दिवाळीची ओवाळणी अशा विविध स्वरूपात इनामे दिलेली आहेत. (पृ. १०४, १०५, १३५, १४१.)

शिवाजी महाराज (दुसरे) मूळ खानवटकर घराण्यातून आलेले होते. त्यांनी नंतर खानवटकर घराण्यातील लोकांना इनामे दिली होती. (१०८, १०९, ११६)

मानसिंगराव घोरपडे यांच्या कैफियतीत दसरा, रामनवमी, शिमगा इत्यादी सणांच्या खर्चीबरोबर मोहरमच्या सणासाठीही काही रक्कम खर्ची पडल्याचा उल्लेख सापडतो. (पृ. १२३)

पाटणकर, गायकवाड, घाटगे बुंजारराव इत्यादींना लढाईत केलेल्या पराक्रमाबद्दल उत्पन्न दिले होते. या लढायांचे उल्लेख करवीरच्या इतिहासात महत्वाचे ठरतात. (पृ. ११३, ११९, १२६)

चिमाबाई आक्का पाटणकर या आवासादेव महाराजांच्या भगिनी. त्यांना आवासादेवांनी इनाम जमिनी दिल्या आणि त्यापुढे चालू ठेवल्या गेल्या. (पृ. १३५)

रेणावीकरांचे घराणे शिवलछपतींच्या कामकाजी पडले. कैफियत देणारांचे वर्डील वाजीराव रेणावीकर हे लष्करात प्रमुख होते. कापशीकर सेनापती घोरपडे यांनी महाराजांविरुद्ध लढण्याचा प्रेत केला. त्यावेळी महाराजांनी वाजीराव रेणावीकरांच्या प्रमुखत्वाखाली सैन्य पाठविले. त्या लढाईतच रेणावीकर ठार झाले. (पृ. १३९)

मुजुमदाराची कैफियत देणाराचे पणजेसासरे वालकोया यांनी एका माजलेल्या हत्तीला सरकार समक्ष धरले आणि घटनावर आणले. या पराक्रमाचा संभाजी महाराजांनी.....साली एक गाव इनाम देऊन गौरव केला. वालकोयाचे चिंगंजीव दांडतगाव हे लढाईत ठार झाले. जिजाबाईंनी त्याबद्दल आणखी एक गाव इनाम दिला. (पृ. १४७)

पानशे घराण्याच्या कैफियतीत शंभुराजे लछपती महाराज यांचा उल्लेख असून किल्ले पन्हाळ्यास 'वादशहाचा वेढा पडला होता' असा उल्लेख आहे. त्या वेळ्याच्यावेळी श्यामजी रुद्र पानशे सरकारकामास उपयोगी पडले म्हणून त्यांना

गांधे इनाम दिली. यातील 'वादशाहाचा वेढा' हा उल्लेख कोणत्या संदर्भात केलेला आहे ते लक्षात घेत नाही. संभाजी महाराजांच्या (कर्मवीर) वेळी कोणत्या वादशाहाचा वेढा पडला होता? थोरले संभाजी महाराजांचा उल्लेख अगेल्या काय? कैफियतीवरून काहीच स्पष्ट होत नाही. (पृ. १५१)

हिंदूराव घोगपंडे गजेंद्रगडकर यांच्या कैफियतीतील ऐतिहासिक उल्लेखासंबंधी ह्यावर विहिळलेच आहे. पण या कैफियतीत बदलेदारासंबंधी दिलेली माहिती त्यावेळच्या समाजस्थितीवर प्रकाश टाकणारी आहे. बदलेदाराकडून जहागिर-दाराच्या किती प्रकाशांनी मिळकत होत होती? चांभाराकडून जांडा, महाराकडून रावणपूक, गुग्राकडून पत्रावळी, कुंभाराकडून मातीची भांडी, तांबोळ्यापासून विड्याची पाने, शिवाय सुतार, लोहार आणि इतर कसबदार यांच्याकडूनही लागेल तसे काम करून घेतले जाई. त्याशिवाय गावात कोठे गुन्हाळ लागले तर, दर मोलीस २५ ऊम, रमाची घागर आणि गुळाची साय हे सर्व घेण्याचा हक्क. यात्रेच्या वेळी दर दुकानातून चुंगसुरे, खारीक, मिठाई, काकण, नारळ हे मिळत असत. नवरात्रात महालक्ष्मीच्या मंदिरातून दररोज ताट आणि पूर्णाहुतीचा नारळ, तसेच गावातील लग्नकार्याच्या वेळी मानाचा पहिला विडा आणि इतर मानपान मिळत असे (पृ. १५९, १६०)

पन्हाळ्याचे देशपांडे फार पुरातन घराणे. शककर्ते शिवाजी महाराजांच्या काळापूर्वीपासून हे घराणे चालत आले असते. कैफियतीत म्हटले आहे, 'विजापूरहून आमचे मूळ पुरुष या इत्याख्यात आले त्याला अकरा पिढ्या झाल्या' रामचंद्रपंत अमात्य यांच्या कारकिर्दीतही कांही इनामे या घराण्याला मिळाली आहेत. (पृ. १६८)

एका दर्ग्याच्या देखभालीसाठी आणि तेथे येणाऱ्या फकिरांना रोटी पाणी देण्यासाठी मुजावरला इनाम जमीन मिळाली आहे. तेथे भरणाऱ्या उरसाच्या खर्चावद्दल दरवर्षी काही रक्कमही देण्यात येत होती. हा दर्गा पन्हाळ्यावर असून मुजावरच्या म्हणण्याप्रमाणे, त्याचे इनाम विजापूरच्या वादशाहापासून चालत आले होते. कोन्हापूरच्या छत्रपतींनी ते पुढे चानूर ठेवले. (पृ. १७२, १७३)

जाधव हवालदार यांच्या घराण्यातील दोन तीन पिढ्यांचे पुरुष निगनिगळ्या लढायात मारले गेले होते. जीजाबाईंनी गूनकाटावद्दल मौजे लिंगनूर हा गाव इनाम दिला. त्या वेळी, किल्ले प्रसिद्धगड येथे लढाई झाल्याचा उल्लेख कैफियतीत केलेला आहे. त्यानंतर निपाणीकरांवरून छत्रपतींच्या झालेल्या लढायात हवालदार घराण्याचे वंशज लढले होते. त्यांना नंतर बुवासाहेब महाराजांनी इनाम जमीन आणि आवदागिरीवद्दल काही रोख रक्कम देण्या-

संबंधी सनद करून दिली. (पृ. १७६. १७७)

या कैफियतीत एक गंमतीदार उल्लेख आढळतो. हवालदार घराण्याच्या एका वंशजाकडे पर्णशालेचे काम पाहण्याची जबाबदारी सोपविण्यात येते. कैफियत देणारे नागयणगाव जाधव आणि त्यांचे वडील दौलतगव यांच्या कामगिरीचा उल्लेख करताना म्हटले आहे, 'पर्णशालेचे दरग्यावद्दल सरकारचे विझ्याचा दबा घेऊन पिडे कचेरीत देते समयी सरकार येथेत असावे लागते, शिवाय कोट करवीरचे सरदारकी वद्दल गंगवेंशीचे दरवाजेच्या रखवालीस घारगीर घेऊन पहाण्यावर राहण्याची बहिवाट आहे.' (पृष्ठ १८०-१८१)

राजोपाध्यायांची कैफियत बरीच मोठी आहे. त्यात वर्षभरातील अनेक व्रत वैकल्यांचा उल्लेख केलेला आहे. 'आपण स्वामीचे कुलगुरु यास्तव स्वामी कृपाळू होऊन . . . . . गावाच्या सनदा करून दिल्या.' हे घराणे कोल्हापूरचे पहिले संभाजी महाराज यांच्या कारकिर्दीपासून राजवाड्यातील धार्मिक विधी पार पाडीत होते. त्यांना मिळालेल्या इनामात 'हुजूर ज्योतिपाचे वनन' असाही एक उल्लेख आहे. त्याशिवाय कोट करवीर, प्रसिद्ध गड, पावन गड, सामान गड, सोनगड इत्यादी ठिकाणची फडणीशी या घराण्याकडे होती. पर्ये-काळ, चंद्रग्रहण, अग्निहोत्र यांच्या संदर्भातही राजोपाध्यायांना काही इनामे मिळाली होती. (पृष्ठ १८३ ते १८५)

निराणीकराबरोबर झालेल्या लढाया कोल्हापूरच्या इतिहासात एक प्रकारे प्राणघातक ठरल्या. विशेषतः सावगावच्या लढाईने कोल्हापूर राज्याच्या प्रांतियेवर फार मोठा आघात केला. म्हणूनच की काय त्या लढायांत ज्यांनी निकराने आणि प्राणपणाने कामगिरी केली, अशा अनेक घराण्यातील पुरुषांना गाये आणि जमीन इनाम देण्यात आली होती. बहिरजी भोसल्यांच्या कैफियतीत असाच एक उल्लेख आहे. बहिरजीचे बंधू वळवंतगव भोसले निराणीकर यांच्या लढायाच्या वेळी, 'हुजूर स्वारी समागमे लष्कराबरोबर होते. तेव्हा नेज मुक्कामी तोफेचा गोळा लागून ठार झाले.' त्यावद्दल बहिरजींना काही गाये इनामे मिळाली. (पृष्ठ १९१)

आप्पाजीराव गायकवाड यांच्या कैफियतीतही सावगांवच्या लढाईचा उल्लेख करून म्हटले आहे 'लढाईत कैलासवासी शिवछत्रपती महाराज घोड्यावरून पडून गाळात रुतले. तेव्हा आमचे वडिल्यांनी बहून कस्त करून काढून आणिले.' हा उल्लेख इतरत्र कोठे आढळत नाही, आप्पाजीराव गायकवाडांच्या कैफियतीत तो आवर्जून केलेला आहे (पृष्ठ १९६)

बापूजी शिंदे यांच्या कैफियतीत आळत्याच्या लढाईचा महत्त्वाचा उल्लेख

आहे. बळवंतराव शिंदे यांनी आप्पासाहेब पटवर्धनांना धरून आणले होते. त्यानंतर पट्टणकुडीच्या लढाईत याच बळवंतरावाला भाव्याची जखम जखम झाली. निपाणीकरांच्या लढाईतही बळवंतराव जखमी झाला होता. एवढा प्रदास काळ अनेक लढायात भाग घेणाऱ्या फार थोड्या लोकांत बळवंतरावाचा समावेश करावा लागेल (पृष्ठ २००).

खेडकरांचे धरणे फार पुरातन. शककर्ते शिवाजीमहाराजांनी गिहासनारुढ होण्यापूर्वी खेडकरांच्या पूर्वजांना रत्नागिरीहून स्वारीवगेवर आणले होते. त्यानंतर या घराण्याच्या उर्जितकाळ होत गेला आणि पुढे पन्हाळ्याची फडणिशी मिळाली. पुढच्या काळात, म्हणजे इ. स. १८०० मध्ये शिंद्यांच्या कंपने कोल्हापुरला वेढा दिल्या त्यावेळी नारायण आत्राजी खेडकर लढाईत उपथेगी पडला (पृष्ठ २१०).

राजघराण्यांतील दिवंगत स्त्री-पुरुषांच्या अस्थी काशीक्षेत्री गंगार्पण करण्याच्या कामगिरीबद्दल रत्नाजी चव्हाण हुजरे यांना इनाम जमिन मिळाली. ' मातोश्री आईसाहेब देवाज्ञा पावली त्याच्या अर्धेबद्दल महायात्रेस रवाना केले. ' या उल्लेखातील मातोश्री म्हणजे संभाजी महाराजांची आई राजसवाई असावी असे संदर्भावून दिसते. त्यानंतर रत्नाजांना खुद्द संभाजी महाराजांच्या अस्थी नेल्या व गंगोदकाच्या कावडी आणल्या म्हणोन १७६२ साली सनदा करून दिल्या (पृष्ठ २१२)

रामचंद्रभट प्रधानाच्या पूर्वजांना करवीर निवासिनीचा साक्षात्कार झाला व तिने पुन्हा देवालयात आपली स्थापना करावी अशी आज्ञा केली. परचक्राच्या भयाने श्रीमदाल्क्ष्मीची मूर्ती पूजाच्याचे घरी ठेविली होती. हिंदुराव घोरपडे यांच्या कैफियतीत या संदर्भाचा अधिक तपशील आढळतो. (पृ. ७२) याच भट प्रधानाच्या पूर्वजांनी, ' श्रीचे आवागात दुकाने बांधून श्रीकडे उत्पन्न केले. ' (पृ. २१६)

निवाळकर सरलक्ष्मण घराण्यात शिवाजी महाराजांची मुलगी वाळाबाईआक्का ही दिकेली होती. या घराण्याला सरलक्ष्मी दिली तेव्हा चार गावे इनाम दिली. शिवाय, जामात म्हणून, दररोज शिधा, विड्याची पाने, सुपारी, मशालीचे तेल, न्याहारीचे सामान, मसाला, दसऱ्याची सनगे, वकरी, कुटुंबांतील बायकांना चीट लुगडी ' आणि इतर बरीच खर्ची दिली जात असे. (पृष्ठ २२०).

संस्थान भट करवीरची इतिहासपर माहिती पौर्णिक पद्धतीने दिली आहे. ' जैन आणि बुद्ध धर्मांच्या विचारांचा प्रचार थांबवून वैदिक धर्माचा प्रभाव कायम ठेवण्यासाठी ' या मठाची स्थापना झाली. नंतरच्या काळात या

धर्मपीठावर बरेच आचार्य येऊन गेले. मठाचा योगक्षेम चालविण्यासाठी लुत्रपतीबरोबरच, नेसरीकर शिंदे, लक्ष्मीबाई घोरपडे इत्यादींनीही इनाम जमिनी दिल्या होत्या. (पृ. २२५)

जोशीराव घराण्यात 'संज्योतीपेपणाची वृत्ती' आणि त्यानिमित्त दिलेले वनन यांचा तपशीलाने उल्लेख केला आहे. त्याशिवाय चैत्र मंदिरापासून बाग मंदिरांची व्रतवैकल्ये, सणवार, धार्मिक विधी, श्राद्धपक्ष, हव्यकव्य, प्रदजप, अनुष्ठान अभिषेक, इत्यादी अनेक धर्मकृत्यांसाठी नक्त नेमणूक केली होती. त्यांमधील पंचांग श्रवण, रामनवमी, गोकुळाष्टमी, श्रावणी, गणपती उत्सव, संक्रांत इत्यादी सण आणि उत्सव याबद्दलही जोशीराव घराण्याला वार्षिक नक्त रक्कम मिळत होती. बाळजोशीराव यांनी लढाईवर जाण्यासाठी मृहूर्त काढून दिल्याचे शिवाजी महाराजांच्या कारकीर्दीतील उल्लेख कोल्हापूरच्या इतिहासात सापडतात (पृ. २२९.)

राव विश्वासराव गायकवाड घराणे स्वामिनिष्ठेसाठी प्रसिद्ध होते. त्यातील पराक्रमी पुरुषांनी लढायात प्राणार्पणही केले. या घराण्याची कैफियत मात्र अपूर्ण आहे. ती पूर्ण स्वरूपात सापडली असती तर, कोल्हापूरच्या इतिहासातील काही महत्त्वाचे उल्लेख मिळाले असते. या कैफियतीतील एक मनोरंजक उल्लेख, 'शत्रूकडील मानकरी रणनवरा घोड्यास व आपल्या कपाळास वाशिंग वांधून आलेला, त्यास ठार करून पुढे चालून घेतले' असा आहे. (पृ. २४०)

सेनापती घोरपडे आणि हिंदूराव घोरपडे या दोन घराण्यांच्या कैफियतींचे उल्लेख इतरत्र दिलेले आहेत. घोरपड्यांचे तिसरे घराणे अमीरुल उमराव हे ही तितकेच प्रसिद्ध होते. या घराण्यातील पुरुषांनी पंधराव्याच्या काळात विशेष कामगिरी बजावली. त्यामुळे त्यावेळचे उल्लेख कैफियतीत सापडतात. गुप्ती संस्थानाची स्थापना आणि शिंदेजीराव व मुरारराव यांचे उल्लेख ऐतिहासिक दृष्ट्या महत्त्वाचे आहेत. (पृ. २४१)

पंडितांचे घराणे म्हणजे लुत्रपतींचे गुरुघराणे. भिडेश्वरबोवांचा शिवाजी महाराजांनी गुरुमंत्र घेतला. त्यांनीच नंतर निराणीकरांच्या हल्ल्यापासून राज्याचे रक्षण करण्यासाठी, 'इंग्रज सरकारचा स्नेह करावा म्हणजेच बंदोबस्त होईल,' अशी महागजांना सूचना केली होती.

कैफियतींचे विशिष्ट स्वरूप, त्यातील महत्त्वाचे उल्लेख आणि त्या त्या घराण्यांनी केलेली कामे, यांचे चोटक वर्णन करील माहितीवरून लक्षात येईल. या कैफियती सादर करणारांपैकी अनेकांनी आपल्या सनदा दग्ध झाल्या, गहाळ झाल्या, लुटीत गेल्या, असे म्हटलेले आहे. त्यामुळे मूळ सनदात नमूद केलेली इतिहासपर माहिती मिळू शकली नाही. सनद देताना तीत कोणत्या कारणांसाठी

ती दिली गेली, या उल्लेखा बरोबरच, त्या घराण्याचा चोटक इतिहास लिहिण्याची प्रथा होती. पण अनेकांच्या सनदा नष्ट झाल्यामुळे तो इतिहासही समजू शकत नाही.

कैफियतीत आलेल्या काही शब्दांचे अर्थ मात्र उलगडत नाहीत. उदाहरणार्थ पालालंती (पृ. १११) पडांद (पृ. ७३) मुग्धप्रश्न (पृ. २३७) पिताम्बर्न (पृ. २०४) हुडावली (पृ. २९) किनाळ (पृ. २३) तटफणसी (पृ. १९५) इत्यादी.

कैफियतीतील वर्णनाच्या ओघात काही शब्द सहजगत्या पण अत्यंत समर्पक आलेले आहेत. उदा. वसनागर, हरहर वाजविणे, शिव झाले, पर्णशाळा इत्यादी.

कैफियती प्रसिद्ध केल्याबद्दल श्री. नानासाहेब गायकवाड यांना धन्यवाद.

छत्रपती शहाजी महाराज यांनी गेली अनेक वर्षे इतिहासविषयक साहित्य आणि साधने प्रसिद्ध करण्यासाठी सक्रीय प्रोत्साहन देण्याचे बहुमोल कार्य हाती घेतले आहे. त्याची फलनिष्पत्ती म्हणून प्रथम देवामच्या पवार घराण्याची आणि अल्टेकडे करवीरच्या छत्रपती घराण्याची इतिहास साधने प्रकाशात येऊ शकली. महाराजांची इतिहासविषयक आवड त्या क्षेत्रातील सर्वांना चांगली माहीत आहे. त्यांच्या प्रोत्साहनाने इतिहासातील अनेक अज्ञात दालने खुली होतात अशी आशा आहे.

जानेवारी १९७१

‘ज्ञानेश’ १२०५/४ शिवाजीनगर, पुणे ४

स. मा. गर्गे

‘ करवीर सरदारांच्या कैफियती ’ हा ग्रंथ
 क्षत्रिय कुटुंबातून मेजर जनरल हिजहायनेस सर
 श्रीमान् महाराज शहाजी छत्रपती, जी. सी., एम्. आय.
 महाराज सरकार करवीर यांचे पूज्य चरणी सादर समर्पण

— खंडेराव आनंदराव गायकवाड .

सेनापती घोरपडे कापशीकर घराण्याची कैफियत

सेनापती दत्तर / इ. स. १८६७

यादी मंस्थान कापशी येथील घोरपडे सेनापती यांचे घराणेचे पराक्रमाची वगैरे प्राचीन माहिती खुदावंत अण्डरसन साहेब बहादूर पोलीटीकल एजंट कर्करा यांनी मागविल्यावरून मंस्थानचे जुने कागद नागनूरचे दमरातून हुजूर नेले आहेत ते माहिती करिता पाहिले. त्यात पारशी लिपीचे कागद वगैरे पूर्वीचे फारिस्तान लागले असून पहाण्यास मिळाले नाहीत. जे कागद पाहिले त्यांजवरून व आठरावी माहितीवरून वगैरे हकीगत कळमवार—

(१) कापसीकर सेनापती, गजेद्रगडकर हिंदूराव, दत्तवाडकर अगीरुल उमराव या तीन घराण्यांचे मूळ पुरुष म्हाळोजीराजे घोरपडे व शककर्ते शिवाजी महाराज यांचे वडील शहाजीराजे भोसले बादशाहीत सरदार होते. हिंदू धर्माचे कामात पादशाहीत विकल्प आलेवरून म्हाळोजीराजे व शककर्ते शिवाजीराजे यांचे हिंदूधर्म मंस्थापन करणेबद्दल एकमत होऊन वेळभंडार परस्पर देऊन तह जाहला. तेथून पादशाहाचे हुकुमर्तात न चालता राज्याधी वृद्धांग आरंभ करून प्रांत कारीज करित चालले तेव्हा मराठी फौजेचा बंदोबस्त करण्याबद्दल पादशाहाकडून मुसलमान सरदार येऊन व्याजवरावर कितीएक युद्धप्रसंग जाहले. त्यात दिवसोदिवस मराठी फौजेस जय प्राप्त जाहला. देश दुर्ग हस्तगत केले. कितीएक नवान किले बांधिले व जीर्णोद्धार केले. नंतर शके १५९६ आनंदनाम मंत्रमंसे जेष्ठ शुद्ध १३ इ. सन १७७४ या साली रायगड येथे शिवाजी राजे यांस हिंदूपदपातशाहा लघुपती म्हणोन राज्याभिषेक केला. तेथोन राजशक्तास आरंभ. पुढे बादशाहाकडिल मुसलमान फौज प्रांतात येऊन त्यांनी घेतलेले अंमल उठवित. पुन्हा मराठे यांनी बसवावे, असे चालत होते. इतक्यात शके १६०२ म्हणजे

इ. सन १६८० या साली शिवाजी महाराज हे रायगडाम कैलासवामी झाले. त्यांस पुत्र दोन. वडील संभाजी, दुसरे राजाराम.

संभाजी महाराज किल्लेवर होते ते शिवाजी निवृत्तल्यावर रायगडाम जाऊन राज्य चालवू लागले. ते कवजी कनोजा ब्राम्हण याचे नादी लागोन राज्यात अव्यवस्था जाहली. तेव्हा औरंगजेब बादशाह हिंदू धर्माचे देवस्थान काँगचा नाश करित पुढे मळकापुरास आले. तेथून संभाजी महाराज यांचा वंदोवस्त करणेवद्दल फौज ठेविली. तेव्हा संभाजी महाराज नंगमेश्वर मुक्कामी होते. हे वर्तमान म्हाळोजी घोरपडे यांस समजल्यावरून ते महाराजांकडे नंगमेश्वरी गेले. तेथे लढाई जाहली. शके १६१० म्हणजे इमवीसन १६८८ सालात म्हाळोजी घोरपडे^१ ठार पडलेवर संभाजी महाराज यांस धरून नेले. नंतर बादशाह्या स्वारी औरंगाबादेस जाताना तुळापूरचे मुक्कामी संभाजी महाराज यांचे दोळे काढले. त्यावरून ते तेथेच कैलासवासी जाहले.

(२) संभाजी महाराज निवृत्तल्यावर राजाराम महाराज यांचे नावे राज्य चालविले तेव्हा म्हाळोजी घोरपडे यांचे पुत्र तीन : वडिल गंताजी, दुसरे बहिर्जी, तिसरे मालोजी असे तीन व विठोजी चव्हाण, म्हाळोजी घोरपडे यांकडे होते. यांना आपले वडील मारल्याचा मूड उगवावा म्हणून द्वेष धरून फौज जमावानिशी बादशाह यांजवर तुळापूरस जाऊन, बहुत तसनस करून, बादशाह्याचा मोड करून, डेप्याचे सोन्याचे कळस, शिके कट्यार पाडावे करून राजाराम महाराज यांकडे विशालगडी आणिले. तेव्हा गंताजी घोरपडे यांस ममलकत मदार, बहिर्जी यांस हिंदूराव, मालोजी घोरपडे यांस अमीरल उमराव असे किताब देऊन विठोजी चव्हाण यांस हिंमतवहादरी दिली. तेव्हा सेनापतीपद धनाजी जाधव मालेगांवकर यांकडे होते. त्यांची मुसलमान सरदार शहीदसंग्यान यांशी लढाई जाहली. धनाजी उधळले जाऊन गंताजी घोरपडे यांनी त्या प्रसंगात मर्दुमी केल्यावरून शके १६१० या सालीच सेनापतीपदाचा अधिकार देऊन, ममलकतमदार किताब बहिर्जी घोरपडे हिंदूराव यांस दिला. नंतर आगव्या औरंगजेबाकडिल मुसलमाना फौजा लक्षावधी राज्यात फिरत लागल्या. राजाराम महाराज विशालगडी आहेत, त्यासमयी किल्ल्यास शत्रूकडील वेढा पडल्यास अडकून पडावे लागेल, असे मनात येऊन राज्याचे संरक्षण रामचंद्र नीलकंठ अमाव्य व गंताजी घोरपडे सेनापती यांस सांगून आपण चंदीस गुप्तरूपे हजरानसी

वेश धरून शके १६११ इसवी सन १६८०, साली कर्नाटक प्रांतात निघोन गेले. या प्रांती गनिमाची धामधूम बघोन होऊन कुल मराठे यांनी इमानास खता करून गनिमाकडे मिळाले. देश दुर्ग गनिमांनी हस्तगत केले. राज्यात काही अर्थ उरला नव्हता. ते प्रसंगी संताजी घोरपडे यांनी हिम्मत धरून आपले जमावानिशी शत्रुवर जाऊन मुसलमान सरदार शेख निजाम व सर्जाखान व रणमस्तखान व ज्यानिमारखान ऐसे कितीएक उमदे वजीर युद्धप्रसंग करून बुडविले. जागा जागा गनिमास कोठगा म्हणजे वेढा घालोन नेस्तनावृत केले. तेव्हा संताजी घोरपडे सेनापती यांची फौज आज आगाडी, तेथे दुमरे दिवशी पिढाडी, असा जमाव होता, कूच करीत होते. लष्करच्या अनेक तुकड्या प्रसंगा-प्रमाणे करून शत्रुवर लापा घालावा, स्वतः राज्यसंरक्षण व काबीज करण्यास असाधारण काम केले. त्यावरून मुसलमान फौजेचा मारा होऊन औरंगजेवास दहशत द्याविली. जागृती, स्वप्नात संताजी घोरपडे त्यांस भासू लागले. असे जाहल्यावर शके १६१४ इसवी सन १६९२ या साली इकडील राज्याचा वेढावस्त होऊन स्वतंत्र राज्य चालवू लागले. ते विपयी रामचंद्र नाळकंठ यांनी चंदीस राजाराम महाराज यांसी विनंती पत्र पाठविलेवरून चंदीचे मुक्कामाहून संताजी घोरपडे यांस सरदेशमुखीचे बतन अजरामरामत करून प्रांत मिरज, पन्हाळा, कोल्हापूर, नांदे, विटे, भाळवणी, खटाव अशा प्रांताच्या मनदा पाठविल्या. तिकडे चंदीस महाराज गेल्यानंतर औरंगजेब बादशहाकडून झुलपूकार-खान सरदार चंदीस जावून युद्धप्रसंग चालला. तेथे धनाजी जाधव यास सेनापती-पद मिळाले होते. झुलपूकारखान यांस चंदीस वेढा दिल्यावरून तेथून तजवीजीने निघोन महाराज या देशी आले. ते सिंहगड मुक्कामी शके १६२१ इसवीसन १६९०, साली कैलासवासी जाहले.

राजाराम महाराज यांची राणी ताराबाईसाहेब यांनी आपले ज्येष्ठ पुत्र शिवाजी महाराज यांचे नावे राज्य चालविले. पुढे शके १६२९ म्हणजे इसवी-सन १७०७ सालात, जे संभाजी महाराज बादशहाने धरून नेले होते त्यांचे पुत्र शाहू महाराज फौज घेऊन या प्रांती आले तेव्हा ताराबाईसाहेब यांनी मनात विकल्प आणोन धनाजी जाधव यांस त्यांजवर पाठविले. ते तिकडेच मिळाले. तेव्हा सेनापतीपद पूर्ववत प्रमाणे संताजी घोरपडे यांस शके १६३१ इ. स. १७०२ या साली दिले. यानंतर मोगलाई फौज भूदरगडास येऊन वेढा दिला

होता तो पराजय करून पूर्वदिशेस कामकाजास जात असता शके १६३६ इ. स. १७१४ साली म्हसवडकर माने यांना दंगा करून मारले. याप्रमाणे मंताजी घोरपडे यांचे वर्णन असोन, दुसरे बहिर्जी घोरपडे हिंदूराव ममलकत मदार यांना व त्यांचे घराण्यात सिधोजी घोरपडे व मुरारराव घोरपडे असेच महान पराक्रमी झाले. त्यांना पराक्रम केलेचा वगैरे तपशील गजेंद्रगड व सोडूर संस्थानात आहे. तिसरे माळोजी घोरपडे अमीरुल उमराव यांचे घराण्याची हकीकत दत्तवाडास आहे.

(३) संताजी घोरपडे सेनापती यांस पुत्र दोन. पैकी राणोजी घोरपडे लढाईत ठार पडले. पिराजी घोरपडे यांस सेनापती अधिकार शके १६३७ मन्-मथनाम नंक्सरे इ. सन १७१५ या सालात जाहला. ते मोठे पराक्रमी तळवार बहादूर कर्नाटक वगैरे प्रांतात स्वाय्या करीत असत. ते स्वारीस जात असता नागनूर करीत नल्ल येथेच देशमुख यांच्याशी झुज जाहले. त्या प्रसंगात पिराजी घोरपडे सेनापती शके १६५१ इ. सन १७२९ साली ठार पडले. या कार-किर्दीत कुसुंदवाडचे पटवर्धन यांचे मूलपुरुष त्रिंबक हरि यांस मिरज प्रांत देशमुखी व मरदेशमुखीची मुतालकी व मरंजामी ताळुकेचे काम शके १६४२ इ. स. १७२० या सालात सांगितले होते. या समयी नागनूर गाव ग्वनकाटे वंशपरंपरेचे कराराने दिला.

(४) सदर पिराजीचे चिरंजीव राणोजी घोरपडे याचे वय लहान पांच वर्षांचे होते. तेव्हा श्री द्वारकाबाई आईमाहेव, म्हणजे मंताजी घोरपडे सेनापती यांची स्त्री, लग्न करून घेतलेचे तिसरे दिवशी संताजी घोरपडे म्हसवड मुक्कामी पडलेपामून पार्टीत्रत्यपणा, आचार्यसंपन्न ब्राह्मणास गांव व जमीन वगैरे धर्म करून संपुरुषाचा आनुग्रह घेवून महान् समर्थ होत्या. कोणी व्याधीग्रस्त जिव्हादी अवयव रहीत मनुष्यास या बाईचा आशिर्वाद मिळेल तर मनःकामना पूर्ण होत असे. यांनी श्रीराम ऊपासना करून रामनवमी उत्सव आरंभिला. आशा द्वारकाबाई साहेब संस्थानचे काम चालवीत होत्या.

राणोजी घोरपडे यांस सेनापतीपद देणे असता उदाजी चव्हाण यांना सेनापती आपणास मिळावी म्हणोन खटपट केली. तेव्हा घोरपडे मोठे फौजवंद सबब चव्हाण यांस, तुम्ही याजबरोबर लढाई करावी, तुम्हांस जय येईल तर, सेनापतीपद देवू असे राजमंडळात विचार होऊन सांगितले. त्यावरून युद्ध

प्रसंग व्हावा असे ठरले. तेव्हा घोरपडे यांजकडे मोठमोठे नामांकित सरदार होते. त्यांचा तपशील—

१ नारायणराव घोरपडे, ईचलकरंजी	१ सयाजी मावंत दानवाड येकरांचे
१ शाहाजी बागुल यल्लगुडकर	१ सयाजी पुणेवन कारदगे
१ बाबाजी शिंगाडे तळदगे	१ येडाजी मावंत टाकली
१ लिंवाजी भांडवल नसलापुर	१ आप्पाजी शिंतोळे आंकली
१ गिरजोजी जाधव सिंगुजी	१ संताजी मोहीते गेंदाळ
१ खंडोजी पीसाळ कैप नेज	१ आनंद बाबुराव शिरदवळे
१ सुलतानजी गायकवाड हुपरी	१ हुसेनखान यमगरणी भविंसी
१ जानोजी खैरात, रांगोळी	१ शाहाजी गायकवाड अबदुल्लाह
१ कानोजी काळे, सदलगे	

ही नावे समजताच, याशिवाय आणखी असेच असून एकंदर फौज जमाव होवून उदाजी चव्हाण यांजवर लढाई जाहली. त्यात द्वारकावाईसाहेब यांना पालग्यात राणोजी घोरपडे यांस वसवून आपण घोड्यावर बसून एकदम हरहर वाजवल्यावर उदाजी चव्हाण यांचा मोड होवून कृष्णा पार करून दिलेवर आपजय पावल्यामुळे मोंगलईत निघोन गेले. सेनापतीपदाची वखे राणोजी घोरपडे यांस शंभु लखपती यांनी शके १६६२ इस्वी सन १७३० सालात दिली.

त्यानंतर शके १६५७ नलनाम संवत्सरे, राजशके ६२, इस्वी सन १७३५ साली राणोजी घोरपडे सेनापती यांचे नावे पत्र आले त्यात, तुमची सेनापती तुम्हांस सरंजाम आम्ही करून पेशजी प्रमाणे करार करून दिली असे, तरी स्वामी सेवा कुल यकत्यारीपणे करून असेत. स्वामी तुमचे विशेषत्कारे उर्जीत करून चालवीतील, म्हणोन जेष्ठ शु॥ २ ईदुबामर्ग होवून या काळ-किर्दीत सेनापतीपदाखाली सरंजाम पूर्ववत प्रमाणे चालणेवद्दल महाराज सरकार कारभारातून व बाळाजी बाजीराव मुख्य प्रधान याजकडून ताकीदी झाल्या. यावरून सरंजाम चालत असलेल्या समजतो तो—

१ मुजमी दमरची हुजूरने मनोळीचे मुक्कामी सरंजाम नावडून यादी करून दिली. त्यात प्रांतवार ४०१ गांव लागले आहेत. शके १६५३ इस्वी-सन १७३१ साली.

१ देशमुखी व सरदेशमुखीचे वतनाचे प्रांत मिरज,—पन्हाळा,—
कोन्हापूर, हवेली,— नांदेदर,— विटे,— भालवणी, ईंदापूर, एकूण प्रांत व या
वतनाम उमळी ईंनाम गांव इच्छकरंजी—शिरडोण,—कुरंदवाड,—आळाम,
—चंदूर, येकूण गांव पाच मिलीन —

१ संरजामी परगणे—

१ प्रांत रायबाग	१ प्रांत पाच्छापूर
१ प्रांत ढवलेश्वर	१ प्रांत दलबुरगे
१ प्रांत हुक्केरी	१ प्रांत होनबुंद
१ प्रांत गलगले	१ प्रांत मुधोळ
१ प्रांत आरगळ	१ प्रांत तेरदाळ
१ जमखंडी	१ गोकाक
१ जमगीर	१ काकती तर्फे कार्दोली
१ माचनुर	१ तर्फे चंदगडे
१ हवेली मुदगल	१ परगणे करूर सत्यावत
१ कुपटगी	१ हणमसागर
१ कारड	१ मुदलावी.
१ बागलकोट	१ लोकापूर
१ यादवाड	१ अनवल
१ रुलीवगरिसागू (?)	१ प्रांत मीरज
	१ कगल प्रांतापैकी देह २६

सरंजामापूर्वी वहिवाटीस अमून जमींदार माफित रसदी अवज घेणेची
चाळ होती. जेथे जमींदाराकडून अगर दुसरे कोणाकडून पुंडई जाहल्यास
तेवढ्यापूर्वी वंदोवस्तास फौज जावून आमल चाळीत असत. आशा कामांत
आंताजी नरसिंह पटणकुडीकर दक्षिणेत नेमले होते.

पदरचे जहागिरदार लोक : यांनी चाकर्गस पूर्वीकत प्रमाणे येणेविषयी
बालाजी बाजीराव पेशवे यांच्याकडून ताकीदी जाहल्या ते—

महादजी शिंदेले आंकलीकर, १ यमाजी रुठ नेरंदीकर

बाबाजी मावंत दानवाडकर, १ लिवाजी भांडवल नसल्यापूर
रघुनाथ देसाई निपाणीकर

याप्रमाणे तार्कादी झाल्या आहेत. त्याप्रमाणे स्वास्थ असून या कारणांनी
पदरचे लोकाम देणे दिले त्यातील लोक उदयाम आले त्यांचा तपशील -

१ इचलकरंजीकर नारा म्हादेव जोशी म्हणोन कोकणस्थ ब्राह्मण,
कापशीचे मुल पुरुष नंताजी घोरपडे सेनापती याजपाशी येवून राहिले त्याजवर
मजी वनान काजकामान वागू लागले. पुढे त्याजकडून इचलकरंजी वगैरे गावे
संरजामान चालोन मरदेशमुखी व देशमुखी अंमल मुतालकी सांगितली
होती. नंतर संस्थानातील कागदपत्रे इचलकरंजीस सुवराव घोरपडे यांना
नेवून देविल्यावरून राणोजी घोरपडे सेनापती यांचे सिकेही त्यांजकडे राहिले
होत. त्यावरून गफळतीने कागदपत्राची माधणुक करून वतन व गांव वगैरे
अनुभवितात. पेशवे सरकारचे आपणामुळे नाईलाज होवून पेशवे पराभव
पावल्यावर राजमंडळान वागण्यास तक्रार चालविली.

इचलकरंजीकर ब्राह्मण जोशी उपनावाचे. सेनापती मराठे असून चिंरंजीव
म्हणोन घोरपडे आडनावाने इकडून पत्रे जावून त्याजकडून तीर्थरूप राजेश्री
म्हणोन पत्रे येतात. नां॥ आप्तागिरी देका घोरपडे किनाळीचा आहे.

२ कुरंदवाड : श्रवक हरी याम पूर्वी देशमुखी वतन मुतालकी व संरजामी
प्रांताची बहीवाट मांगीतरी होती. त्यातील वतना गाव कुरंदवाड त्याजकडे राहून
घोरपडी नां॥ दिले ते हल्लीपर्यंत वागयितात. पुढे पेशवाईतून संरजाम मिळाल्या.
कुरंदवाडकरांनी सेनापतीमाहेर यास पत्र लिहिणे जाहाल्यास पदरचे लोका-
प्रमाणे लिहितात व इकडून त्यास तशीच जाणेची बहीवाट आहे. त्या गावी शेरी
जमीन व कुरण इकडेचे आहे.

३ हेरवाडकर : मुल पुरुष हरीराम. कामकाजात होते त्यास हेरवाड
मिळोन घोरपडी नां॥ आप्तागिरी दिली. या गावी शेरी जमीन इकडे आहे.

खेरीज आणखी लहान मोठे लोकांस संरजामी व इनामी धर्मादाय वगैरे
स्वास्थ्य दिलेचा तपशील लिहिण्यास विस्तार होईल म्हणोन लिहिले नाही.

याप्रमाणे चालून असून पुढे पेशवाई जाहाल्यावर किती एक स्वास्थ
तिकडे गेले व काही हुजूर राहून राणोजी घोरपडे सेनापती अखेर साळ...गाव

लाट ६, कापशी २४, आजरे ३, नूळ ६, सोलापूर १, या कार्यातीत मिळून ४० गाव राहून खेरीज दुमाला अमळ असता, राणोजी घोरपडे सेनापती याकडे १७०३ ई. सन १७८१ या सालात कैलासवासी जाहाले.

(५) सदर राणोजी यास स्त्रीया दोन. पैकी आंबिकाबाई मिमाळाची कन्या. लग्न करावयाचा ठराव द्वारकाबाई आईसाहेब यांनी करून मराठी रीती-प्रमाणे तीलक लाविला असून श्रीमन्त आईसाहेब^५ माहाराज यांनी आपली भाची शिंदे यांची कन्या करावी म्हणून आप्रहाने लग्न करविले. मागाहून आंबिकाबाईचे लग्न झाले. आंबिकाबाई वयाने जास्तच अगून प्रथम पुत्र संताजीराव आवासाहेब जाहाले. मागाहून लक्ष्मीबाईस सुवराव बापूसाहेब जाहाले. यापुढे उभयतास संतती जाहाल्याचा तपशील—

आंबिकाबाईसाहेब यासी—

१ संताजीराव जेष्ठ, २ म्हाळोजी घोरपडे, ३ पीराजी घोरपडे, ४ नवगम घोरपडे, ५ राघोजी घोरपडे,

लक्ष्मीबाईसाहेब यासी—

१ सुवराव, २ सग्वारामराव (नष्ट) ३ नारायणराव, ४ द्वारकोजीराव.

या प्रमाणे नऊ पुत्र झाले. तेव्हा प्रथम पुत्र जाहाले म्हणून संताजीराव व ज्येष्ठ स्त्रीयेचे म्हणोन सुवराव यात, परस्परे आपग वडील, सेनापतीच अधिकार आपणास असावा म्हणोन तंटा सुरू जाहल्या.

राणोजी घोरपडे यांचे क्रियाकर्मांतर संताजीराव यांनी केले. दुसऱ्याची वखे संताजीराव यास आली. तेव्हा लक्ष्मीबाईंनी वडीलपणाचा तंटा करणार यक संताजीराव यांचा हस्तजर्बीजीने घात करावा म्हणोन मनात आणोन पदरचे सर्व कामदार अनुकूल करून घेऊन सनदा पत्रे दस्तावेज जी कागद व जीन जीनगीचा बंदोबस्त केल्या. तेव्हा आंबिकाबाई साहेब याजकडे द्वारकाबाई साहेब यांनी आपले खाजगीतील दिवाणाचे घराणेंचे मल्हार माहादेव म्हणोन होते. त्यास आपले परिणाम काळी नेमले होते. त्यापामून ते तिकडे होते. त्यांचे चिरंजीव येसो मल्हार यांचे विचारे संताजीराव यांनी ममलत करून पडणकुडी येथील गावकर कमावीसदार आनुकूल करून घेऊन रात्री कुणवी लोकांचे वेपाने येमा मल्हार सहीत कापशीहून निघोन गावाबाहेर घोड्यावर बसोन पडणकुडीस

पावले. ते ठाणे स्वाधीन जाहाले. मागे मल्हार महादेव यास लक्ष्मीबाईंना वाद करून बुरजात घातले. वर जिनगी लुटून नेली. संताजीराव यांना पट्टणकुडीतून करवीरास बोळणे चाळविले. तेव्हा मोठा तेंढा, पेशवे सरकारचे संमतीने लढाऊ व्हावा याकारिता तामगावाम पश्रगामभाऊ पटवर्धन याजकडे पंचायती नेमली. त्यांना पुण्यास रामशास्त्री याजकडून संमत आणवून, प्रथम पुत्रमुख संताजीराव यांचे पाहिलेने वडील, त्याजला सेनापती बाबी म्हणोन ठरवून लिहिल्यावरून सेनापतीपदाची वस्त्रे संताजीरावास शके १७०३, ई. सन १७८१ या सालात जाहाली. तातुका लाट वगैरे गाव पेशवे सरकारचे मदतीने स्वाधीन झाल्या. बाकी पाच भावांस संस्थानपैकी खर्चावद्दल गाव वगैरे देऊन सेनापती आधिकार चाळवीत असता शके १७१५ या साली संताजीराव कैलासवासी जाहाले.

(६) सदर संताजीराव यास पुत्र दोन. वडील रामचंद्रराव दाजीमाहेव, दुसरे राणोजीराव बापूसाहेव वडील रामचंद्रराव यांस सेनापती अधिकार शके १७१६ ई. सन १७९४ साली मिळोन तीन वर्षे वहीवाट केली. नंतर नारायणराव घोंगडे यांना हिंदुस्तानातून येवून शके १७१९, ई. सन १७९७, राजशके १२४, या सालात महाराज सरकारचे मनात सेनापती (पद) देणे नसता आडचण लावून सेनापती वस्त्रे जबरदस्तीने घेतली. तेव्हा त्यांचे वडील बंधू सुबराव हयात असोन गैर रीतीने वस्त्रे घेतली. ती बराबर न झाल्याने शके १७२४ ई. सन १८०३ साली येमा मल्हार यांना प्रीतीराव चव्हाण हिंमत वहादर यांचे विद्यमाने रामचंद्रराव यात सेनापती अधिकार मिळोन नंतर शके १७२८ साली नारायणराव यांना येमा मल्हार यास मुठीचा प्रयोग केल्यावरून ते कैलासवासी झालेनंतर महा महिन्यांचे सुमारात सन १८०६ साली प्रांतात निपाणीकर यांचा दंगा झाला. नारायणराव व निपाणीकर आप्त असल्याने ते व हे मिळून राज्याचा बगवडा करून तशात कापशी संस्थान जवरीने घेतले. पुढे शके १७३० साली महाराज सरकार व निपाणीकर यांचा युद्धप्रसंग साबगाव मुक्कामी जाहल्या. ई. सन १८०८. तेथे महाराज सरकारचा मोड होवून रामचंद्रराव लढाईत ठार जहाले.

(७) सदर रामचंद्रराव यास पुत्र दोन. वडील संताजीराव. दुसरे लक्ष्मणराव. पैकी लक्ष्मणराव याजला जयरामराव याजकडे नवनिहालास दत्तक दिले. वडील संताजीराव याम सेनापती मिळवयाची. परंतु निपाणीकर यांचा

राज्यात दंगा. निपाणकर व नारायणराव आप्त अमल्याने उभयता मिळोन राज्याची गवर्ची केली. महाराज सरकारचा नाईत्याज. सवत्र संताजीराव हरली तर्फे आजरे येथे होत. तेथे चुळते राणोजीराव यात जमून न येई. गवर्चीची अडचण. सवत्र संताजीराव व राघो मल्हार सांगलीस येवून चिंतामणराव आप्पामाहेव पत्रवधेन याजकडे संताजीराव राहिले. आणि राघो मल्हार पुण्याम संस्थानच्या विचारावढल जावून पेशवे सरकारात बापू गोखले मार्फत नारायणराव याजकडील सरंजाम परत घेण्याचा ठराव केला. ईतकें मंवीत बाजीरावसाहेव व इंग्रज सरकारचा युद्ध प्रसंग चालोन बाजीरावसाहेव पराभव पावले. सवत्र राघो मल्हार करवीरी येवून निपाणीकरांचा बंदोबस्त ई. सन १८१८ साली जाहाल्यावर शक १७४१ ई. सन १८१९, सालात श्री मन्माहाराज छत्रपती आवासाहेव यांनी सेनापती अधिकार संताजीराव यास देवून सनद दिली की सेनापतीचे वडील घराणे तुमचे व तुमचे वराण्यात सेनापतीचा अधिकार वडीलोपार्जीत चालत आला व तुमचे वडील स्वामी कार्यावर खर्च जाहाले. सवत्र पूर्ववत प्रमाणे सेनापतीचा सरंजाम देवून वस्ते दिली आहे. तर अनुभव करावा-म्हणोन देवून आवासाहेव व बुवा-माहेव महाराज यांची स्वारी कापशीस येवून ठाणी स्वाधीन करून निकाल जाहला. पुढे शके १७५६, सन १८३४ साली ज्येष्ठ शु॥ ८ म संताजीराव घोरपडे सेनापती कैत्यासवासी जहले.

(८) मंदर संताजीराव यास पुत्र ४ पैकी वडील रामचंद्रराव आप्पा-साहेव यास इसवी सन १८३५ साली सेनापतीपदाची वस्ते बुवामाहेव महाराज यांनी दिली. पुढे सन १८३८ साली तुळजापुरास जाताना मार्गात बुवमाहेव महाराज कैत्यासवासी जाहाले. नंतर दरवारचे कामात अव्यवस्था जाहाल्यावरून इंग्रज सरकारातून दार्जीकृष्ण पंडित यासी कारभारी नेमले. या वहिवाटीत संस्थानचे कामात नुकमान जाहले. त्याविषयी रामचंद्रसाहेव यांनी कैत्या वगैरे देवून काम चालविलेचे निकाल जाहले नाहीं ती कळते.

(१) भाऊवंदास मूळ संस्थानातील गवर्चीस गाव दिले ते मूळ संस्थानात परत यावयाचे अमून जम केले ते—

राणोजीराव घोरपडे यांची स्त्री लक्ष्मीबाई घोरपडे मयत झाल्या-वरून वडीलोपार्जीत सनदा जीन जीनगी गाव खुनकाटे संबंध ईनामी नागनूर, १ व सरंजामी जेनाळ, वेत्याची व हूसूर खुर्द ३ एकूण ४

मुबराय घोरपडे यांचे दत्तकपुत्र गंकराजीव मयत कारणाने—
निगळगाव, फंगर, नंदवाळ, वामणे, एकूण ४

आकुबाई वाठारकर यास कन्या म्हणोन दत्तक आंढण दिलेला
मौजे हमूर बु॥. १ गाव

येकूण नऊगाव मूळ पुरुषाचे संपादित भावबंधाकडे चालत
अमळेस संस्थानात येणवद्दल काम चालले असून इ. स. १८५६
ज्येष्ठ शु॥ ४ रोजी रामचंद्र रावसाहेब हक जाहाले. त्यांचे चिरंजीव
हाद्रीचे संताजीराव घोरपडे सेनापतीसाहेब यांचे वय लहान सवव
मातोश्री येशोदाबाईसाहेब यांनी कौसल्यस थैली पाठविली. तिकडून
सुपारिंटेंडंट माहेव बहादूर इत्याखा करवीर याजकडील निकाल दाखवला
ध्यावा म्हणोन लिहून आलेस सवव माहेव बहादूर याजकडे लिहिले
असता संस्थानास मर्द वारस आहेत. करेता आपण काम चालवू नये
असा जबाब देऊन संस्थानास सरकारतर्फे कारभारी सन १८६१
इसवी सालात नेमले.

(२) संस्थानातून दुमाले लोकास गाव दिले आहेत. त्याचा
दिवाणी फौजदारी अमल संस्थानी चालणे असून हुजूरची दुमालपत्रे
आली म्हणोन त्या गावावरील संस्थानचा हक करी होत नगून
दुमालपत्र हुजूरने हरकत न होणे बाबतीत आहे व असे दुमालपत्रे
असोन ज्या त्या मूळ संस्थानात ती स्वास्थे बहुतेक चाट्ट अगून
आमचे संस्थानचे गाव सरकारात ठेविले त्या विषयी ईनसाफ मार्गीतला
असून निकाल जाहला नाही.

(३) कापशी संस्थान.....संस्थानचा तालुका प्राचीन वाद-
शाहीतून संपादन केले पंकी हे गाव तेव्हापासून ईकडे सर्वजण
अधिकार पृथीपासून चालत आला. अलीकडे वतनदार लोकांची नजर
हुजूर यांनी म्हणतात. वावडे, विशालगड, कागळ, इचलकरंजी
येथील अधिकारी त्या त्या संस्थानात आहे. प्राचीन वजईचे गांव व
जमीनसुद्धा तिकडे असून.....गांवची सरकारात म्हणतात.

एकूण तीन कर्मा इन्साफ होण्याचे त्याविषयी आता सेनापतीसाहेब
यांचे वय प्रौढ जाहले अगून ग्वावंद द्यावू विचार करणार समर्थ आहेत.

एकुण आठ कळमी हकीकत आहेत. संस्थानच्या नुकसानी त्रिपर्या कळम आठ यांत प्रकार लिहीला तो एकंदर जाहले बहिवाटीतील हकीकतीत असलेला मजकूर लिहीणे प्राप्त म्हणोन लिहीत आहे. तारीख १६ माहे आक्टोबर सन १८६७ इसवी.

वाळकृष्ण मल्हार दिवाण, संस्थान कापशी

१ काव्येतिहास संग्रह, लेखांक ४३५

२ राजाराम महाराजांचे निधन २ मार्च १७०० रोजी झाले.

३ ताराबाई व शाहू महाराज यांची खेड येथे लढाई. आक्टोबर १७०७ (करवीर रियासत, पृ. ६७ : गर्गे)

४ संताजी धोरपडे इ. स. १६९७ मध्ये मारले गेले. इ. स. १७०२ मध्ये त्यांचे पुत्र राणोजी मोगलाशी लढत असता ठार झाले.

५ संभाजी महाराजांची राणी जिजाबाई

पंडित सुमंत

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ५१/ इ. स. १८४६

कैफियत गणपतराव श्रीनिवास पंडित सुमंत उमर वर्ष ३८ जात ब्राह्मण राहाणार करवीर सुरु सन सवा आरवेन मयातेन व आलफे. मे. पोलिटिकल येजंट माहेव बहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून अंक ६६ सन १८४५ इसवीची यादी आली. त्यांत इनाम मंजूराम देवस्थान धर्मादाये चालत आहे त्याजवद्दल त्या लोकाजवळच्या मनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डे. र. अंक ५५० मन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाला. त्यावरून मनदा पत्रे असर्वाळ ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा, त्यांस आम्हाकडे वतनी इनाम वगैरे चालत त्याच्या सनदा पत्रे मिळाली ती हजर केला त्याज- वद्दल माहेतगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिले प्रमाणे —

(१) हत्य्रा आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील ३१ मजरे जनार्धन वाडी करता रुपये ५५ पैकीं हाटी खंड येतो तो. रुपये ३३ पैकीं खर्च सर देशकुलकर्णी बाब रुपये २ जाता बाकी रुपये ५८७॥ मौजे कोथली तर्फ हवेली येथील सन सीत आरवेन सालची हुटावली करून लावणी बरहुकूम

१२३९॥—॥ नक्त आकार वा लावणी पत्रकी

३३८॥≡। गला कैली दसरी माप १६॥॥॥१।

यासी आकार दरमनी रकम १ रु. प्रमाणे येकून आकार १३।— दुसर वनले ८२ गावात लावणी बरहुकूम घेणेचा रिवाज आसोन हीसारी दाखल करणेचे मामुल पासून रिवाज नाहीं. हल्ली येकंदर

उत्पन्न यादीम दाखल करणे दिशी आज्ञा करावे
म्हणून चहूमाही देता करू नये.

१५९१॥॥-॥॥.

पैकी वजा साल वाकी खर्च वजा जातां खर्चाची
वेरीज खाली लिहील्या आन्वये तपशील

५९६॥- सरकारी काव देणे असोन पावत होत आहो त्याप्रमाणें
नक्त व गल्ला

५५० नक्त रुपये

४६॥- गल्ला भात कैली दूसरी मापे २। १॥ १ यांम येकंदर
मणी रुपये १ प्रमाणें

५९६॥- गेकूण गलेचे खर्च

१३८-॥. हक्कदार महाली वगैरे परभारे पावते आहो त्याप्रो

६९॥- नक्त रुपये

६८०॥- गलेबद्दल कैली

१३८-॥. ३।३०३॥.

यासी आकार दरमणी रु. १

प्रमाणे एकूण रु.

२७००॥- गांव निसव ॥ हक्कदार देवस्थान धर्मादाय दर साल
सादील वार वगैरे येकंदर साल खेराज

१९४॥- नक्तरुपये

७५।॥ गल्ला कैली

२७००॥-॥.

यासी तपशील

७४ हक्कदार

२९०॥- देवस्थान

३५ कामावीसदार नेमनुकी

८९॥-॥. सादीलवार खर्च दरसाल

३४॥-॥. हुटभाडे सरकारात गल्ला पाटवणेबद्दल कामर व भाडे

७।३॥० धर्मादाय गला केली

२७०० = ॥०

१८॥० वतनी सवर्गासी आमामी काटे कर्मीर चालत आहे त्याजवर कागून देऊन चाकरी चालवित आहे. त्याबाबत

६३६॥॥-॥॥०

तपशील

३७४॥॥ = ॥० ऐन जमी आकागवावरीतील जमा

१४८॥॥ = १० गले बाबरी रुपये कैली

१३॥- तुपाबाबत वजन ० = दर कळले नाही.

मापी ००६ प्रमाणे येकूण खर्च

६३६॥॥-॥॥०

येकूण रुपये सहाशे लक्ष्मीम पावणे चवदा आणे एकूण देह १ व मजरवाडी १ अशी दोनी व सवर्गासी आमामी सुद्धा उत्पन्न येत आहे ते सदरी लिहिले प्रमाणे.

(२) सदरी लिहिले उत्पन्न मंपादन कोणी कले व कोणी कशाकरिता कर्मी दिले व दिल्यापासून वर्धावाट कर्मी चालत आहे त्याचा तपशील

१ मौजे जनार्दनवाडी व नारायणवाडी येकूण मजरे दोन तामाजी पंडीत म्हणजे आमचे निपणजे यासी कैलासवासी शिवलक्ष्मणी यांनी इनाम करार करून राजशक ३८ म्हणजे इंग्रजी सन १७११ इसवी साली सनद करून दिल्या. त्यास वर्ष १३४ जाहली, त्यापैकी नारायणवाडी सुमार २५ पंचवीस वर्ष चालत नाही. मजरे जनार्दनवाडीची वर्धावाट मंपादन केल्या नागायत आजपर्यंत सतत चालली आहे.

१ मौजे कोयळी तर्फे हवेली हा गाव आमचे निपणजेची मातुर्श्री म्हणजे रघुनाथ नारायण यांची पत्नी नागरबाई इजल्या क्षेत्र वसांवदल इनाम सर्वमान्य करार करून सनद दिली ती राजशक ४१ म्हणजे इंग्रजी सन १७१४ इसवी साली शिवलक्ष्मणी यांनी दिली त्यास वर्ष १३१ जाहली. तेव्हापासून सतत अनभवीत आहे.

१ कोट कोल्हापूर येथील सवर्नासी आसामी वतर्ना आमचे नापणजे तिमजी रघुनाथ पंडीत यांसी कैलासवासी मंमु छत्रपती स्वामीना राजशक ४९, म्हणजे इंग्रजी सन १७२२ इसवी साली करून देऊन सनद दिली त्यांस वर्ष १२३ जाहाली तीथपासून आजपर्यंत चालत आहे.

येणे प्रमाणे उत्पन्न संपादन केले. तागायत सतत आजपर्यंत अनभवात आहे.

(३) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार निपणजे व त्यांची मातुश्री अमोन हली वहिवाट आम्ही सतत करीत आहो. उत्पन्नास हिश्येदार वडीलकी आम्ही सवव वडीलकी संबंध येकंदर उत्पन्न वजा जाता राहतात त्या पैकीं बाव वडल रुपये १७५ पावणे दोनशे तीसरे तक्षीमेस हिस्सा जात नाहीं. सवव आजी गवर्चे जाऊन राहिले पैकीं वजा करून बावी राहिले पैकीं तीन हिश्ये होऊन वडीलकी संबंध एक हिस्सा आम्ही घेतो. त्यात वाटणी भाऊवंदाची नाहीं. दुसरा हिस्सा नरसिंगराव रामचंद्र यास जाणेचा त्यापैकी दत्तकावडल आमची समजूत बावे रुपये ५० पन्नास आम्हांकडे येत तो बाकीचा ऐवज नरसिंगराव दत्तक मातुश्री वाईनावाई डबीर यांकडे जातो.

बाकी तिसरा हिस्सा राहिला त्यांत आम्हीसुद्धा हिश्येदार आणि खुद १ दुसरे सखारामराव, तीसरे आत्मारामराव, चवथे त्रिवकराव, येकूण चार आमामी वाटणीप्रमाणे घेत आहो. शिवाय बावेवडल सदरी लिहीले त्यांत दत्तकाचा हिस्सा नाहीं. सवव सदरचे रुपये १७५ आम्ही चार वाटणीनेच घेत आहो. सदरहु सरकारी बाव घेणे ते पैले कलपी लिहीले अन्वये सरकारात रु. ५५० माडे पांचशे पोहचून बाकी राहिले ऐवजांत सदरी लिहीलेप्रमाणे हिश्येदार घेत आहो. शिवाय कोट कोल्हापूर येथील आसामी सवर्नासीचे आहे. त्याचे चाकरीवडल निशान मोर्तव कागदपत्रावर मोर्तव सुद असे करावयाचे होते ते काम मुतालिक यांचे हातून घेण्याची वहीवाट होती. हाली चाकरीवर कारकून नाहीं. कारण असामीवडल नेमनुक होऊन त्या नेमनुकीवर कारकून राहात नाहीं. ती बाव पदरातून करावे लागते. या कारणाने हल्ली चाकरीवर कारकून नाहीं.

(४) सदरी पैले कळमा बावत उत्पन्न लिहीले त्या बावे सनदा हजर केल्या त्या —

१ मंत्रे जनार्दनवाडी वाचद राजशक ३८ खारनाम संवत्सरे फाल्गुन वहुल पंचमी रविवार देशार्थीकारा व लेखन वर्तमान वजावील प्रांत पन्हाळा यांचे नांचे नंबर २६३

१ मौजे कोयली वाचद राजशक ४१ जयनाम संवत्सरे आधीक आपाद वहुल ११ मेदवासरे पुण्याशल नागगवाई यांचे नांचे इनाम पत्रक ३ नंबर २६४

१ कोट कोल्हापूर येथील सवर्नासी आसामी वहुल राजशक ४९, शुभकृत नाम संवत्सरे मार्गशिर्ष शुद्ध १ प्रतीपदा सौम्यवासरेची राजश्री खमाजी साळगेवे सुभेदार कोट कोल्हापूर यांचे नांचे नंबर २६५
एकूण तीन सनदा सादर केल्या आहेत.

(५) सदरी लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी उत्पन्न नाही. चवथे कलमी लिहिले सनदपत्राशिवाय आणखी सनदपत्रे आम्हाजवळ नाही.

(६) येकून पाच कलमी उत्पन्न.

लिहून दिले हे खरे आहे यांत कमीजास्ती जाहाल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कबूल आहे.

येकून कलमे साहा लिहून दिल्या मदीं तारीख १६ मार्च शक १७६८ पराजयनाम संवत्सरे मु॥ ८ आक्टंबर सन १८४६ इसवी दस्तुर आम्माराम डवीर

माक्ष

महरी गणपतराव श्रीनिवास पंडीत सुभे॥

१ वाळाजीराव राणोजी

दस्तुर खुद

ममलकत मदार दस्तुर खुद

मालकाने आमचे समक्ष कैफीयत लिहून

१ गणेश आवाजी कारकून

दिली आहे. आवाजी लक्ष्मण जोशी

दस्तुर खुद

सनदापत्रे कामगार

ॐ

१ सुमंत घराण्याचे मूल पुरुष जनार्दन हणमंत याना शककर्ते शिवाजी महाराजांनी राज्याभिषेक प्रसंगी सुमंतपद दिले. या घराण्यात नंतर नारायणराव, रघुनाथ नारायण, तिमाजी रघुनाथ, गंगाधर तिमाजी, नरसिंग गंगाधर, श्रीनिवास नरसिंग अशा क्रमाने पदाधिकारी झाले. कैफियत देणारे गणपतराव पंडित सुमंत हे श्रीनिवास नरसिंग यांचे पुत्र. (करवीर रियासतीची कागदपत्रे, पहिला खंड. पृ. २७४, २८३ : सं. स. मा. गर्गे).

हिंमत वहादर चव्हाण घराण्याची कैफियत

हिं. ब. च. घ. इ. / इ. स. १८५०

यादी राजश्री राव हिंमत वहादर व ममलकतमदार व उमदे तुळु उमराव वहादर यांचे वंशात पुरुष जाहले त्याणी काय काय कामे केली व ते कोणते पुरुष कवी कवी जाहले त्यांच्या शके मित्या सुद्धा ग्वाली लिहिले प्रमाणे—

१. मूळ पुरुष वालोजी चवाण हे शाहाजी माहाराज म्हणजे शककर्ते सिवाजी माहाराज यांचे तीर्थरूप याजपासी दौलताबादचे मुकामी चाकरीस राहिले. त्याची शक मिति लागत नसोन शाहाजी माहाराज यांजपासी शेवा करून होते. पुढे शाहाजी राजे हे शके १५४८ म्हणजे शाह्याबाहन शके मजकुरी विज्यापूरचे पादशाहापासी चाकरीस राहिले. पादशाहाना बहुमान देऊन कर्नाटक प्रांताचा बंदोबस्त करण्यास सांगितला. त्याचबरोबर चवाणराव असोन त्यास पुत्र राणोजी चवाण म्हणोन जाहले असोन त्याच्या जन्माची शक मिति लागत नसोन वालोजी चवाण हे शूर व पराक्रमी असत. त्या योगाने शाहाजी राजे यांचा मजी संतोष असोन नेहमी लढाईचे प्रसंगात काजकाम करून नगरीने स्वर्चास घेऊन होते. पुढे काही दिवसाने कैलासवासी विज्यापूर मुकामी जाहले. त्यांची शक मिति लागत नसोन अमुक वर्ष शेवा केलेचे लागत नाही.

२. राणोजी चवाण यांचे तीर्थरूप मृत्यू पावल्यावर काही दिवस शाहाजी राजे याणी चवाणराव यांसी आपलेपासी ठेऊन घेऊन नंतर आपले पुत्र सिवाजी माहाराज शककर्ते याजपासी पुणे प्रांती जाऊन राहण्याची आज्ञा जाहलेवरून शककर्ते सिवाजी माहाराज याजकडे पुणे प्रांती जाऊन माहाराज याजपासी राहिले. तेथे माहाराज याणी ठेऊन घेऊन स्वर्चाचा नगरी ठराव करून देऊन पुढे काही दिवसाना मावळे लोकांची सरदारी दिल्ली. त्यात कामकाजे लढाईचे प्रसंगात

नेहमी केली. पुढे सिवाजी माहाराज यांची स्वारी मुस्तेवर होऊन मागारी आले-
नंतर कोवणात गोयलकोटवर स्वारी केली. तेथे लढाईचे प्रसंगात राणोजीराव
चव्हाण ठार जाहले. शक सुमारे १५९७. त्यास दोन पुत्र. एक विठोजी चव्हाण व
दुसरे माळजी चव्हाण म्हणोन होत. त्या पौ. माळजी चव्हाण यांचा जन्म
जाहला. विठोजी चव्हाण हे लहान वयात असत याचे तीर्थस्नान सरकार कामावर
ठार पडले जाणोन माहाराज याणी सदर उभयता चव्हाण यांचे मुलाम माहाळोजी-
राव घोरपडे यांचे हवाली करून सांगितले की याचे संरक्षण तुम्ही आपले
पुत्राप्रमाणे करावे. आसी आज्ञा होऊन खर्चीचा बंदोबस्त करून देऊन घोरपडे
यांचे हवाली केले. विठोजी व माळजी चव्हाण या उभयतांच्या जन्माची शक
मिती लागत नाही.

कलम.

१. विठोजी चव्हाण हे थोर जाहलेश्वर माहाळोजी घोरपडे याणी सिवाजी
माहाराज यास आज्ञा करून सरदारी काही स्वाराची करून देवऊन कामाकाजात
वागवीत आसे. ते पुढे आप्प्रधान बगैरे राज्य व्यवसाय करून शके १६०२
रैठनाम संवसारी बाले. पुढे राजाराम माहाराज यांचे कारकीर्दीस अवंग्रजेव
पादशाहा दिल्लीपती हे भारी फौज घेऊन दक्षिण देशाच्या बंदोबस्ताकरिता तुळपूर
मुक्कामी आले होते आणि या देशात सिवशाईचा बंदोबस्त आह तो दूर करून
मुलूक ध्यावा म्हणोन इकडील मुलकात तमाम फौजा खाना केल्या. त्या योगाने
नेहमी किले कोटानी बगैरे लढाईचा प्रसंग असता माहाराजांनी पादशाहा यांचे
तोंडावर फौज देऊन धनमिंग जाधवराव याणी पाठविले होते. ते फलटण देशात
होते. माहाराज यांची स्वारी विशालगढ मुक्कामी असोन पादशाह तोंडावर जाधव-
राव गेले. त्याचे कुमकस जाणे म्हणोन विठोजीराव चव्हाण व संताजीराव घोरपडे
व बहिरजी घोरपडे व माळोजी घोरपडे यासी आज्ञा जाहलेंकरून संताजीराव
घोरपडे त्रिवर्ग बंधुसुद्धा आपले पतक व विठोजीराव चव्हाण यांचे पतक बगैरे
चव्हाणराव सुद्धा फलटण देशांत जाऊन काही स्वार जाधवराव याजकडून घेऊन,
आम्ही पादशाहांचे फौजेवर जातो, असे जाधवराव यास सांगून तुळपूर मुक्कामी
पादशाहांच्या लस्करावर चाटून जाऊन तेथे लढाई केली. त्याचे लस्कराचा नाश
करून पादशाहांचे डेय्याचे तनावे कापून डेय्यांस मोन्याचे कलस होते ते आणोन
जाधवराव यास भेटून जुलपुकारखान रायगडास वेढा घालून बसले होते तो वेढा
उठऊन नंतर तसेच निघोन घोरपडे व चव्हाणराव मिळोन चौथे फौजसुद्धा

विशालगड मुकामी येऊन सोन्याचे कटस माहाराजाचे सन्मुख ठेऊन मुजरे केले.

ते समई माहाराज यांची मर्जी प्रसन्न होऊन मोठा पराक्रम के(त्या) असे समजून संताजीराव घोरपडे यासी ममलकत मदार हा किताब देऊन विठोजीराव चवाणयासी हिंमत बहादर हा किताब दिले. बहिरजी घोरपडे यासी हिंदुश हा किताब दिले. मालोजीराव घोरपडे यासी अगीरुल उमराव हा किताब दिले. शालिवाहन शके १६०९ इसवी सन १६८७. पुढे एक वर्षाचे सुमारे रामचंद्र-पंत अमात्य याणी माहाराजासी विनंती करून संताजीराव घोरपडे ममलकत मदार यासी सेनापती पदाची वस्त्रे दिली. पुढे या देशी पादशाहाच्या फौजा लांब फिर लागल्या. विशालगडास वेढा पडल्यास आडकून पडाव लागल आस समजून राजाराम माहाराज खुद वगैरे असामी ३२ सरदार सुध्या जातिनिसी नाना प्रकारचे वेष धारण करून चंदीस जावे या हेतूने निघोन गेले. तेथे जाऊन आष्ट प्रधान वगैरे करून राज्य काही दिवस केले. तेथेही पादशाहाकडील फौजा जाऊन दोन-तीन वर्ष लढाई होत असता तेथून निघोन पुन्हा या देशी यावयावदल निघोन येताना मार्गात बेगराल (वेंगदूर) तालुक्यात लढाई जाहली. तेथे विठोजीराव चवाण हिंमत बहादर हे ठार पडले शके सुमारे १६१८-१९. पुढे मार्गातच त्यांचे पुत्र उदाजीराव चवाण सोल्य वर्षाचे वय होत, त्यानी मार्गी येताना माहाराजांच्या समक्ष लढाईत काजकामे केली जाणोन माहाराज यानी फार संतुष्टतेने कृपाळू होऊन उदाजी चवाण यासी हिंमत बहादर हा किताब देऊन मरातव प्रमाणे वस्त्रे भूषणे व सिके जरीपटका व साहेब नोबत वगैरे देऊन तुम्ही दौलतीतील उमराव आसे म्हणोन सनित्थ वागवीत आसेत ते आष्टप्रधानाचे मानाप्रमाणे. कलम.

१. उदाजी चवाण हिंमत बहादर हे राजाराम माहाराजापासी अमता माहाराज यांची स्वारी विशालगडास दाखल होऊन नंतर सातारेयास जाऊन फौज जमा करून उत्तरेकडे निघाले. बरोबर अमात्य वगैरे सरदार हिंमत बहादर आदीकरून सरदार येऊन फौज सुध्या वाटेने जातांना जुळपुकारग्वान याणी येऊन माहाराजाचे लष्करावर मार्गात छापा घातला. तेथे तसनस बहुत जाहल्या. नंतर त्या देसी चौथाईचा आमल बसऊन स्वारी मिहगडास दाखल जाहल्या. नंतर शके सुमारे १६२१ सन १६९९ इसवीत राजाराम माहाराज याणी स्वर्गवास केला. इकडे राजाराम माहाराज याचे पुत्र संभाजी माहाराज पनाल्या, कलापूर [कोल्हापूर] वगैरेकडे आसोन रामचंद्रपंत अमात्य व धनसिंग जाश्वराव व हिंमत

बहादुर वगैरे अष्टप्रधान पैकी काही व अष्टउमराव असे सरदार घेऊन मानुश्री ताराआईसाहेब सुद्धा येक विचार्य असेत. त्या संघित शाहू माहाराज हे पादशाहाचे लष्करात होते ते दशमुखी व चवथाई वगैरे घेऊन देशी आले. हे वर्तमान ताराआईसाहेब यासी समजताच मनात विकल्प आणोन पनागिंग जायवराव यासी फौज देऊन माहाराजावर पाठविले. ते तिकडेच मिळाले व प्रतिनिधी वगैरे सरदार काही काही शाहू माहाराज याजकडे जाऊन मिळोन इकडे पंत अमात्य, मंताजीराव घोरपडे सेनापति व उदाजीराव चव्हाण हिंमत बहादुर वगैरे काही सरदार इकडे राहिले. संभाजी माहाराज व ताराआईसाहेब एक विचार्य अमोन हिंमत बहादुर यास सरंजाम इनामी करून दिले त्याचा तपसील ग्वाली ब्रिहिल्याप्रमाणे सुमारे १६३५ सात दिव्हा.

१ कमवा करवारी केसापूर सुद्धा	१ अळते करीत
१ सिरोळ माहाळ सिरोळ	१ तारळे महाळ
१ वर्तमान पिराळे ताल्येका	१ डिगरज मणेरानुरी करनाळ
१ अयणी ताल्येका वगैरे गांव	वगैरे सोनी सुद्धा.
४	३

७

येणे प्रमाणे तीन लक्षाचा मुद्दगव सरंजामात देऊन काही दिवस करवारी, काही दिवस सिरोळात राहून संभाजी माहाराज यांचे आज्ञेवरून शाहू माहाराज यांचे राज्यात स्वाध्या करून 'चवण चवथाई' घेऊन सिरोळ मुकामी राहात असत. नंतर शाहू माहाराज याजकडून सिरोळावर पचास हजार फौज घेऊन भारी तोफासुद्धा श्रीपतराव प्रतिनिधी येऊन दोन अडीच महिने हिंमत बहादुर लढाई देत असता संभाजी माहाराज यासी विनंतिपत्र पनाले मुकामी पाठविले. वरून त्यानी आपण स्वता फौज घेऊन कुमकेवदल सिरोळास दाखल जाहले. नंतर त्यांच्या म्हणजे शाहू महाराज याजकडील फौजेच्या व यांच्या लढाया पाच चार जाहल्यानंतर इकडील मोड जाहला. मगच माहाराज व हिंमत बहादुर आसे मिळोन पनाल्यास आले. ठाणे सिरोळ प्रतिनिधीनी घेतले. ते समई शाहू माहाराज येऊन सिरोळ मुकामी दाखल जाहले. तेथे संभाजी माहाराज याचा जनानग्वाना व तारा आईसाहेब होते त्यास साताप्यास घेऊन गेले. बाकीचे

येम्बूवाईसाहेब (?) वगैरे यास वस्त्र भूषण देऊन पनाल्यास पाठविले आणि संभाजी माहाराज व शाहू माहाराज यांचा तह तिक्डील श्रीपतराव प्रतिनिधी व इक्डील रामचंद्रपंत अमात्य व संताजीराव घोरपडे^४ शेतापति व हिमत बहादर याचे विद्यमाने जाहत्या की वारणे कृष्णच्या मंगमामागून राज्य करावे असा ठगव जाहत्या. वारणेच्या पलीकडे हिमत बहादर यांचा सरंजाम इनामी चालत असे तो शाहू माहाराज याचे हार्दीत पलीकडे होता तो डिगरज व सोर्ना व मणेरजोरी व करनाल हे गाव हिमत बहादर याजकडे चालतात तशी चालवी असे ठरले हे शके १६५३ सन १७३१ इसवीत आसा प्रकार जाहत्या. नंतर शाहू माहाराज यांच्या राज्यात बतीससिराळे वगैरे तातुक्यात चवण चवथार्दीचा वगुल हिमत बहादर हे काही काही घेत असता नेहमी शाहू माहाराज याजकडील अंमलदारीची व याची कटकट होत होती. इतक्यात शाहू माहाराज यांची स्वारी सिकारंग्राल्यर्थ गणेशखिडीलगत नदीकिनारेस उतरली होती, तेथे चालोन जांव असी तयारी हिमत बहादर याही करून जवळ कोसाचे सुमार जाऊ (न) कळविले की हिमत बहादर हे पाच हजार फौजेनिशी आपगावर येत आहेत. असे समजताच माहाराजांनी स्वारावरोवर निरोप पाठविला की तुम्ही आमचे इमानी चाकर आसल्यास मजवर येऊ नये. असी आज्ञा दिलेवरून तीन कोशाचे सुमारे जाऊन उतरले. हे वर्तमान माहाराज यास कळलेवरून, आमची आज्ञा मान्य केली म्हणोन फार मंतोप होऊन साताव्यास जाऊन आज्ञापत्र व स्वार कारकून पाठऊन बोव्याऊन नेऊन सामोरे खुद्द माहाराज जाऊन चादर घालोन अष्टप्रधानाचे सांप्रदायाप्रमाणे घेऊन गेले आणि आज्ञा केली की तुमचा ग्वर्च संभाजी माहाराज यांचे राज्यात निभावणार नाही, आम्हापासी येऊन राहावे. आमी आज्ञा केल्यावरून, संभाजी माहाराज यांची आज्ञा जाहलेस राहतो, असे सांगून येकंदर आपली फौज सातारवर ठेऊन आपण पाच पनाम स्वारांनिशी संभाजी माहाराज याजकडे येऊन विनंती करून आज्ञा घेऊन सातारस गेले. तेथे माहाराजांनी सरंजामात मुदग्व लाऊन देऊन अष्टप्रधानाचे मराठवा प्रमाणे चिन्हे व जरीपटका वगैरे साहेब नोवत सिके असे देऊन ठेऊन घेतले. सरंजामात सतावीस लक्षाचे वेरजेस माहाल लावून दिले त्याचा तपसील ग्वाली ब्रिा प्रो।

माहाल दिले व त्या वेळेस समलकत मदार हा किताब दिले आहे.

१ वेडमुख व देशपांडे सरकार रामगिरी	१ सुभा वेदर
१ परगणे अमरचिता	१ ठाणे काळ्याकाठार
१ परगणे फुगमंगी	१ परगणे कोंदोली
१ ठाणे निडगुंदी	१ परगणे ठहणसंगी
१ परगणे चिंचोली	१ परगणे चिमळगी
१ समत काकटनूर	१ समत बहरगी
१ परगणे चितापूर	१ परगणे वडमहाल
१ परगणे सावे	१ ठाणे सिदनाथ
१ परगणे सिदोनी	१ परगणे मडचूर
१ ठाणे बालोती	१ परगणे तांबे
१ परगणे मडळगी	१ माहांकाल कवटे
१ परगणे चांदकवटे	१ नालतवाड
१ माहालकोटे	१ पो हिरगी
१ परगणे उठकर	१ ठाणे रोहली
१ वसवत बागवाडी	१ कसवे कौळगी
१ पो मगदल	

येणे प्रमाणे माहाल व ठाणे व परगणे येथे चवथ्याई व निमे सरकार अमल होता, त्या प्रमाणे तो अंमल याजकडे संजामात नेमून देऊन सनदा करून दिल्या. त्याचा राजशके ७३ शाल्व्याहन शक १६६९ सन इसवी १७५७ इ। सालच्या आहेत. तो मुहम्मद याचे जिमा केल्या आणि जर्गी पटका वगैरे दिले. हे वर्तमान प्रतिनिधीस समजल्यावरून प्रार्थनाधीना आपली फौज हिंमत बहादर याजवर पाठविली. त्याची व हिंमत बहादर यांची लढाई होऊन प्रतिनिधीचा मोड जाहल्या. ते वर्तमान शाहू महाराज यास विदित जाहलेवरून उभयतानी बोलवणी पाठऊन मावोलीचे मोकामाहून साताप्यास आणऊन परस्पर काटह करू नये म्हणोन आज्ञा देऊन सनदा दिल्या होत्या त्याजवर अष्टप्रधानाची चिन्हे करून देऊन स्नेहाने उभयतानी चालावे अस ठरऊन आपलेले तालेकेत जाऊन राहावे अशी आज्ञा जाहलीवरून आपलेले जागेस जाऊन हिंमत बहादर यासी मनदा दिल्याप्रमाणे अमल वसऊन घेऊन आथणी येथे बहुतकरून राहात आहेत. पुढे शाहू महाराज यांची स्वदस्तरची पत्रे व मनदा वगैरे आहेत सदरहू

सरंजाम आनभऊन हिंमत बहादर याणी आप्रहार ब्राह्मणास धर्मादाय गाव व जमिनी व नगदी व्हान करून जिल्हे ते अद्याप चालत आहेत. मुद्दक आमदानी-वदल नातवांनी गावास बिघा येक तोवराभर धान्य देणेचे कौळही दिव्हे होते.

याप्रमाणे सुरक्षित मुद्दक चालत असता शके १६७१ सन १७४९ इस्वी साली शाहू माहाराज याणी स्वर्गवास केला. पुढे राज्य बाळाजी बाजीराव पेशवा म्हणजे ऊर्फ नानासाहेब व सदाशिवराव चिमणजी ऊर्फ भाऊसाहेब पेशवे हे राज्य करीत असता शके १६८२ सन इहिदे सितैन मया व अल्फ इस्वी सन १७६० साली गिलज्याकडील येवनाचे पारपत्य करण्यास जावे असा ठराव होऊन भाऊसाहेब पेशवे व त्यांचे पुतणे विश्वासराव आसे भारी फौज जमा करून पुण्याहून निघते समई उदाजीराव चवाण हिंमत बहादर व ममलकत मदार यासी आणोन फौज सुल्हा बरोबर चलावे म्हणोन सांगितलेवर हिंमत बहादर व ममलकत मदार याणी सांगितले की आपण जाणे न करून आम्हासच फौज सुल्हा रवाना करावे. असे म्हणताच मनात विकल्प आणोन, काकासाहेब आपण येऊ नये, असे बोवून याम बराबर न घेताच चालते जाहले. त्याबद्दल याणी इकडील सरंजामाचा निर्मस्कार करून हैदराबादेस मोगलाकडे वकील पाठऊन तिकडील पत्र आणऊन दाहा हाजार जमेतीनिसी हैदराबादेस जाऊन असवज्याहा निज्यामन्मुद्दग्व याची भेट घेऊन त्याचकडून फौजेच्या बगैरे खर्चावदल मुद्दग्व लाऊन दिले ते घेऊन तेथून नलदुर्ग किल्यास येऊन राहिले. त्या मुद्दकाचा तपर्माल ग्वाली दिव्हेले प्रमाणे :—

१ मुख्य राहाणची जागा पा।	....	१ पो। आफजळपूर
नलदुर्ग तातुकेसुल्हा	....	१ परगणे सिवोले
१ परगणे च्यापनूर	....	१ परगणे गिजोली
१ परगणे अलंद	....	१ परगणे सिहोर
१ परगणे मुधोल	....	१ परगणे थटा
१ परगणे तेरदल	....	१ परगणे भांस प्रांत नांदेड
१ परगणे मारडी	....	१ परगणे काटी
१ परगणे गुंजोटी	....	१ परगणे चितापूर
१ परगणे मुदगल		

येणे प्रमाणे तीस लक्षाच्या आजमासीच्या बरेजेचा मुद्दक सरंजामात

त्याचून ठेऊन मनदा करून दिल्या. त्या मनदा चिंगीजीवाचे म्हणजे त्यांचे पुत्र विठोजीराव चव्हाण व प्रतीराव (प्रांतीराव) चव्हाण उभयता होते. त्या पौ। वडील पुत्र विठोजीराव चव्हाण यांचे नावच्या करून घेतल्या. त्या आता हाथी आहेत त्या प्रमाणे अमळ बसऊन नेहेमी नलदुर्ग येथे राहात असान त्याऊन दिलेलेल्या मुद्रक अनभव करीत असत. मनदा दिल्या त्याचा मन दिजरी ११७३.

नंतर काही दिवसांनी गोपाळराव पटवर्धन मिरजकर याचे व पेशवे याचे वाकडे पडले. सवय पटवर्धन हे रुमून नलदुर्गास आले. त्यास ठेऊन घेऊन बडदास्त करून नवाब साहेब याचे कानावर घालून भेट करविली. नंतर मोगलांची स्वारी पुण्यावर मिरजकर याणी नेहली शके १६८६. पुढे पेशव्यांनी पटवर्धन याची समजूत करून गोपाळराव यास पुण्यास नेहेले. हा मजकूर मोगल यास कळला. इतकेत अकलकोटकर याचे व हिंमत वहादुर यांचे एका हद्दीचे गावा-बदल कलह चालला होता तेथे हिंमत वहादुर फौज सुध्दा जाऊन आकल-कोटकर याची व हिंमत वहादुर याची लढाई जाहली. तेथे उदाजीराव चव्हाण हिंमत वहादुर व ममळकत मदार ठार जाहेले. त्याचा पुत्र जेष्ठ विठोजीराव चव्हाण व कनिष्ठ प्रांतीराव चव्हाण हे उभयता नलदुर्गास होते. त्याणी उदाजीराव चव्हाण यांची समाधी श्री खंदोबा देव आडिरीचा आहे त्या देवाचे समोर समाधी बांधली आहे. इकडे मिरजकर न पुसतां लाऊन दिले म्हणून नवाब साहेब मोगल याची मजी रुष्ट जाहलीच होती. तशा संबंधीत उदाजीराव चव्हाण याचा कालही जाहल्या. अशा कारणावढल मोगल याजकडून काही दिवसांनी उभयता चव्हाणराव यांजकडील मुद्रक जप्ती करण्यास फौजा स्वाणा जाहल्या. नंतर त्यांची याची लढाई झाहली. मुगल याजकडे वर्कालही पाठाविल्या होता. तेथे विठोजी चव्हाण याणी भेटीस यावे असा हुकूम जाहल्या असोन भेटीस गेले नाहीत. यामुळे मजी फारच रुष्ट जाहली. तशात बकिल्यांनी यत्न केला त्यामुळे, त्याचे वडील सरकार कामावर ठार जाहेले. मुले लहान. सवय त्यास त्यांचे चालवणेबदल दूध पिणेम तीन लक्षाच्या आजमासीच्या वेरजेचा माहाळ चालवा आगे ठरून काटी व मारडी बगोरे परगणे तीन लक्षाचे येऊन उभयता चव्हाणराव याजकडे चालवीत होते. त्या प्रांती फौज सुध्दा राहून निभाव न पडे, सवय या देशी जावे अगे योजून होते. इतकेत पनाल्याहून जिजा आईसाहेब माहाराज. संभाजी माहाराज यांची पत्नी राज्य करीत होती. त्याजकडून आज्ञापत्रे नेहेमी येण्याजाण्याचा प्रवर्त

अमोन त्या मंत्रीत येणेविसी आज्ञापत्र आलेवरून डिगरज येथे येऊन दाखवत जाहले. हे उभयता चवाणराव इकडे आलेले पाहून जाधवराव याणी निजाम अर्लाग्वान याजकडील फौज ठेऊन राहिलेले महालही घेतले. सदर उभयता चवाणराव पै। विठोजी चवाण याचा वंश डिगरजकडे आहे.

१ प्रीतीराव चवाण हे नलदुर्गाहून येऊन डिगरजेस राहिले अमोन इकडे संभाजी महाराज यास शके १६८२ साली सन १७६० इसवीस संभापूर या स्थली देहावसान होऊन स्वर्गवास जाहले. नंतर काही दिवस जिजा आईसाहेब महाराज याणी राज्य करीत असता ग्वानवटकर भोसले याच्या घराण्यातील येक पुरुष आणोन त्यास दत्तक पुत्र करून घेऊन त्याचे नाव शिवाजी महाराज असे ठेऊन पनाले मुकामी माता पुत्र उभयता आसेत. त्याचा शके १६८४ सन १७६२ इसवी साली दत्तविधान जाहले आसोन पुढे विज्यादशमीस महाराज मिंहासनाखट जाहले. पुढे त्याचे दुसरे आगर तिसरे साली प्रीतीराव यास डिगरजेस बोळावणे पाठऊन चवाण यासी पनाले मुकामी आणविले. त्या वेळेस राज्यकारभार येसाजी सिंदे करीत होते. त्यास सुभेदार आमे म्हणत. पुढे कोनेरराव पटवर्धन याणी येऊन राज शक १०१ शालिवाहन शके १६१६ सन १७७४ इसवीत करवीरास वेढा दिले. त्यात प्रीतीराव चवाण उर्फ वापूसाहेब याणी लढाई देऊन कामकाज केले. त्यावेळेस वापूसाहेब यासी नगरी खर्चीस पोचत असे. आपला पेशजी सरंजाम सोडोन म्हणोन आईसाहेब यासी वरचेवर विनंती करीत असता शके १६९९ राज शके १०४ सन १७७७ इसवीचे सुमारे म्हादजी सिंदे उर्फ पाटीलवावा याणी भारी फौज घेऊन येऊन करवीरास वेढा घातला. त्यात नेहमी लढाईचे प्रसंगात मर्दुमी फार हे शिवाजी महाराज छत्रपती याणी जाणोन आपले मंत्री ठेऊन कामकाजात वाडऊ लागले. तुमचा सरंजाम पेशजीचा आहे तो मोडून देतो अमी आज्ञा जाहली. ते समई येसाजी सिंदे सुभेदार हा कारभारी होता. त्याचे मनात विकल्प प्राप्त जाहला आणि वापूसाहेब याजबरोबर आकस करू लागले. तेव्हा चवाणराव याणी महाराजास विनंती केली की आम्हाविषई सुभेदार याच्या मनात विकल्प आला आहे. त्यास्तव तूर्त आम्हाम डिगरजेस जाणेंस आज्ञा जाहली पाहिजे म्हणोन विनंती करून डिगरजेस गेले. नंतर येसाजी सिंदे सुभेदार याचा काळ शके १७०४-०५ च सुमार जाहलेवर म्हा मांनानी सुमारे, प्रीतीराव चवाण

यास शिवाजी माहाराज याणी दिगभज्जन पनाले मुक्तामी बोलाऊन आणविले आणि आपले मनिधचे ठेऊन घेऊन माहाराज याही जनानखानेमुधा कर्चारी जाऊन राहावे असा ठराव करून कर्चारास आले. नंतर शके १७७६ राज शके १११ क्रोधीनाम नंवर मन १७८४ इमवात प्रार्थाराव चव्हाण ऊर्फ बापूसाहेब यासी पूर्णवत प्रमाणे हिमंत बहादुर हा किताब देऊन जरीपटका व साहेब व सिके हर्ती वगैरे आष्टप्रधानाचे सांप्रदायाप्रमाणे मान मरावत देऊन अष्ट उव (म) गवार्तील तुम्ही उमराव आसे म्हणोन मरावताप्रमाणे वस्त्रभूपणे देऊन नंस्थानाकडे पुत्र पौत्रादि वंशपरंपरा इनाम मरंजाम नेमून देऊन सनदा करून दिल्या. त्या मरंजामाचा तपसील खाली लिया प्रो गाव वगैरे

१ ठाणे हलकर्णी नि।। गाव नृल कर्यांत पा गावे व ठाणे करवली ताळोकेतील दुतर्फे गाव अजरे तर्फेताळ सुधा गाव १३ येकंदर येकून कलम.

१ नृल कर्यातीवांत देमाई व देशपांडे वगैरे माहाली वतनदार याजकडून ठाणे हलकर्णीकडे सिबंदी पटीची बाब यावयाची ती.

२ तपे हर ताळोकेचे रागवगडच्या गावननानी मावोत्रा पंचोत्रा येक मणीची बाब येणे ती.

१ तेरोत्रा व माहोत्रा व पंचोत्रा व नाडगौड म्हणोन बाबतीचा एंवज माव्यावाद ध्यावयाचा ठराव करून दिले ते माहाल.

१ तर्फे अजरे	१ काा कापमी	१ काा मनोर्ली
१ काा नृल	१ काा नेमरी	१ काा मोलापूर
१ काा मनेती	१ काा आडगळ	१ काा गोकाक
१ परगणे पाळापूर	१ काा कवूर	१ काा हुकेरी
१ ता पा चंदगड		

१ चवथाई माहाल—

१ का कापसी	१ तर्फ आजरे	१ तर्फ चंदगड
१ का नेसरी	१ का नूल	१ मनेती
१ का मनोली	१ का सोल्यापूर	१ परगणे गोकाम
३	३	३

१ सरकारात खजिन्याकडे ऐवज येत होता तो हिमत बहादर नेमून दिल्ले तपशील

१ विदनूर १,०००   १ सौंदे १,०००   १ सावनूर २,०००

१ मामले हुबळी पाँ संमगाव हा हिंदुराव याजकडे ऐवज चालत होता तो इकडे म्हणजे हिमत बहादरीकडे

किता गावे.

१ मौजे तळगदे	१ प्रांत रायवाग देहे १	१ मौजे गोकुल सिरगांव
१ मौजे गौडवाड	१ मौजे वस्तवाड	१ मौजे निगवे
१ मौजे किणी	१ मौजे हलदी	१ मौजे हरलीबुद्रक
१ मौजे वाटंगी	१ ठाणे सबदळगे	१ मौजे मनपाडले
४	४	४

येणे प्रमाणे गाव ठाणी व बावती वगैरे येकच सालात दिल्ली नमोन बरचेवर माहाराज याणी कृपाळू होऊन सरासरीस हिमत बहादरी दिल्ले साला-पासून दाहा सालात सनदा करून दिल्ले प्रमाणे गाव वगैरे अमल जिमा जाहत्या असौन चौथाईचे माहाल व साहोत्रा व पंचेत्रा वगैरे माहालचा वमूल काही देऊन काही काही येत नसे. सदरहू इनामी सरंजामावंगीन देशमुखीचे वतन वरून व तर्फचे करून देऊन उमळीस गावे इनाम करून देऊन गावगनाची किमत व हक व कारसाई वगैरे वतनदाराच्या सांप्रदायाप्रमाणे करून देऊन सनदा करून दिव्याप्रमाणे चालत आसे ते गाव व गावगनाची किमत वगैरे ग्वाली लिहिले प्रो

१ उमळीस गावे सुमार चार

१ रेंडरे ता वरुण

१ मालिवाडी ता मार

१ शिवारे ता मार

१ कोतोली ता मार

‘‘आमिवाय वरुण तर्फेतील व मलकापूर ताल्येकीतील गांवगनाना वंशमुखीचे कमन व हक व कानु कायदे व जकायत वगैरेवर हक करून माट गावची वृत्ती करून दिली.

येणे प्रो॥ वतनदारी व मदरी लिहिल्या तो इनामी संग्रजाम व मदरहूत लिहिले आहे ते माँजे निगवे हा इनाम गाव येणे प्राा करून दिले प्रो अनभव करून वापूसाहेब हिमत बहादुर हे फार गुणवान असोन माहाराज यांची मर्जी संपाद (न) करून त्यांच्या आज्ञेने राहिले असेत. गुणवान असे की घोड्यावर वस्णार फार चांगले व चतुर व मसतनवान व मोठे धूर्त व शूर व शुचिर्भूत-पणाने परम धार्मिक व माहाराजाचे पायासी परम दक्ष आमे. त्याचे उत्तम गुणावर नजर देऊन माहाराज याही त्याजकडून राज्यकारभार घेत आसेत. त्या काली रत्नाकर राजा (राजाजा) हे स्वजिना पोल्याकाडील कारकून असोन माहाराजांचा लोभदा त्याजवर होता व कामकाजाने वापूसाहेब हे त्याजला वागवीत आसेत. याप्रमाणे अमता शके १७१५ साली परशराम रामचंद्र ऊर्फ भाऊसाहेब पटवर्धन याचे चिंरंजीव रामचंद्रराव आपासाहेब पटवर्धन हे फौज घेऊन आळतेस येऊन गावाने वंदा दिल्या. हे वर्तमान करवीर मुा हुजूर विदित जाहलेवर हुजूरची खासा स्वारी लष्कर मुत्था जाऊन मार्गशीर्ष शुभा १० शके १७१५ इसवी सन १७०२ रोजी लढाईत पटवर्धन यासी धरून आणिले. त्याचे फौजेचा मोड जाहल्या. आपासाहेब यासी जखमा लागल्या. तैमेच जखमी करवीरास आणौन काही दिवस देऊन घेऊन जखमा वय्या करून वस्त्रे देऊन सन्मानाने रवानगी करून देते समई आपासाहेब पटवर्धन याणी आतःपर माहाराज याचे पायास येकनिष्ठपणे वाग, स्वामीचे पायास अंतर करणार नाही असी शफत म्हणजे पायावर हात मारून निघोन गेले.

दुसरे साली परशरामपंत भाऊ पटवर्धन याणी फौजेमुद्धा येऊन करवीरास शाहा दिले. त्या शहत लढाई वरचेवर होत होती. पुढे तीन लक्ष रुपये खंडणी घाची अमा ठराव जाहला. त्या खंडणीच्या ऐवजान बोलीम वापूसाहेब हिमत बहादुर यांचे जेष्ठ पुत्र उदाजीराव चव्हाण ऊर्फ आबासाहेब याचे वय सत्रा १७

वर्षाचे होते व दुसरे पुत्र नारायणराव चव्हाण उर्फ नानासाहेब हे होते. त्या पौा उदाजीराव चव्हाण व राजाज्ञा याचे चिरंजीव नारायणराव व दौलतगव गार्डकवाड वगैरे आसामी बोलीवदल^४ दिल्ले आणि वंदा उठविल्या. ते बोलीवदल चार आसाम्या घेऊन पटवर्धन कूच करून निघोन गेले. बोलीच्या आसामींनी काही दिवस तामगावात ठेऊन नंतर मिरजेस नेहले. तेच साली नऊ दाहा महिन्याचे सुमार बोली सोडवून आणिल्या.

पूर्वानुमंथान शके १७१८—१७१९ सालचे सुमार महाराजाची स्वारी कर्नाटक प्रांती जाऊन हुबलीची वगैरे प्रांतातील गावाची खंडणी घेतली. तेच सालीम हाराज यासी विनंती करून वापूसाहेब हिमंतवहादर याणी रामचंद्रराव घोरपडे यास पूर्व (व) त प्रमाणे सेनापती पदाची वस्त्रे देविल्ली. नंतर तुंगभद्रा तीरापर्यंत हुजूरचा आंमल वसऊन स्वारी जमखंडीच्या मुकामी येऊन मुकाम केल्या. तेथे त्याच साली वापूसाहेब हिंमत वहादर याणी हुजूर विनंती करून रत्नाकरपंत यास राजाज्ञा पदाची वस्त्रे दिल्ली. नंतर हिमंत वहादर यास व राजाज्ञा यासी लस्कर सुन्हा मुल्काचे वंदोवस्तावदल ठेऊन स्वारी करवीराम दाखल जाहली. स्वारी मागारी आलेनंतर हिमंत वहादर व राजाज्ञा हे तेथून निघोन फौज सुन्हा सावनुरावर जाऊन उतरले, तेथे धोंडोपंत गोखले फौज घेऊन आले. त्यांच्या दोन लढाया जाहल्या. त्यात गोखले याचा मोड जाहला. तेव्हा सावनुरात जाऊन उतरले, नंतर चार दोन रोजानी पुन्हा जम बांधून इकडील फौजेवर चाढून येऊन त्यांची यांची लढाई भारी जाहली. त्यात हिमंत वहादर याचे डोईवर तरवारीची जखम लागली असोन इकडील फौजेचा मोड जाहला.

तेच साली म्हणजे शके १७२० वीस वर्षी हिमंत वहादर हा किताब वापूसाहेब याचे वडील पुत्र आवासाहेब यास देऊन सिके व जरीपटका साहेब नोवत व हती व वस्त्रे भूपणे वगैरे अष्ट प्रधानाच्या मरातवाप्रमाणे देऊन वापूसाहेब यास नवा किताब उमदे तुल उमराव वहादर हा किताब देऊन सिके व वस्त्रे दिल्ली. त्या दिवसापासून वापूसाहेब यासी उमदे तुल उमराव वहादर म्हणोन आज्ञापत्रे होत असोन आवासाहेब यासी हिमंत वहादर याचे आज्ञापत्र होत आसत. तेच साली महाराजांची स्वारी मौजे काले येथे मुकाम होऊन कराड येथे लढाया दोन अडीच महिने जाहल्या. पुण्याहून सिंदे यांच्या बाया कराड प्रांती येऊन खंडण्या घेतल्या. नरसिंगपुरास पठाण लोकाचा जमाव येऊन श्री बाबा

माहाराज याचा बाडा घेवून वसले ते समई इकडून फौज जाऊन वेढा उठवून बाबा महाराज यास करवीराम आणले. माहाराज याचा स्वारी गोळाक ताबोल्यात जाऊन येकोडीचे बारीने उतरून रामदुर्गाचे बारीने अथवाड फल्यापूर परगणात गव्हडण्या येतल्या. आणि निधोन करवीराम आले. मंदीर लिहिले प्रकार बापूसाहेब उमदेतुळ उमराव बहादुर व राजाज्ञा उभयतांनी फार मेहनत घेऊन राज्य चाळतात आले. येणे प्रमाणे मजकूर शके १७१९, पावून वास पथत जाहल्या.

१७२१ नून १७९९, इसवीत वैशाख मासी भाऊसाहेब पटवर्धन म्हणजे परशुराम रामचंद्र हे फौज घेऊन पटणकुडीवर येऊन उतरले. हे वर्तमान कळलेवर हुजूरची स्वारी व उमदेतुळ उमराव बहादुर व हिंमत बहादुर व सेनापती व राजाज्ञा वगैरे सरदार येकंदर फौज सुद्धा हर्मादवाड मुकाम करून पटवर्धन यांचे फौजेवर चालोन घेतले. तेथे पटनकुडीवर त्यांची यांची लढाई जाहली. भाऊसाहेब पटवर्धन यास कडरी जखमा लागून पाडाव जाहले आमोन मृत्यु पावले. आणि पटवर्धन यांच्या फौजेचा मोड होऊन फौज जिकडे तिकडे पळाली. हे महाराजांनी पटवर्धन यास हर्मादवाड मुकामी ब्राह्मणाच्या हातोन आणऊन मार्यक करविले. त्याचे पुत्र रामचंद्र परगाम हेही निधोन गेले होते. नंतर महा महिण्याचे सुमार आपामाहेब पटवर्धन म्हणजे रामचंद्र परशुराम हे आपली फौज व भिवाकडील पळटण घेऊन बारफडळ येथे येऊन लस्कराचा मुकाम जाहल्या. तेथे इकडील राजमंडळची फौज जाऊन लढाई जाहली.

नंतर मौजे सिंगेली येथे येऊन उतरले आणि छ ५ रमजान माघ शु॥ ७ रविवारी फौज पळटणे सुद्धा तयारी करून करवीराम वेढा घातल्या. प्रथम रोजी जित्या बड्यावर लढाई जाहली. त्यात नारायणराव घोरपडे इकडील फौजेतून गेले होते, ते पाडाव जाहले. त्यामुळे इकडील फौजेचा मोड जाहल्या. ते समई माहाराज याणी पनाल्यास जाऊन राहावे असे ठरोन कोल्यापुरास बापूसाहेब उमदेतुळ उमराव बहादुर व रत्नाकरपंत राजाज्ञा उभयता कारभारी यास आज्ञा केली की कोल्यापूर सांभाळून राज्य रक्षण करणे तुम्हाकडे आहे. असे बोधोन आपले मस्तकाचे बांधलेले मंत्र पगोट हाताने काढून बापूसाहेब याचे मस्तकाम घातले आणि आज्ञा केली की आमचे चिरंजीव आपण उमरावातील पूर्वापार वंशपरंपरा राज्याचे शरीक आहा. राज्य राखणे तुम्हाकडे आहे. असे बहुत येक प्रकार बोलणे बोलले. त्या समई बापूसाहेब याणी विनंती केली जे सरकारानी मस्तकीचे निवट देऊन

आज्ञा जाहली त्यास स्वामीच्या पायाचे कृपेकरून या समयाम यश घेऊन शत्रु पराभव करून स्वामी चरणागंनिध येऊ. नाही पेशां आमचे चिरंजीव उदाजीराव चव्हाण याचे संरक्षण करण्यास माहाराज समर्थ आहा. आसी विनंती करून चिरंजीव म्हणजे आवासाहेंव हिंमत बहादर यासी माहाराजाच्या पायावर घाटोने स्वाधीन केले. सदरी माहारा (जा) नी पागोटे दिलेले ते सर्वथ आद्यपि आहे.

नंतर माहाराजाची स्वारी हिंमत बहादर यासी घेऊन पनालेचे ग्वाली राक्षमवाडीनजीक मुकाम केला. सूर्योदयाचे सुमारे पठवर्धन याजकडील फौज येऊन छपा घाटोने माहाराजाकडील तोफा पाडाव करून घेऊन व लस्करावर वाण मोडून तोफा मारू लागले. तेव्हा शिवाजी माहाराज यांची स्वारी रेडे घाटीच्या रस्त्याने किलेवर जात असता शत्रुकडील स्वार येऊन मिमळले. ते समई हैबतराव गाईकवाड वगैरे त्याच्या तोंडावर जाऊन लढाई चालली होती. इकडे आवासाहेंव हिंमत बहादर याणी घोड्याचा इत्तज चालेना, सर्वथ घोड्यावरून उरून घोडा मोडून देऊन माहाराज संनित्थ पाय उताराने चालले ते डोंगर कटोरीने चढोन व क्रियाच्या आश्रयास स्वारी सांभाळून नेहऊन जेथे शत्रूच्या स्वाराचा लांबर न चाले अशा स्थली स्वारी उतरोन आपण पुढे आगाडीस होत. येताना शत्रुकडील पायेचे लोकाची व पेंडार वगैरे टोळी आली. त्याचे निवारण करून स्वारी सांभाळून होते. इतक्यात विश्वासराव घाटगे सरचाराव कागळकर हे मागाहून आले. ते समई पाय उताराने अमोन त्याच्या मस्तकी पागोटे नव्हत. त्यावेळस आदम शालू जामचा रुमाल घाटगे यास हिंमत बहादर याणी दिले. इकडे हैबतराव गाईकवाड शत्रूनी लढाई देत होते. त्यास जखमा लागल्या व त्याचे बंधु दौलतराव याजवर पेंडारी याणी गर्दी करून भाला मारला. ती जखम मोठी लागली. त्यास किलेवर घेऊन गेले. तेथे काळ जाहाय. इकडे विश्वासराव गायकवाड आश्रालेच्या मुकामी शत्रूनी लढाई देत होते. ते जखमा लागून पाडाव जाहले- नंतर शत्रूनी आपले गोटांत नेहऊन जिवे मारले. हुजूरची खासा स्वारी आस्तमानच्या सुमारास हिंमत बहादर यासह वर्तमान किलेवर दाखल जाहले. नंतर माहाराज याणी हिंमत बहादर यास बोळले की तुमचा घोडा गेला सर्वथ आमचा कोतवाल तुम्हास वसावयाम ध्यावा म्हणोन घोडा दिले. व शालूकराकहून नजर आला होता तो हतीही दिले. येणे प्रमाणे वक्षीस दिले. तुम्ही फार श्रम करून आम्हास सांभाळून आणिले म्हणोन हिंमत बहादर याची स्वमुखे प्रशंसा फार

केली. इकडे करवीर कंपूचे बाड्यात पलटणाबरोबर वापूसाहेब व राजाज्ञा या उभयतांनी लढाया देत अमता शत्रूंनी तीन हल्ले केले व तोफेनी उत्तरेकडील काही तटही पाडल्या. पुन्हा तट घाल्यानं हल्लाही मोडून काढला. बरवीर हस्तगत होऊ न देता लढाई चालली होती. इकडे पनाळे मुकामाहून स्वामींनी मरजेराव घाटगे विश्वामराव कागळकर व रामचंद्र जोशीराव उभयतांसी पुण्यास --सग्वाराम घाटगे कागळकर, दौलतराव सिंदे आळिज्याबहादर याजकडून कारभारी होते-- त्याजकडे पाठऊन करवीरची हवाळ सर्व सांगितली. त्याणी सिंदे याचे कानावर मजकूर घातल्या. तेणे करून सिंदे याची मर्जी फार रुष्ट होऊन आपासाहेब पटवर्धन यासी कैद करून पाठवणे म्हणोन सिंदे याणी पत्र आपले कंपूच्या सरदार यासी लिहिली. ती पत्रे कंपूकडे न येता पटवर्धन याचे गोटात आली. ती पटवर्धन याणी लंगोटे फोडून पाहून परदेशाहून आपल्या फौजेसुद्धा कूच करून निघोन चालले होऊन ती पत्रे कंपूच्या गोटात पावली केली. ती पत्रे पाहून पटवर्धन यास कैद करावे तर पृथ्वीच ते निघोन गेले होते. सव्व पलटण उठून निघोन सिंदे याजकडे गेली. पुढे काही दिवसात हुजूरची खासा स्वारी करवीराम येऊन दाखळ जाहली. शेके १७२२ सन १८०० इसवीत येणे प्रमाणे मजकूर जाहला.

महाराज करवीराम येऊन वापूसाहेब यासी आज्ञा दिले की तुमचे चिरंजीव हिंमत बहादर याणी आमचे समक्ष राक्षमवाडी मुकामी कामकाज करून आम्हास गंभाळून पनाल्यास घेऊन गेले. असे बोलोन बागेवाडी तालुका पंचवीस हजारोचा आजमामाचा व नूट करीतीचे ठसकाकडील बाब येक साल म्हणोन दर साल येणे तो ऐवज दाहा हजारोचा त्याऊन हिंमत बहादरीच्या संस्थानाकडे चालवात असेत. नंतर महाराजांची स्वारी कोकणात सावंताच्या वाडीवर म्हणजे मुंदरवाडीवर फौजसुद्धा जाणचे योजून पाटगावावर मुकाम केला. बरोबर वापूसाहेब व राजाज्ञा व सेनापति म्हणजे रामचंद्रराव बोरपंडे वगैरे सरदार होते ते वली राजाज्ञा यांचे व वापूसाहेब यांच्या बोळण्यात काही कलाफ वाढल्या. तेव्हा राजाज्ञा हे तेथून निघोन निपाणीस जाऊन निपाणीकर म्हणजे सिदोर्जाराव नाईक निवाळकर यासी भेटून करवीरास आले. कलह वाडण्या(चे) कारण हेच जाहले असेल असे वाटते. इकडे महाराज याही कोकणात जाऊन तेथे लढाया होऊन खंडण्या घेऊन मागारी परत येताना दुर्ग्याच्या सुमारे मुकामावर,

निपाणीकर याज निसवतीने पेंढार घेऊन नारायणराव घोरपडे यांचे चिंगीजव भाऊ घोरपडे म्हणजे मुरारराव घोरपडे हे बुणग्यावर येऊन पडले. म्हणजे जनानखाना वगैरे खटले येत होते त्याजवर आलेबदल त्याची याची लढाई काही होऊन राजमंडलचे लस्कर करवीरास दाखल जाहली. नंतर माहाराजांची स्वार्गही मागाहून करवीरास येऊन दाखल जाहली. त्या दिवसापासून नारायण घोरपडे हे निपाणीकर यांच्या आश्रयाने राजमंडलाच्या गावावर लुटालुट करून धांदल करू लागले.

पूर्वानुसंधान शके १७२३ साली उदाजीराव चवाण ऊर्फ आवानाहेव हिंमत बहादर यासी आम्ही, म्हणजे रताजीराव चवाणाचा जन्म जाहल्या. वारावे दिवसी शिवाजी माहाराज याणी वारशेबदल आमचे घरी येऊन हत्तीवरून साखरा वाटण्यास आज्ञा देऊन आम्हास राव बहादर म्हणोन किताब दिले. पुढे आम(चे) तीर्थरूप फौजसुद्धा ठाणे हलकणीस राहत आमीन वापूसाहेब हे करवीरी नेहमी राहात आसत. हलकणीं मुकामी आमचे वडीत्यास आणगी दोन पुत्र वरचेवर जाहले. त्यांची नावे प्रथम जोत्याजीराव चवाण व जीवनराव चवाण असे जाहले.

पूर्वानुसंधान शके १७३० साली निपाणीकर यांनी राजमंडलचे ठाणी पूर्वीं येक दोन वर्ष काही काही घाळोन फौज जमा करून शके मजकुरा कागनोलीवर येऊन उतरले. इकडून माहाराज यांची स्वार्ग फौजसुद्धा सावगावावर जाऊन उतरली. या वेळेस त्यांची निपाणीकराची लढाई जाहली. त्या लढाईत वापूसाहेब याचा मोठा पराक्रम ही जाहल्या. परंतु राजमंडलच्या फौजेचा मोड जाहल्या. ते समई वापूसाहेब याचा वसावयाचा घोडा ठार पडला व त्यासीही भारी जखमा लागल्या. तेच समई निपाणीकर जवळ येऊन, काकामाहेब आता कसे म्हणोन बोललेवर वापूसाहेब याणी उतर केले की तू जर मला सापडला आस्तास तर ठार मारला असता. आमे निष्ठूर उतर केलेवर निपाणीकर याणी आपली पालकि आणऊन मोठ्या मर्यादेने पालकीत बसऊन कागनोलीत नेऊन ठेऊन तेथे देवतार्चन व माणसे सावल्याची वगैरे काही नव्हती— सवत्र माणसाची नेमणूक करून देऊन बडदास्त फार चांगली राहणेचा वंदेबस्त करून ठेविला. परंतु माहाराजाचे लस्कराचा मोड होऊन शत्रूम येश आले. या खंतीने अन्नादिक व्यवहार निवर्जून होते. त्यांचे चिंतात आमे की माहाराज

याम आपजय येऊन आपण वाचव्यो हे फार वाईट जाहले. आसी क्षित मनात आणौन देहअवमान व्हावे हे खरे असे बसचेंबर म्हणत असत. पुढे निपाणीकर याणी लस्कर घेऊन जाऊन ठाणे हलकणीस वेढा दिले. तेथे इकडील लोक लोक होते. त्याणी आठ दाहा दिवस ठाणे लडविले. आवासाहेव हिंमत बहादुर हे कविल्यामुद्धा सामानगडाम जाऊन करवीराम आले. तिकडे हलकणीचे ठाणे निपाणीकर याणी घेऊन तसेच करवीरचेही ठाणे घेतले. पुढे निपाणीकर याणी सामानगडास हस्तगत करून घेण्याची खटपट केली. परंतु कित्या हस्त न होऊन किलेवरी वगैरे लोक व काही इकडील सरदार आडकरकर देसाई वगैरे होते त्याणी लडाई करून निपाणीकर याचा ठिकाण न होता फौज घेऊन मगारी आले. पुढे शके १७३१ साली निपाणीकर याचा व महाराज याचा तह होऊन शरीरसमंध करून बापूसाहेब यासी महाराजांनी सोडऊन आणिले. नंतर लक्ष्म(मी) वाई चव्हाण म्हणजे नारायणराव चव्हाण आमचे चुलते, याची पत्नी तिचे भ्रतार निवर्तून दोन वर्ष आजमास जाहव्य होती. त्यास पुत्र मंतान नाही. मगव आमचे बंधु जेव्याजीराव यासी दत्तक दिले. ममलकतमदार हा किताब हुजुरून नारायणराव यास दिले असे. त्याची शक मिति त्यागत नसोन त्याप्रमाणेच त्याचे दत्त पुत्र जेव्याजीराव चव्हाण यासी ममलकतमदार हा किताब हुजुर चाववीत असेत, त्या प्रोा आहे. या प्रोा मजकूर जाहव्य असेन नदर सार्य म्हणजे शके १७३२ वर्तास सार्य बापूसाहेब याणी त्याचे जवमाच्या दुखणेन चित्तात क्षितीचा हद्दोग लाऊन घेऊन देहावमान जाले.

१ उदाजीराव चव्हाण हिंमत बहादुर ऊर्फ आवासाहेब हे बापूसाहेब यांचा काळ जाहलेयावर निपाणीकर याजकडे आपला सरंजाम गेला होता तो खेराज करून वाकी होती ती सरंजामाची गांव व जमिनी व दसकत कुरण वगैरे अनभव करून महाराजापारी येकनिष्पणाने होते. त्या गावचा वगैरे तपमील खाली लिहिले प्रमाणे.

१ मौजे निगवे ता ठाणे	१ मौजे किणी का दृदगांव
१ का करवीर येथील मळा जमीन-१४	१ कुरणे कात्यायनीनजीक डोंगर कवा-
१ देशमुखी वरुण तर्फची त्यावदल	रचे वगैरे कुरणे ३
उमथी गाव दरोवस्त चाळत आहे	१ गावगनाची देशमुखी गाव पौा चाळ
ती चार	गांव ३० हक व

१ रेटरं	कमते व कानू कायदं प्रो वतनदारी
१ मालेवाडी	१ मांजे पावले येथील मळा जमीन व
१ कोतोली	आंबराई वगैरे
१ सिवारे	१ श्रीचे दारावर्गल जमीन दुकान वगैरे

येकून गावे सुमार ४

येणे प्रमाणे उत्पन्न चालत होते ती अनभव करीत आसेत. शके १७३४ सन १८१२ इसवी साली म्हणजे सन सत्तास अशर साली आळपिष्टण साहेब वहादूर यासी माहाराज याणी मालवण किल्ला कुंपणी सरकारात देऊन कुंपणी सरकारची व माहाराज सरकारची दोस्ती वृधिगत व्हावी म्हणोन मेहरवान करनल मूत्नेर साहेब वहादूर यासी कुंडल मुकामी पाठविले. नंतर महाराज सरकारातून दोस्ती वाडवावी व आपले राज्याचे संरक्षण व्हावे यामाठी मालवण जंजिरा मिथुदुर्ग ताळेकेसुद्धा सोडचिठी इंग्रज सरकारात देऊन तहनामा नारायणराव रत्नाकर राजाज्ञा व दिनकरराव गाई (क) वाड यास कुंडल मुकामी पाठऊन देऊन दोस्ती वाढविली. नंतर कुंपणी सरकारातून माहेव सरदार निपाणीस येऊन येकशे व दीड गावे सोडून द्यावी म्हणोन सांगून गावच्या सोडचिठ्या निपाणकर याजकडून घेतल्या. नंतर तेच साली म्हणजे शके १७३४ चैत्र वा ८ रोजी सिवाजी माहाराज याणी कैलासवास केला. त्याचे जेष्ठ पुत्र याचा जन्म शके १७२२ मन १८०० इसवीस जाहल्या. त्याचे नाव संभाजी माहाराज उर्फ आत्रामाहेव माहाराज व दुसरे पुत्र त्याचा जन्म शके १७२६ सन १८०४ इसवीत जाहल्या. त्यांचे नाव शाहाजी माहाराज उर्फ बावामाहेव माहाराज असे उभयता होते. ते राज्य करीत असता शके १७३५ साली श्री गुरु भाऊ माहाराज यांसी पुणे मुकामी आळपिष्टण साहेब वहादूर याजकडे गंगे वोलणेस खाना केले. त्याणी वोलणे करून चिकोडी व मनोळी तालुका पूर्व बहिवाटीप्रमाणे माहाराजाकडे सुटून यावयाचा यत्न चालविला होता. इतक्यात पेशवा बाजीराव साहेब याणी कुंपणी सरकारासी द्वंद्व करून मतलवाने वागू लागले. यामुळे कुंपणी सरकार याची बाजीराव साहेब पेशवा याचे कृत्रिमपणाचे वागणुकीचे कारण ध्यानात आणून आळपिष्ट (न) साहेब वहादूर याणी शके १७३९ साली राज्य भ्रष्ट केले. शके १७४० साली निपाणीकर याजकडील चिकोडी व मनोळी तालुका

मोडऊन घेऊन कुंपणी सरकारातून माहाराज सरकार श्री गुरु भाऊ माहाराज यांचे विद्यमाने देविल्या. शके १७४१ साली संताजीराव घोरपडे यासी सेनापती पदाची वस्त्रे आवासाहेब हिंमत बहादर याणी हुजूर आर्जे करून श्री गुरु भाऊ माहाराज यांचे विद्यमाने बोलणे ठरवून वस्त्रे दिली. कापसी वगैरे संस्थानची गावे निपाणीकर याचे आश्रयाने राणोजीराव घोरपडे म्हणजे नारायणराव घोरपडे याचे पुत्र याजकडे आसोन ते स्वता कापसीत राहत आसेत. त्याणी हुजूर आज्ञेस आमन्य करून बंदल गोष्ट सांगितली. सबब माहाराजाची स्वारी लस्कर-मुल्हा कापसीस जाऊन ठाणे घेऊन लाटेस गेले. लाटेचे ठाणे घेऊन नजराणे बंदल लाट हुजूर ठेऊन कापसी वगैरे तांदुका संताजीराव घोरपडे सेनापति याचे स्वाधीन करून नंतर स्वारी मार्गार करवीरस आली. करवीर मुकामी आवासाहेब हिंमत बहादर याणी हुजूर आर्जे केल्या की आमचे संस्थानची गावे निपाणीकर याजकडे होती ती सरकारात सुटून आली आहेत, ती गावे व हलकणी तांदुका आमचा आम्हास पूर्ववत प्रमाणे स्वाधीन करून द्यावा म्हणोन त्याजवरून आवासाहेब माहाराज (ज) याणी आवासाहेब यांनी आज्ञापिले की काही नजराणा द्यावा म्हणजे तुमचा हिंमत बहादरचा तांदुका पूर्ववतप्रमाणे तुमचा तुम्हाकडे स्वाधीन करण्याची आज्ञा होईल. म्हणोन बोल करून आवासाहेब याणी विनंती केली की पूर्वापार सांप्रदाय नजराणा देऊन तांदुका घेण्याची नवी आज्ञा होती त्यास उपाय नाही. म्हणोन विनंती करून ते काम शेवटून घेणेचे ते वेळेस तेच राहिले. पुढे शके १७४३ म्हणजे मन १८२१ इसवी साली आवासाहेब माहाराज याजवर मोहिते याणी गर्दी केली. त्यात स्वर्गस्त जाहले.^{११} नंतर आवासाहेब माहाराज याणी मोहिते याचे पारपत्य करून राज्य करू लागले. याप्रो मार जाहल्या तो शके १७४३ आपाढ मास पर्यंत.

१ पुढे आवासाहेब माहाराज राज्य करीत अमता त्याजपासी आम्ही खुद म्हणजे संताजीराव विन उदाजीराव चव्हाण, अमचे वय आजमासे वीस वर्षाचे आसोन माहाराजापासी नेहमी राहत आसोन माहाराज यासी आमचा तांदुका मोडून देणेविशी वारंवार विनंती करीत होतो व सोडून देतो म्हणोन आज्ञाही होत होती. त्या महिन माहाराज याणी खानसुमारीचे पेटे शके १७४७ मन १८२५ मन इसवी साली केली. त्या वेळेस आम्हास येका पेट्याची मुकल्या-रीचे काम करण्याविशी आज्ञा जाहली. नंतर आम्ही तांदुका मोडून देणेविशी

विनंती केलेबद्दल तूर्त येक गांव मोंजे हळदी का कापसी हा गाव मोडून देतो म्हणोन हळदी हा गाव आमचे स्वाधीन केला आणि पट्याहून आलेवर ताळुका सोडून देण्याची आज्ञा होईल म्हणोन सांगून रांगणा, मनोहर, भुदरगड पामून दानवाड, दतवाड कृष्णा तीरापर्यंतच्या ताळो (क) चे पेट्याची खानेगुमारी कर्ण्याविशी आज्ञा होऊन बरोबर कारकून व स्वार वगैरे देऊन रवाना केले वरहुकूम ते काम करून परत आलेवर पुढे दुसरे साली शके १७४८ व्यय न.म संवत्सरी पुन्हा आम्ही हुजूर विनंती केली की गुदस्ता आज्ञा जाहले प्रमाणे आमचा ताळुका मोडून द्यावा. म्हणोन त्याजरून हुजूरची आज्ञा जाहली की तुम्ही पुरातन पामून इमानी शेवक त्यापेक्षा तुमचा ताळोका तुमचे स्वाधीन करू. परंतु काही नजराणा द्यावा अशी आज्ञा जाहली. त्या वेळेस नजराणा देणेचा सांप्रदाय पूर्वापार नाही, सांप्रदाया प्रो व्हावे म्हणोन विनंती केली. परंतु स्वामीनी आज्ञा केली की तूर्त खर्चाची आडचण आहे. सवव मागणेचा नाही, पेक्षा तुम्हाकडे नजराणा मागावे हे विहित नाही. आता जो ऐवज तुम्हाकडून घेतो हा तुम्हास काही दिवसी परतही मिळेल. वगैरे बहुत येक प्रकारे समक्ष आज्ञा जाहली वरून नजराणेबद्दल तीस हजार रुपयेची निशा देऊन सदरहु ताळुका हलकणी वगैरे गावे १४ व पूर्व सांप्रदायाप्रमाणे हिंमत बहादर हा किताब आम्हास हुजूरून दिले तो घेतला. त्या वेळेस जरी पटका व साहेब नोबत व सिके व वस्त्र भूषणे व हत्ती नंग येक येणे प्रमाणे अष्टप्रधानांच्या मरातवावरहुकूम संभा(वना) होऊन दिल्ली. तेच वेळी आमचे तीर्थरुप आवा-साहेब यासी उमदेतुळुमराव बहादर हा किताब सिके वगैरे दिले व वस्त्रे दिल्ली. नंतर आम्ही हुजूर विनंती करून रामचंद्रराव घोरपडे याम सेनापदे देखिल्या प्रो चाल आहे व आमचे मधले वंशु भवानीराव चवाण यासी नारायणराव चवाण ऊर्फ नानासाहेब ममलकत मदार यासी दत्तक दिले आमोन त्यास त्याचा ममलकत मदार हा किताब म्हाराजाकडून चालत आला त्याप्रमाणेच आहे. येणे प्रो तिनी किताबती आमचे घराण्यात चालत आहेत.

या प्रमाणे चालत आसता आम्ही माहाराज याजपासी निरंतर राहत अमोन माहाराज याणी शके १७५८ साली म्हणजे सन १८३६ इस्वीत माहाराज सरकारच्या दौलतीचे जमाबंदी वगैरे काम आम्हास पाहणेची आज्ञा होऊन काम पाहत आसता पुढे दोन वर्षांचे सुमार म्हणजे शके १७६० साली

सन १८३८ इ.स.च्या माल्या हुजूरची खासा स्वारी श्रीच्या दर्शनार्थ तुळजापुरास जाताना मार्गात येवती मुकामा अरांप होऊन मार्गसीर्ष शुभा १३ शके सन मार्ग स्वर्गवारी जाहले. त्यास पुत्र दोन. वडील पुत्र सिवाजी माहाराज हेच बाबासाहेब माहाराज छत्रपति व दुसरे पुत्र माहाराज हेच चिमा साहेब माहाराज छत्रपति या उभयतांचे वय लाहान आसोन येवतीहून स्वारी परत आल्या नंतर दिवाण साहेब माहाराज हे राज्याचे काम करू लागले आसात त्याज निसवत कामदार दिनकरराव गायकवाड व रावजी वाकर्नास या उभयतास दिवाणसाहेब माहाराज कामात वागऊ लागले आणि माहाराजांचा लोभ आम्हावर पार होता तो द्वेष मनात आणून दिवाण साहेब माहाराज हे आम्हाबरोबर आकस करू लागले. तेव्हा आम्ही पाहत होतो त्या कामात आपण वागावे तर त्यांच्या मनात आकस, तेव्हा कामाच्या संदर्पाने येकादे वेळेस आमच्या योग्यतेस कमी करितील की काय आसे आंतःकर्णात वाटलेमुळे काम पाहणेचे महकूब केले. नंतर आमचे वडील यांचा काळ शके १७६४ साली जाला.

आम्हास पुत्र दोन. पौा राणोजीराव चव्हाण ऊर्फ भाऊ साहेब व दुसरे पुत्र प्रीतीराव चव्हाण ऊर्फ बापूसाहेब आसे दोन पुत्र व आम्ही हाली करवीर मुकामा आसोन आमचे हिमत बहादरीच्या संवस्थानकडे उत्पन्न चालत आहे ते येकटर गाव व जमिनी व कुरण देशमुर्खाचे वतन व बावतीसुधा आजमास २५,००० पंचवीस हजार रुपयेचे बेगीज आसोन त्या प्रो. लावणीमुळे कम जाजती बेगीज होत असोन रमदी बेगीज पेशजी लिहिल्याप्रमाणे काईम म्हणवत नाहीं. कम जाजती होत असेत. सदरहु संवस्थान पौा गवर्च बाा आमचे चुलत वंधु जोस्यजीराव चव्हाण याजकडे तीन हाजाराचे उत्पन्न नेमून दिले आहे व आमचे वंधु जीवनराव चव्हाण याजकडेही तीन हाजार रुपयचे उत्पन्न गवर्च बाा नेमून दिले आहे आणि उ (भ) यतानी संवस्थानचे तावेत वागावे असे आसोन त्या प्राा बहिवाट होत आहे. जीवनराव याम येक पुत्र आहे. त्याचे नाव माधवराव चव्हाण ठेविले आहे. येणे प्रो. इकडील प्रकार आसोन माहिती मिळाली तो प्रकार लिहिल्या आहे. येणे प्राा मजकूर आहे कळावे छ २४ जिल्हेज शक १७७२ सन १८५० ईा ता ३१ आगटवर ऊर्फ आश्विन वा ११ रोज

दस्तर आपाजी आत्राजीराव इनामदार

आंतुकर नाा हिम (त) बहादर.

रताजीराव चव्हाण हिमत बहादर.

- १ शककतें शिवाजी महाराज इ. स. १६८० साली निधन पावले.
- २ औरंगजेब संभाजी महाराजांच्या कारकीर्दीत दक्षिणेत आला.
- ३ क. छ. घ. इ. सा. भाग १, ले. ५ : गुजर
- ४ करवीर रियासतीची कागदपत्रे पहिला खंड : गर्गे, पृ. २७६
- ५ संताजी घोरपडे इ. स. १६९७ साली मारले गेले.
- ६ उदाजी चव्हाण यांचे निधन १२ नोव्हेंबर १७६२ रोजी झाले (करवीर रियासत : गर्गे, पृ. ३००)
- ७ ऐं. ले. सं. भाग ९, ले. ३५२९.३०
- ८ राव विश्वासराव गायकवाड बराण्याचा इतिहास. पृ. ४० : खं. आ. गायकवाड
- ९ क. छ. घ. इ. सा. ४ ले. ६९, पृ. ५६
- १० कर्नल मॉटेसर. मित्रेंट अँड पोलिटिकल डिपार्टमेंट डायरी नं. २८१/१८१२
- ११ करवीर रियासतीची कागदपत्रे पहिला खंड : गर्गे, पृ. १४५, १४६, २२१

सेना खासकील शिंदे, तोरगलकर

घराण्याची कैफियत

पारसनीस दत्तर / इ. स. १८४८

यादी श्रीमन्महाराज छत्रपती सरकार करवीर यांचा वारणा पावेतो तह जाहल्या पामून राजश्री लक्ष्मणराव शिंदे सेना ग्यामकील संस्थान तोरगल यांचे पूर्वजानी पराक्रम केले ते छत्रपती माहाराज सरकार यांनी निपाणकर व पटवर्धन व वाडीकर मावंत याज बरोबर कोणत्या कारणावरून कोणकोणत्या ठिकाणी लढाया दिल्या, त्यात लढाऊ लोक कोणते होते, त्यांनी पराक्रम काय केला व कोणत्या किताबती व स्वास्ता संपादन केली, हे आपल्या घराण्यापुरती माहिती, पुरातन लेख असतील त्यावरून, तसेच इतर प्रत्यंतरावरून व दंतकथेवरून अेक नोंक्षिम वस्त्र लेखन करून पुरातन लेखाच्या नकला सहित पाठविल्या त्या पुरुषाचे नांव चिरकाळ राहण्या.....व दाखल करावे म्हणोन मंहेरवान ग्राममाहेर वाहादुर पोलीटिकल सुपरिंटेंडेंट ईत्याग्या करवीर याजकडून थेंव्या ल ६ माहे जुलई सन १८४८ (पुढील एक ओल फाटून गेल्या आहे) गोपटी वरून सेना ग्यामकील यांनी लिहिले तपशील.

१. शककर्ते श्रीमन्महाराज शिवाजी माहाराज छत्रपती याम शेके १५०६ आनंद नाम संवत्सरे, सन ग्वमस सवेन मयातेन व आल्फ मार्थी पट्टाभीषेक जाहाल्या. त्या पासोन पुढे पांच महा वर्षे राज्य केले. त्यांचे पोटी पुत्र दोघे. शंभुमाहाराज व राजाराम माहाराज. त्या समई आमचे निपणजे नरमोजी शिंदे यांम दक्षिण प्रांत काबीज करून ठाणी घालावी म्हणोन आज्ञा जाहाली. त्याज-वरून आमचे निपणजे यांनी इकडे येवून फौज जमा करून तोरगल संस्थान संपादन केले. यांची कैफियत प्रकर्णी अल्हाहिदा राजेश्री व्यंकोजीपंत वकील यांनी दिलीच आहे. नरमोजी शिंदे आमचे निपणजे यांनी तोरगल संस्थान केले

त्यास अजमासे अेकशेहे सत्तर वर्षे होतील. नंतर आपल्या कन्या श्रीमन्महाराज शंभू माहाराज छत्रपती^१ यास जीजावाईसाहेब यास लग्न करून दिले. नंतर नरमोजा शिंदे यांचे पुत्र सुभानराव शिंदे आमचे पणजे यास हुजूरून आज्ञा जाहाली जे दक्षिण प्रांती वंडाई जाहाली आहे तुम्ही जावून वंडाचे पारिपत्य करून यात्रे म्हणोन. त्याज वरून किले तोरगलाहून जावून पौजवंदी करून दक्षिण प्रांती जावून वंडाईचे पारिपत्य करून माहाराज सरकारकडे गेले. तेव्हा श्रीमन्महाराज शंभू माहाराज छत्रपती स्वामी यानी आमचे पणजेचा पराक्रम पाहोन स्वामी कृपाळू होवून सेना खासकील किताब देवून वस्त्रे देवून बहुमान करून दक्षिण प्रांतातील वंडण्या घेवून चौथाई मोकास दावेचा आमल वसवणे विपयी आज्ञा होवून पाठविलेवर दक्षिण प्रांती जावून आज्ञेप्रमाणे कारवाज करून वंडण्या घेवून आमल वसवलेचे आमचे पणजे सुभानराव शिंदे सेना खासकील यानी हुजूर विनंतीपत्र पाठविले. त्यांचे आज्ञोत्तर हुजूरून आले त्याची तात्वीक पाठविली आहे. आणि सनदा पत्रे व वंशावळी येकंदर हकीगत लिहून पेशजी थेंवळी आसाहेबाची आली त्याजवरून राजेश्री व्यंकाजीपंत वकील याज समागमे पाठविण्याचे आहेत, त्या सर्व वकील यानी आसाहेबास जाहीर केल्या अस्तील.

२. श्रीमन्महाराज शिवाजी माहाराज छत्रपती स्वामी यास परशुराम पंत भाऊ पटवर्धन यानी लढाईचा सिलसीला लाविला. त्यासमई आमचे आज्ञे लक्ष्मणराव शिंदे सेना खासकील यास सन आर्वा तीसेन मया व आळफ माली हुजूर येणे विपयी आज्ञा पत्र आले वरून आमचे आज्ञे करवीराम गेल्यानंतर रामचंद्रपंत आपा पटवर्धन, परशुरामपंत भाऊ पटवर्धन याचे चिरंजीव यानी ठाणे आळतेस येणार^३ तुम्हाकडील लोक त्या ठाणेचे बंदोबस्ताम पाठवावे, म्हणोन हुजूरची आज्ञा जाहाली. तेव्हा अमचे आज्ञेने वापू जगताप यास सरदारी देवून त्याजवरुवर मानकरी व स्वार व पायदल देवून ठाणे आळतेचे बंदोबस्ताम पाठविले. नंतर रामचंद्रपंत आपा पटवर्धन यानी सन मजकुरी शके १७१५ प्रमादनाम संवत्सरे मार्गशिर्ष मासी येवून ठाणे आळतेस वेढा घातला. पाच महा दिवस लढाई दिली. त्याची फौज भारी. मोर्ची ठाण्याम दिला. त्या समई स्वस्त मेहनत करून मोर्ची उठविला. तेणेकरून रामचंद्रपंत आपा यानी फारच जिकरी करून ठाणे हाल्लेली घेवून सर्वत्रास कापून काढावे, अशी ममळत केली. ही वार्ता हुजूर निवेदन होवून श्रीमन्महाराज शिवाजी माहाराज छत्रपती^३

यांची खासा स्वामी पौज मुद्धा येवून कुमक देवून लढाई करून रामचंद्रपंत^३ याम हस्तगत करून घेवून हुजूरची स्वारी करवारास आली. लढाईत रामचंद्रपंत आप्पा पटवर्धन याम जखमा लागल्या होत्या. त्या हुजूरून वैद्याकडून जखमा बांधवून दुरुस्त करून माहाराज सरकारनी रामचंद्रपंत यांजवर कृपाळु होवून पोपाख व जडजवाहीर देवून बहुमान करून तासगावास रवाना केले. आळतेचे ठाणे राखोन लढाई व आम्हाकडील सरदार व मानकरी व पाठिचे लोकानी खस्त व मेहनत केली याजवद्दल बक्षीस व बहुमाने देण्यास आज्ञा व्हावी म्हणोन विनंती करून देवावे म्हणतो, असे आमचे वडिलाचे नावे आमचे आज्ञेनी पत्र लिहून पाठविले. त्याचे उत्तर आमचे वडिलांनी लिहून करवीरास पाठविले त्याची तालीक पाठविली आहे.

रामचंद्रपंत आप्पा पटवर्धन याम हुजूरून बहुमान करून पाठविलेले पाहून परशुरामपंत भाऊ यांचे चित्ती विपाद येवून आणखी हुजूरचे तालुकेत मिल्मल्या लावून माघमासी करवारास आले. तेथे लढाई होवून परत तासगावास गेले. आमचे आज्ञे याम तुम्हाकडील काजकामे केलेले लोकास ईनाम बक्षीसास बहुमाने देतो म्हणून आज्ञा जाहली. हुजूर येवून घेतले. तेथे आमचे आज्ञे शर्गरी सुमाधान नाहीसे होवून फाल्गुन शुद्ध पौर्णिमेस देवाज्ञा जाहली. त्या समई हुजूरचे आज्ञापत्र आमचे वडिलाचे नावे आले आहे. त्यात लक्ष्मणराव शिंदे सेना खासकील यांचा काल जाहाळा, तुम्ही कोणते गोष्टीचा खेद न करिता स्वस्तचित्ती असणे, तुमचे सर्व प्रकारे सांभाळ करणार स्वामीस अगत्य अमना तुम्ही हरणक विषयी चिंता न करावी. हुजूर येणे विषयी तुम्हास आज्ञापत्र मागाहून सादर होईल. त्यासमई किल्ला बंदोबस्त करून यावे, म्हणून लिहिले आहे. नंतर हुजूर येणे विषयी आज्ञापत्र आले व आमचे वडील करवीरास गेले. श्रीमन्महाराज छत्रपती स्वामी यांनी पोपाख देवून बहुमान केला तेव्हा आळतेचे लढाईत आम्हाकडील सरदार व मानकरी व पायेचे लोकांनी पराक्रम करून खस्त मेहनत केली त्यास बक्षीस व ईनामेचे याज बहुमाने देतो म्हणून पेशजी आज्ञा वडिलास जाहली होती. त्याप्रमाणे घ्यावे म्हणोन आमचे वडील संमाजीराव शिंदे सेना खासकील यांनी विनंती करून घेतली. त्याजवरून स्वामी कृपाळु होवून आम्हाकडील सरदार व मानकरी वगैरे लोकास ईनाम बक्षीस दिले तपशील.—

१. बापू जगताप यास मोंजे वसरगी तालुके मनोली हा गांव ईनाम करून दिला आहे.

५. मानकरी यास बक्षीस

१. हणमंतराव घाटगे झुंजारराव यास सोन्याचा तोडा

१. वजाजी बाबा रणसिंग यास सोन्याचे कडे

१. सिवबा नलगे यास सोन्याचा तोडा

१. परशराम काटई यास भाल्याची जखम लागली त्या जखमा वदल खर्चास दोनशेहे रुपये व सोन्याचे कडे

१. तमाण हवालदार यास सोन्याचे कडे

९. पायचे लोकास बक्षीस -

१. रुद्रणा हुजुरात यास जवमाल सोन्याची

१. हणम भोई यास मोहनमाळ सोन्याची

१. येल नाईक यास रुप्याचे कडे

१. भीमाणा हुजुरात यास रुप्याचे करणे वदल रुपये दोनशेहे

१. हणमंता हुजुरात यास पायात घालणेची साखली रुपेची व फुलाची

१. पासोडी.

निगंगा कुलुर यास बुंदुकीस रुपेचे कट घालणे वदल रुपये एक शेर

१. वसणा कुलुर यास तरवारीस रुप्याचे मेण करणेस रुपे दोन शेर व फुलाची पासोडी

१. ईणा सींग्या यास सिंगास गोळी लागली होती. सवव सिंगाम रुपेचे कट घालणेस रुपे एक शेर

येणेप्रमाणे ईनाम बक्षिसा देवून हुजुरचा निरोप घेवून किल्ले तोरगवाम आले.

३. श्रीमन्महाराज शिवाजी महाराज लखपती स्वामी याजकडून आमचे वडील संभाजीराव शिंदे सेना ग्यासकील यांचे नावे आज्ञापत्र व फौजेचे गवर्चाम आले वरून आमचे वडील यानी करवीरास जावून हुजुरचे आज्ञेप्रमाणे काम काजे केली तपशील -

१. सन सवा तांमेन साली श्रीमन्महाराज छत्रपती स्वामी यांचे आज्ञापत्र हुजुर येणे विषयी आले वरून आमचे वडील करवारास जाऊन पदवर्धन याज बरोबर लढाई दिली तेव्हां स्वामी कृपालु होवून सेनाभुरंधर विश्वासनिधी म्हणोन घेऊन बहुमाने करून पोपाख देवून तोरगलाम जाणे विषयी निरोप देवून पाठविले.

२. श्रीमन्महाराज छत्रपती स्वामी यांनी रत्नाकरपंत राजाज्ञा यांस दर्शोन प्रांतांतल ठाणे बसवणे विषयी आज्ञा होवून आगाडीस फौज सर्व खाना केली. त्यासमई आमचे वडिलांचे नावे आज्ञा पत्र आलेने पंडित राजाज्ञा फौजसुद्धा त्याप्रांती खाना जाहले आहेत ती तुम्ही फौज सुद्धा पंडित मांणीले याजकडे जावून, तुम्ही विनंती केल्या अन्वये मशरनीले यांचे स्वामी सेवा करून दाखवून कृपेस प्राप्त होणे, म्हणोन छ २९ जमा दिला व सन समान तीसेन मया व आळफेचे आले वरून फौज जमा करून पंडित राजाज्ञा याजकडे गेले इतक्यात हुजुरची खासा स्वारीही आली. हुजुर जाऊन आज्ञेप्रमाणे प्रांत गोकाक तालुकेत ठाणे बसविली व गंवांतकुर बेटीचे ठाणे आमचे वडिलांचे स्वाधीन केले. नंतर हुजुरची स्वारी हुबळीकडे गेली. आमचे वडिलास पदीपेली कडील ठाणी घालणेस आज्ञा जाहाली वरून नवलगुंद तालुकेस ठाणे बसवून आमचे तर्फेने मामलेदार ठेविले. तसेच मुळगुंद तालुकाही घेवून ठाणे बसविली. आमचे वडिलांचे रजेतळवेत वर्तणूक करून वसुल देत जाणे, म्हणोन मोकदमानेचे नावे आज्ञापत्रे—

१. प्रांत मुळगुंद अकंदर गाव	१. मौजे कुरटी तालुके मुळगुंद
गनास वट ताकीद	१. मौजे कारसुड तर्फे माथ
१. मौजे कडूर तर्फे माथ	१. मौजे हेवळूर तर्फे माथ
१. मौजे कोळवले तर्फे माथ	

येणेप्रमाणे दिली आहेत. फौजेचे खर्चीवद्दल गोकाक तालुके पो । दाहा हजार रुपयाची वरात रामचंद्र जोशीराव व रघुनाथराव माने यांचे नावे वकील नरगुंदचे पैवजी व प्रांत नवलगुंद पो । दहा हजार रुपये घेणेविषयी आज्ञापत्र आहे. शिवाय नवलगुंद तालुका आम्हाकडे होता त्या पैकी फौजेचे खर्चास घेत होते. येणे प्रमाणे ठाणी बसवून आमचे वडील हुजुरची स्वारी हुबळीस होती तेथे गेले. स्वारी मनोळीचे ठाणे घ्यावया करिता आली तेव्हा आमचे वडिलास तोरगलचे किलेहून तोफा घेवून येणे विषयी आज्ञा जाहाल्या वरून तोरगलस

येवून तोफ घेवून गेले. मनोळीचे ठाणे परशरामपंत भाऊ पटवर्धन यांजकडून बालाजीपंत नील सदाशीवपंत होते. सदरी ठाणेस तोफ लावितांच ठाणे मोडोन गेल्यावर हुजूरचे ठाणे पडले. ठाणेत खंडेराव भोसले व दिनकरपंत यास ठेवून हुजूरची स्वारी करवीरास गेली. त्या समई त्या प्रांती फौज सुद्धा पंडित राजाज्ञा व आनंदराव पंडीत प्रतीनिधी व आमचे वडील संभाजाराव शिंदे सेना खासकील व प्रीतीराव चव्हाण हिंमत बहादर व नारायणराव पाटणकर सरलष्कर याम हुबळी वगैरे प्रांताचे बंदोबस्तास राहाणे विषयी आज्ञा जाहाली. नंतर आमचे वडिलास मुदकरी व येडगीरी व अनवालाकडे जावून ठाणी घालावी म्हणोन पंडित राजाज्ञा यांची पत्रे हुबळी मुक्कामाहून आले वरून फौज सुद्धा जावून ठाणी बसवून पुन्हा लष्करात राजाज्ञा कडे गेलेवर धोंडोपंत गोखले यांनी हुजूरची ठाणी बसली होती, त्या तालुक्यास व आमचे तालुक्यात सीव्हागीला लाविला. त्या समई आमचे वडील पंडीत राजाज्ञा समागमे लढाईत होते व तोरगल तालुक्यास गोखले यांचा उपद्रव होताच तालुकेचे बंदोबस्तास तोरगलास येवून तालुक्याचा बंदोबस्त करून पुन्हा पंडीत राजाज्ञा कडे गेले. म्हणून विनंती पत्र लिहीले. त्याचे उत्तर आज्ञापत्र आले. त्याची तालीक नंतर गोखले सावनुरकडे हुजूरून घेतलेले तालुक्यास उपद्रव करू लागले, तेव्हा हुजूरचे फौजेची व गोखलेची लढाई जाहाली. गोखलेचे मोड होवून सावनुरात शिरलेवर हुजूरची फौज करवीरास गेली.

३. परशरामपंत भाऊ पटवर्धन यांनी सन तीमा तीमेन मया व आल्फ साली कोपल सावनुराकडे गेले तेथे फौज जमा करून घेवून हुजूरचे प्रांतास उपद्रव करणे बद्दल आले. ते मौजे कीटवाल तर्फे मनोळी येथे येवून उतरून आमचे तालुक्यास उपद्रव करणेबद्दल आले. येथून स्वार व लोक पाठविले. पटवर्धन याजकडील पेंढारी पुढे चालोन येताच आमचे लोकास याजकडील व त्यांचे लोकांस मारामारी होवून पेंढारी यांची घोडी पांच साहा पाडाव आणिली. तेव्हा इकडील जमाव पाहून लढाई न करिता निघोन गोकामेवरून करवीर प्रांती गेले. नंतर हुजूरून आमचे वडिलास येणंविषयी आज्ञापत्र आले. तेव्हा आमचे तालुक्याचा बंदोबस्त करून हुजूर फौजेसुद्धा गेले. परशरामपंत भाऊ पटवर्धन हे फौजेसुद्धा लढाई करणेबद्दल पटणकुडी कसबा लाट येथे आले, त्या समई माहाराज सरकारची फौज सुद्धा होवून पटणकुडीवर शके १७२० काळ युक्ताक्षी-

नाम संवत्सरी भाद्रपद मासी लढाई जाहाली. त्या लढाईत परशरामपंत भाऊ पटवर्धन हस्तगत ... ..स्वारी फौजेमह करवीर गेल्या.^१

४. सन मया तेन व आल्फ शके १७२१ सिद्धार्तीनाम संवत्सचे मासी रामचंद्र पंत आपा पटवर्धन परशरामपंत भाऊ यांचे चिरंजाव यांनी आपले वडिलांस ठार मारलेचे चिती विशाद आणून शिंदे कडील पलटणे कंपुची घेउन करवीरास वेढा घालणार हे हुजूर विदीत होवून आमचे वडिलांस हुजूर आणवून घेवून करवीरात पंडीत राजाज्ञा यांस व आमचे वडिल संभाजीराव शिंदे सेना खासकील यास व व प्रीतीराव चव्हाण हिंमत बाहादर यांस व पंत प्रतिनिधी कडील लोक व विशालगडकडील लोक वगैरेस देवून हुजूरची खासा स्वारी किल्ले पनाळ गडास गेलेवर रामचंद्र पंत आपा पटवर्धन यांनी कंपुची पलटणे घेवून येवून करवीरास माघ मासी वेढा दिला. दररोज लढाई होवून किल्याचे भिंताडे तोफेचे मारगीरीने पाडावे, ते रात्री.....तयार करावे. दुसरे दिवशी आणखी लढाई व्हावी. याप्रमाणे चार महिने अजमासे होवू लागली. माहाराज सरकारनी शिंदेकडे^२ वकील पाठवून रामचंद्र पंत आपा पटवर्धन यास धरून काबीज करावे अशी पत्रे कंपूचे सरदार यास आणविली. ती पत्रे कंपुचे लष्करात न जाता परभारे रामचंद्र पंत आपा पटवर्धन यांचे गोटात आली. त्यातील मजकूर पाहोन मसळत फसली, दंगा जाहाल्या असे समजून आपली फौज सुद्धा कंपुचे फौजेस वर्तमान समजू न देता रातारात निघोन गेले. नंतर निपाणकर यांचे व सग्वाराम घाटगे सैजराव कागलकर यांचा आमपणा, तेव्हां घाटगे सैजराव यांचे इतल्याने सदरी कंपुची फौज आलिजा बहादर यांनी आपली कंपुची पलटणे आणवून माहाराज सरकारची स्वारी पनाळेहून करवीरास आली. त्या समई हुजूरची मर्जी प्रमन्न होवून समस्त सेनाधुरंधर विश्वासनिधी म्हणोन मान देवून पोशाक देवून निरोप दिलेवर निघोन किल्ले तोरगढास गेले.

५. सन ईसने मयातेन व आल्फ साली सावनुरावर रामचंद्र पंत आपा पटवर्धन याम व बापु गोखले यास लढाई जाहाली. त्या समई गोखले यांनी कुमकेविषयी हुजूर विनंती पत्र लिहीले. त्याजवरून हुजूरचे आज्ञापत्र आमचे वडिलांचे नावे आलेने हुजूरून हैबतराव गायकवाड^३ यास, फौज सुद्धा रवानगी जाहाली आहे, तुम्ही गोखले याजकडे निकडीने जाणे विषयी आलेवरून आमचे वडिलांनी बापु जगताप याजबरोबर फौज देवून सावनुरास गोखले याजकडे रवाना

केले. तेथे पटवर्धन व बापु गोमळे यांची लढाई झाली. त्यावेळी पटवर्धन यांचा मोड जाहाला. आम्हा कडील बापु जगताप व मनाई वगैरे लोकांनी स्वस्त मेहनत केली. त्यावेळी बापु गोमळे यांनी आमचे वडिलांचे नावे पत्र लिहिले आहे त्याची तालीक पाठविली आहे. नंतर हैबतराव गायकवाड विश्वासराव व सदाशिवराव यादव व सुबराव घाटगे सज्याराव याजवरोबर हुजूरची फौज आली. हैबतराव गायकवाड या समागमे वडील जमावानीसी सावनुरास गेले. पटवर्धन यांनी हुजूरची फौज कुमकेस आली असे समजोन तोंडास न लागता निघोन गेलेवर हैबतराव गायकवाड फौज सुद्धा निघोन करवीरास गेले. आमचे वडील तोरगट्यास आले.

६. सावंतवाडीकर यास व माहाराज सरकारास द्वंद्व पडावयास कारण हुजूरचे प्रांतातील मालवण किल्ले खालील हक्क वाडी तालुकेत यावा तो वाडीकर यांनी जवरीने सुरळीत देत नवते. म्हणण्याबद्दल हुजूरची खासा स्वारी फौज सुद्धा गेली होती. त्या समई आमचे वडील संभाजीराव शिंदे सेना खासकील हे जमावानीसी गेले होते. तेथे लढाई होवून स्वारी परत आली. नंतर दुसरे वेळी खेम सावंत वाडीकर निवर्तलेवर भाऊवंदी खटल्या आलाने प्रथम खेम सावंत यांचे वडील दादासाहेब, यांचे पाठचे वंशु सोम सावंत, धाकटे कुट सावंत. हे तिघे वंशु दादासाहेब निवर्तले नंतर दादासाहेब यांचे पुत्र खेम सावंत यास सिके घालून सावंत हे राज्य कारभार करीत होते. कित्येक दिवसानंतर खेम सावंतही निवर्तले. त्यांच्या बायका चौधरी. वडील लक्ष्मीबाई, सोम सावंत यांचे पुत्र फोंड सावंत, जयराम सावंत, कुट सावंत यांचे पुत्र रावसाहेब, बाळा साहेब, यांनी खेम सावंत यांचे वडील बायको लक्ष्मीबाईस येक करून घेवून आपल्या पुत्र भाऊसाहेब यास लक्ष्मीबाईचे पुत्र करून मिक्का घालावा ही मसलत योजून सोम सावंत याजवरोबर द्वंद्व आरंभिले. तेव्हा सोम सावंत यांनी आपला पुत्र फोंड सावंत देवास जाणेचे निमित्त करून रेडीचे किल्लेस पाठविले. तेथे ठाणे बळकावून राहिलेनंतर सावंतवाडी सोम सावंत यांस व रावमो। यास युद्ध होवून रावमो। यांनी सोम सावंताचे घरात हल्ला केला. तेव्हा सोम सावंत यांनी मनात योजना केली जे आम्हास धरून जीवानीशी मारितात त्यापेक्षा यांचे हाती सापडो नये. म्हणून दारूची बुधली जवळ घेवून बसले होते. त्या समई रावसाहेब यांचे लोकांवेळेने व चंद्राजी या दोघानी घरास आग लाविली. तेव्हा दारूचे बुधलेस

आग लागून सर्वत्र ठार जाहाल्ये. नंतर फोंड सावंत हे सोम सावंत यांचे वडील पुत्र रेडीचे किलेस राहिले. त्यास धरून मारावे ही मसळत रावसाहेब यांनी केली. हे वर्तमान फोंड सावंतास समजताच त्यांनी हुजूर करवीराम श्रीमन्महाराज शिवार्चा माहाराज लत्रपती स्वामी यांस सांगोन पाठविलेवर मन आवी मयातेन व आलफ मांदे मफर महिन्यात हुजूरून राजाज्ञा याजबरोबर देवून समागमे आमचे वाड्यांस जाणे विषयी आज्ञा होवून ग्वर्चीस देवून पाठविले. राजाज्ञा हे जावून नांदोसीचे तळावर लष्करसहीत राहिले. तेथे राजाज्ञा यांनी आमचे वडिलास सांगितले जे फोंड सावंत हे तुमचे मेव्हणे आहेत, तुम्ही त्याजकडे रेडीचे किलेस जमावानीसी जावून घेवून यावे म्हणोन सांगितलेवरून आमचे वडील जमावानीसी रेडीचे किल्यास जावून फोंड सावंत सरदेसाई, हाली बापूसाहेब वाडीस आहेत यांचे वडील, त्यास घेवून हुजूरचे लष्करांत राजाज्ञा याजकडे आले. तेथून फोंड सावंत यास मालवणाम ठेवून राजाज्ञा फौज सुद्धा वाडीकडे गेले. हुजूरची स्वार्गीही करवीराहून आली. नंतर वाडीकरास व हुजूरचे फौजेस लढाई होवून हुजूरची स्वार्गी करवीराम आली.

७. श्रीमन्महाराज लत्रपती स्वामी यास व निपाणकर यांस द्वंद पडावयास कारण निपाणकर व पटवर्धन येक होवून हुजूरचे प्रांती स्वारी शिकारी करून लागले आणि मनोळी व मुरगुड तावुका हुजूरचा होता तो निपाणकर यांनी घेतल्या आणि नारायणराव घोरपडे यांनी निपाणकर याजकडे मिळोन फौज जमाव करून सेनापतीचे तावुक्यास व हुजूरचे प्रांतातील ठाणी घातली याज बद्दल द्वंद पडले. त्यासमई हुजूर येणेविषयी आमचे वडील मंभाजीराव शिंदे सेना खासकील यांचे नांव हुजूरची आज्ञापत्रे व हैबतराव गायकवाड विश्वासराव व रायार्जा जाधव जपतनमुद्रक व प्रीतीराव चव्हाण उमदेतल उमराव बाहादर व नारायणराव पाटणकर सरलष्कर यांची पत्रे आली. त्यांत, फौजेची ग्वर्चीसही पाठवून दिले आहे.

जमावानीसी निघोन

यांचे. आपण चित्तात कोणविसी कल्पना न आणिता जमावासुद्धा सत्वर निघोन यांचे. सिबंदी वगैरे काही आपणास पडू देत नाही. सर्व आमचे जीमा आहे. आपण कोणते विषयी काळजी न धरिता यावयाचे करावे. हुजूरही आपली पत्रे येता म्हणून आली. त्याजवरून हुजूरची मर्जी संतोष आहे. आपण येणे करितां लढाई नहकुवी केली आहे. म्हणोन त्याजबरोन फौज जमा करून हुजूर गेले.

नंतर हुजूरची फौज वेडकेहाळावर मुक्काम करून चिकोडी प्रांतातील ठाणी घालून हुजूरची स्वारी काा सांगव प्रांत हुकेरी येथे मुक्काम केल्या. हुजूरचे फौजेची व नापाणकर यांची लढाई एक दोन झाल्या. त्यात आम्हाकडील जाया जखमी जाहले त्यांची नावनिशी तपशील.

१. पहिले लढाईत हैबतराव कदम

४. दुसरे लढाईत

१ लिवाजी कदम

१ कुसोजी जाधव

१ होनार्जी जाधव

१ शेख मोहीदीन

४

नंतर शेवटची लढाई सन तीस्रा मया तेन व आल्फ शके १७३० (इ. स. १८०८) विभवनाम संवत्सरे माघमासी जाहली. त्या मर्मई आम्हां कडील लोकानी फार खस्त मेहनत केली. जाया जखमी फार जाहले व टारही झाले त्याचा तपशील.—

१. घोडी पडली ६०० प्रमाणे ४८०० रुपये दिले

१. जखमी स्वार ६४ याम जखमाना खर्चावढल दर असामाम वीम २० रुपये प्रमाणे रुपये १२६० दिले

१. पायाचे जखमी असामी ८३ दर असामाम ६ प्रो ४९८

१. जखमीयास सनगे ३००० तीनहजार रुपयांची

१. मयत आसामी २

१ रामकृष्ण बाबा निवाळकर रुपये ४००

शेख टिपु वस्ताद रुपये १५०

शिवाय रामकृष्ण बाप्पा निवाळकर यांनी मयेत तात्या निवाळकर यांम मौजे केसर गोप हा गांव ईनाम करून दिल्या आहे तो त्याजकडे चालत आहे. शेख टिपु वस्ताद यास मौजे सुनाळ येथे अर्धमार जमीन ईनाम करून दिल्या आहे.

येणेप्रमाणे आमचे वडिलानी दिले. हुजूरची स्वारी ममागमे आमचे वडील करवीरास गेले तेव्हा श्रीमन्महाराज छत्रपती स्वामी यांनी सेना ग्वामर्फील दे फार खराबीस आले असे बोलिले. पुढे आम्हास लग्न करून द्यावे, लग्नमर्मई काही ईनाम द्यावे, असे चिती अणोन लग्नाचा उद्योग करून मन अशर मयानेन व आल्फ शके १७३१ (इ.स. १८०९) शवत्नाम संवत्सरे मार्गशीर्ष मासी लग्न

करून दिले. त्यामर्मा मौजे खोर्चा हा गाव ईनाम मंजूर करून दिल्या. त्याची सनद व नार्काद द. २२ माहे शिवान मन ईहिदे अशर मया तेन व आल्फ सार्की लिहून दिले आहेत त्या व्यंकार्जापंत वर्काल याजबरोबर पाठविल्या आहेत. पुन्हा निपाणकर यांनी फौज घेवून लढाईवढळ कर्याराम आले, त्या समई आमची पागा मौजे खोर्चा येथे होती. ती पागा नोसे रघुनाथ याजबरोबर कर्याराम पाठविली. तेथे जयंती बोढेवर लढाई झाली. त्या समई आम्हा कडील स्वार तिघे ठार जाहाले तपशील.

१ नारायणराव घोरपडे

१ हणमंतराव घोरपडे

१ रामसिंग शिंदे

येणेप्रमाणे आमांमई ईनाम जमीन दिली आहे. आमचे वडीलांनी निपाणकर याजबरोबर सांगववर लढाई दिली ही कल्पना मनांत धरून आम्हां कडील मंमत कटकोळ व खेडीसुद्धा निपाणीकर यांनी फौज पाठवून ठाणी मन ईसने आशर मयातेन व आल्फ सार्की घेतली. नंतर हजूर विनेती पत्रे पाठविली तेव्हां हुजूरन पुणेस बोळणे होवून कटकोळ देह सुद्धा मोडचिठ्या अणावून कल्याणराव याजबरोबर पाठवून आमची गावे आम्हांकडे देविली. मन आर्वी आशर मयातेन व आल्फ सार्की हुजूरन मोडचिठ्या आलेल्या वकील याजबरोबर पाठविल्या आहेत.

१. सांगावचे लढाईत माहाराज सरकारचे फौज कचरली हे पाहून आमचे फौजेचे व निपाणकराचे फौजेचे गाठ पडोन लढाई जाहाली. त्यावेळेस आमची खरावी होवून वडील कर्याराम आले. लढाईत ठार जाहाले लोकांचे व जगमी लोकांचे खर्चाचा गवगवा पडल्या. तेव्हा माहाराज सरकारावून खर्चास यावयाचे. परंतु सरकारचे जामदारखानेस शिल्लकेस ऐवज नव्हता. सवय श्री माहालक्ष्मी देवीचे अंगावरील दागिना व रत्नजडीत मुगुठ सुद्धा एकंदर अजमासे पन्नास हजार रुपयाचे श्रीमन्महाराज शिवाजी माहाराज छत्रपती स्वामी यांनी भरून आमचे वडीलांचे ठिकाणी पाठविले. तेव्हां आमचे वडील संभाजीराव शिंदे सेना खासकील यांनी श्रीदेवीचे दागिने ऐसे समजून श्री देवीस अभिषेक करवून शंभर रुपयाची साडी श्रीस देवून एकंदर दागिने परत देवीस पोचते केले. आमचे लोकांचे समजूत आमचे वडिलांनी केली. तपशीलवार सदर लिहाले आहेत.

येणेप्रमाणे आमचे वडिलानी हुजूरची शेवंचे एकनिष्ठपणे करून काजकामे केली. आणि काजकामात मनुष्ये ठार जाहाल्य व जाया जग्या जाहले त्यास ईनाम वक्षीसी वदल गावे व जमीनी व.....दिले आहेत व फौजेचे खर्चावदल लागो रुपयेचे.....येवून वदल गवारीस आले. असे अमोन श्रीमन्महाराज वावासाहेब महाराज छत्रपती स्वामी यानी अर्ल्याकडे जवर्गने का कटकोळ व मौजे नंदवाड अशी घेतली आहे व मौजे खोर्चा गाव आम्हाकडे चालत होता. हल्ली तोही चालत नाही. याजमुळे संस्थानावर कसाला फार आला आहे. आसाहेबानी मेहेरबानी करून आमची गावे आम्हास सोडून देवून संस्थानाचा वचाव करणे आसाहेबाकडे आहे. तारीख २० माहे शोबल सुमा तीसा आर्वेन मयातेन व आलफ शके १७७० कीलनाम संवत्सरे सन १८४८ ईसवी.

.....
१ कोल्हापूरचे पहिले संभाजी महाराज

२ आलयाची लढाई डिसेंबर १७९३ (करवीर रियासत : गंगे पृ. २४३)

३ कोल्हापूरचे दुसरे शिवाजी महाराज

४ करवीर रियासत : गंगे पृ. २५०

५ पट्टणकुडीची लढाई : सप्टेंबर १७९९

६ दौलतराव शिंदे

७ राव विश्वासराव गायकवाड घराण्याचा इतिहास : खं. आ. गायकवाड, पृ. ४५

हिंदुराव घोरपडे, गजेंद्रगडकर घराण्याची कौफियत

सेनापती दत्तर / इ. स. १८६७

यादी मेहरवान पोर्लाटिकयाळ एजंटमाहेव बहादूर प्रात कर्नाटक व करवीर याजकडे संस्थान गजेंद्रगड येथील घोरपडे हिंदुराव यांचे घराणेतील पुरुषांचा पराक्रम वगैरे केलेची माहिती बदल हकीकत लिहिणेंत येती ती ग्वाली लिहिले प्रमाणे समक्ष हुकूमवरून

१. घोरपडे यांचे मूळ पुरुष बहुत दिवसापूर्वी पुणे प्रांतातील वतनदार असोन आडनांव भोमले. देववशांत बादशाहाची व यांची गाठ पडून काही दिवस त्यांचेपासी राहून मर्जी मंपादन करून स्वारी वरावर अगत. जेथे तुंबळ गड किल्ले हस्तगत न होता अवगड पडले असे किल्ले, जेथे मांड वगैरे लावून हल्ला करणेचा उपाय नाही तेथे त्याम नेमल्या म्हणजे घोरपडीचे कंवरेस दोरी बांधून किल्ले वगैरेवर चढणेचे ते आगाडीम आपण चडून निशान लावावे. असे दर जागी पराक्रम स्वतः फौजेनेसी केले. त्यामुळे बादशाहाची मर्जी खूप होऊन 'घोरपडे' म्हणोन किताब दिलेचे कारण हेच की जेथे जेथे प्रसंग पडेल तेथे घोरतर युद्ध करून जय मिळवितात. व तुंबळ जागी निरुपाय असले ठिकाणी सुद्धा घोरपडीचे कंवरेस दोरी बांधून आत्मा देह हे क्षात्र धर्माकडे चित्त पुरवून हल्ला करतात. सबब त्याम घोरपडे असे किताब, आवदागीरी वगैरे चिन्हे द्याची अशी योजना करून दिलेले प्रमाणे हा काल पर्यंत चालत आहे.

त्या मूळ पुरुषाम स्त्रिया दोघी अमोन जेष्ठ स्त्रीस नऊ व कर्नाट स्त्रीस सात पुत्र अमले बदल नौकम व सातकम असी मंज्ञा जाहली ती अद्याप पर्यंत चालत अमोन घोरपडेचा चौकडे त्या पासून जाहला आहे.

आमचे यजमानाचे घराणेम नौकम अमी मंज्ञा सेनापतीकडे सनदा अमलेस

असावे. शिवाय भुजंगराव आपामाहेच घोरपडे हिंदुराव याणी मराठी कानडी भाषेत कविता केली आहे त्याचे समाप्तीस नौकस भुजंग पद घालणेचे प्रमाण दिले आहे व दुसरा प्रकार सदर नऊ पुत्र व सात पुत्र होते ते हद्दी युद्ध प्रगंगी खुशाल अमोन परम धर्माने लढाई करीत त्यास पराक्रमाची किऱ्या. जसे सोने कसास लावून पाहतात तद्वत लढाईत कसोसीने पाहता नऊ असामीचा पराक्रम जाजती झाले कारणाने नौकस असे नांव आले. मातकस घराणेतील मुघोलकर व भादूरवाडीकर वगैरे असत, म्हणोन वाडवडील बोलत आले.

सदर नऊ पुत्रांपैकी म्हाळोजीराव घोरपडे वंशातील बादशाहापाशी वजीर होते. त्यावेळी बादशाहानी असे मनात आणले की आपण गार्दाचे अधिकारी असता सर्व मुख्य आपले आज्ञेत असून आपले धर्मास व हिंदू धर्मास परम विरुद्ध असे. तेव्हा मोठे सरदार मानकरी मराठे आमचे पदरी आहेत (ते) आपले धर्म आचरतात हे गैर. आमचे धर्माप्रमाणे वांगणे विसी (त्याना) आज्ञा करून आपले ताब्याचे सर्व मुलकातील हिंदू धर्म दरोबस्त बुडवून त्यांचे देवस्थान वगैरेचे विध्वंस करून दरगाची मक्का मजीत वांधून आपले धर्माचा मोठा प्रसार करावा, असे आपले ज्ञातीचे पठाण उमराव यासी खलवत करून नियम ठरवून मुलकांत धामधुमी चालविले. म्हाळोजी राजे घोरपडे याणी, शहाजा राजे भोमले हेही बादशाहाचे सरदार, यास सदर सर्व मजकूर कळवून आप आपसात बोद्धून घेऊन विचार केला की, आम्ही हिंदू धर्माचे असून एकनिष्ठपणाचे भाव ध्यानात आणावा. सर्व एक होऊन वर्णसंकर होणार. त्यापेक्षा आम्ही जन्म घेऊन काय फायदा जाहला ! धर्म राखावा, परधर्म भयावह, असे आमचे शास्त्रात मांगितले आहे. तेव्हा दोष आम्हावर नाही. जर बादशाहा वर्णाश्रमधर्माप्रमाणे प्रज्या वर्तवील, त्याची आज्ञा जर भंग करू तर मात्र दोष आहे. तसा प्रकार येथे काही राहिल्या नाही. आता आपला धर्म बुडवू नये हा निश्चय करून उभयतार्फी आपआपल्या फौजा तयार करून राज्य सरकारात (जर) हिंदूधर्म स्थापिणेचेमुळे यवन सरदार फौजेनिशी सन्मुख लढाईस येतील तर त्याचे पराभव लागलीच करीत.

शककर्ते सीवाजी यास राज्याभिषेक शके १५९६ साली (इ. स. १६७४) जाहल्यावर शक कर्ते सीवाजी महाराज यांचा पुत्र संभाजी महाराज याणीही मोठे घोर युद्धाचा प्रगंग तेथे यास पाठवित असत. तेव्हा आवरंगजेव बादशाहाचे मोठे लढाईत म्हाळोजी घोरपडे पडले. तेव्हा संभाजी महाराज यास शत्रुने

धरून नेहले. तुळार सुक्कामी सीव जाहले. नंतर संभाजीराजे यांचे बंधू राजाराम महाराज यांचे आज्ञेवरून म्हाळोजी घोरपडे यांचे पुत्र वडील संताजी, दुमरे वहीर्जी व तिसरे माळोजी, याणी आपले फौजनिशी जाऊन आवरंगजेव बादशाहाचा मोड करून, त्याचे डेय्याचे तनाव तोडून, सोन्याचे कळस व मीक कट्यार त्रिवर्गानी आणून राजाराम महाराज विशाळगडास होते तेथे दिले. (ते) वंळी आनंदभरीत होऊन संताजी यास सेनापती, वहीरजी यास हिंदुराव व माळोजी यास अमीरुल उमराव असे किताब देवून बहुमानांची वस्त्रे दिली. नंतरही काही वंळ परशत्रूचे पराभव करून फौजही पुष्कळ वाळगून होते. असे परंपरा अंकीत माहिती आहे. कागदपत्राचा दाखला वडील सेनापतीचे दसरात असणेचे असतील.

२. वहीरजी घोरपडे हिंदुराव यांचे पुत्र सिंदोजी हिंदुराव हे अजानवाहू अमून वरदी पुरुष होते. त्यास श्री सुब्रम्हण्य प्रसन्न असेत. नेहमी सर्प जवळ असत. दुमरेनी पाहीलस मोटे भयंकर वाटे. परंतु त्यास मात्र काही भय नसता नित्य त्याची पूजा करून दुध पाजून नंतर भोजन करीत. याप्रमाणे प्रतिदिनी त्यांचा नियम व सर्वोच्चाही असा नियम की स्वर्गात सुद्धा भोजनपूर्वीच दर्शन देऊन त्याचे अंगावर फिरून गुप्त होत असे. त्यापासून सनदा पत्रावर वगैरे सुब्रमणे म्हणोन करणेची चाल आहे. तो सुब्रमणी अर्त्यकडे पांचचार पिढीपर्यंत म्हणजे दौलतराव साहेब ता. २४ जुलई सन १८६४ इस्वीस काळ जाहलेचे काळकिर्दीपर्यंत आंगरेबाचे वंदाप्रमाणे निघत आहे. ज्यावेळी निघेल तेव्हा जाळीचे डबेत मोगरंचे वगैरे सुगंध फुल व अबीर व अष्टगंध घाटून त्यात ठेवून-पूजा-करून माग्य वाटून ब्राम्हणास दक्षणा वगैरे देणेचा साप्रदायाप्रमाणे करीत. ते अर्त्यकडे गुप्त आहे. सिंदोजीराव हे जिकडे लढाईस जातील तेथून यशच घेऊन येईत. महाराजांचा अंमल असीजे पर्यंत पन्नास साठ लक्षाचा मुलुग होता. जेथे अमल वसेल तेथे देवाची स्थापना करून ब्राम्हणास सनदापत्रे करून देहता. ते हत्ती करविर्ग इतर ठिकाणी चालीतात. हत्ती हिंदुराव किताब अमून पुन्हा ममळकतमदार म्हणोन मिळविला.

३. सदर सिंदोजीराव यास वडील पुत्र मुरारराव घोरपडे हिंदुराव व ममळकत मदार व दुमरे पुत्र भुजंगराव व तिसरे पुत्र दौलतराव. पैकी भुजंगराव पूर्व वयातच लढाईचे गर्दीतच आस्त जाहले. बाकी दोघे बंधू जुमामर्द. त्याणी

कर्नाटकात, हैद्राबाद व त्रिचन्यापली, गुत्ती पर्यंत, ज्यास जसे सांधल तसे मुठ्ठुग्व कावीज करीत जाऊन, मुरारराव साहेब हे गुत्ती मोडून राकेड (?) म्हणजे श्री कार्तिक स्वामी सन्निध राहान होते. दौलतराव साहेब गजेंद्रगडी राहून दौलत आनभवीत होते. ते कालपरत्वे दोघा कडील मुठ्ठुग्व जात जात बडील मुरारराव यांजकडे सोंडूर संस्थान पाऊण लक्षाचे आदमासे राहिले व दौलतराव यांजकडे तीन लक्षापैकी गजेंद्रगड संस्थान पंचविस हजाराचे आमचे यजमानाकडे असून करवीर इलाखेत महाल सरदेशमुखीचे वतन व इसाफती गाव मौजे सांगवडेमुद्धा आदमासे दहा हजार व सांगली इलाखेत वज्रचवंडे गांव इनामी व आजन्मीनाल मळा आदमासे तीनशे व हैद्राबाद मुठ्ठुग्वपैकी चौथार्दीताल गांव ठाणे वहादर पिनी आदमासे हजार रुपयेचे चालत आहे.

मूळ पुरुषा पासून मुरारराव व दौलतराव या पावेतो जुमामर्दीने मुठ्ठुग्व कावीज करीत आले त्या त्या ठिकाणी म्हणजे करवीर, बेळगांव, धारवाड, सोंडूर, गजेंद्रगड, गुत्ती, त्रिचनापली व हैद्राबाद पर्यंत ब्राम्हणास सनदापत्रे दिल्या आन्वये गाव वगैरे उमन काही काही हल्ली पर्यंत चालत आहे. त्याचा दाखला जो मुठ्ठुग्व ज्याच्या आधिकारात आहे त्याचे दमरी खर्च पडत अनलचे समजते. कुरुंदवाड पूर्वी घोरपडेचे उपाद्वे सावडे यांजकडे असून अर्द्याकडे कुरुंदवाडकर पठवर्धन यांजकडे दिले तेथे कृष्ण तटाकाम घाट बांधून त्यावर श्री शुक्रमण याचे देवालय व मुरारराव साहेब यांचे थडे असून त्याचा खर्च हल्ली चालत आहे व इचलकरंजीकर याम आजरे प्रांताचे देशमुखी वतन इकडून दिले असलेचे समजते

४. सदरहू वडल कागदपत्राचे दाखले पुष्कळ असून तूर्त मिळाले ते खाली लिहिले त्या प्रमाणे :-

१ श्री करवीर निवासनी महा लक्ष्मी हे अनारी पुराण प्रसिद्ध असून यवनचे धांदलीमुळे देवळांतून प्रतिमा काढून कपील तीर्था जवळ देवालयान्त गुप्त ठेविली होती. ती मूळप्रतिमा राजेश्री सीदोजी हिंदुराव याणी शके १६३७ सन १७१५ साली दसरेचे मुहूर्तीने स्थापना करून देवीची पूजा यथाप्रकार चालते करून स्वामीस व स्वामीचे राज्यास कल्याणकारक आहे व आपणामदी श्रेयसकर आहे. व याहिपर किर्ती असे जाणवीले. स्थापना करून दिले वडल शंभु छत्रपति याणी राज्य शके ५० साली वेदशास्त्रमंपन्न राजेश्री नरहर भट

सांगावकर याम अधिपत्य देऊन मनद दिलेची नकळ या सोबत पाठविली आहे. याची अस्मृत राजमान्य राजेश्री रावसाहेब प्रधान नि॥ श्री याजपासी अमून मनदप्रमाणे वहिवाट चालली आहे.

१. सदर श्रीचे देवालय जाग जागी पड होऊन सीकस्त जाहलेने दुसऱ्या वदल श्री शंकराचार्य स्वामी याम सदर घोरपडे हिंदुराव याणी आपले वतनाचे इमाफतीगाव मौजे बेवर्ला हा गांव सीध्द पंगपरा चालणेचे कराराने शके १६४२ म्हणजे मन १७२० साली करून दिले. लिगायतस्वामी संस्थानाकडे चालत आहे ते अस्सल पत्र स्वामीकडे आहे.

१. घोरपडे नि॥ कामगार व अस राजेश्री नरसिंगराव निवाळकर याणी राजेश्री व्यंकाजी वहीराव म्हणजे कर्वीरचे देशपांडेचे पूर्वजातील पुरुष यांचे नांव वतल राजेश्री माधवाचार्य घळसासी याम म्हावळुगे गावी तीन कुडव जमीन चालत अमता ताम्र म्हणजे यवन्नाचे धांदलीमुळे देश सोडून गेल्याचे कारणाने चालत नाही ती चालविणे विची मीत आम्हारे मया अलफ मन १७१५ इमवी साली मनद करून दिलेचे आम्हारे हाथी आनंताचार्य घळसासी याजकडे अमोन जमीनही मर्गम वहिवाटीत आहे.

३. हारभट विन कृष्णभट सावगावकर हाथी आहेत त्याचे पूर्वजाम

१. सावाजी शंकर सुभेदार याचे नावे हिंदुराव घोरपडे याणी ममान तीमेन अलफ साली म्हणजे मन १६९७ इ. साली पुरुषोत्तमभट याम पाच व्हन वरणास करून दिले वदल.

१. सांगवडे गावाम सदर भटजीस दहा रुपये देणे विपई तीमा तीमेन आलफ म्हणजे मन १६९८ इ. साली वरात दिले ते.

२. रामाजी हरी हावळदार याचे नावे संभाजी धारराव निवाळकर ह घोरपडेचे कामगार याणी कृष्णभट याम पांच खंडी भाताचे वरशामन आर्वी मलासन मयाअलफ मन १७३३ साली करून दिले वदल, अकूण तीन कागद भटजी-कडे अमून यास हाथी उत्पन्न नक्त रुपये नऊ व गळ्या कैली. ॥१४१४३ हीकडून पावत आहे.

१. जिवाजी देवजी हावळदार यास ताकीद—त्रिंक्कभट सीराळेकर यास पांच विधे जमीन बेकलीगावी दिले वदल सन असरे मया व अलफ मन १७०९.

साली सनद करून दिलेची अस्सल गंगावाई कोम दत्तभट सिरालेकर याजकडे असून जमीन हल्ली चालत आहे.

१ वागलकोट तालुका असलेबद्दल तेथील सुभेदार व सरसुभेदार यांचे नावे वा। राजेश्री गंगाधरभट यास ५०० रुपये देणेंवासी राजेश्री दौलतराव साहेब यांची सन समान सलासन मया आलफ म्हणजे इ। सन १७३७ साली सीके मोर्तवी वरात दिलेची तालीक याची अस्सल आम्हाकडे आहे.

५ घोरपडेचे पुरुषानी मिळवून त्यांतून देणगी दिलेले जिकडे तिकडे फार करून चालू असून संस्थानाकडे जमावंदी असेल त्यातही देवस्थान धर्मादाव खर्च कर्णेचा सांप्रदाय हा काळ पर्यंत आहे. तसे मानाने सदर तिसरे कालमांस नमूद केले ते उत्पन्न ३६३०० यात खर्च होत आहे.

येणे प्रमाणे हाकीकत कागद व माहिती करून समजले प्रमाणे लिहिणेत आले आहे ता। २ दिजेंबर १८६७ इ।

व्यंकारी वहीराव नि। माळोजीराव घोरपडे हिंदुराव

१ संगमेश्वरी संभाजी महाराजांना मोगल सैन्याने पकडले त्या वेळी म्हाळोजी ठार झाले.
२ सिंदोजी हिंदुराव घोरपडे हे कोल्हापूर राज्याचे पहिले सेनापती (करवीर रियासत: गर्गे पृ. ९१)

३ मुरारराव हैदर अलीच्या कैदेत कपालदुर्ग येथे निधन पावले.

४ क. व. इ. सा.: गुजर का. २, पृ. १२८,

जसन मुलुक जाधव घराण्याची कैफियत

कै. नं. ४० / इ. स. १८५०

यादी निलकंठराव जाधव जसन मुलीक यांजकडून जाण्याचा सुमा इहीदे खमशेन मयातेन व आळफे सन १२६० फसली येसाजे. हुजूरुन नंवर ८४ तारीख २ माहे आगटंवर सन १८५० इसवीची यादी आलेत. आपल्या कडून वंशावळ आली. त्यात मूळ पुरुषापामोन आजपर्यंत किती पुरुष जहाले, त्यांपैकी कोण कोणी किती किती दिवस पर्यंत काम केले, त्यांचे सन शक व ते मयत जहाले त्यांचे सन शक सुद्धा समजावे लागते म्हणोन वगैरे लिहून आले वरून तपाम करीतां असल जाहाल्य तो मजकूर ग्वाली लिहीले प्रमाणे—

१. मूळ पुरुष रगोजी वीन नरमोजीराव जाधव यांनी कैलासवासी श्री मन्महाराज शंभु छत्रपती माहेव सरकार करवीर यांचे शेवा एकनिष्ठपणे करीत अमता महाराज कृपाळू होऊन इनाम स्वास्त करून दिले ते ७॥ कृ॥ करवीर येथे जमीन वीघे तीस पैकी भाऊ हिशेस जाऊन बाकी तक्षीम आम्हाकडे..... प्र॥. राजाराममाहेव व शिवाजी राजे महाराज चंदी प्रांती अमतां बहुत शेवा कैदी. मवव राज शक ४७ साली इनामे देऊन सनदा दिल्या आहेत.

१०० जकायत करवीर येथे दरोवोली यक पैसा प्र॥ राजशक ४७

७४३॥ मौजे काडगांव तालुके प्रौं राजशक ५७ साली जरूर.....

पदुस्तर कुरण सुद्धा दरोवस्तगांव इनाम

५ मौजे बार्थींग तर्फ हवेली येथील अव्वल कुरण पै॥ भाऊ

वतणी वजा जाऊन बाकी गवत अदमास ५००० दर १०००

प्रो रुपये अजमास १३०

येणेप्रमाणें संपादन करुन बहुतेक दिवस सरकारचे कामकाजाचे उपयोगी पडोन शेवा चाकरी केली ते कधी मृत्यु पावले त्याचे शक मन त्यागत नाहीं. त्यामुळे मुकर साल नमूद करीता येत नाही. पण त्यानीं अदमास २४ वर्षे कालकिर्द भोगली आसे ऐकण्यात आहे. त्यास पुत्र पाच होतें त्याचा तपशील खाली दुसरे कलमां लिहीला आहे. कलम

२. पहिले आवाजीराव, दुसरे शिवाजीराव, तिसरे सुभानजीराव, चवथे कृष्णाजीराव, पाचवे नरोजीराव असे पाच पुत्र होते. त्यानींही सरकारची शेवा चाकरी करुन विश्वासुपणात वागत होते. ते कधी मृत पावले त्याचे साल शक लागत नसोन सदरपैकी आवाजीराव यानी पंधरा १५ वर्षे कारकिर्द भोगली अशी माहिती मिळते. कलम

३. दुसरे कलमी वडील आवाजीराव लिहीले त्यास पुत्र वडील नरमोजीराव, दुसरे सुलतानराव, तीसरे नरोजीराव, चवथे जानराव, असे चौघे पुत्र अमोन, दुसरे सुलतानराव यानी सरकारची शेवा चाकरी करुन लोभात वागत अमन. जंजीरा शिंदेदुर्गे येथे यशवंतराव शिंदे सुभेदार याजबरावर हुजूरून नेमीले. तेव्हा सुभेदार याजबरी मोठा प्रसंग गुदरला. त्यावर्ती सुलतानजीराव याणी मोठी मर्दुमी करुन सुभेदार यास काही तोसीस लागू न देता किला मांभाळून सरकारचे मनोगतानुरूप चाकरी केलेली सर्व.....सुभेदार यानी राहीले..... वर्षात केलेवरुन सरकारास मोठा संतोष होऊन मामील करुन जोडून किले मजकूरचा मामला सांगीतला आनी स्वास्थ करुन दिले त्याचा तपशील खाली—

२७२।२ मौजे मोरेवाडी ता. खानापूर

सुद्धां दरोवस्त गांव संभू लखपती महाराज यांनी राजशक १०४ चे साली ईनाम करुन देऊन मनदा दिल्या आहेत.

१० मौजे वालिंगे येथे जमीन बीघे १० महाराज यांनी इनाम करुन दिले. यास आदमासे ८५ वर्ष होतील. त्यापैकी भाऊ वाटणें जाऊन हल्ली आम्हाकडे दर ४ रुपये प्रमाणे प्रतीचा

२८२।२ चालत आहे. कलम

येणे प्रमाणें संपादन केले आणि मामलेचे काम करीत अमता श्री बालकृष्णाची मूर्ती एक पीतळेची किले मजकूरी त्यास मापडली. ती त्यानीं आणोन सरकारास देताच तेच समई मुर्ती परत देऊन श्रीचा उल्लाव गोकुळ

आष्टीचा प्रती वर्षी करीत जावे, त्याचे खर्चाबाबत सरकारातून प्रती वर्षी महाये ६०० रुपये दिले जातील, अशी आज्ञा होऊन पहिले वर्षी रोख रुपये देतील. पुढे मामले निहाय कोणते तरी मामलेकडे खर्च वाटून देणेची बंदीघाट असता अर्थीकडे कैलासवासी बाबासाहेब महाराज यांनी किले मनोहरचे वेहडेम वाटून देऊन साळाम किल्ले मजकूर कडूनच रुपये देवात होते. ते मृत पावले पामून दिवाणसाहेब महाराज यांनी अपले कार्याकडीस बंद केले. पण पृथ्वीपामून चालत आले अन्वये आज पावेतो श्रीचा उच्छाह सतत चालत आहे. मुळतानराव हे कधी मृत पावले त्याचे सन शक लागत नाही. पण त्यांनी अदमास बीस २० वर्षे कार्याकडे भोगली असावी. तसेच त्यांचे तीघे वंधुही एकत्र असोन सरकारची सेवा चाकरी करून मृत पावले. त्यांचे शक सन लागत नसोन त्यांनी आपले नाव कधी संपादन केलेचा दाखला नाही. सबब कार्याकडे समजत नाही—

४. तीमरे कळमी मुळतानजीराव लिहिले त्यास वडील पुत्र रायाजीराव, दुसरे हिंदूराव असे दोघे होते. पैकी वडील रायाजीराव यांनी आपले वडील असताच लहानपणीच सरकारची स्वारी पनाले मुक्कामी किल्लेवरी असता तेथे बहुतेक प्रकारे सेवा करून श्रीमन्महाराज राजे लखपती शिवाजीराजे यांची मर्जी संपादन करून लोभान बागू लागले. तेव्हा सरकारचा विश्राम त्याजवरी बसून ग्यामगी कोतवाल पागेचा कारग्याना पहणुन आज्ञा जहाली. नंतर स्वारी करवारी आले-वरी आणखी जाजती घोडी याचे ताबेत देऊन हजार बाराशे राऊन नेमून त्याची सरदारी मांगोन जेथे बळकुबळ पडेल तेथे येकाद वेळे स्वता, येकादे स्वारीस रत्नाकरपंत राजाज्ञे याजबराबर पाठऊ लागले. त्या कार्या मोठमोठे प्रसंगी कनीटक प्रांती व फत्तेसांग माने बंड होळकराकडील बडगांवावरी मारून पाच चारशे आदमास घोडा पाडाव करून आणाले. इत्यादी बहुतेक स्वाय्या मोठ्या शूरन्याने करीत असता पूर्वी सरनोबतीचा किताबत देऊन पुढे कनीटकहून परत आलेवरी याणी सरदुर्मा करून सरकार चाकरीवरी कोटे पराक्रम करून काम काजाचे उपयोगी पडीले. सर्व सरकारास श्रुत होताच सरकार कृपाळू होऊन स्वामी काजास पडले. बाबत सन सवा तिसेन मयातेन व आळफे साली जसन मुलुक असा किताब दिला. त्यास आदमासे ५४ वर्षे जाहाली. नंतर शिंदोजीराव देसाई निपाणकर याचा व महाराजांचा द्वेष पडोन सावगावावर लढाई जहाले

वक्ती अखेर मोड होऊन स्वारी परतले वेळी फौजेत मोठा दंगा होऊन युद्धाचा विघाड होऊन फौज फुटून जाता महाराजांची स्वारी घोड्यावरून येताना बरोबर जप्तन मुलुक होते. त्या प्रसंगी मार्गावरचे अडचणीत सरकारचा घोडा फगून पडला. तेव्हा जप्तन मुलूक याणी महाराजास आपले घोड्यावरी घेऊन येत असता बराबरचे हुजरेपैकी यकास धका लागून पडला. त्याचे हातात नंगी तरवार होती ती महाराज व जप्तन मुलूक ज्या घोड्यावर बसले होते त्याचे पायास लागून घोड्याच्या पायाच्या शिरा तुटल्यावर घोडा लटका पडला. सवत्र तो घोडा ठेऊन दुसरा घोडा सुलतानजी मान्या वारगीर हुजूर पागेतील राऊत होता त्याचा घोडा घेऊन पुन्हा स्वार होऊन महाराजास पाठीमी घेऊन येका घोड्यावरून मोठ्या जुरताने आपले बराबरी मंडळीस सांभाळून यळगुड मुकामास येऊन तेथे पालकी बगैरे सरंजाम आपले स्वार पाठऊन आवरून महाराजाम काही इजा होऊ न देता स्वपराक्रमाने बचाव करून करवीरास आले.^३ असे कितेक काम काजे केली त्यास सरकार कृपाळू होऊन स्वास्त इनाम सरंजाम करून दिले ते—

- ३४५॥ मौजे सांगवड येथे बतन नावीकीचे सन सत्रा तीमेन मयातेन आळफे साली करून दिली त्याम अदमास ५५ वर्षे होतील. मदर
- १५० गांधी जमीन बीघे ३० सन सत्रा तीमेन माली त्यास वर्षे ५५
- ६० मौजे कलंब तर्फे ठाण येथे इनाम जमीन बीघे ४१० दिली. त्यास अदमास वर्षे ६५
- १०० मौजे बालींग तर्फे हवेली येथे जमीन रु. ७५ कुण २५ आकार वर्षे ६०
- १०० मौजे उचगाव येथे जमीन बीघे ४२० दिली त्याम वर्षे अदमास ५२
- ६० मौजे मुमरींगी येथे बीघे ४११ त्याम वर्षे अदमास ६३
- ४५ का। वडगांव येथे जमीन बीघे ४९, सुमार वर्षे ४७
- ३५ मौजे चिचवाड येथे जमीन बीघे ४५ सुमार वर्षे ६०
- ३५ मौजे शहापूर येथे जमीन बीघे ४५ वर्षे अदमास ४५
- ४० हातकनंगल व तील व तीलवर्णाचे शिवची जमीन बीघे १० वर्षे ५५

- १५ का॥ करवीर येथे जमीन वानोटेवाबत डाग बीघे ४५ वर्षे ४५
 २४ मौजे सोळांकुर ता॥ तारळ येथे जमीन बीघे ४४ किल्लेदारी
 बाबत वर्षे ६५
 ५० मौजे उचगांव येथे कुरण दिलेस अदमास वर्षे ६५ गवताची
 बेरीज आकार
 ४९२ पेट शिवापूर उर्फ शनिवार का॥ करवीर हे.....इनाम प्राचीन
 आदमास वर्षे ६०
 ३५० वाडी उजळाई दरोवस्त इनाम प्राचीन बहुत दिवसाची. त्याचे
 शक सन लागत नाही.
 १०० वाडी टेंबलाई सदर प्रमाणे

२००१॥

येणे प्रमाणे नंपादन करून त्यांनी आपलेस ३७ चाळीस वर्षे आपले
 कालकीर्दीस सेवा करून मन मीमा आशर माळी मृत पावले. तसेंच त्यांचे बंधु
 हिंदूराव ही मृत पावले. त्यांचे मन शक लागत नाही.

५. चवथे कलमार्ताळ रायाजीराव जाधव जयनमुद्रक यांस पुत्र वडील
 गोपाळराव, दुसरे आबाजीराव, तीसरे दौलतराव असे तिघे होते. पैकी वडील
 गोपाळराव यांस जमन मुद्रक अर्माताच मरनोवतीचा किताब सरकारातून देऊन
 जमन मुद्रक यांनी पागेचे काम स्वाधीन केले, त्यांनी सरकारात हुकूमप्रमाणे
 पागेचे काम करीत अमता जमन मुद्रक होते तो मन मवा आशर माळी
 मृत पावले.

१ दुसरे आबाजीराव आमचे ति॥ यांस कैयामवासी बाबासाहेब महाराज
 यांचे कालकीर्दीस जमन मुद्रकीची बखरे दिली. त्यांनीही सरकाराचे मर्जीनरूप
 महाराजांचे आज्ञेप्रमाणे सेवा चाकरी केले कारणाने स्वामी कृपाळू होऊन
 सरकारातून इनाम संरजाम करून दिलेचा तपशील—

० का॥ कवूर इत्याद्या चिकोडी हा दिलेल्या पांच साल आम्हाकडे
 होता. नंतर चिकोडी तालुका इंग्रज सरकारात सन १२३७ फसवी साली गेला.
 त्या कारणाने जस जहाला सबब—

५० का॥ आळते येथे जमीन बीघे ४६ सुमा इमने अशीरीन
 मयातेन व आळफे साली दिले त्यास वर्षे आदमास तीस ३०

- ३० मौजे वावडे तर्फ हवेली येथे जमीन बीघे ४१० मन तीसान मयातेन व आलफे साली मीळाळी त्यास वर्ष अदमासे ६२
- ५३५॥= मौजे परखदेळ तर्फ कळे हा गांव दरोवस्त इनाम सन समान आशरीन मयातेन व आलफे साली दिवा व्याम वर्ष २४ जाहली.
- ८६४॥= मौजे सोळांकूर तर्फ तारळे हा गांव जमी गळ्या उमरमुझां दरोवस्त इनाम सन सळास सळासीन साली त्यांस वर्षे २३
- ८०९ मौजे गुडाळ ता। तारळ हा गांव सदर साली सदरहु प्रमाणे दरोवस्त इनाम

२२८९।०

येणेप्रमाणे संपादन करून आमचे तीर्थरूप यानीं सरकारची शेवा अदमासे २३ वर्षे केली. ते सन आरबेन मयातेन व आलफे साली मृत पावले नंतर दुसरे साली आम्हास हुजूरून जप्तनमुळुक कीताव दिल्या. वडीलाचे अत्यकडे आम्ही आदमासे ११ वर्षे सरकारची शेवा चाकरी करीत आलो. आम्हास पुत्र एक सुलतानराव आहेत.

२ सदर पाचवे कळमी आवळ आमचे वडील चुळते गोपाळराव म्हणजे लिहिले त्यांचे पुत्र सयाजीराव त्यांस सरकारनी सरनोवतीचा किताब देऊन पागेचे काम व शिरोळ मामलेची वहीवाट सांगोन मौजे अर्जुनवाड या गांवी जमीन बीघे ४० इनाम करून दिली. सन आरब सळासीन साली शिरोळचे वेहेडेस खर्ची घातून दिलेप्रमाणे चालत असोन अत्यकडे मनद नमले करीता अमानत आहेत. सन खमास सळासीन साली मयत जाहाले. त्यांचे पुत्र माधवराव यासी सरकारातून सरनोवतीचा किताब दिलेस हल्ली सरकारची चाकरी करीतच आहेत.

३ तीसरे दौलतराव आमचे चुळते सरकार चाकरी करीत होते. ते खमास आशरीन साली मृत पावले. त्यांचे पुत्र हाली गोपाळराव हे सरकार शेवा करीतच आहेत.

येणें प्रमाणें सदरी पांच कळमी लिहिले अन्वये स्वास्त संपादन जाहले बाबत कैफियत दिलेल्या वीत तपशील

२२३९।० जप्तन मुळकी बाबत आमचे नांव चालत आहे

३२१९॥= सरनोवती बदल रायाजीराव जाधव सरनोवत यांचे नांव

कैफियतीत दाखल जाहले प्रो.

२८६२॥ नक्त रुपये, १७६ गळेबाबत

१७० कुरणाबाबत

५४२९४=

एकूण पांच हजार चारशे एकूणतीस रुपये दोन आणे हे उत्तम मिळाले
पामोन मतत आम्हाकडे चालत आहे. तारीख १ माहे नवंबर सन १८५०
इमती माधारण नाम मंत्रसरे शंके १७७२ दाखल तारीख २ नवंबर सन १८५०
निलकंठराव जाधव जमन मुलीक

१ इ. स. १७२१

२ या ठिकाणी शिवछत्रपती असं हवे किंवा हा शक चुकला असावा. शंभू छत्रपती
१७६० सालीच निधन पावले.

३ करवीर रियासत: गों, पृ. २८८

निंबाळकर सरनोबत

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. १२०/इ. १८४७

कैफियत दौलतराव वीन रघुनाथराव निंबाळकर सरनोबत उमर वर्षे सुमारे ३३ जात मराठे राहाणार शहर करवीर, सुमा सवा आरवेन मयातेन व आळफ मेहेरवान पोलिटिकल एजेंट साहेब बाहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून अंक ६५ सन १८४५ ईसवीची यादी आली. त्यांत ईनाम मरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवढल त्या लोकांजवळचे सनदापत्र पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर त्याग्वार्या मुख्य कारभारी याचे नांव डेरी आंक ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाल्या. त्याजवरून सनदापत्र असतील ते दाखवणे म्हणून आज्ञा त्यास आम्हाकडे वतनी ईनाम वगैरे चालत आहे त्याजवढल ग्वाली लिहिले प्रो. सनदापत्र वगैरे मिळाले ते हजर करून माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो तपशील—

(१) हल्ली आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील—
संपादक आमचे आज स्वामीकार्यावर खर्च जाहाले करितां आमचे वडील रघुनाथ रावजी निंबाळकर सरनोबत यासी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरे अनभव करणे म्हणून करार करून ईनाम करून दिले ते—

३०२ जमीनी वावत भागात वगैरे उत्पन्न येत आहे ते २० मौजे कोणे ताा हवेली येथे जमीन विघे ४५ घराऊ वहिवाटीस आहे त्याचे उत्पन्न पेशजी येत होती ती बेरीज रुपये २५ प्रो। कमी लावणीमुळे व नापीक जाहाले अशा कारणामुळे कमी रुपये ५ बाकी उत्पन्न साल मजकुरी गल्या भात १ दरमणी रुपये १ प्रमाणें एकूण रुपये

- १५ मौजे मणेर्या येथे जमीन विघे ४५ भागाने व्यागण केली आहे त्याचे उत्पन्न गट्या खं १॥ पो निम्मा बज्रा जाता बाकी गट्या खंडी .॥॥. दरमणी रुपया १ प्रमाणे एकूण
- १५ मौजे मंडोली येथे जमीन विघे ४५ पो उत्पन्न पेशजी येत होती ती बेराज रुपये ३० पैकी जमीन ४२ गावकर यांनी घेतली आहे त्याजवढल गावकर याजवरहि खटला चालू करणे आहे. त्या जमीनीवढल व व्यावणी कमतरांमुळे कमी रुपये १५ बाकी गट्या साल मजकुरी भागोन आला तो .॥॥. दरमणी रुपया १ प्रो येकूण
- २४ मौजे म्हये तो हवेली येथे जमीन विघे ४५ भागाने व्यागण केली आहे त्याचे उत्पन्न पेशजी रुपये २७ येत होते पो व्यावणीमुळे कमी रुपये ३ बाकी रुपये १५ गट्या १॥ खंडी पो भागी .॥॥. दरमणी रु. १ प्रो बाकी गट्या निम्मा एकूण खो पंधरा, ९, विधावणीवढल
- २३ मौजे कोपडे ता। हवेली येथे जमीन विघे ४५ त्याचे उत्पन्न पेशजी येत होते तिची बेराज हवेली येत असे ती. १३ गट्या खंडी १।१ निम्मा भागी .॥३ बाकी .॥३ दर १ प्रमाणे एकूण
- १० विधावणी बढल
- १७० मौजे पारगाव का। वडगांव येथे जमीन विघे ४१७ पो उत्पन्न ८० काळी जमीन ४१०।. दर ८ प्रमाणे पेशजी येत होती ती बेराज तसेच हल्ली उत्पन्न येते. ९० वागायत जमीन विघे ४७ पेशजी उत्पन्न येत होती ती बेराज रुपये १२८ पैकी कमी व्यावणीमुळे ३८ बाकी रुपये
- ३० मौजे हातकंगले येथे जमीन विघे ४१० पेशजी उत्पन्न बेराज रुपये ४० प्रे। व्यावणीमुळे कमी रुपये १० हल्ली जमीन घराऊ वहीवाटीस केली आहे. पो उत्पन्न बेराज जोगी .॥॥. दरमणी रुपये २ प्रो एकूण

५ का करवीर येथे रंकाळे जमीन खंड बिघा ४॥ त्याचा खंड पेशजी प्रो

४२३ मौजे कलनाकवाडी ता. खानापुर हा गाव ईनाम त्याचे उत्पन्न साल मजकूरी आले ते—

३५० रोख रुपये पेशजी गाव चालु प्रो बेरीज, रुपये ४७५

पैकी गावकर सनदी रुपये ५ व श्री भैरव भुदरगड १

एकूण साहा रुपये वजा जाता बाकी येणे रुपये ४६१

परंतु लावणी होवून सदरहु रकम येत नाही. हल्ली

उत्पन्न येते ती बेरीज रुपये ३५६ पो खर्च ६ बाकी

३० गल्ला पेशजी येणे बेरीज २॥ पो लागण मुळे कमी

खंडी १। बाकी गल्ला १॥ दरमणी रुपये १ प्रो.

३७ जमीन घरी मळी आहे त्याचे उत्पन्न

२० पिवळ शेत बिघे ४२ पो गल्ला खंडी १ येकूण रुपये

१७ वाद डोंगर रान आदमासे दाहा बिघे ४१० पो उत्पन्न

६ कुरण मळी जमीन बिघे ४२ पो गवत सुो ६०००

सहा हजार दर हजारी रुपये १ प्रो येकूण

४२३

पेशजीची बेरीज ५५९

- ० वर्डील आमचे घुनाथराव यांगी जखमा फार लागल्यामुळे घोड्यावर बसण्यास येत नाही असे जाहाले वरून सरकारानी वगणेत पाळखी दिली त्या खर्चाबद्दल भुदरगडाकडून रुपये ३०० मिळत होते ते आरवा आरवेन पामून मिळत नाही अर्थाकडे आमचे नांव पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरे म्हणोन ईनाम करून दिले ते

१२०

मौजे पारगांव का॥ व वडगांव येथे जमीन बिघे

४२५ पेशजी उत्पन्न बेरीज १६०

६० मळा जमीन ४५ येकूण रुपये

६० काळी जमीन ४२० दर ३ प्रो येकूण रुपये

१५०

मौजे कोगे येथे जमीन बिघे ४२० पो पेशजी उत्पन्न बेरीज

१९३/- पौा कमी रुपये ४३१- उत्पन्न होत नाही. सबब

बाकी बेरीज रुपये

१०० गट्टा खंडी ५॥ पो कमी ॥॥ बाकी ५

दर खंडीस रुपये २० प्रो येकूण रुपये

५० नक्त खंड रुपये ८३॥ पो कमी रुपये ३३/- वजा जाता बाकी

२० मौजे कळनाकवाडी येथे जमीन आवदागिरी बा॥ विधे

४५ पो उत्पन्न गट्टा येक खंडी १ येकूण रुपये

१५ मौजे म्हमवे तो खानापुर येथे आवदागिरी बा॥ जमीन

विधे ४५ पो उत्पन्न गट्टा केली १॥ पो वजा जाता ॥॥॥

बाकी गट्टा केली ॥॥॥ येकूण रुपये

पेशजी उत्पन्न बेरीज १६२०/- येकूण दाहाशेहे सवा तीस रुपये साल मजकुरी आले सदरी जमा हल्ली येती ती घालून पोटी बेरीज पेशजीचे उत्पन्नाची दाखविली आहे. हल्ली उत्पन्न लिहिले त्यास साल दरसाल लागणीमुळे कमिजास्त व पीक नाही यामुळे कमिजास्त होत असते.

(२) सदरहु उत्पन्न संपादन कोणी केले व कशाकरिता दिले व दिल्यापामून वहिवाट कशी चालत आली याचा तपशील खाली लिहिलेप्रमाणे—

१. कैलासवासी शिवलक्ष्मणी सोा माहाराज यानी आमचे तीर्थरुपास दिले ते

१. आमचे आजे नाईकजी निवाळकर वीन शावाजी निवाळकर सरनोवत कोगनेलीचे स्वामी खर्च जाहाले सवय पंचवीस विधे जमीन पाची गावांत म्हणून ईनाम करार करून दिल्या त्या मनदा कंपुचे देण्यात गहाळ जाहाल्यमुळे मन व शक लागत नाही परंतु पाऊणशेहें वर्षे जाहाली. जमीन दिली ती गावे—
४५ मौजे कोगे ४५ मौजे मणेंगे ४५ मौजे म्हये ४५ मौजे सडोली ४५ मौजे कोपडे

२. आमचे वडील खुनाथराव निवाळकर सरनोवत मावनुरचे लढाईत जखमी होवून ओकीची कवर्ची फुटोन उडोन गेले अमतां मौजे कळनाकवाडी हा गांव वर्षासीवदल ईनाम करार करून दिला आणि मनदा दिल्या. त्या मनदा कंपुचे देण्यात गाहाळ जाहाल्यामुळे मन व शक लागत नाही परंतु पन्नास वर्षे सुमारे जाहाली.

३. सरकारांची स्वारी कोकणात गेली, तिकडे दंगा जाहाल्यात आमचे वडील रघुनाथराव यासी जग्न्या लागल्या सव्व पाखावात जमीन विधे ४१० अशा मनदा सदरहु दंगेत गाहाळ झाल्यामुळे मन व शक लागत नाही परंतु सुमारे ४७ वर्षे जाहाली.

कैलासवासी बाबामाहेव माहाराज छत्रपती यांनी दिले ते—

१. आमचे वडील रघुनाथराव यासी कैलासवासी शिवछत्रपती मो यांनी कुरुंदवाडाजवळ लढाई झाले वेळी जमीन देणेचे वचन दिले होते त्याबद्दल मौजे पाखावात जमीन बागाईत ४७ मन आरवा आशरीन मार्या मन इंग्रजी १८२३ साली दिली त्याम सुमारे चोवीस वर्षे झाली.

आमचे नावे मिळाले ते—

१. मौजे पाखाव येथे जमीन विधे ४२५ व मौजे कोगे येथे जमीन विधे ४२० अशी पंचंचाळ्याम विधे जमीन मेवे-बद्दल करार करून दिली मन मवा सव्वामान साली इंग्रजी सन १८३५

२. अचढागिरीजवळ जमीन विधे ४१० मौजे कोगे येथे मन तमा सव्वामान मार्या देवून मनदा करून दिली होती. पुढे एक वर्ष अनुभव कैला पुढे बाबामाहेव माहाराज यांचा काल जाहाल्यवर रामराव आक्करनावास यांनी सदरहु जमीन अवा ग्वासगीदार कारकून यांची वतनी म्हणोन त्यांची त्याम देवून व्यापेवजी मोवदल्या आम्हाम मौजे म्हसे व ता ग्यानापुर येथे विधे ४५ व मौजे कलनाकवाडी येथे जमीन विधे ४५ अशी दाहा विधे जमीन रामराव आक्करनावास यांने मोवदल्या दिली.

एकूण कालकीर्द २ दोन

सदरी उत्पन्न छत्रपती साहेब माहाराज यांनी दिले ते पुत्र पौत्रादी वंशपरंपरे आनुभव कारणे म्हणोन दिले आहे.

(३) पहिले कळमीं लिहिले उत्पन्न आमचे वडील रघुनाथराव यांचे नावे व आमचे नावे मिळाले.

(४) बडिअचे नावे उत्पन्न व्याम चाकरी करणारे चिरंजीव राजेश्री आबाजीराव निंबाळकर त्याम दिसमेदार आम्ही नऊ आमागी बंधु आहो ते नावे खाली लिहिलेप्रमाणे—

- १ आषाजीराव निंबाळकर यांची स्त्री
- २ हिंदुराव निंबाळकर
- ३ ईश्वरराव निंबाळकर
- ४ आबाजीराव निंबाळकर
- ५ नारायणराव निंबाळकर
- ६ तात्याजीराव निंबाळकर
- ७ बळवंतराव निंबाळकर
- ८ तुकोजीराव निंबाळकर
- ९ आम्ही खुद.

एकूण आसामी नऊ ९

असचे नावे उत्पन्न व्याम असचे आम्ही चाकरी करणार.

(५) मदरगु उत्पन्न पांढले काळमी लिहिल्यात पेशजी येत होती ती बेगीज पोटी लिहून हल्ये उत्पन्न माळ मजकरी आले ती बेगीज मदरी लिहिली आहे. परंतु उत्पन्न माळ दरमाळ पत्रेन्य न लागलेमुळे व लागण कामिजास्त होणे या कारणाने उत्पन्न कमजास्त होत असते. मदरी लिहिले उत्पन्नाशिवाय करतार इत्यानेत उत्पन्न नाही व चवथे काळमाम सनदा पत्रे लिहिले आहेत त्याशिवाय आम्हापासी—

(६) मदरी पांच काळमी उत्पन्न बेगीरे मजकूर लिहून दिल्या आहे त्यांत काही कंपेश जाहल्येम सरकार आज्ञा करतील ती आम्हाम मान्य आहे.

एकूण महा काळमें लिहून दिले महा रु १०. माहे जमादत्यावर सन १७६९ तारीख ४ माहे जुन सन १८४७ ईसवी हस्तअक्षर मन्हार कृष्ण गर्दे कारकून

सही

दौलतराव

निंबाळकर सरनोबत

साक्ष

दस्तुर खुद

१ बासुदेव गंगाधर शेवडे नी। लष्कर

१ रघुनाथराव बाजी रेणावीकर

(सही) विनायक रघुनाथ काळे काम पाहणार

“ प्रश्न तारीख मजकूर ”

आबदागिरीबद्दल म्हणोन मोंजे कलनाकवाडी विघे ४५ व मोंजे म्हसवे ४५ मिळोन दाहा बिध्यास दुसरे कलमी तपशील लिहून चौथे कलमी सनदा चार ४ हजार करितो त्या पाहाता आबदागिरीबद्दल म्हणोन सनदंत नाही सेवेबद्दल आहे. व सदरी पहिले कलमी मोंजे कोगे येथील ४१० चे उत्पन्न दाखल न करितां चौथे कलमी मोंजे कोगे या गावची आबदागिरीबद्दल सनद दाखल करिता हे कसे जमीन कशी चालत आहे कीं नाही यातील मजकूर कसा असेल तो लिहिणे—

“ उत्तर ”

कैलासवामी बाबासाहेब छत्रपती तुळजापुरी जाते वक्ती आम्हांम मर-कारातून आबदागिरी देवून त्याचे खर्चाबद्दल मोंजे कोगे तर्फे हवेली येथे विठ्ठल सदाशीव कारकून यांचे.....असामी बा। जमीन जमीन होती ती विघे ४१० पुत्र पौत्रादी वंशपरंपरेने आम्हांस देवून सन तीसा सत्तासीन मया तेन आल्फ ल २६ माहे सावानची सनद करून दिली. पुढे माहाराजांचा काळ जाहान्यावर सर कारकून यानी कारभारी रामराव वकील यास कळवून आपली जमीन वतनी आपल्यास मिळावी म्हणोन कळविल्यावरून सरकारातून मद्री कोगे येथील जमीन जवरीने विठ्ठल सदाशीव यास देवून त्यांचे बदल्या सदरी पहिले कलमी लिहिलेले मोंजे कलनाकवाडी विघे ५ व मोंजे म्हसवे ५ मिळोन विघे दहा आम्हांस आबदागिरीबद्दल म्हणोन दिल्या त्या प्रमाणे सनदंत कां लिहून दिले नाही. हे आम्हास समजले नाही. सेवेबद्दल म्हणोन नमूद केले आहे. आम्हाम आबदागिरी बद्दल दहा विघे जमीन माहाराजांनी दिली तितकीच मोबदल्या जमीन आम्हास मिळाली म्हणून कैफियतीचे दुसरे व चौथे कलमी आबदागिरीची सबब दाखवून दाखल्यास नक्कल दिली आहे. त्या सनदेतील जमीन आम्हांकडे चालत नाही. मोबदल्या केली ती कारकीर्द दिवाणसाहेब माहाराजांची आहे.

याशिवाय पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नाचा फेर मोबदल्या जाहान्या नाही. दिल्याप्रमाणें सतत बहिवाट चालत आहे हे लिहून दिले

सही तारीख ४ माहे जून सन १८४७ ईसवी

साक्ष

दौलतराव निवाळकर सरनोवत दस्तुर खुद्द

१ आप्पाजी आवाजीराव ईनामदार आठुरकर

नि॥ हिंमत बाहादर द. खुद

१ वासुदेव नी॥ लष्कर

विनायक रघुनाथ काळे काम पाहणार

तारीख २५ माहे जून सन १८४७ ईसवी

“ प्रश्न ”

मौजे कोपडे कर्पात हवेली येथे लागवड जमीन दुपीका विधे ४५ तुमचे वडील राधोजी वीन नाईकजी निवाळकर सरनोवत यास कोट कोल्हापुराकडून सन आशर मयातेन व आठफ ल २९ माहे जमादिलावल रोजची ताकीद मौजे मजकूरचे नांवे मिळाली त्या ताकीदीचे श्रीजवळ शंभु असे निशाण अमून अखेरीस दुसरे ताकीदी मारगे मोर्तवासुद ही अक्षरे न लिहितां जागा सोडून पुढे मोर्तवा केले आहे याजवरून ही सनद पुरती न होता मिळाली किंवा कसे ?

“ उत्तर ”

आमचे आज सरकार कामावर ग्वर्च जाहले असतां आमच्या वडिलांम.... वदल जमीन ग्वन काटाची ईनाम करून दिली त्या पो मदरी मौजे मजकूरची जमीन आहे. त्या जमीनाच्या कोट करवीरच्या ताकीदीवर मोर्तवासुद ही अक्षरे न लिहितां जागा सोडून पुढे मोर्तवा केले. हे असे कां जाहले हे आम्हांम माहीत नाही. परंतु या ताकीदीच्या सिरावर श्रीचे नजीक शंभु हे निशाण व शिक्का काटेचा आहे व या ताकीदीचे पुराव्यास सन ईहिदे आशर मयातेन व आठफ ल १० सावान रोजी दुसरी ताकीद मिळाली तीही हजर आहे. तेव्हां वरील सनदम जागा सोडली ती चुकून मोर्तवासुद म्हणणे राहिले असावे असे वाटते. ती माहीती आम्हांम पुरी नाही. आमचे तीर्थरूप सालगु॥ फाल्गुन शु॥ १३ शके १७६७ विश्वासु संवत्सरी वारले. आतां आम्हांस माहीती सांगणारे कोणी नाही. होता तो मजकूर लिहिल्या आहे.

तां. सन मजकूर

सही

साक्ष

दौलतराव निवाळकर सरनोवत

१ जिवाजी यशवंत फडणीस

कोतवाल पागा.

पंडितराव

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. १३ / ह. स. १८४५

कैफियत गोपाळाचार्य वीन माधवाचार्य पंडीतराव उमर वर्षे ४६ जात देशस्थ ब्राह्मण कसब वेदशास्त्र जाणणे राहाणार क्षेत्र करवीर, सुमा सित आर्वेन मयातेन व आल्फे. मेहरवान पोलिटिकल येजंट साहेब बहादूर प्रान्त कर्नाटक याजकडून आग्र ६६ सन १८४५ इमवीची यादी आली. त्यांत इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवद्दल त्या त्या लोकांचे जवळच्या सनदा पत्र पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर आग्र ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जात्या. त्याज वरून सनदा पत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्याजवरून आह्मते ती सनदा पत्रे हजर करून सनदा प्रकर्णी मर्दानगारीचा मजकूर लढून देतो तो खाली लिहील्या प्रमाणें.

(१) आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

१ मौजे मोघई ता तारळ येकून देह एक, एकून आकार आजमास वावती वगैरे वजा जाऊन उत्पन्न येते ते

१० नक्त सो ६ गल्ला वगैरे माप केली खंडी सहा

१ जमीन बाबद

१ मौजे वडनंग तो ठाण या गावी जमीन बीघे ५ पांच येकून आकार आदमासे १४

१ मौजे आंथप ता आळत जमीन बीघे ० = येकून आकार पांच ५ रुपये

१ मोंजे दग्वेश पाडळी ता वडगांव येथे जमीन बीघे १ आकार रुपये चार ४

१ मोंजे मोहरे ता सातवे येथे जमीन बिघे ८ = आकार रुपये २

१ कसवा मसुड ता शिराले येथे जमीन बिघे ८ =

५ येकूण गट्टा दसरे मापे ८ = केली.

नक्त २५ रुपये गट्टा केली ८ = जमीन बीघे ८१२

नक्त ३५ रुपये, गट्टा ८६०३ केली, जमीन बीघे १२

येकून देह येक जमीन बीघे ८१२ मिळून उत्पन्नाचा आकार नक्त रुपये ३५ पसलीम व गट्टा केली ६०३ सहा खंडी तीन मण आहे. शिवाय श्री शिवछत्रपती महाराज यांनी गमचंद्राचार्य बीन हरीहराचार्य याजला राज शके ११५ येकशे पंचराचे सार्थी काा कोल्हापूर येथे वादवा वावत जागा लांबी हात ५० व रुंदी हात ३२ वर्तमान्या मनदा करून दिल्या त्यांस सुमार ५७ सत्तावन्न वर्षे जाहाली. नेव्हा पागून त्या जागवर वर बांधून हल्ली नांदत आहेत.

(२) संपादन करणेचा तपशील

१ आमचे मुल पुरुष वेदशास्त्र संपन्न गजश्री हरीहराचार्य बीन श्रीकाचार्य पंडीतराव स्वामी मनाथ विद्यायोग्य पंडीताची समतकी (१) फसली ससेन श्री गंगु छत्रपती महाराज यांनी मोंजे मोहरे तो तारल या गांवच्या मनदा करून दिल्या त्यांस सुमारे ११० वर्षे जाहाली व मोंजे आंवप तो आळत येथील जमीन बीघे ८२ दोन व मोंजे दग्वेश पाडळी ता वडगांव येथे जमीन बीघे एक व मोंजे मोहरे ता सातव येथे जमीन बीघे ८२ दोन व मोंजे मसुड ता शिराले येथे जमीन बीघे ८२ दोन येणें प्रमाणें श्रीमंत मानेश्री राजमवाई मोा महाराज यांनी...नाम गंवळमरे माघ शुभा ७ रोजी भुमीदान धारादत्त करून सदरहु जमीन बीघे ८७ सात वावत मनदा करून दिल्या त्यांस सुमार १०९ वर्षे जाहाली. सदरहु मनदा मिळाल्यापामून निखेव आजपर्यंत चालत आहेत.

१ वेदशास्त्रसंपन्न गजश्री गमचंद्राचार्य बीन हरीहराचार्य यांजवर श्रीमंत मानेश्री जिजाबाई साहेब कृपाळू होऊन मोंजे वडनगे तो ठाणे येथील जमीन बीघे ८५ पांच इनाम देऊन सनद दिव्ही त्यांस सुमार ८४ वर्षे

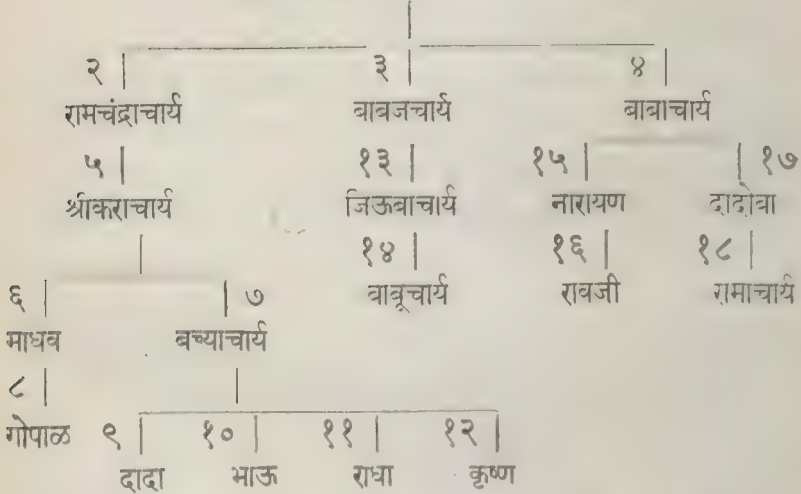

जाहली व श्री शिवलत्रपती महाराज यांनी किले भूमीदान घग बांधावयास जागा लांबी हात ५० व रुंदी हात ३२ दिल्ली त्यास सुमारे ५७ वर्षे जहाली. सदरहु बाबत सनदा सादर जाहाल्यापासून आजपर्यंत वीन हक्कत वहीवाट करीत आहे.

(३) सदरहु उत्पन्नांत आमचे घर, भावाचेही भाग आहेत ते

मूळ पुरुष

१ हरीहराचार्य बीन श्रीकराचार्य

याजप्रमाणे वंशावळ असोन मुळपुरुष हरीहराचार्य यांचे आम्ही पनतु. सदरहु उत्पन्नात हिश्ये आहेत ते असामीवार—रावजी यांजकडे मौजे मोहरे येथील जमीन वीघे ०२ दोन आकार रुपये दोन व मौजे वडनगे पैकीं जमीन वीघे ०२॥ येकून जमीन वीघे ०४॥ व आकार रुपये नऊ याचे पोटीं हिश्येदार नंबर १८ चा हिश्येदार आहे व नंबर १४ चा बाबूचार्य यांजकडे मौजे सरुड येथील जमीन वीघे ०२ आकार भात केली ०३ आहे. दोन्ही उत्पन्नात मौजे मोहरे पैकीं निमे वडीलकी बाबत आम्हाकडे वजा जाऊन बाकी राहिले त्यांत आम्ही व नंबर १४, १६ यांचे सारखे विभाग आहे. त्यांत आमचा विभाग भाऊपणाचा महाजण आहे.

(४) पहिले कलमात लिहीले उत्पन्नावावत सनदापत्र हल्ली हजर केली आहे त्याचा तपशील.

८ मौजे मोघडें तर्फ शिराळ याजवावत श्री मंभु लत्रपती यांनी मनदा करून दिल्या त्याचा तपशील

६ राज शक ६२ भाद्रपद बहुल त्रयोदशी सौम्य वासरेच्या सनदा साहा मोर्तवी

१ राज शक ५८ आश्विन बहुल सप्तमी इंदू वासरेची मोर्तवी

१ राज शक ७४ कार्तिक बहुल पंचमी सोमवासरेची सनद एक

६ गावगना जमिनीबद्दल सनदा २

सन सबा सलाशीन मया आळफे ता ल १ माहे सवालच्या सनदा

१ हरीहराचार्य यांचे नावे सनद एक

१ येशवंतराव गोपाळ व दामाजी हरी यांचे नावे एक

१ सदाशीव चिंतामणी सुतालीक व कारकून वतन सरदेश कुलकर्ण्यांचे नावे एक

१ मौजे मोहर ता सातव यांचे नावे एक

१ मौजे आंघप ता आळते यांचे नावे एक

१ मौजे दग्वेश पाडली यांचे नावे एक

१ सन इसने सितेन मया आळफे ल ११ मोहरम रामचंद्राचार्य पंडीतराव यांचे नावे एक

४ काा कोल्हापूर येथे घर बांधणे करिता मोघदला जागा लांबी हात पन्नास व रुंदी हात वर्त्ताम याजवावत दानपत्र राज शक ११५

कील नाम मंक्लरे माघ बहुल वासरे चतुर्थी गुरुवासरेचे हुक्मापूर्वक

१ रामचंद्राचार्य पंडीतराव यांचे नावे एक

१ गोदाजी भोसले हवालदार नि॥ सदाशीव कृष्ण कारकून यांचे नावे एक

१ देशमुख व देशपांडे ता हवेली यांचे नावे एक

१ कोल्हापूर याचे नावे एक

येकूण कागदे यकोर्नास हजर केले आहेत.

(५) पहीले कळमांत ग्या उत्पन्नाशिवाय आणखी गाव व जमीनचे उत्पन्न कांहीं नाहीं. व चवथे कळमांत लिहीले कागदाशिवाय उत्पन्नावाचन सनदा पत्र कांहीं येक नाही.

(६) सदरी पांच कळमी मजकुरात लेहून दिल्या आहे. यांत कमजास्ती जाहाल्यास निा सरकार आज्ञा कर्ताळ ती आम्हास कबूल आहे.
येकून सहा कळमें लिहून दिली सही तारीख छ २७ सवल मुा तारीख २९ आक्टोबर सन १८४५ इसवी दस्तूर नारो कोन्हेर निा गोपाळराव पंडीतराव

१ कृष्णा बाळाजी मिरजकर
रा. करवीर द. खुद
१ गोविंद सग्वाराम कारकून

सही
गोपाळाचार्य वीन माधवाचार्य
पंडीतराव द. खुद.

समक्ष जहाली ता मजकूर
अंताजी वामन

मीराखान हकीम यांची कैफियत

कैफियत नं. ३८ / इ. स. १८४६

कैफियत बो मीराखान बहदुर महमदखान हाकीम जात मुसलमान उमर वर्षे आदमासे ६५ पासप्र राहाणार कर्गार सुमा सीत आरवेन मया तेन व आल्फ ऐसीजे —

मेहेरवान पोर्ल्याटकाट एजंट साहेब बाहादुर प्रांत कनीटक याजकडून आंग्व ६६ मन १८४५ ईसवीचा याद आली त्यांत ईनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्यांजवावत त्या त्या लोकांजवळच्या मनदा पत्रे पाहुन कळवावे म्हणोन बंगरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी याचे नांव डेरी आंग्व ५५० मन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाला त्याजवळून मनदा पत्रे अमर्ताळ ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यांस आहेत ती मनदापत्रे हजर करून त्या प्रकर्णी माहीतीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिण्याप्रमाणे —

(१) हावली आम्हांकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

- ० मौजे मुडसिंगी तर्फ हावली येथे जमीन ४५ पाच आहे त्याचा गत्ता केली ०।० पांच मण दसेरी मापे

२॥. मौजे सडोलीकर प्रांत हावली येथे जमीन

विषे ०५ आहे तिचा खंड —

२॥. विघवणी दर विघा ०॥० प्रो नक्त रुपये

० गत्ता केली ०॥१ अकरा मण दसेरी मापे

० मौजे उंचगावकर प्रांत हावेली येथे मात विघे यांचे सनदे पो पदरी पडून चालती ती जमीन विघे ०५ पांच हल्ली भागाने त्याविली त्यावावत आकार गळा केली दसेरी मापे ०।१ अक्षरी साहा मण ६।० मौजे नरदे तर्फे वडगांव येथे जमीन विघे ०५ पांच आहे त्याचा आकार दर विघा रुपये १।० प्रमाणें एकूण नक्त रुपये

३५० मौजे निमशिरगांव प्रांत रायवाग हा गांव निम्मे सरकार व निम्मे कागळकर घाटगे याजकडे आहे त्यास पो सरकारतर्फेचा निम्मे गांव आम्हाकडे चालत आहे त्याचा आकार आदमासे

३५० नक्त लावणी आन्वये जमावंदी रुपये साहाशेहे पो हक्कदार व गांवखर्च रुपये २५० आडीचशेहे वजा होऊन बाकी आम्हास राहाती ती नक्त रुपये

१४०० मौजे उमलवाड तर्फे उदगांव देहाय एक याचा आकार रुपये

१४०० नक्त लावणी आन्वये जमावंदी रुपये १७०० सत्राशेहे पो हाक्कदार व गांवखर्च रुपये तीनशेहे ३०० वजा होवून बाकी रुपये

१८ मौजे वसगडे तर्फे हावेली येथे गवताचे कुरण पडमर जमीन विघे ०६ साहा हाह्यी खंडानें लाविली आहे त्याचा खंड दर विघ्याम रुपये तीन ३ प्रमाणें एकूण आकार रुपये

१५० मौजे निमशिरगांव प्रांत रायवाग दुतर्फे व चिपरी तर्फे आळते या दोन्ही गांवचे शिवेतील ५० विघे जमीन तीस वर्षासीबद्दल चालत आहे तिचा आकार दर विघा रुपये ५ पांच प्रमाणे नक्त रुपये

० मौजे नांगाव खुर्द तर्फे हावेली येथे पड जमीन विघे ०१५ पंधराची सनद मिळाली पो जमीन विघे ८॥ साडेआठ स्वाधीन होवून चालत आहे त्याचा आकार गवत सुमारें १५००० पंधरा हजार

जमीन विघे

गळा केली दसेरी मापें

गवत सुमारी

॥४॥

१०२

१५००

येकूण देहाय दीड १॥ व जमीन विधे साडे चौंसष्ट यांचा आकार नक्त रुपये येक हजार नऊशेहे पावणे सत्तार्वीस व गळ्या केली एक खंडी दोन मण व गवत सुमारी पंधरा हजार येणे प्रमाणे उत्पन्न आम्हास पावत आहे

(२) सदरहु उत्पन्न कोणी केले व कोणी कशाकरिता कधी दिले व दिल्या-
पामून वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील—

- १ आमचे वडील कैलासवासी महमदग्वान वा मीराभाई हाकीम याजवर कैलासवासी शिवछत्रपती माहाराज कृपाळू होवून शेवेवदल करार करून आज्ञापत्रे करून दिली त्याचे वर्षाचा तपशील
- १ मौजे मुडसिंगी तर्फे हावेली येथील पांच विधे जमिनीबाबतचे आज्ञा-
पत्र मिळोन वर्ष ४५ पंचेचाळीस जाहाली त्याची सनद आहे.
- १ मौजे सडोली कर्नात हावेली येथे पांच विधे जमिनीबाबत आज्ञापत्र मिळून वर्षे बेचाळीस ४२ जाहाली.
- १ मौजे उंचगाव कमवे हावेली येथील सात विधेचे आज्ञापत्र मिळोन वर्षे सुमारे ४१ पंचेचाळीस जाहाली पो जमीन आम्हाकडे विधे पांच चालत आहे.
- १ मौजे नरद तर्फे वडगांव येथील पांच विधेची सनद मिळाली होती. ती साल गुदस्ता नामशिरगांव प्रांत रायबाग येथे वहिवाटदाराचे घर जे मिळाले त्यांत दग्व जाहाली. सवव शके मिती याचे स्मरण नाही. परंतु सुमारे वर्षे चाळीस वहिवाट चालत आहे म्हणून वडील मुखें ऐकिले आहे.
- १ खुद्द आम्हांवर कैलासवासी बाबासो माहाराज यानी कृपाळू होऊन बक्षीस शेवेवदल करार करून आज्ञापत्रे करून दिली त्याचा तपशील
- १ मौजे निमशिरगांव प्रांत रायबाग या निम्मे गावच्या सनदा सादर जाहाल्या असून सालगुदस्ता मौजे मजकुरी वहिवाटदाराचे घरात दग्व जाहालेमुळे शके मिती याचे स्मरण नाही परंतु शेवेवदल सुमारे वर्षे २० वीस वहिवाट चालली आहे.
- १ मौजे उमलवाड तर्फे उदगांव शेवेवदल सरंजामात करार करून सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे सुमारे १९ जाहाली

- १ मौजे बरगडे येथे जमीन विघे साहा ८६ सेवेवद्दल करार करून सनदा मिळाल्या होत्या त्या मौजे निमशिरगांव प्रांत रायवाम येथे वहिवाटदाराचे घरी जळाल्यामुळे शके मिती लागत नाही. परंतु वहिवाट सुमारे १६ सोळा वर्षे चालत आहे.
- १ मौजे निमशिरगांव व मौजे चिपरी याचे शिवेत जमीन विघे ११ बर्खासीवद्दल आज्ञापत्र मिळाले त्यास वर्षे सुमारे तेरा १३ जाहली.
- १ मौजे नांगाव खुर्द तर्फ हावेली येथील सेवेवद्दल पंधरा ८१५ विघे जमीनीवावत आज्ञापत्रे मिळून आकरा वर्षे जाहली पो जमीन विघे साडे आठ आम्हांकडे चालत आहे.

येणे प्रमाणे सनदा सादर जाहल्यापामून सतत वहिवाट चालली आहे.

(३) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार आमचे वडील व आम्ही खुद्द अमोन हाती वहिवाट आम्हीच करीत आहे व त्या उत्पन्नास आम्हांखेराज दुसरा कोणी विभागी नाही. व सरकारात हमेसा हाजर अगून हाकीर्माचे म्हणजे बैद्यक्रियेचे चाकरी करावी लागते व स्वारी वाहेर जाहाल्ये बरोबर जावयाची वहिवाट आहे.

(४) सदरी पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नवावत सनदा आम्हांजवळ आहेत त्या हाजर केल्याचा तपशील—

- १ मौजे मुंडशिणी तर्फ हावेली येथील पांच विघे जमीनीवद्दल सुमा ईसने मया तेन व आल्फ ल २८ माहे सवानचे आज्ञापत्र मोकदमानी मौजे मजकूरचे नावे येक.
- १ मौजे सडोली करीत हावेली येथील पांच विघे जमीनीवावत सुमा आरबा मयातेन व आल्फ ल २८ माहे जमादिखावळचे आज्ञापत्र कोट कोल्हापुराकडून मोकदमानी मौजे मजकूरचे नावे एक
- १ मौजे उंचगाव को हावेली येथील सात विघे जमीनीवावत सुमा खमम मयातेन व आल्फ कोट कोल्हापुराकडून मोकदमानी मौजे मजकुराम नावे एक
- १ मौजे उमळवाड तर्फ उदगांव याजवावत सुमा सवा आशीर्गन व आल्फ ल १९ माहे जिल्कादचे खुद्द आमचे नावे आज्ञापत्र येक ?

- १ मौजे नामशिरगांव प्रांत रायवाग व प्रांत कागळ मौजे चिपरी तर्फे आळते या दोन्ही गावचे शिवेचे जमीन विधे १० तीस याजवावत हुजुरुन खुद आमचे नांव सुमा सव्वास सव्वासीन मया तेन व आळफ छ १ माहे जिल्हेजचे आज्ञापत्र एक
- २ मौजे नागांव खुर्द तर्फे हावेळी येथील पंचरा विधे वावत सुमा खमस सव्वासीन मयातेन व आळफ छ २५ माहे रविलावलची आज्ञापत्रे १ खुद आमचे नांव एक
- २ मोकदमानी मौजे मजकूरचे नांव एक

एकूण सात आज्ञापत्रे आम्हाजवळ होती ती हजर केली आहेत या शिवाय मौजे नरदे येथील जमीन विधे ०५ पांच व मौजे नामशिरगांव देहाय निम्मे गांव व मौजे वमगडे येथे जमीन विधे ०६ साहा एकूण आज्ञापत्रे सादर जाहाली अमून मौजे निमशिरगांव येथील बहिवाट दाराचे घर मालगुदस्त जळाले त्यात दगध जाहाल्यामुळे आम्हाजवळ नाहीत.

- (५) सदरी पहिले कळमांत लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी सरकारातून मिळालेले उत्पन्न नाही व चवथे कळमांत लिहिले सनदापत्राशिवाय सरकारा सनदापत्रे कांहीं नाही.
  - (६) सदरी पांच कळमी उत्पन्न व उत्पन्नाचा मजकूर लिहून दिला गरा आहे यांत कमिजास्ती जाहाल्यावर सरकार आज्ञा करील ते आम्हाम कवळ. येकूण साहा कळमें लिहून दिली मदी छ ४ माहे जमादियावळ शके १७६८ पराभव नाम मंत्रसरे तारीख १ माहे मे सन १८४६ ईसवी.
- दस्तुर—गणेश रामचंद्र सातारकर
नी॥ मीराभाई हाकीम

सहीची निशाण खुद मीराभाई
यांचे हातचे आहे.

साक्ष

- १ रामाजी धोंडदेव हुजूरपागा दस्तुर खुद
- १ परशुराम महादेव टिकेकर दिवाणा मामला दस्तुर खुद

नेसरीकर शिंदे घराण्याची कैफियत

कैफियत नं १ / इ. स. १८४५

कैफियत नरसिंगराव बिन जीवनराव शिंदे उमर वर्षे ४२ जात मराठे कसब सरदारीचे, राहाणार ठाणे नेसरी इलाखा कोल्हापूर

मेहेरवान पोलटेक्याल एजंट साहेब ब्रह्मादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आग्व ६५ सन १८४४ इसवीची यादी आली त्यांत इनाम सरंजाम, देवस्थान, धर्मादाय, चालत आहे. त्याजवाबत त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या खाली मुख्य कारभारी यांचे नांवे डेरा ५५० सन १८४५ चा शेरा जाहाला. त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञापत्र सादर जाहाले त्याजवरून विनंतीपत्रासोबत सनदापत्रे देऊन मुगल्यार कारकून याजबरोबर पाठवून सनदा प्रकर्णी माहितगारीचा मजकूर लिहून देतो तो खाली लिहिल्याप्रमाणे

(१) आम्हाकडे हली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील ११ खालसा गांव

१ कसवे नेसरी पेठ नेसरी	१ मौजे सांवर
गांवसुद्धा	१ मौजे तोरेवाडी
१ मौजे वगराती	१ मौजे डोणेवाडी
१ मौजे सावंतवाडी	१ मौजे हडलगा
१ मौजे सरवली	१ मजरे कालमवाडी
१ मौजे अर्जूनवाडी	१ मौजे कलमेवाडी

९. दुमाळदार यांचे गावी गाल्यावादी बाबती येत आहे ते गाव नऊ येकूण आकार अजमासे

१ मौजे कुबरी	१ मौजे कानडेवाडी
१ मौजे तलेवाडी	१ मौजे बिंदरवाडी
१ मौजे हल्लेवाडी	१ मजरे येकेहडी
१ मौजे तावरेवाडी	१ मौजे शिपूर
१ मौजे डिकेवाडी	४

५

येकूण गालसा व बाबतीचे गांव मिळोन देह २० येकूण उत्पन्न अजमासे रु. ६००० सहा हजाराचे आहे.

(२) या प्रांती मोगलई अम्मल होता. मातोश्री श्री मन्माहाराज राजाराम साहेब छत्रपती सरकारानी राज्य सर केले. त्या ममई आमचे पणजे सुलतानराव शिंदे यांनी नेमरी वगैरे संस्थान संपादन केल्यावरून राजाराम साहेब छत्रपती कृपाळू होऊन सदरी कळमात लिहीलेले उत्पन्न आमचे पणजे सुलतानराव शिंदे यांसी दिल्यावरून आजतागायत मतत सुमारे १५० दीडशे वर्षेपर्यंत आम्हाकडे चालत आहे असे बडीलमुखे आमचे ऐकणेत आहे.

(३) संपादक हे आमचे पणजे आहेत व या उत्पन्नास हिस्मेदार आम्हांशिवाय कोणी नाही व या उत्पन्नाबाबत म्हणोन महाराज सरकारात चाकरी करावी लागत नाही. परंतु आम्ही महाराज सरकारचे पदसचे, सबब सरकार स्वारी बाहेर गांवी जाहाली आणी आम्हाम आज्ञापत्र आले असता येण्याचा सांप्रदाय आहे.

(४) पहिले कळमांत लिहीलेल्या उत्पन्नाबाबत सनदापत्रे हजर केली त्याचा तपशील

१ छ १ माहे मोहोरम सुन खमस अशरीन मया तेन व आलेफचे आवा साहेब महाराजांचे कालकिर्दित जीवनराव शिंदे यांचे नांव आज्ञापत्र.

१ छ ७ माहे मोयल सुन अशरीन मया तेन व अलेफ २ चे आवा-साहेब महाराज यांचे कालकिर्दित ग्वाली छ आमच्या नांव आज्ञापत्र

येकूण दोन कागद पहिले कळमांत लिहिले प्रमाणें उत्पन्नाबाबत आम्हां-
जवळ होते ते हजर केले आहेत. उत्पन्नाचा भोगवटा अजमासं दिडशे वर्षांचा
म्हणोन दुसरे कळमांत लिहिले त्यास त्यावेळी मिळालेल्या मनदांचा मजकूर
असा आहे की, नैसर्गिक हिंमत वहादर यांना येऊन दंगा करून दरोवस्त गांव
लुटून नेला. त्यावेळी पूर्वीच्या सनदा गहाळ झाल्या म्हणोन वडिलमुखे माहितीत
आहे. त्या सनदाचे शक मितिचेही स्मरण नाही.

(५) पहिले कळमांत लिहीलेल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी काही येक उत्पन्न
नाही व चौथे कळमांत लिहिलेल्या सनदा पत्राशिवाय उत्पन्नाबाबत सनद
पत्र काही एक नाही.

(६) मदरी पांच कळमांत मजकूर व उत्पन्न लिहून दिले हा मजकूर खरा
आहे यात काही कमीजास्त जाहाल्यास सरकार आज्ञा कर्तील ती
आम्हास कबूल आहे.

येकूण सहा कळमे लिहून दिली सई छट माहे रमजान शके १७६७
भाद्रपद शु॥ १० इंग्रजी तारिख ११ माहे सप्टेंबर सन १८४५ दस्तुर नारो
गोविंद नैसरीकर नि॥ शिंदे दस्तुर खुद

साक्ष नरमिंगराव शिंदे दस्तुर खुद

१ बाबाजी नागेश पेंडसे रा. करवीर

नि॥ पाटणकर हल्ली मु. करवीर दस्तुर खुद

१ रामचंद्र कामी खानोलीकर रा. करवीर द. खु.

ही कैफियत समक्ष जाहाली ता. व सन मजकूर. अंताजी वामन टिकेकर
सनदा पत्राचे चौकशीचे काम पाहणार नि॥ सरकार करवीर

घाटगे बाजी नागपूरकर

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ४२ / इ. स. १८४६

कैफियत भोवानराव विन नारायणराव घाटगे बाजी नागपूरकर जात मराठा उमर वर्षे अंदाजे २७ राहागार कसवे काग्वीर मुमा सित अरबेन मयातेन व अल्प पेसीजे—मेहेरवान पोर्लिटक्याळ एजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आगव ६६ मन १८४५ इमवीची याद आली. त्यात इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवद्दल त्या त्या लोकाजवळची सनदा पत्रे पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर त्या खाती मुख्य कारभारी यांचे नांवें डेरी आरव ५५० मन १८४५ इमवीचा शेरा जाहाळा. त्यांजवळून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा. त्याजवळून माहितगारगने लिहून देतो तो खालील प्रमाणे

(१) हल्ली आम्हांकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

४२५६॥ —। को उदगांव ता आळत याजवावद आकार आजमासे

५०६४० = । त्या पैकी वजा माहाळ मजकूर ८०७ = । बाकी

७९८॥ ≡ ॥। मौजे कूर तो खानापूर येकूण देहाय येक आकार

अजमास ७९८॥ ≡ ॥।

नक्त रुपये १०९४॥०॥ पैकी वजा महाळ मा गाव हकदार वगैरे

गल्ल केली मापे १४०३०॥ —

पो वजा खर्च ४॥१॥१॥ ≡

बाकी गा ९०४॥३० ≡

तूप मापी शेर ०॥६॥१३

७७८॥ =

मौजे टिकेवाडी तो खानापूर येकूण देहाय एक येकूण आकार

अजमासे ७७८॥ =

नक्त रुपये १११६॥—॥ पैकी वजा ग्वर्च महाल मजकूर व
गांव हक्कदार वगैरे ३३७॥ ३ ॥

बाकी ७७८॥ =

० गला कैली ११॥४॥१॥ पो वजा महाल मजकूर वगैरे ४१०॥
बाकी गला ७४१॥ =

० तुप मापी १॥०॥ पैकी वजा गांव खर्च ८८७ बाकी मापी शेर
१॥ ३ ॥

८२७॥ = मौजे नसलापूर प्रांत रायवाग देहाय येक आकार आजमासे
रुपये ९९७॥ पैकी वजा महाल मार व हक्कदार १६९॥ =

२२५ इनाम जमीन विघे ०॥२२ आकार ४० मौजे मुडशिगी तो
हवेली जमीन विघे ८५ खंडाने लावली त्याज वा रुपये

० का सावगांव येथे जमीन विघे ८५ आहे त्याचा आकार रुपये
४० आहे. ती आमचे वडील यांनी आवाजीराव जाधव यांस
दिली आहे. सबब दखलबाज

१८५ मौजे नसलापूर प्रांत रायवाग येथें वतन नाईकीचे जमीन
॥११२ येकूण आकार

येकूण देहाय ४ व जमीन विघे ११२ एकशें वारा त्याचा आकार महा
हजार आठशे पावणे सत्यापेंशी एक आणा व गला कैली गांव मापे मांडे
सोळा खंडी चार मण अर्ध पायली तीन चिपटी व तूप मापी येक मण
पावशेर तेरा टाक येणेप्रमाणे जमावंदी आम्हास पावतात.

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कणार आमचे वडील कैलासवासी शिवछत्रपती
महाराज यांनी कशाकारिता कधी इनाम करून दिली व दिव्हेपागून
वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील

१ मौजे मजकूर उदगांव आमचे मातुश्रीचे लग्नसमई कन्यादानास
धारादत्त इनाम करार करून दिला त्यास अजमासे वर्षे सुमारे ४०

२ मौजे टिकेवाडी मौजे नसलापूर व कोा उदगांव येकूण देहाय तीन
आमचे....नागपूर मुक्कामी होते त्यास आनवून सदरहू तीन गांव इनाम
करून दिले. त्यास वर्षे अजमासे ३६ छतीस जाहाली.

- ३ कसबे मावगांव येथील जमीन विघे पांच व मोंजे मुळशिंंगी येथील जमीन विघे पांच येकूण विघे दहा आमचे मातोश्रीस कैलासवासी आधासाहेब महाराज यांजकडून दिपवाळीचे ओवाळणी बद्दल करार करून सनदा दिल्या त्यास वर्षे सुमारे ३० तीस जाहाली.
- ४ मोंजे नसलापूर येथील नायकीचे वतन सदरहू गाव दिल्ले बराबर इनाम करून दिल्ले त्यास वर्षे सुमारे लतीस ३६ जाहाली.
येणेप्रमाणे इनाम संपादन केल्यापासून आजतागायत सतत चालत आहे.

- (३) सदरहू उत्पन्न संपादन करणार आमचे वडील असून हल्लीं बहिवाट आम्ही खुद करीत आहोत व या उत्पन्नास विभागी आमचे सापन्न वडील बंधू नागपूर मु. ति। माधवराव वाजी रिसालदार आहेत. ते तेथील उत्पन्नाचा उपभोग करीत आहेत. व आम्ही येथील सदरहू उत्पन्नाचा उपभोग करीत आहो. पारिकत होऊन विभाग जाहाले नाहीत. एकंदर बहिवाट चालली आहे व या उत्पन्नाबाबत सरकारात चाकरी करणेची बहिवाट नाही. परंतु स्वारी बाहेर जाहल्यास इतमामानिशी बरोबर असून खर्चास मिळत असते.
- (४) सदरी पहिले कळमांत लिहीले उत्पन्नाबाबत सनदा सादर जाहाल्या होत्या. आमचे वडील नागपुरास गेले ते समई बराबर घेऊन गेले ते तिकडे कामानीवर होते. सरकारा कामावर कारंजे मुक्कामी गुजारले. तेव्हा कागदपत्राची व्यवस्था कशी जाहाली याची माहिती आम्हास नाही. व नागपूर येथील वाडाही जळला. याजकरितां तीर्थरूप मातोश्री नानासाहेब साल गु. वैशाख मासी नागपुरास गेले समई कागदपत्राची शोध करणे विषई विनंती केली आहे व हल्लीं कागदपत्र तेथे असतील ते पाठवून यावेत म्हणोन लिहीले आहे. त्यास तिकडून कागद आले म्हणजे हजर करू. येथे सनदापत्रे आम्हांजवळ नाहीत.
- (५) सदरी पहिले कळमांत लिहीले उत्पन्नाशी खर्च आणि कांही एक उत्पन्न नाही व चवथें कळमांत लिहीले कारणास्तव आम्हांजवळ उत्पन्नाबाबत सनदपत्र कांही येक नाही.

(६) सदरी पाच कळमी उत्पन्नाबाबत मजकूर व उत्पन्न लिहून दिले हे खरे आहे. त्यांत काही कमजास्त जाहाल्यास नि॥ सरकार आज्ञा करताल ती आम्हास कबूल आहे.

येव्हा माही कळमी लिहून दिली मई ता २०, माहे जमादियावल
उर्फ वैशाखमास शके १७६८ पराभव नाम संवत्सरे सुा तारिख २६ माहे
मे सन १८४६

सई भोवानराव धोंडी गवाजी

१ बापुजी विश्वनाथ कारकून नि॥ लष्करकडे दस्तुर खुद

१ बाबाजी बापोजी फडणवीस नि. हुजरे दस्तुर खुद

दसरी दाखल ता १ जुलई सन १८४६

नि॥ अंताजी वामन टिकेकर

सनदा पत्राचे काम पाहाणार

शहाजीगव खानवटकर भोसले यांची कैफियत

कैफियत नं. ५३ / इ. स. १८४६

कैफियत वेषा शहाजीगव वीन मालोजीगव भोसले खानवटकर उमर वर्ष ५९, जात मराठे मुक्काम करवीर सुा सवा आखेन मया तेन व आल्फ मेहेगवान पोलीटिकल येजेंट माहेन वाहादुर प्रांत कनीटक यांजकडून आख ६६ मन १८४५ ईसवीचा बाद आली त्यांत ईनाम संग्रजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवढल त्या त्या लोकांच्या सनदा पत्रें पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी याचे नावे डेरा आख ५५० सन १८४५ ईसवीचा शरा जाहाल त्याजवढल मनदा पत्रें असर्ताल ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यांम आहेत ती सनदा पत्रें हजर करून त्या प्रमाणें माहीतीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणें

(१) हद्द्यां आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

८१९.॥. मांजे चावरे तो वडगांव याचा सरकारी आकार रुपये ३१०० परंतु हाली लागणी आन्वये जमावंदी सन १२५५ फसली

रुपये २२६४। = पो वजा खर्च

६०२.॥. हुजुर वावती वढल पेठा आळतेकडे

३०३ किता हुजूरना परभारे वरात शिंदे पा वगैरे

१०५.॥. म्हाली हाकदार

९९.॥ = गांव हकदार

७४१। = देवस्थान

१२ धर्मादाय

२८॥ ३ गांव सालाबादी

१५० कमावीसदार नेमणुक

६८ सादीलवार

वाकी आम्हाकडे वसुल आला तो ८१९॥ —

१७० मौजे खोंटवाडी तो खानापुर आकार नक्त व गळे मुद्दा
मरकरी रुपये ७०० हल्ली लागणी आन्वये मन १२५५
फसली नक्त रुपये ३२७ व गला खंडी

४॥ पो खर्च

१४८ हुजूर बाबतीत आदा

२५ गाव खर्च साला बंदी

३४ गाव हाकदार

२० देसाई

वाकी नक्त रुपये १०० आम्हांम वसुल आला व गला खंडी
साडेचार पो हुजूर वाव ॥ दाहा मण व गांव खर्च ॥
येकूण एक खंडी वजा जाता वाकी गला साडेतीन खंडी
त्याचा आकार दर खंडीस रुपये २० प्रमाणे रुपये ७० एकूण
गलेसुद्धा रुपये एकशेहे मत्तर आम्हास वसुल आले.

५८ जमीनीबाबत आकार

५० काा रूकडी येथे मला जमीन विघे ०५ पांच हद्दी
खंडाने लाविली आहे त्याचा खंड ८ काा करवीर येथे माकोली
नजीक वागायत जमीन विघा ०॥ आधी घर्ग बहिवाटीस
आहे. त्याचा आकार अदमासे

येकूण गाव दोन व जमीन विघे ०५॥ साडेपांच गाचा आकार गलेसुद्धा
दाहाशेहे पावणे आठेचाळीस रुपये आम्हास वसुल आले.

(२) सदरहु उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कशाकरितां काढी दिले व
दिले पामून बहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील—

१ मौजे चावरे हा गांव आमचे तीर्थरूप माळोजीराव भोमटे यांस
कैलासवासी शिवछत्रपती महाराज यांनीं खर्चाबद्दल ईनाम करून

सनदा करून दिले त्यास सुमारे ८० वर्षे जाहाली तेव्हांपासून आनुभव करीत आहे. सदरद्व गाव मिळणेचे कारण शिवछत्रपती महाराज हे आमचे वडिलांचे सरग्वे वंधु. म्हणजे आमचे सरग्वे चुकत. याजला खानवटाहून आणवून मातुश्री जिजाईसाहेब महाराज यांना दत्तविधान करून घेतले. त्यावेळी आमचे वडिल्याम करवारी आणोन आमचे चालवणे आवश्यक जाणोन खर्चाम दिले.

- १ मौजे लौटवाडी तो खानापुर हा गांव आमचे चिरंजीव मालोजीराव भोसले यासी दुधावदल कैलासवासी शिवछत्रपती महाराज यांना ईनाम करार करून देऊन सुा ईसने आशर मया तेन व आलफ म्हणजे इंग्रजी सन १८११ ईसवी साली सनद मिळाली त्यास चौंतीस वर्षे जाहाली सतत अनुभव करीत आहे
  - १ काा रुकडी येथील मळेची जमीन विघे ०५ पांच कैलासवासी शिवछत्रपती महाराज यांनी आम्हावर कृपाळू होवून ईनाम करार करून देवून सनदा आमचे नावे करून दिले त्यास सुमारे ४५ वर्षे जाहाली
  - १ साकोळी नजीक बाग जमीन विघा ॥० आर्था आमचे वंधु कैलासवासी व्यंकटराव भोसले याजवर कैलासवासी बाबामोहा महाराज यांनी कृपाळू होवून खडक जमीन पड होती ती बाग करणेस देवून सनदा करून दिले त्याजवरून त्या जमीनात मशागत करून बाग केली त्याप्रमाणे दिलेपासून सतत चालत आहे.
- येणेप्रमाणे उत्पादन संपादन केले.

(३) सदरी लिला उत्पन्न संपादन करणार आमचे तीर्थरूप मालोजीराव भोसले व आम्ही व आमचे चिरंजीव मालोजीराव भोसले आसून हल्ली बहिवाट आम्ही करीत आहे. या उत्पन्नास कोणी हिस्सेदार नाहीत व सरकारात सेवा करणेचा प्रकार असा आहे की, आम्ही सरकारचे कुटुंबातील सबब आमचे घरी जे पुरुष होतील त्यांनी सरकार संनिध नेहमी असावे.

(४) सदरी पहिले कलमात लि॥ उत्पन्नाबाबत सनदा आम्हांस मिळाल्या होत्या त्या आमचे वंधु व्यंकटराव याजपासी आसतां ते काही दिवस आम्हांपासून विभक्त असोन मृत्यू पावले त्याची जिंदगी एकंदर दिवाण-

साहेब माहाराज यांनी आमानीती करून नेली. त्यात सदरहु सनदा पत्रे गेली. त्याचे कारण व्यंकटराव यांची स्त्री, दिवाणसाहेब माहाराज यांची बहीण, तिचा जांबई आनंदराव म्हाडीक याजकडे व्यंकटराव याचा हिस्सा व जिनगी वगैरे देण्याचे ईश्यानें जम केलेवर सदरहु गावचा हिस्सा आम्हाकडेन व्यंकटराव याजकडे चालत होता. तो व जिंदगी आम्हास मिळाली म्हणून खुदावंत येजंटसाहेब बहादुर जिल्हे बेळगांव याजकडे आम्ही फिर्याद केल्यावरून साहेब बाहादुर यांचे हुकुमावरून गावचा हिस्सा व जिंदगी वगैरे आम्हास दिले. परंतु सनदा मिळाल्या नाहीत. सदरहु हुकुमावरून गावचा हिस्सा व जिंदगी मिळाली तेव्हां सु॥ मर्यास आरवेन म्हणजे ईंग्रजी सन १८४२ ईसवी साली आज्ञापत्रे करून दिले ती व मौजे लौटवाडी तो ग्वानापुर याचे नावे पेशजी मिळालेली सनद हजर केली आहेत.

सु॥ सत्यास आरवेन मर्या तेन व आलफ ल २४ माहे शावाल म्हणजे ईंग्रजी सन १८४२ ईसवीची तीन

१ शाहजीराव भोसले याचे नावे नंबर २८०

१ मोकदमानी मौजे चावरे तो बडगांव याचे नावे नंबर २८१

१ का रुकडीचे नावे नंबर २८२

१ सु॥ ईसन आशर मर्यातेन व आलफ ल १४ माहे रमजान म्हणजे ईंग्रजी सन १८११ ईसवी मोकदमानी मौजे लौटवाडी तो ग्वानापुर याचे नावे नंबर

येकून चार आज्ञापत्रे हजर केली आहेत.

(५) पहिले कळमांत ल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी कांहीं उत्पन्न नाही. व चौथे कळमांत ल्या सनदा पत्राशिवाय हल्ली चालते उत्पन्नावाचत सनद-पत्र कांहीं एक नाही.

(६) सदरी पांच कळमांत मजकूर व उत्पन्न लिहून दिलेले गवे आहे त्यात कांहीं कमिजास्त जाहाल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ते आम्हांस कबुल आहे.

एकूण सहा कळमें लि॥ दिले मही ता १४ आक्टोबर मन १८४६
ईसवी शके १७६८

दस्तुर बाळाजी पांडुरंग काश्कून ना॥ श्रीभंत राजे श्री शाहाजीराव भोमले
खानवटकर

माक्ष (मही) शाहाजीराव बीन माळोजी

१ दादो बापुजी कडोलेकर आवटे   राव भोमले खानवटकर
द. खुद   द. खुद

१ नारो गोपाळ सिकेनीस द. खु.

कैफियत आमचे समक्ष जाहाली. मही करणस माळकाच्या सवय
आम्हागम बाजी नि॥ लष्कर यास याजकडे पाठवून त्यानी कैफियत
वाचून पाहून मही आपले हस्ते करून माक्षी घाटून दिली आहे.

सही

आम्हाजी लक्ष्मण मनदापत्राचे काम पाहणार

हिरोजीराव पाटणकर

यांची कैफियत

कैफियत नं. १७/इ. स. १८४५

कैफियत हिरोजीराव वीन मानसिंगराव पाटणकर उ. वर्षे ४६ जात मराठे कसब सरदारीचे, राहाणार करवीर, सुमा सित आरवेन मयातेन व आळफ. मेहेरवान पोलिटिकल एंजंट साहेब ब्रह्मादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आरब ६६ सन १८४५ ईसवी रोजी याद आली त्यात ईनामे, संग्रजाम, देवस्थान, धर्मादाय चालत आहे. त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजबळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकुरचा त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे आरब ५५ सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहल्या, त्याजवरून सनदापत्रे दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास सनदा प्रकर्णी मारहातगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणें—

(१) आम्हाकडे हल्ली ईनामी उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील—

मौजे शिरोली तो आग्ने पेठा करवीर एकूण देह येक याचा आकार सरकार बावती व गाव हक्कदार वगैरे ग्वर्च वजा जावून बाकी आम्हास येते ते अजमास

९०४।≡।।। नक्त पनाळी रुपये

७४४४१। दसेरी मापे केली

येकूण नक्त पनाळी नऊसेहे चार रुपये पावणे दाहा आणे गल्या. कैली दसेरी माप सात ग्वंडी सक्वा पायली.

मौजे वाणेरी तो हवेली पेठा करवीर येथे जमीन बिघे सहा ६ याजबाबत उत्पन्न गल्ला कैली दसेरी मापे

नक्त ९०४।।=।। गाव, दसेरी मापे कैली ७।२४१।

जमीन बिघे सहा ६

येकूण नक्त नऊशे चार पावणे दहा आणे गळा कैली साडे सात ग्वंडी दोन मण मगवा पायली येकूण देह गांव एक व जमीन विधे ६

(२) सदरी लिहिलेले इनाम संपादन करणारे आमचे मखवे चुलते गोविंदराव पाटणकर बिन राधाजीराव पाटणकर हे स्वामी शेवेरी तत्पर अमोन परशराम भाऊ पटवर्धन याजवरोवर लढाई जाहाल्या त्यांत जखमी जाहाले, तेव्हां मौजे शिरोली हा दरोवस्त गांव पुढे कांहीं दिवसांनी वाणेंरा तो हवेली येथाल जमीन विधे सहा येणे प्रमाणे कैलासवासी शिवछत्रपती महाराज यांनी कृपाळू होऊन सदरहू इनाम याच्या सनदा करून दिल्या तेव्हा पासोन सतत आज पावेंतो गांव सुमारे आठेचालीस व जमीन सुमारे ३५ वर्षे आम्हाकडे चालत आहे.

(३) सदरी पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्न संपादन करणारे आमचे मखवे चुलते व या उत्पन्नात हिस्सेदार आम्हांशिवाय दुसरा कोणी नाही. आम्ही सरकारात मानकरी अमोन सरकारी स्वारी कोटे गेल्यास वरोवर जावे लागते. तेव्हां इतर मानकरी लोकांप्रमाणे आमचा मानमर्तवा सरकारातून ठेवणेची बहि-वाट आहे. चाकरी वगैरे कांहीं करावी लागत नाही.

(४) पहिले कळमांत लिहिलेल्या उपन्नावदल सनदा पत्रे हजर करावी तर निपाणीकर मरठकर यांचे दंगाईत मौजे शिरोली हा गांव दगध कैला. तेथे आम्ही आपले बाड्यांत गवटल्यामुद्धां राहात अमता तो आमचा बाडाही दगध जाहाला. तेव्हां हल्लीं दागवला हजर करावयास आम्हांपाशी कांहीं राहिले नाही. व शके मीतीचे स्मरण नाही.

(५) पहिले कळमात लिहिलेल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी कांहीएक उत्पन्न नाही व चवथे कळमात लिहिलेल्या कारणामुळे सनदा पत्रे कांहीएक नाही.

(६) सदरी पांच कळमी मजकूर लिहून दिलेल्या गवरा आहे यात कांहीं कमजास्त जाहल्यास जी सरकार आज्ञा करील ती आम्हांस कवूल आहे.

येकूण सहा कळमे लिहून दिली ता. १७ माहे सवाल उर्फ आश्विन मास शके १७६७ सु॥ ता. १८ माहे आगस्टवर सन १८४५ र॥ दस्तुर बाबाजी नागेश पेंडसे नि॥ पाटणकर

माक्ष
१ गोपाल धोंडो उचगांव
नि. कान्हेराव

सही हिरोजीराव बिन मानसिंगराव
पाटणकर दस्तुर बाबाजी नागेश पेंडसे
नि॥ पाटणकर नि॥ खुद्द हातची दोन

आप्पाजी देशपांडे

अखेरे (अक्षरे)

साक्ष दस्तुर खुद्द मु॥ करवीर

१ राघो भवानी आऊंभकर

मु॥ करवीर नि॥ रामचंद्र

पावरी राजाराम संत नि॥

प्रो साक्ष दस्तुर खुद्द

सही—समक्ष जाहली ता. सन मजकूर.

अंतार्जा वामन ठिकेकर नि॥ लष्कर व सनदा पत्राचे चौकशीकडे

माणकोजीराव खानवटकर भोसले यांची कैफियत

कैफियत नं. ७७/इ. स १८४६

कैफियत बेशमी मानकोजीराव वीन स्वरूपजी बाबा भोसले खानवटकर ईनामदार बा। करवीर उमर वर्षे आजमासे ५५ जात मराठे सुमा सवा आरबेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोल्याटिकल येजंटमाहेव बाहादुर प्रांत कर्नाटक यात्रकडून आंक ६६ मन १८४५ ईसवीचा याद आली त्यांत ईनाम मरंजाम देवस्थान धर्मदाय चाळत आहे त्याजवाबत त्या त्या लोकांची मनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्याग्वार्या मुख्य कारमारी यांचे नावे डेरी आगव ५५० मन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाल्या त्याजवरून सनदापत्रे अमर्ताळ ते दाखवार्वा म्हणोन अज्ञा, त्यास मौजे तीटवे तो तारळे पेटा मुदरगड हा गाव आम्हाकडे ईनाम अगून मनदा पत्रे होवा. परंतु निपाणीकर यांचे प्रांतात दंगा जाहाल्या त्यावेळस आमचे राहाणे मौजे मजकुरी होते. तेव्हा निपाणीकर यांचे लष्कर येवून गांव जालिले व गाव व आमचा बाडा लुटून नेले. त्या लुटीत सर्व कागदपत्र गेले. या कारणामुळे मनदा नाहीत. मदर गावचे उत्पन्न ग्वार्या लिहिल्याप्रमाणे—

(१) मौजे तीटवे तो तारळे पेटा मुदरगड हा गाव आम्हाकडे चाळत आहे. त्याची त्यावणी व त्या प्रो हुजूर बावती व माहाली ईनामदार व गाव हक्कदार व देवस्थान धर्मदाय वगैरे वजा जाता बाकी उत्पन्न आम्हास राहात आहे ते तपशील ग्वार्या लिहिलेप्रमाणे—

३८०. नगद त्यावणी रुपये १११० पो वजई

५०८॥. हुजूर बावती

९३ माहाली ईनामदार

७६॥ गाव नी॥ वतनदार

३०॥ देवस्थान

१२॥ धर्मादाय

७२१ येकूण सातशेहे येक्यास रुपये जाता बाकी रुपये

५८॥- जमीनी बाव गळ्या ग्वंड केल्या ५४१॥ यामी दरमणी रुपये
१ प्रमाणें रुपये १०१॥- पैकी वजई

३० पंत आमाल्य बावडेकर यांची बाव गला केली ग्वंड १॥-

१२॥- सरदेशमुखी हक्क गला केली

येकूण वजई गळ्या २४२॥

बाकी गला केली २॥-२॥ यासी रुपये

०॥॥॥॥ तुप जमीनीबद्दल घेणेची वहिवाट ते तूप वजन ४१४४९
रुपये १॥॥॥॥ पो वजई ग्रामदेव समाराधना बगैरे वजा वजन
४८॥ रुपये ॥॥॥॥ बाकी येणे प्रमाणें उत्पन्न आम्हास आहे.

(२) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार कैलासवासी स्वरुपजी बाबा भोमले खानवटकर आमचे वडील. कैलासवासी श्री मन्माहाराज शिवछपती महाराज हे आमचे चुळते राज्यास दत्तक जाहाले नंतर सदरहु गांव आम्हास ईनाम करून दिले त्यास मुकरर वर्षे सनदा गेल्या सबब लागत नाहीत. परंतु आजमासे वर्षे ७५ जाहाली कलमे

(३) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार आमचे वडील यांनी वहिवाट केली. आम्ही खुद अमून हल्ली वहिवाट आम्हीच करीत आहो. सदरहु उत्पन्नास हिस्सेदार आमचे सख्खे बंधु त्रिवकराव भोसले, व आवाजीराव भोसले, व नारायणराव भोसले, व दिनकरराव भोसले असे चौघे बंधु आहेत ते खानवट येथील उत्पन्न आम्हास आहे ते अनभवुन खानवट येथे राहात आहेत. आम्ही सदरहु उत्पन्न अनभवुन येथे आहो. सदर बंधुची आमची वाटणी कांहीं जाहाली नाही.

(४) सदरी पहिले कलमांत लिहिले. उत्पन्नाबाब सनदा सादर जाहाल्या होत्या त्या निपाणीकरांचे दंग्यात लुटीत गेल्या सबब आम्हापासी नाहीत.

(५) पहिले कलमांत लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी कांहीं येक उत्पन्न

नाही. चवथे काळमांत लिहिले कारणास्तव आम्हा जवळ मनदपत्र कांहीं येक नाहीत.

(६) सदर्या पांच काळी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिल्या गेला आहे. यात कांहीं दोष जाह्यालयास जी सरकार आज्ञा करतात ती आम्हाम कबूल आहे.

येकूण माहा काळमे लिहून दिल्या सही तारीख छ २२, माहे किंलहज शके १७६८ पराभव नाम संवत्सरे तारीख १०, माहे नवंबर सन १८४६

सही माणकोजीराव बीन स्वरूपजी
बाबा भोसले खानवटकर द. खुद

साक्ष—विनायक रघुनाथ काळे

१ आवजी नरसिंह कवनुरकर दस्तुर खुद

१ रावजी वट्टाल कुलकर्णी तीवलेकर द. खुद

बाबाजीराव गायकवाड

यांची कैफियत

कैफियत नं. १२ / इ. स. १८४५

कैफियत— बाबाजीराव वीन रघुनाथराव गायकवाड उमर वर्षे तीस जात मराठे कसब मानकरी राहणार मौजे आरळ तो सीतव सु॥ सीत आरवेन मयातेन व आळफ मेहेरवान पोलिटिकल येजंट साहेब बाहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आरव ६६ सन १८४५ ईसवीची याद आली त्यात ईनाम मरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवढल त्या त्या लोकाजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर त्याखाली मुख्य कारभारी याचे नांव डेरी आगव ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाळा त्याजवळून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणून आज्ञा त्यास आहेत ती सनदापत्रे हजर करून त्या प्रकर्णा माहाईतगारीचा मजकूर लिहून देतो तो खाली लियो प्रमाणे—

(१) आम्हाकडे मौजे दोदवडे तो खानापूर हा गांव ईनाम हल्ली चालत आहे त्याचे उत्पन्न बाबती व हक्कदार वगैरे खर्च वजा जाऊन बाकी आम्हाकडे राहाती ती—

२४७४२ नकद पनाली रुपये

६॥१॥१॥ गळा केली नवसेरी माप

एकूण देहाय येक आकार रुपये दोन्ध्येहे मंतेचालीम रुपये दोन आणे व गळा केली माडेमहा खंडी मन्वा मण मन्वा पायली येणेप्रमाणे उत्पन्न आहे.

(२) सदरहु गाव संपादन करणारे आमचे तीर्थरूप रघुजीराव वीन कानोजीराव गायकवाड याजवर श्री शिवछत्रपती महाराज स्वामी कृपावृ होऊन आमचे चुलते नारायणराव वीन कानोजीराव गायकवाड हे परशुरामपंत यांचे

लढाईत स्वागी कार्यावर करारी गवर्चे जाहाले, म्हणून मौजे मजकुराबाबत सनदा करून दिल्या तेव्हापासून आजपर्यंत सुमारे ५१ वर्षे आम्हाकडे निरवेद चालतो.

(३) पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्न संपादन करणार आमचे तीर्थरूप असून हाथी वडिवाट आम्ही करीत आहो व या उत्पन्नास आम्हांमुद्दां चार विभागी आहो त्याचा तपशील

२ आमचे सवखे चुळते तीर्थरूप राजेश्री विश्वासराव व आंबाजीराव वीन कानोजीराव गायकवाड

१ आमचे चुळत वंधु चिरंजीव राजेश्री नारायण वीन विठ्ठलराव गायकवाड

१ खुद्द आम्ही

येणेप्रमाणे सदरहु उत्पन्नास आम्ही चौघे सारखे विभागी आहो.

(४) सदरी पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्नाबाबत हाली सनदा हजार केल्या आहेत त्याचा तपशील—

राज मन १२६ रौद्रनाम संवत्सरे वैशाख शुद्ध ३ मिति या रवी-वासरेच्या सनदा तीन

१ गवृजीराव वीन कानोजीराव गायकवाड यांचे नावे येक

१ देशमुखी देशपांडे तो ग्वानापूर यासी नावे येक

१ मौजे दोटवडे तो ग्वानापूरचे नावे येक

एकूण सनदा तीन हजार केल्या आहेत.

(५) पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्नाशिवाय आम्हांकडे आणखी काहीएक उत्पन्न नाही व चौथे कळमांत लिहिलेले कागदाशिवाय उत्पन्नाबाबत सनदपत्र काही नाही.

(६) सदरहु पांच कळम मजकूर लिहून दिल्या ग्वरा आहे यांत कर्मजास्ती जाहाले जे, सरकार आज्ञा करतात ती आम्हास कबूल आहे.

येकूण साहा कळमे लि॥ दिल्ली सही तारीख छ ८ माहे जीलकाद सन १७६७ मुक्काम तारीख ९ नवंबर सन १८४९ ईसवी

दस्तुर दाजी बाळाजी कुलकर्णी

नी॥ बाबाजीराव गायकवाड

सर्ही

वावाजीराव वीन रघुनाथराव गायकवाड द. ग्नु.

साक्ष

१ सखाराम बलाळ रणोबीलकर

खास बारदार थ बुक बारदार दस्तुर ग्नुद

१ कृष्णाजी देवराव कारकून

ॐ

मानसिंगराव घोरपडे यांची कैफियत

कैफियत नं. ११४/इ. स. १८४७

कैफियत मानसिंगराव वीन म्हाळोजीराव घोरपडे जात मराठा उमर वर्षे ३० ईनामदार मौजे हसुर व हेवाळ, कर्यात नुळ, पेठा गडहिंगळ सरकार करवीर सुमा मवा आरवेन मयातेन व आळफ. मेहरवान पोलीटीकल येजंट माहेव बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून आरव ६३ मन १८४५ ईसवीची याद आली, त्यात ईनाम, मरंजाम, देवस्थान, धर्मादाय, चालत आहे. त्याजवद्दल त्या त्या लोकांजवळची मनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी याचे नावे, वर्ग आरव ५६० मन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाळा त्याजवरून मनदापत्रे अमनील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा, त्यास आम्हाकडे ईनाम गांव चालत आहेत, त्याजवावत मनदापत्रे मिळाली ती हजर करून मारहातगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिले प्रमाणे —

(१) आम्हाकडे ह्या ईनाम गांव दोन कर्यात व पेठा मजकुरी चालत आहेत त्याचा आकार मन खमस आरवेन मयातेन व आळफ सालचे ईजमाली जमाखर्च वरून

१५४४॥—मौजे हसुर चंपु याजवद्दल जमा रुपये १७२०

तपशील

१६६८॥—अैन जमा

१४५६ जमीनीवद्दल

४०॥—रामनवमी पटी बाबत

१७२ जुडी नकरी

१६६८॥—

४५॥ सायर जमा

१८॥ घर फाळा

२७ मोह तर्फ

६ जकायत कोमारकी

१७२०॥= एकूण

यास खर्च तपशील

५८॥=॥ देवस्थान

१४ धर्मादाय

२४ हुजूरबाब

३० हकदार

३०॥- चिलर नेमणूक

१८॥= सादीलवार

१७५॥-

बाकी रसद रुपये १५४४॥-

तपशील—

२१६॥= राजमवाई घोरपडे यांस हुजूर परवानगीवरून

३६० मुंदरावाई व येशोदावाई व कृष्णावाई यास दरमाहे

३० प्रो

५७६॥=

९६७॥= रसद भरणा घोरपडे याजकडे

१५४४॥-

१०३९॥-॥ मौजे हेवाळ यांजवढल जमा रुपये

१२६७॥=

तपशील

८९३ रयेताव जमीन

१९६॥ जुडी ईनाम पटी

४२॥ नक्त बाब मोह तर्फ

५॥ कसर जमा

३॥॥= भागा बद्दल

५० कुरण

१२ जकायत

६३४- वरगत पटी परभार

५८॥॥= श्रीरामनवमी उत्साहा बा॥

४४= देवस्की

६३४-

१॥॥ गुळढेप

१२६७॥॥=

यासी खर्च तपशील रुपये

१५ हुजूर बाब सालाबाद

३७॥= ग्रामदेवाकडे

३८० दसरा

२०॥॥= वर्षासन

२॥ आलावा मोहरम

३॥= शिमगा सण

१॥ देणगी किरकोळ

४४॥॥= सादीळवार किरकोळ दसरा रोपणाई स्वर्च

६० श्री रामनवमीचे उत्साहाबद्दल

४॥॥ सालाबाद घोंगडे वगैरे

वाकी रमद ईनामदार याजकडे रुपये १०३०॥॥ येणे परंतु तपोनाथी भोजर्गारी आभूतर्गारी गोमाथी याजकडे मौजे मजकूर रद्द कर्जात लावून दिला आहे सवत्र रमदी बेगीज बावकड रद्द कर्ज होते—

(२) मढरहु गाव कैलासवामी शिवछत्रपती स्वामी यांनी आमचे आज मानसिंगराव घोरपडे याम ईनाम करार करून गुमा अर्बा मयातेन व आळफे म्हणजे सन १८०३ ईसवी साली मनदा करून दिल्या त्याप्रमाणे त्यांनी व त्यांचे पुत्र म्हणजे आमचे वडील म्हाळोजीराव या उभयतांनी अनुभविले. पुढे म्हाळोजीराव मृत्यु पावले. त्याचे पोटी संतान नाही. तेव्हां त्यांची मातोश्री पुण्यशील राजमबाई यांनी कैलासवामी बाबांमाहेव माहाराज यांचे हुजूर विनंती

केली कीं, आमचे दीर सग्वाराम राव यांचे पुत्र वडील सुनेचे वोटेंत देणेची आज्ञा बहावी. म्हणोन त्याजवरून म्हाळोजीराव यांची स्त्री येशोदाबाईचे वोट्यात आम्हास दत्तक देणेविषयी सुमा तीमा सत्यासीन मयातेन व आल्फ म्हणजे सन १८३८ ईसवी साली राजसवाई आजींचे नांव व दोन्ही गावचे नाव आज्ञापत्रे सादर जाह्यावी. त्याप्रमाणे आम्ही दत्तक होवून ईनाम आनुभवीत आहो. पूर्व सनदेस वर्षे ४३ व मार्गील सनदेस वर्ष ८ जाह्याली पूर्वापार सतत बहिवाट चालली आहे.

(३) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार अमचे आजे व आम्ही बहिवाट करितो. या उत्पन्नापैकीं मौजे हेवाळ रद्द कर्जात आहे व मौजे हसुरचे उत्पन्नान हिशाचा तपशील:—

२१६॥= सखी आजी राजसवाई कोम मानसिंगराव उर्फ बाळामाहेव घोरपडे याजकडे मौजे मजकूर पैकीं जमीन चालत आहे त्याजबद्दल रुपये

१२० सापत्न आजी मुंदराबाई कोम मानसिंगराव यांस दरमाहे १० प्रमाणे रुपये

२४० मातोश्री येशोदाबाई व सापत्न मातोश्री कृष्णाबाई या उभयताम दरमहा १० रुपये प्रमाणे सालीना रुपये

२०० चुलत बंधु दाजीराव वीन चंदोजीराव घोरपडे यांस सालीना

७६७॥= खुद्द मानसिंग

येणे प्रमाणे हिस्से हुजूर हुकूमने जाहाले. त्या अन्वये ग्वर्चीस देतो व मौजे हेवाळ रद्द कर्ज उघडल्यावर त्यांतील हिस्सा कोणास न मिळता सनदे अन्वये दरोवस्त आम्हाकडे येणे व सरकारचे आज्ञापत्र मादर होईल तेव्हा हुजूर हजर होवून आज्ञा होईल ती मान्य करणेची बहिवाट आहे.

(४) सदर पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नाबाबत सनदा च्यार हजार केल्या आहेत त्या ता।

१ मानसिंगराव घोरपडे यांचे नांवें सु॥ आर्वी मयातेन व आल्फ रु २५ माहे शेवाळचे येक नंबर १२५४. सुमा तीमा सत्यासीन मयातेन व आर्वे रु १६ माहे शाबानर्ची तीन—

१ पुण्यशीठ राजमवाई घोरपडे यांचे नांव येक नंबर १२५५

१ मोकदमानी मौजे हसुरचे नांव येक नंबर १२५७

१ मोकदमानी मौजे हेवाळचे नांव नंबर १२५६

४ येकूण चार सनदा आसल दिल्या आहेत

(५) सदर पाहिले कलमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी चालते उत्पन्न व सनदा नाहीत.

(६) सदरी पांच कलमी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिल्या खरा आहे. यांत काहीं कमिजास्ती जाहाल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास मान्य आहे. एकूण सहा कलम लिहून दिली सही ल ५ माहे जमादिलावल शके १७६९, तांगव २१ माहे येप्रीळ सन १८४७ ईसवी दस्तुर

माक्ष

आनंदराव आप्पाजी ना॥ घोरपडे

सही मानमिंगराव वीन म्हालेजीराव घोरपडे

ईनामदार मौजे मजकूर दस्तुर खुद

१ सुवराव कृष्ण सरदेशकुलकर्णी तो हवेली दस्तुर खुद

१ फरंगोजी नाईक दस्तुर खुद—

घाटगे झुंजारराव घराण्याची कैफियत

कैफियत / इ. स. १८४५

कैफीयत मंताजी विन मानाजी घाटगे झुंजारराव उमरवर्षे ६५ जात मराठे कसब सरदारीचे. राहणार करवीर. सुरु सन सीत अरवैन मयातेन व अल्फ. मेहरवान पोळिट्टीकैल एजंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक यांजकडून औरव ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली. त्यात इनाम. मरजाम, देवस्थान, धर्मादाय, चालत आहे त्याजवढल त्या त्या लोकांजवळच्या मनदा पत्रे पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर, त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी अरव ५५० सन १८४५ इसवी चा शेरा जाहल्या. त्याजवरून मनदा पत्रे अमर्ताळ ती दाखवावी व मनदा प्रकरणी माहीतगारीचा मजकूर लिहून देणे म्हणून आज्ञा जाहल्या. त्याजवरून लिहून देतो तो मजकूर ग्वाली लिहिले प्रमाणे:

(१) आम्हाकडे हल्ली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

२०० रुपये मौजे अंवापूर ता। मातवे, एकुण देह अेक प्रमाणे आकार

अजमासे

भवानी शंकर पागेकडून वारगिरीचे चाकरीवढल नमून रुपये धीम पावले आहेत त्याची कैफीयत व कागदपत्रे देऊन दखलवाज कळम लिहिले आहे

(२) सदरी कळमात लिहिलेले उत्पन्नाम नंपादन करणार आमचे सावत्र वंभू सटवाजी विन मानाजी घाटगे. याचे कारण असे आहे की भवानराव प्रतिनिधी कच्चाडकर हे लष्करागुद्धा कवटेच्या मुक्कामी लढाईचे इराद्याने आले त्याजवरून महाराज सरकारातून लष्कर रवाना झाले. त्यातून आमचे वडील मानाजी विन जिउराव घाटगे हेही गेले. तेथेच लढाईत ठार झालेवरून महाराज शिवछत्रपती स्वामी कृपाळू होऊन मौजे अंवापूर हा गांव आमचे वंभू सटवाजी

यांचे नावे सनदा होऊन इनाम पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेने करून दिल्या. त्यापामून आजतागायत सतत आम्हाकडे सुमारे ६० वर्षे चालत आहे.

(३) संपादन केल्याचा मजकूर सदरी कळमात लिहील्याच आहे व पहिले कळमात लिहीलेले उत्पन्नास हिस्सेदार आहे त्याचा तपशील

१ खुद आम्ही, संताजी घाटगे

१ आमची भावज्या मकवारवाई कोम सटवाजी विन मानाजी घाटगे

१ आमचा पुतण्या राणोजी विन येसाजी घाटगे.

अकूण तीन आसामी पहिले कळमातील उत्पन्नात हिस्सेदार आहेत. या उत्पन्नावत सरकारात चाकरी करावी लागत नाही.

(४) पहिले कळमात लिहीले उत्पन्नावत सनदा पत्रे हजर केली त्याचा तपशील.

तीन सनदा राजशके १११ क्रोधीनास मंत्रमरे आश्विन बहुला पष्टि इंदुवासरे

१ सटवाजी विन मानाजी घाटगे यांचे नावे

१ देशमुख उर्फ देशपांडे तर्फे शिराले व ता॥ मातवे यांचे नावे

१ गंगाजी दळवी नामजाद व आवाजी राम व कारकुन कित्या पन्हाळा यांचे नावे

तार्कारी छ ११ माहे जिल्ह्यात सन गवस समानेन मयातेन व अल्प आज किल्ले पन्हाळा

१ तां हा मोकदमानी मौजे थरगांव ता॥ शिराले यांचे नावे

१ तां हा मोकदमानी मौजे चरण ता॥ मातवे यांचे नावे

येणे प्रमाणे पांच कागद सदरी लिहिले त्याविषयी पहिले कळमात लिहिलेल्या उत्पन्नावत सनदपत्र आपल्याजवळ काही नाही.

(५) पहिले कळमात लिहिलेल्या उत्पन्नात आणखी काही अेक उत्पन्न आम्हाकडे नाही व चौथे कळमात लिहिलेल्या कागदाशिवाय उत्पन्नावत सनदपत्र काहीअेक नाही.

(६) सदरी पांच कळमात मजकूर व उत्पन्न लिहून दिले हे मजकूर गवरा आहे. यात काही कमीजास्त झाल्यास नी॥ सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कबूल आहे

एकुण सहा कळमे लिहून दिली सई ता. छ. १६ माहे रमझान शके
१७६०, विश्वावसु नाम संवत्सरे. इंग्रजी तारीख १० माहे सप्टेंबर सन १८४२
इसवी दस्तुर नरसो रामचंद्र नानवडेकर मु॥ करवीर साक्ष

१ लक्ष्मण जनार्दन कारकून नी॥ सरलक्ष्कर

१ मदाशिव गोविंद नी॥ भोपे दस्तुरखुद्द.

सई मंताजी विन मानाजी घाटगे झुंजारराव निशाणी खुद्द हातची, करार
दस्तुर नरसो रामचंद्र नानावडेकर मु॥ करवीर.

सदाशिवराव जोती दिवाण यांची कैफियत

कैफियत नं. ६ / इ. स. १८४५

कैफियत सदाशिवराव जोती दिवाण उमर वर्षे सुमारे ५५ जात देशस्थ ब्राह्मण कमत्र कारकुनाचे रा. कोल्हापूर सुमा मित आरवेन मयातेन व अल्पे मेहरवान पोलिटीकल येजेट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून अंक ६६ नं १८४५ इमर्वाची यादी आली त्यांत इनाम सरंजाम धर्मदाय देवस्थान चालत आहे. त्याजवढल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वर्गरे मजकूर त्याग्याळी मुख्य कारभारी यांचे नांवे डेरा आंक नंबर ५५० नं १८४५ इमर्वाचा शेरा होऊन आल्या त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवार्थ म्हणोन अर्मायास आम्हाजवळ आहेत ती सनदापत्रे हजर करुन सनदा प्रकर्णा मजकूर लिहून दिले ते ग्वाळी लिहिले प्रमाणें —

(१) आम्हाकडे हल्ल्या उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील.

२५०२ देह ४ सुमारे उत्पन्न रुपये

१००० मौजे कारवे ता। कोडोल्या येकूण

८८२ मौजे निरवडे देह १ येकूण

४४० मौजे कळे तर्फे कळे देह १ येकूण

१८० मौजे माणगांव तर्फे कळे देह १ येकूण देह ४

२५०२

४१५ जमीनीबद्दल

१२० का। कुवोल्या जमीन विधे ४१० येकूण

१०० मौजे आळते विधे ४१० येकूण

पावणे दहा विधे दीड पांड

२० मौजे बालगे ता हवेली विधे ४६

४५ मौजे केरली तर्फ ठाणे विधे ४२० येकूण रुपये ७०

आकार पैकी बागा बदल वजा रुपये ५२ बाकी

२० किता मौजे केरली विधे ४५ येकूण

२० मौजे चुथे तर्फ हवेली विधे ४५ येकूण कैफियत नंबर ६
सन १८४५ लगत

२५ मौजे नागांव तर्फ हवेली विधे ४५ येकूण

२५ मौजे केरवले तर्फ हवेली येथील जमीन विधे १० येकूण
आकार रुपये पंचवीस बंगला अडीच मण

०कुरण जमीन

१ मौजे कुर्डु तर्फ हवेली विधे जमिनीचा अजमास नाही
परंतु गवत येते ते सुमारे ६००००

१ मौजे इसपुर्ली तर्फ हवेली जमीन अजमास नाही परंतु
गवताचे उत्पन्न येते ते सुमारे ७५०००

२९१७ ४१५ देह ४ विधे ०॥ १ गला ४२॥ गवत १३५००

येकूण देह चार व जमीन विधे एकावण व शिवाय कुरणे दोन येकूण
नक्त रुपये दोन हजार नऊशे सतरा रुपये व गळ्या खंडी चार कैली व गवत
सुमारी एक लक्ष पस्तीस हजार येणे प्रमाणें उत्पन्न येत आहे.

(२) आमचे चुलते रत्नाकर राम' यानी महाराज सरकार कारभार
सुसूत्रपणें केला. ते मृत्यु पावले नंतर आम्ही व त्यांचे पुत्र नारायणराव रत्नाकर
विभक्त जहालो. नंतर महाराज सरकारात विनंति केल्यावरून आबामाहेब' महाराज
कृपाळू होऊन हुकेरी प्रांती पांच हजार उत्पन्नाची गांवे दिली. त्याप्रमाणें दहा
अकरा वर्षे सुमारे आम्हाकडे आले. ते गांव कंपनी सरकारात गेल्यानंतर सुमारे
दोन तीन वर्षांनंतर बाबासाहेब महाराज कृपाळू होऊन सदरी कलमान विहील्ले
उत्पन्नाच्या सनदापत्रें दिल्यापासून आजतागायत सतत सुमारे बारा तेरा वर्षे
आम्हाकडे चालत आहे.

(३) संपादक आम्हीच असोन वहिवाटही आम्ही करित आहो. व या
उत्पन्नास हिशेबदार आम्हा शिवाय कोणी नाही. व चाकर्गही कोणती करावी
लागत नाही. परंतु सरकार स्वारीबरोबर जात येत असतो.

(४) पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावावत मनदापत्राचा तपशील खाली लिहील्याप्रमाणे—

देह चार. याजवढल छ १०, जित्काद मन मत्तम मत्तमीन मयातेन व आलफच्या आज्ञापत्रे—

१ खुद नावे यांत मौजे कल्हे व मौजे चिंचवडे व मौजे मानगांव व मौजे केरवले येकूण देह चार.

१ मामला धर्म संवस्थान यांचे नावे त्यांत मौजे कल्हे व मौजे चिंचवडे व मौजे मानगांव येकूण देह तीन.

१ मामला मोकादमानी मौजे केरवले ता॥ कोडोली यांचे नावे

१ ग्वडोजी निक्कम मुद्राधारी व आत्माराम वयाजी किले पावणगड यांचे नावे

१ मोकादमानी मौजे चिंचवड तर्फ कल्हे याचे नावे

१ मोकादमानी मौजे कल्हे तर्फ कल्हे यांचे नावे

१ मोकादमानी मौजे मानगांव तर्फ कल्हे यांचे नावे

१६ जमीनांवढल आज्ञापत्रे ३ का॥ कुंभोज दहा विघे वढल

२० मोहरम सन समान आसर्गनच्या

१ उफनांव

१ मोकादमानी का॥ मजकुरी यांचे नावे

१ खासगी मामला यांचे नावे

२ मौजे आळते छ ७ जमादित्यावळ सन आर्वा सत्यामीन मयातेन आळफेची साल्ये दाहा विघे दिड फडावढल

१ मोकादमानी का॥ आळते यांचे नावे

१ माहाळ भोवानीशंकर पागा यांचे नावे

३ मौजे वावडे तर्फ हवेली छ १६ जमादित्यावळ सन सत्रा आशरीन मयातेन व आळफे बीस विघेवढल

१ खुद नावे

१ मोकादमानी मौजे मजकुर यांचे नावे

१ सदाशीव बाबुराव काटे करवीर यांचे नावे

३ मौजे केरली तर्फ ठाणे छ २५ मोहरम सन ग्वास सत्यासिन मयातेन व आलफे वीस विघे बदल

१ खुद नांवे

१ मोकादमानी मौजे मजकूरचे नांवे

१ खंडोजी निकम मुद्राधारी व विठल आवाजी किले पावणगड याचे नांवे

३ मौजे केरवले तर्फ कोडोली छ २५ रजव सन आर्वा सत्यामीन मयातेन व आलफेची वीस यकर जवीन विघे तीस याजवदल

१ खुद नांवे

१ मोकादमानी मौजे मिजकूरचे नांवे

१ खंडोजी निकम मुद्राधारी व आत्माराम बापोजी किले पावणगड याचे नांवे

० किला मौजे केरली विघे पांच व मौजे चुथे विघे ४५ पांच व मौजे मानगांव विघे ४५ पांच येकूण विघे पंधरावावत सनदापत्रे नाही.

१ कुरणावदल

मौजे कुरडू ता॥ हवेली येथील कुरणावदल छ २८ शौबल सन आशरीन मयातेन आलफेचे इसपुर्ती येथील कुरणावदल मन गैरविल्हेस पडली.

१ मौजे इसपुर्ती तर्फ हवेली येथे गुराचे घर जमीन दिल्ली यांजवदल छ ७ माहे रमजान सन शित अशरीन मयातेन व आलफे मोकादमानी यांचे नांवे

एकूण कागद वीस आम्हाजवळ उत्पन्नावदल होते ते हजर केले आहेत

(५) पहीले कळमांत लिहीलेप्रमाणे या उत्पन्ना शिवाय आणखी कांहीं उत्पन्न नाही. चौथे कळमांत लिहीले प्रमाणें सनदापत्राशिवाय उत्पन्न आपले सनदपत्र हुजुरून आम्हाजवळ कांहीं नाही.

(६) सदरी पांच कळमांत उत्पन्न व मजकूर लिहून दिलेल्या गवरा आहे. यांत कमीजास्ती जाहाल्यास सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कवूल आहे.

एकूण महा कलमे लिहून दिव्ही मही तारीख छ २४ माहे समजान
शके १७६७ विक्रमनाम संवत्सरे भाद्रपद वा ११ इंग्रजी तारीख २७ सप्टेंबर
सन १८४५ इमरी दस्तूर गोविंद भिमाजी दामले नि॥ कारकास मशार निव्हे
दिवाण

साक्ष

सही

१ नारो गोविंद
नि॥ शिंदे नेसरीकर
यांची साक्ष

मदाशीवराव जोती दिवाण
दस्तूर खुद

१ बाबाजी गणेश पेंडशे
नि॥ पाटणकर द. खु.

अंताजी बल्लाल टिकेकर
सनदापत्राचे चौकशीदार

ॐ

(१) रत्नाकर पंत राजाशा

(२) छत्रपती आबामहेब महाराज (इ. स. १८१२ ते १८२१)

व्यंकटराव पाटणकर

यांची कैफियत

कैफियत नं. २४ / इ. स. १८४६

कैफियत—व्यंकटराव वीन नागोजीराव पाटणकर उमर वर्षे २५ जात मराठे रा. का॥ करवीर सुमा सीत आरवेन मयातेन व आलफे मेहरवान पोळिटीकल येजंट साहेब वहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंक ६६ सन १८४५ इसवीची यादी आर्या त्यांत इनाम सरंजाम व देवस्थान धर्मादाय चालत आहे. त्या त्या लोकांच्या सनदा पत्रे पाहून कळवावे म्हणून वर्गरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी आंक ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाला त्याजवरून सनदापत्रें असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यांस आहेत ती सनदापत्रें हाजर करून त्या प्रकर्णा माहितीचा मजकूर लेहून देतो तो ग्वाली लिहील्याप्रमाणे

(१) हाल्य आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील—

१ मौजे नांदणी का॥ शिराले प्रांत रायबाग हा गांव इनामी येथील हक्कदार व बाबती वर्गरे खर्च वजा जाता बाकी नक्त पनाळी ४१०१॥—१ रु.

२ देशमुखी तो॥ तारले येथील वतनी गाव २ येथील हक्कदार व बाबती वर्गरे खर्च वजा जाता बाकी निवळ सो

१ मौजे पिरळ ता॥ मजकूर देहाय १ २१९. नक्त ४१. गळा कैली दशेरी मापे ४ खंडी

४४९॥ उफगांव मापे सेर नऊ

१ मौजे सावर्डे ता. मजकूर एकूण देहाय १

५९८ नक्त रुपये

८॥=॥ गळ्या दशेरी मापे माडे आठ खंडी अर्धच मण

१ देशमुखी ता॥ तारळे येथील गावगन्ना देह सुमार १०१॥
येथील इनाम जमीन व नक्त हक्क वगैरेसुद्धा आकार रुपये
गल्या येकूण देह येकशे दीड येकूण आकार नक्त

पनाली रुपये सतराशे वामष्ट दाहा आणि व गल्या कैली सदुमष्ट खंडी
पाच मण पावणे आठ्याणव व तूप माफी गाव मापे साडे सहा मण सवा सात
शेर येणेप्रमाणे येकूण देह ३ व देशमुखी व नाईकीवावत व ईनाम जमीन विघे
०॥१७४३ यास आकार यात नक्त रुमये सहा हजार सातशे अठ्याणेशी सवा
नऊ आणि व गल्या कैली दशेरी मापे साडे सात खंडी २॥ मण व तुप
गांव मापे साडे चार मण दीड शेर येणेप्रमाणे उत्पन्न आहे.

(२) सदरहु उत्पन्न संपादन करणाराचे नावे कोणत्या कारणावरून
कोणी कधी दिले, आल्यापामून सतत चालत आहे किंवा कसे त्याचा तपशील

१ मौजे नांदणी का॥ शिराळे प्रात रायवांग हा गांव धारादत्त ईनाम
व मौजे मजकूर येथील नाईकीचे वतन व मौजे धरणगुत्ती का॥ शिरहटी येथे
मळा विघे ४१० व मौजे नागांव तर्फे हवेली येथील कुरण उपयोगेचे खर्चीस
येणेप्रमाणे आमची मातुश्री कैलासवासी चीमाबाई आकासाहेब यांस कैलासवासी
आयामाहेव महाराज यांनी करार करून सनदा करून दिल्या त्यास सुमारे बत्तीस
वर्षे जाहाली त्यापासून आम्ही सतत आनभवात आहो.

१ मौजे पीरळ व मौजे सावडे तर्फे तारळे देशमुखी गावगन्ना ता॥ मजकूर
येथील देह सुमार १०१॥ हे पूर्वापर आम्हाकडे चालत आहेत. कैलासवासी
संभाजी महाराज यांचे कालकिर्दीत आमचे तर्फे वहीवाटदार होता. त्यानें
मालकाचा ऊजर न धर्गतां खुद्द मालकपणे सदरहु उत्पन्न अनुभऊ लागला तेव्हां
उत्पन्न जमीस ठेऊन चौकशीअंती सदरहु उत्पन्नाचे मालक आम्ही खुद्द ठरलो
तेव्हां कैलासवासी आयासाहेब महाराज छत्रपती यांनी पुन्हा ताज्या सनदा
करून दिल्या. त्यास सुमारे वीस वर्षे जाहाली. तेव्हांपासून सदरहु उत्पन्नाची
वहीवाट आम्हाकडे सतत चालत आहे.

(३) सदर दुसरे कळमाचे पहिले रकानेत लिहीले उत्पन्न संपादन
करणार आमची मातुश्री व दुसरे रकानेत लिहीले उत्पन्न संपादन करणारी
आमची मातुश्री व दुसरे रकानेत लिहीलेले उत्पन्नात विभागी आम्ही खुद्द व
आमचे कनिष्ठ बंधु चिरंजीव राजश्री रामचंद्रराव वीन नागोजीराव पाटणकर हे

सारखे विभागी आहोत व या उत्पन्नावद्दल सरकारांत चाकर्ग करण्याची व्हावात नाही नेहमी हजर असावे लागते.

(४) परीले कळमांत लिहीले उत्पन्नापत्रांचीं मनदापत्रें आम्हाजवळ होता ती हाल्ली हजर केली आहेत त्यांचा तपशील

२ मौजे नांदणी का॥ इचलकरंजी येथील नाईकीचे वतनावद्दल

१ तारीख छ २६ माहे सफर ति॥ मातुश्री चिमाबाई आक्का पाटणकर यांचे नांवें .

१ सुमा अर्वा आशरेन मयातेन आलफे छ २६ माहे सदर आज्ञापत्र मोकादमान मौजे माचे नांवें

१ मौजे धरणगुत्ती का॥ शिरहटी येथील मळा जमीन छ १८ माहे सौवनची सनद तीर्थरुप मातुश्री चिमाबाई आक्का पाटणकर यांचे नांवें

१ मौजे पीरळ व मौजे सावर्डे ता॥ तारले येकूण दोन गांवची सनद येक सुमा सव आशर्गन मयातेन व आलफे छ ४ माहे जमा-दिलाखरची व्यंकटराव पाटणकर म्हणजे खुद्द आमचे नांवची

२ ता॥ तारले येथील देशमुखीचे वतनावद्दल सुमा सीत आशर्गन मयातेन आलफे छ २९ माहे रवीळवळच्या सनदा दोन

१ व्यंकटराव पाटणकर म्हणजे खुद्द आमचे नांवें एक

१ मोकादमानी देहाय गांवगन्ना ता॥ तारले याचे नांवें एक

येकूण सहा कागद आम्हाजवळ होते ते हजर केले आहेत. बाकी परीले कळमांत लिहीले उत्पन्नापत्रांचीं मौजे नांदणी का॥ शिराळे का॥ रायवाग या गांव इनामा व मौजे नांगाव बु॥ ता॥ हवेली येथील कुरण यांजवद्दल सनदा होत्या त्या कोणीकडे गैरविलेस गेल्या आहेत त्यांचे ठिकाण लागत नाही व सदरद्व महा कागदाशिवाय उत्पन्नावद्दल आम्हाजवळ सनदपत्र काही ऐक नाही.

(५) परीले कळमात लिहीले उत्पन्नाशिवाय आणखी काहीं ऐक उत्पन्न चालत नाही. अवळच्या कळमात लिहीलेल्या सनदापत्राशिवाय सनदापत्रे काहीं ऐक नाही.

(६) सदरी याचे कळमात उत्पन्न वतनदार लेहून दिलेल्या गवरा आहे. यात काहीं कमी जास्ती जाहाल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कवट्ट आहे.

येकून सहा काळं ल्हून दिव्ही मर्हा छ २२ माहे शके १७६७
विश्रामुनाम मंगळारे ताराव १९ माहे फेब्रुवारी मन १८४६ इसवीं दस्तर
गोविंद कृष्ण काळे नि॥ पाटणकर

मर्हा व्यंकटराव वान नागोजीराव पाटणकर
द. खुद रामचंद्रराव याचे

साक्ष

१ गोविंद बटाल जोशी

हट्टी करवीर

१ राघो रामचंद्र कारकून नि॥ लष्कर,

अंताजी बटाल

सनदापत्राचे चौकशीकडे.

रघुनाथ बाजी रेणावीकर यांची कैफियत

कैफियत नं. १८ / इ. स. १८४५

कैफियत रघुनाथ बाजी रेणावीकर उमर वर्षे ४० जात देशस्थ ब्राह्मण कसब सरदारीचे राहाणार करवीर सुमा सीत आरवेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोर्त्यटिकल यजंट साहेब बाहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून अंक ६६ सन १८४५ ईसवीची याद आली त्यात ईनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवद्दल त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रें पाहुन कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या खाली मुख्य कारभारी यांचे नांवें डेरी आंगव ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाला त्याजवरून सनदापत्रें असतील ती दाखवावी व सनदा प्रकर्णी माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो तो खाली लिहिलेप्रमाणें—

(१) आम्हाकडे हाट्टी उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील—

८०० मौजे कासार पुतळे ताा तारळे येकूण देहे यक येकूण आकार दरोवस्त गला व नक्त सुद्धां अदमासे रुपये येकूण आठशेहे रुपये आजमासे उत्पन्न आहे. पो वजा बावती वगैरे ५०० बाकी आकार रुपये ३००.

(२) सदरी कळमांत लिहिले उत्पन्न संपादन करणार आमचे तीर्थरूप यार्ना सरकार सेवा येकनिप्रपणानें केल्यावरून शिवाजी माहाराज कृपाळु होवून मौजे मजकूर व मौजे कासारवाडा व मौजे नंदवाळ येकूण तीन गांव दिले. ते गांव तीर्थरूप यांचा काल होईपर्यंत आम्हांकडे चालत होते नंतर तीन गांव पो दोन गांव मौजे कासारवाडा व नंदवाळ हे शिवाजी माहाराज यांनींच सरकारात घेवून मौजे कासार पुतळे हा गांव आम्हास ग्वुनकाटेवद्दल दिला. यांची हकीगत अशी आहे की— कापशीकर सेनापती घोरपडे यार्ना माहाराज

सरकाराबरोबर लढण्याचा ईरादा केल्यावरून माहाराज सरकारातून लष्कर रवाना जाहाले त्यावेळी आमचे तार्थरूप हे लष्करात प्रमुख असून लढाईच्या कामांत जखमा लागून ठार जाहालेवरून शिवछत्रपती यांनी खुद्द आम्हास सदरहु गाव दिल्या. त्यावेळी आम्ही लढान असल्यामुळे सनदपत्र करून घेण्याचे जाहाले नाही. परंतु दिल्यापासून व पूर्वी वडिलांचे वेळीपासून आजतागायत सतत गुमार पाऊणशेहे वर्षे आम्हांकडे चालत आहे. शक मीतीचे स्मरण नाही—

(३) संपादन केल्याचा मजकूर सदरी कळमांत लिहिल्या आहे व पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्नास हिस्सेदार आम्हाशिवाय दुसरा कोणी नाही व या उत्पन्नावावत म्हणोन चाकरी करावी असें नाही परंतु वडिलापासून आम्ही सरकारचे पदरचे सव्व येथे राहून चाकरी भले लोकांत करीत आहो.

(४) पहिले कळमांत लिहिले उत्पन्नावावत सनदपत्र नसण्याचे कारण दुसरे कळमांत लिहिलेलेच आहे. सव्व सनदपत्र कांहीं नाही.

(५) पहिले कळमांत लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी कांहीं येक उत्पन्न आम्हांकडे नाही व सनदपत्र कांहीं नाही.

(६) सदरी पांच कळमांत उत्पन्न व मजकूर लिहून दिलेला खरा आहे यांत कांहीं कमीजास्ती जाहाल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कबूल आहे.

येकूण सहा कळमें लिहून दिली

मही तारीख १९ रमजान शके १७६७ भाद्रपद वा ७ ईश्रजी तारीख २२ सप्टेंबर सन १८४५ ईसवी व फमली सन १२५५

दस्तुर सखाराम बळ्ळाळ रेणावीकर

पतक बंदुक बारदार मुा करवीर

सही—गुनाथ वाजीराव रेणावीकर

साक्ष

दस्तुर खुद्द

१ गुनाथ कृष्ण सवनीस दस्तुर खुद्द

२ बापुजी विश्वनाथ निा लष्कर फड दस्तुर खुद्द

समक्ष जाहाली ता मजकूर

अंताजी बळ्ळाळ टिकेकर नी। सरकार करवीर

सनदा पत्रांचे चौकशीकडे.

नाईक निंबाळकर वाठारकर घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ४६ / इ. स. १८४५

कैफियत जोत्याजीराव नाईक विन आप्पाजीराव नाईक निंबाळकर वाठारकर उमर वर्षे ५५ जात मराठे सु. करवीर सु॥ सवा आखेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोलटकयाल एजंट साहेब ब्रहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आख ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली त्यांत इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे. त्याजवद्दल त्या त्या लोकांच्या सनदापत्रें पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी याचे नांवें डेरी आंख ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाला त्याजवरून जी सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास आहेत ती सनदापत्रे हजर करून त्या प्रकर्णी माहितीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणें कळतम

(१) आम्हाकडे हद्दीं उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

- १००१।=॥ इनामगांव मौजे नेज देहे १ येक याचा आकार हद्दी वसूल वेर्गज रु. १६५४।।= पैकी वजा हक्कदार व गांवकर वगैरे ६५३।।॥ रु. जाऊन वेर्गज बाकी
- ३००५४=॥ सरंजामी गांव देहे पांच चालत आहेत त्याचा आकार १६१।।॥ मौजे मोरवा प्रांत रायबाग ३५० रु. पैकी वजा गांव खर्च व हक्कदार वगैरे बाकी
- १९३।।= मौजे येडराव प्रांत रायबाग आज वेर्गज रु. ३३७।।=॥ पो वजा गांव खर्च व हक्कदार वगैरे १४३।।॥ रु. बाकी व
- ५२।-॥ मौजे बेवनाळ प्रांत रायबाग १४० रु. पो वजा गांव खर्च व हक्कदार वगैरे ८७।।=॥ रु. बाकी

१३०६॥= मौजे वस्तवाड का॥ शिरहडी आज ग्वेरीज रु. १८०१॥-

पोा वजा गाव खर्च व हकदार वगैरे ४०४॥= वाकी

१२००॥- मौजे येडराव का॥ रुकडी आज ग्वेरीज १७५७॥= पोा

वजा गाव खर्च व हकदार वगैरे ५५७४- रु. वाकी

३००५४=॥

४००६॥=

येकूण इनाम व सरंजाम मिळून गांव सहा याचा आकार दरसाल चार हजार महा दहा आणे नक्त आम्हास पावतात

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कशाकरितां कधी दिले व दिल्यापासून बहिवाट कशी चालत आहे त्याचा तपशील

१ इनामगांव मौजे नेज आमची मातोश्री कैत्यासवासी भवानीबाई निंबाळकर हे सु॥ समसु अशीर्गन मयातेन अलफ म्हणजे इंग्रजी सन १८१२ साली श्री मन्माहाराज कैत्यासवासी बाबामो छत्रपती यांस आमची बहीण आंबाबाई (कैत्यासवासी) मोा महाराज दिली, त्याचे लग्नाकरितां करबिगी आली ते समई कैत्यासवासी शिवछत्रपती महाराज यांनी चोळी काकणाबद्दल इनाम पुत्र पौत्रादी वंश परंपरेने करार करून आमचे मातुश्रीचे नांव मनदा करून दिल्या त्यास चवतीस ३४ वर्षे जाहली तेव्हांपासून आजपर्यंत आम्हाकडे सतत अव्याहत बहिवाट चालत आहे.

१ सरंजामी गांव ५ मदरी लिहिले ते पूर्वी आमचे तीर्थरूप कैत्यासवासी आप्पाजीराव नाईक निंबाळकर पुणें सुक्कामी होते ते वेळी निपाणकर यांनी राजमंडळीस सिलसिल्या कैत्या होता. तेव्हां कैत्यासवासी शिवछत्रपती महाराज यांनी श्री भाऊ महाराज याज्या पुण्यास मेहेरवान आलपिष्टन साहेब बहादूर याजकडे पाठविले ते समई सरकारचे कामकाजाचा उपयोग हरवावे मदत देऊ नये व चाकरी तुम्ही करावी म्हणोन आज्ञापत्रे आली त्याजवरून वडील सरकार कामाचे उपयोगी पडले. तेव्हा शिवाजी महाराज छत्रपती यांनी दोन कळमाची

याद दिली त्यात तुम्हास पंचवीस हजार रुपयांचा सरंजाम देऊ म्हणोन लिहिले व सरकारचे हातची चिठी मोकदम्या-प्रमाणे राजश्री बहिरजी बापू भोसले याजबरोबर वडियाकडे पाठविली. पुढे सेनाचाकरीबद्दल सरंजाम महाराजांनी द्यावयाचा तो महाराज स्वर्गस्त जाहालेनंतर आमचे वडीलही कैद्यामवासी जाहाले. पुढे कैलासवासी श्री मन्माहाराज बावासाहेब राज्य करू लागल्यावर आम्ही वाठाराहून थोरले महाराजांनी वचन दिल्याबद्दल मजकूराचे पाठविले ती माहिती या महाराजास होती. त्याचे स्मरण धरून आम्हांस सन १२३१ फसली साली आज्ञापत्र आले. त्याप्रमाणे आम्ही आमचे धाकटे वंधू चिरंजीव धोंडजीराव नाईक निवाळकर यांस हुजूर पाठविले. त्यानंतर महाराजांनी दहा हजार रुपयांच्या सरंजामान देहे सात सन अर्धन अशरीन म्हणजे इंग्रजी सन १८३२ साली चिरंजीवाचे नावे करार करून सनदा करून दिल्या त्यास बावीस २२ वर्षे जाहाली ते गांव स्वाधीन करून घेतले त्याचा तपशील—

१ मौजे हेबाळ

१ मौजे मोरबा प्रांत रायबाग

१ मौजे हसूर

१ मौजे येडराव प्रांत रायबाग

१ मौजे करवी

१ " बेवनाळ प्रांत रायबाग

१ मौजे यमापूर

४

३

येणे प्रमाणें सात गांव चालत होते. पुढें मौजे १ हेबाळ व मौजे हसूर हे दोन गांव मानसिंगराव घोरपडे याचे सबब त्यास दिले. आणी त्यांचे मोबदला इंचल प्रांत मुरगूड हा गांव आम्हाकडे दिला.

हा गांव सन समा अशरीन पोा चालले पुढें चिकोडी मनोळी कुंपणी सरकारात गेली. त्यांत आमचे गांव गेले ते

१ मौजे करवी १ मौजे यमापूर १ मौजे इंचल तीन गांव जाऊन बाकी तीन गांव रायबाग प्रांतातील राहिले ते १ मौजे मोरबा १ मौजे येडराव १ मौजे बेवनाळ येणेप्रमाणें तीन गांव राहिले. त्या संधीसच आमचे वंधू

धोंडजीराव नाईक कैलासवामी जाहाले. पुढे आम्हास ये विपई आज्ञापत्र आलेवरून आम्ही हुजूर आले तेव्हां सदर गांव गेले त्याचा मोबदला आमचे स्वर्चाचे निर्वाहावढल १ मौजे यडरांव कमवा रुकडी व मौजे, वस्तवाड कमवा शिरहडी हे दोन गांव मन तिसा अशरीन म्हणजे इंध्रजी सन १८२८ मागें सरंजामास दिले. त्याच्या सनदा चिरंजीव राजश्री आप्पाजीराव दिन धोंडजीराव नाईक निवाळकर आमचे पुतणे यांचे नावे करून घेतल्या त्यास आठरा वर्षे जाहाली. येकूण पांच गांव संपादन केल्यापासून आजपर्यंत सतत सरंजामास चालत आहेत.

(३) सदरहू उत्पन्न संपादन आमचे तीर्थरुप व मातोश्री व कनिष्ठ वंधू व आमचे पुतणे असोन हल्ली वहिवाट आम्हांकडे चालत आहे. या उत्पन्नावढल फारग्वती होऊन विभाग जाहाले नाहींत एकंदर वहिवाट चालत आहे. सदरहू उत्पन्नास आम्ही व आमचे पुतणे चिरंजीव राजेश्री आपाजीराव नाईक निवाळकर हिसेदार आहे. सरंजामावढल सरकार चाकरी येक खाश्यानी मानकरी यांचे इराबाने हुजूर करावयाची आहे.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावढल आम्हाजवळ सनदा पत्र होती ती हुजूर केली आहेत. त्याचा तपशील इनाम गांवे मौजे नेज देहे येक याजवढल आज्ञापत्र पांच.

३ राज शके १३० अंगिरानाम नंक्सरे श्रावण शुभा ५ सोमेण वासरची तीन

१ चिरंजीव सौभाग्यवती भवानीवाई यांचे नावे येक

१ देशमुख व देशपांडे तो आळते प्रांत हुकरी यांचे नावे एक

१ मोकदमानी मौजे नेज तो अळते प्रांत हुकरी यांचे नावे येक

२ शुभा समस अशेर मयातेन व आळफ ल २६ माहे जमाकरची दोन

१ चिरंजीव सौभाग्यवती भवानी निवाळकर यांचे नावे एक

१ मोकदमानी मौजे नेज प्रमाणें मौजे अळते याचे नावे एक

२ सरंजामात गांव पांच त्यावढल आज्ञापत्र—

१ येक मौजे येडरांव व मौजे मोरवा व मौजे वेवनाल प्रांत

रायबाग याजवढल शुभा आर्वी अशरीन मयातेन व आळफ ल

३ माहे राा खरचे आज्ञापत्र राजश्री धोंडजीराव नाईक

निवाळकर यांचे नांव एक

१ मौजे वस्तवाड कसबा शिरहड्डी याजवदल मु॥ निमा अशरीन मयातेन व आळफ ल २९, माहे जिल्हेजचे मोकदमाचे नांवचे एक

० मौजे येडरांव कसबा रुकडी याजवदलचा सनद मादर जाहाली असोन हल्ली तपास करतां सांपडत नाही. मवव हजर करावयास आम्हाजवळ नाही.

येकूण सात सनदा आमच्याजवळ आहेत, त्या हजर केल्या आहेत.

(५) पहिले कळमांत लिहीले उत्पन्नाशिवाय कांहीएक उत्पन्न या सरकारातून आम्हांस नाही. व चवथे कळमांत लिहील्या सनदा पत्राशिवाय सनदा कांहीएक नाहीत.

(६) सदरी पांच कळमांत मजकूर व उत्पन्न लिहून दिलेले खरे आहेत यांत कांहीं अंतर नाही. कळम

येकूण सहा कळम लिहून दिली सई तारीख २ माहे आगस्त सन १८४६ इमवी ल ९, माहे सावान, श्रावण शुभा १० रविवार शके १७६८ पराभवनाम संवत्सरे दस्तुर श्रीपत बाबुराव निा भाऊसाहेब नाईक निवाळकर वाठारकर

माक्ष

जोत्याजीराव नाईक निवाळकर

१ आपाजी आबाजीराव आवळीकर

निा हिमतबहादर दस्तुर खुद

१ कृष्णाजी नरसिंह निा राचोजी

सुबराव जाधवराव देसाई नाडगौडा

प्रांत रायबाग दस्तुर खुद

अंताजी वामन ठिकेकर निा लष्कर

व सनदापत्राकडील काम पाहणार.

(प्रश्न)

अंताजीराव विन धोंडजीराव निवाळकर वाठारकर हे तुमचे पुतणे म्हणोन आकारी लिहितां, तुम्हास करवीर सरकाराकडून इनाम खेरीज करून जाहागीर गांव ताा

१ मौजे येडगेव काा रुकडी	१ मौजे वस्तवाड कमवा सीरहडी
१ „ येडगाव प्रांत रायवाग	१ मौजे मोरवा प्रांत रायवाग
१ „ बेवनाल प्रांत रायवाग	० लग

मिळोन पंच गांव तुम्हीं आपले नावे चालत आहत म्हणोन सदरी खातें नमूद केले आहे व तुमचे पुतणे आपले कैफियतीस निराळे लिहून देतात. हे व ते दोन्ही गांव येकच वा निर्गिराळे. येकच असल्यास आपआपल्या दाव्याप्रमाणें विभागल्या होय तसें न करितां हे उत्पन्न हल्ली वसूल कोणाकडेस येते हे तुम्हांस समजावयाजोगे लिहवें.

विनायक घुनाथ काळे.

(उत्तर)

सदरहू सरंजामी गाव आम्ही लिहून दिले तेच चिरंजीवानीं लिहिले. निराळे नाहींत. घराण्यात आपआपल्या दाव्याप्रमाणें विभागल्या हवे तर सदरहू उत्पन्नावट्ट विभाग झाले नाहींत. येकत्र वहिवाट अगोन सदरहूचा हल्ली वसूल कांहीं आम्हांकडे खर्चीम व कांहीं चिरंजीवाकडे खर्चीम घेतला आहे. येडगाव रुकडी हा गांव चिरंजीवाचे ताब्यात व तीन गांव सावकाराकडे चिरंजीवाकडून रद्द कर्जाम आहत. मिळोन त्याचा आमचा विभक्तपणा नाहीं. सवच चिरंजीव व आम्ही तेच गांव लिहीले. वडीलपणा आमचा आहे. ये त्रिपई सर्व हकिगत सदरी कैफियतीत लिहीली आहे.

जोत्याजीराव नाईक निवाळकर.

मुजूमदार

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ५९ / इ. स. १८४६

कैफियत— आजुबाई कोम दौलतराव भगवंत मुजुमदार दिला पीळग्वाना उमर वर्षे ४० जात प्रभु वस्ती कसबे करवीर सु॥ सवा आरवेन मयातेन व आल्फ मेहेरबान पोर्लटिकल एजंट साहेब बाहादुर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंग्र ६६ सन १८४६ ईसवीची याद आली त्यांत ईनाम मगंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे. त्याबद्दल त्या त्या लोकाजवळच्या मनदा पाहुन कळवावे म्हणोन मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी याचे नांवें डेरी आंग्र ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाळा त्याजवरून सनदापत्रें अमर्ताळ ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास आम्हांकडे वतनी ईनाम वगैरे चालते त्याच्या मनदापत्रें मिळाली ती हजर करून याजबद्दल माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिलेप्रमाणें—

(१) आम्हांकडे हल्ली उग्न चालत आहे त्याचा तपशील मौजे कुकुडवाडी ता तारले एकूण गाव एक याजवावत आकार माळगुदस्त उठवल्या प्रमाणें—

८१॥॥=॥ नक्त रुपये २५८— पो वजा वावती वगैरे त्याचा

उपशील—

४५॥॥ माहाली हाकदार

६॥ वर्षासनकरी

१३ गांव नी॥ हाकदार

१९ देवस्थान खर्च

४१-१० चिल्ल खर्च

८७॥॥ हुजूरबाब

१७६१-१

बाकी आम्हाकडे पावतात.

८४४-१. गला केली सदरी मापे ६॥॥॥॥=

पैकी वजा बाबती वगैरे—

पो वजा बाबती वगैरे—

१४४॥॥=॥ माहाली हाकदार

११. वर्षासनकरी

०१४४॥ गाव नीा हाकदार

०१=१' देवस्थान

०१४॥॥ भाडेवर्च व हकदार नीा शिपाई यास

२॥१॥० .॥॥

वाकी ४४४४१० यासी आकार दर मणी रुपये १ प्रमाणे

येकूण रुपये

१६६

एकूण आकार येकशेहे सामष्ट रुपये आम्हास गावाकडून पोहोचतात.

(२) सदरहु उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कधी कशाकारितां

दिले व दिल्यापासून वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील—

मौजे कुकुडवाडी ता तारले पेठा भुदरगड हा गांव आमचे पणजे सामरे वाळको.....यानी मस्तीचा हत्ती सरकार समक्ष धरल्या. सव्व श्रीमन्महाराज लत्रपती संभाजी महाराज कृपाळू होवून वक्षीगी दिल्या त्यास अदमामे १२५ एकशेहे पंचवीस वर्षे होत आली. तेव्हापासून सदरहु गांव मतत अनभवात आहो, व गावाबद्दल सनदापत्रे सरकारातून मिळालेल्या मौजे मजकुरी घर होते. प्राचीन राहाणेची वहिवाट तेथेच होती. तेव्हां दाखलेचे वगैरे कागदपत्राचे रुमाळ तेथे होते ते घर दग्ध जाहालेमुळे कागदपत्र वगैरे कांहीएक घरातून निघाले नाही. याजमुळे शक मिति लागत नाही.

(३) सदरी लिहिले उत्पन्न संपादन करणार आमचे पणजे सामरे वाळको.....हे असून हल्ली वहिवाट आम्ही करीत आहो व या उत्पन्नास

हिस्सेदार आम्हांम्वरीज दुसरे कोणी नाही व सरकार चाकरी सदर गांव रांड रोटी वढल आहे. गावावाचत चाकरी करावी लागत नाही. हत्ती माहत्याकडील लिहिण्याचे चाकरीवढल रोजमुरा दरमाहे रुपये ८ व कोठी काडून शेर २ मिळत होते त्या पैकी हाली वारमाहीचे शिरस्तेने तीन रुपये प्रमाणें मिळाले. अर्थाकडे माहे रमजान व माहे शवळ दोन महिने पगार मिळाला नाही. कारग्वान्यात लिहिणेची चाकरी करीत आहे.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावढल सनदपत्र आमचे आज्ञे सासरे दौलतराव वळवंत हे लढाईत गेल्या लागून ठार जाह्याले त्या वेळेस सदरद्व गांव रांडरोटीवढल म्हणोन श्रीमन्महाराज मातोश्री जिजाबाईसाहेब यांनी सनद करून दिल्या होत्या. त्या मौजे मजकरी घर दग्ध जाह्याले याजमुळे कागदपत्री दागवला आम्हापासी राहिला नाही. गावची वहिवाट वडिल्यापासून आजतागायत आम्हाकडे चालत आहे. गावसंबंध कागदपत्र आम्हापासी काही नाही भोगवटा चालत आहे.

(५) सदरी पहिले कळमात लिहिल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी सरकारा-तून कांहींणक नाही. सनदपत्र नाही याजवढलचा मजकूर चवथे कळमी लिहिला आहे.

(६) सदरी पाचवे कळमात उत्पन्नावढल मजकूर लिहिला आहे हा ग्वरा आहे यात काही कर्मजास्ती जाहाल्यास जे सरकार आज्ञा करतील ती आम्हांस कबूल आहे.

येवृण साहा कळमे मजकूर लिहून दिला

सही तारीख ल ३ माहे जीवकाद शके १७६८ ईश्रजी तारीख २६ आक्टोबर सन १८४६ ईसवी दस्तूर—वावाजी अनंत कारकून दि॥ पीळग्वाना

सहीची माल

आऊव ई कोम दौलतराव भगवंत मुजुमदार यांचे हातची दस्तूर—वावाजी अनंत दि॥ पीळग्वाना

साक्ष

१ रिवराम अत्माराम कुलवर्ण माजनालकर

२ रामचंद्र निंबाजी माईणकर ना॥ राधो गंगाधर वैद्य दस्तुर ग्वद
(सही) आप्पाजी लक्ष्मण जोशी सनदपत्राचे काम पाहणार.

रामचंद्र पानसे यांची कैफियत

कैफियत नं. ५६१ / इ. स. १८४८

कैफियत बेशमी रामचंद्र आत्माराम पानशे जात देशस्त ब्राह्मण उमर वर्षे सुमारे २४ राहाणार कसबा तारळ पेठा भुदरगड मुखत्यार नी।। सीताबाई कोम खंडो भगवंत पानशे राहाणार कसबा मजकुर सुमा समान आरवेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोर्त्युटिकल येजट माहेव वाहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आरव ६६ सन १८४५ ईसवीची यादी आली त्यात ईनाम धर्मादाय चालत आहे त्याजबद्दल त्या लोकांजवळ सनदापत्र पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकुर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नांव आंग ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाल्या त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास आम्हाकडे ईनाम जमीन आमचे चुलते मयत खंडो भगवंत याजकडे जमीन चालत होती ती हल्ली ते मयत सबब सरकारांतून साल मजकुरी जमी जाहाल्या-मुळे चालत नाही. ते चुलते जिवंत असतां त्याकडे चालते जमीनीबाबत मामलेदार पेठा पनाळा याचे समोर कैफियत तारीख २४ माहे सप्टेंबर सन १८४५ ईसवीची लिहून दिली ती शिरस्त्याप्रमाणे नसल्यामुळे कारवारी हजर होण्याचा हुकूम मे. मामलेदार पेठा भुदरगड यांनी कळवून ता. २२ डिसेंबर सन १८४७ ईसवीचे मुखत्यार पत्रासुद्धा रवाना केले त्याजप्रमाणे हजर होवून आमचे चुलते मयत साल मजकुरी जेष्ठ शुभा रोजी मयत पावले ते जिवंत असतां त्याजकडे जमीन चालत होती त्याजबाबत सनदापत्रावरून व माहितीचा मजकुर लिहून देतो ती कळमें—

(१) आमचे चुलते याजकडे जमीन साल गुदस्ता सन सवा आरवेन पर्यंत चालत होती त्याचा आकार साल गुदस्तप्रमाणे.

- १७॥ मौजे कुडिर्ने ता तारळ येथे जमीन विघे ४५ याचे उत्पन्न गळा
 ग्वंडी १ यासी दर अदमासे मणी येक रुपयाप्रमाणें एकूण रुपये
 २० पो वजा ईनाम पटी बद्दल दर विघा ०॥ प्रो एकूण रुपये
 २॥ बाकी रुपये
- १९ कसबा तारळ येथे जमीन भात रोप ४२ व माळ जमीन ४४
 येकूण जमीन सहा विघे पैकी उत्पन्न गळा एक १ ग्वंडी येकूण
 आकार दर सदरहुप्रमाणें पैकी वजा भात रोप जमीनीस वजई दर
 विघा ०॥ प्रो येकूण रुपये बाकी
- १३॥ मौजे कळकवाडी ता तारळ येथे जमीन ४३ पो उत्पन्न गळा
 ०॥॥ दरमणी येक १ रुपया प्रो येकूण रुपये १५ पो वजा
 ईनाम पटी बद्दल रुपये १॥ बाकी रुपये १३॥
- ६ मौजे कथेवाडी ता तारळ येथे जमीन विघे ४२ पो उत्पन्न
 गळा ०॥ दरमणी रुपया १ प्रो येकूण रुपये १० पो वजा ईनाम
 पटीबद्दल दर विघा रुपये २ प्रो येकूण रुपये ४ बाकी रुपये
- २ मौजे मानवड तर्फे तारळ येथे जमीन विघे ४२ पो उत्पन्न गळा
 ०॥० येकूण रुपये ५ पो वजा ईनाम पटी दर विघा रुपये १॥
 पो येकूण रुपये ३ बाकी रुपये
- २ मौजे घुडेवाडी ता तारळ येथे जमीन ४३।३॥ पो उत्पन्न
 गळा ४२ येकूण रुपये
- ६० जमीन तेरीज येकूण गळा ३॥२ पो वजा
 ४२१।३॥ ईनामपटी ॥ बाकी ३

येकूण साठ रुपयाचे उत्पन्न संपादन केलेंपामून साल गुदस्त पर्यंत
 आमचे चुलते ग्वंडो भगवंत याजकडे वीन हरकत चालत आले साल मजकुरी
 जेष्ठ मासी ग्वंडो भगवंत मयत जाहाले सव्व साल मजकुरी जमीन जमीन
 सरकारातून ठेविली करिता मयत यांची बायको व आई उभयता मीळोन आमची
 जमीन अम्हांस मिळावी म्हणून अर्ज करणेंस आले आहे.

(२) सदरी पहिले कळमी उत्पन्न लिहून दिले ते उत्पन्न संपादन कोणी
 केले व कोणी कशाकरिता दिले, दिलेपामून वहिवाट कोणत्या प्रकारे चालत
 आली म्हणोन आज्ञा त्याचा जाव—

१ मौजे कुडित्री येथे जमीन ४५ व का तारळ येथे जमीन ४२ व मौजे कळकवाडी येथे जमीन ४३ येकूण दहा विघे मिळाली त्याचे कारण आमचे चुलते मयत खंडो भगवंत याचे पणजे शामजी रुद्र यामी कैलासवामी शंभू राजे छत्रपती माहाराज यांनी किले पनाळ्यास बादशहाचा वेढा पडला होता त्यावेळेस शामजी रुद्र हे सरकार कामास उपयोगी पडल्यामुळे माहाराज कृपाळू होवून ईनाम मौजे कथेवाडी ४१० व मौजे होरवाड येथे ४१० येकूण जमीन वीस विघे देवून सनदा करून दिल्या त्याप्रो आमचे आज भगवंत रामचंद्र याचे कारकीर्दीपर्यंत जमीन चालत आली. पुढे चिटकोपंत कमवीसदार तारळेकर याचे व आमचे चुलते खंडो भगवंत याचे बदमानस आले. सबब खंडो भगवंत परागंदा होवून मौजे तिठवे येथे राहिले. सबब सदरहु जमीन सरकारात वीस विघे आमानत होती. त्यास आमचे चुलते तिठवेतून का तारळे येथे आलेनंतर कै। बाबासाहेब माहाराज यांनी अर्ज केल्यावरून वीस विघे जमीन पो। मोवदला दाहा विघे जमीन सदर तीन गावी देवून सन खमस सलासीन मयातेन व आल्फ म्हणजे इंग्रजी सन १८३५ ईसवीच्या करून दिल्या त्यास वर्षे सुमारे १३ जाहाली तेव्हापासून आमचे चुलते साल मजकुरी मयत जाहाले तारखेपर्यंत वीन हरकत चालत आली.

१ कमवा तारळ येथे जमीन साहा विघे पो दोन विघे जमीनीचा तपशील सदर लिहिल्या आहे. बाकी चार विघे माळ जमीन मिळाली त्याचे कारण का मजकूर येथील सरकारचा वाडा आमचे चुलते खंडो भगवंत यास गावकर यांनी सांगून जबाब दिल्या त्याजवढल किले पनाळे येथील मामलेदार यास गावकर यांनी विनंती केली की मशार नाले यास वाडे नमंवे खर्च पडला सबब चार विघे माळ जमीन देणेची आज्ञा व्हावी. म्हणून त्याजवरून मामलेदार यांनी सदरहु जमीन देवून सन खमस सलासीन मयातेन व आल्फ म्हणजे इंग्रजी सन १८३५ ईसवी सनद करून दिली त्यास वर्षे सुमारे १३ जाहाली त्या पासून माळ गुदस्त पर्यंत चालत आली.

१ मौजे कथेवाडी ता तारळ येथे जमीन ४१० दाहा विघेची सनद

सरकारातून दिली त्याज पो दोन विघे जमीन पदरी पडली. सदरहु जमीनीवद्दल कैलासवासी शंभू छत्रपती यांनी आमचे चुलते ग्वंडे भगवंत यांचे पणजे शामजी रुद्र यास राज शके ५१ क्रोधीनाम संवत्सरे चालत आहे.

१ मौजे मानवड ता तारल येथे जमीन ४२ दोन विघे आम्हाकडे चालत आहे परंतु ती जमीन कोणी दिली व कोणी मिळविली याची आम्हाम माहिती नाही व सनदापत्रही आम्हाजवळ नाही. याजमुळे शके मिति त्यागू शकत नाही. परंतु आजमासे सोळा वर्षे वहिवाट चालली आहे.

१ मौजे घुडेवाडी ता तारल येथे जमीन ४३।३॥ कोणी दिली व कोणी मिळविली याची माहिती नाही. व याजवद्दल मार्गल कागदपत्र नाही. आम्हाकडे सुमा गवस सलासीन मयातेन व आलफ म्हणजे इंग्रजी सन १८३५ ईमर्वाची ताकीद पनाले कडून आमचे चुलते ग्वंडे भगवंत यांचे नावे मिळाली त्याम वर्षे सुमारे १३ जाहाली तेव्हांपासून सदरहु जमीन वीन हरकत चालत आहे.

(३) सदरहु पहिले कलमी लिहिले उत्पन्न संपादन करणार कोण व या उत्पन्नास विभागी किती आहेत व याजवद्दल सरकारात चाकरी करावी त्यागत होती किंवा कसे. त्यास संपादन करणार शामजी रुद्र, ग्वंडे भगवंत यांचे पणजे व ग्वंडे भगवंत असे दोन असामी असून हल्ली वारस ग्वंडे भगवंत यांची स्त्री सीताबाई व पुत्र दोघे एक पांच वर्षाचा व एक दोन वर्षाचा असे आहेत. व या उत्पन्नास विभागी—

१ लक्ष्मण भगवंत पानसे

१ खुद्द रामचंद्र आन्मराम

१ ग्वंडे भगवंत यांची स्त्री

१ बापु भगवंत हल्ली मयत

वर्षे सुमारे ३ जाहाली

येणे प्रमाणें विभागी वरोवर असून ईनाम जमिनीवद्दल चाकरी वगैरे करणेची वहिवाट नव्हती.

(४) सदरी पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नावद्दल सनदा हाजर केल्या त्याचा तपशील पेठा पनाळा येथे ग्वंडे भगवंत यांनी कैफीयेत देतेवेळी सनदा सुमारे १७ हजार केल्या त्याज पो मौजे होरवाड येथे जमीन विघे ४१.० ची सनद मिळाली. परंतु जमीन चालत नसल्यामुळे सदर जमिनीची सनद राजे शके ५१ क्रोधीनाम संवत्सरे शंभू छत्रपती यांनी दिलेली सदर उत्पन्नास त्यागू

नमल्यामुळे रोज मजकुरी पावती लिहून देवून सनद परत घेतली. बाकी सनदा १६ हल्ली उत्पन्नाम त्यागू आहेत त्यांचा तपशील—

०. मौजे कुडीचे येथे जमीन विघे ४५ व काा तारले येथे ४२ व मौजे कळकवाडी येथे ४३ येकूण दाहा विघे जमिनीच्या सनदा

५ हुजुरच्या सुा खमस मलासीन मयातेन व आल्फ माहे शावान ल ०. पो

१ खंडोजी भगवंत यांचे नांव

१ राणोजी दलवी, नाना जाधव व सदाशीव आप्पाजी

किले पनाळा यांचे नांव

१ मोकदमानी मौजे कुडीचीचे नांव

१ मोकदमानी काा तारलेचे नांव

१ मोकदमानी मौजे कळकवाडीचे नांव

४ किले पनाळेकडून सुमा खमस मलासीन मयातेन आल्फ माहे शावान ल १२ पो

१ खंडोजी भगवंत यांचे नांव

१ मोकदमानी मौजे कुडीचीचे नांव

१ मोकदमानी काा तारलेचे नांव

१ मोकदमानी मौजे कळकवाडीचे नांव

१ काा तारले येथे माल जमीन विघे ४४ त्याची सनद मोकदमानचे नांव किले पनाळे कडील सुा खमस मलासीन मयातेन व आल्फ माहे शावान ल १२ तारखेची सनद एक

४ मौजे कथेवाडी येथे जमीन ४१० व मौजे होरवाड येथे जमीन ४१० येकूण वीम विघेच्या सनदा असून दोन विघे जमीन कथेवाडी येथे चालत आहे. दोन विघे जमीनीबद्दल दुसरी सनद मिळाली नाही त्याजकरीता पूर्वी मिळाल्या सनदा दाखल केल्या त्या राज शके ५१ क्रोधीनाम संवसरे

२ श्रावण बहल २ भानुवासरे

१ व कारकून वर्तमान यांचे नांव

१ शामजी रुद्र यांचे नांव

२

२ भाद्रपद शुभा १३ भृगुवासरे

१ देशमुख व देशपांडे यांचे नांव

१ मोकदमानी मौजे कथेवाडीचे नांव

२ मौजे घुडेवाडी येथे जमीन ४३।३।। त्याजवढली किल्ले पनाळे कडील सनदा दोन सुमा खमस सलासीन मयातेन व आलफ छ २९ सवालच्या

१ खंडो भगवंत याचे नांव

१ मोकदमानी मौजे घुडेवाडीचे नांव

१६ येकूण सनदा सोळा चालते उत्पन्नावढल हजार केल्या आहेत.

५ सदरी पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय दुसरे उत्पन्न नाही व चवथे कलमी दाखल केल्या सनदाशिवाय दुसरे सनदपत्र काहीं नाही.

६ सदरी पांच कलमी मजकूर लिहून दिला हा खरा आहे यात कांहीं कमीजास्त जाहाल्यास सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कबूल आहे.

येकूण सहा कलमी मजकूर लिहून दिला सही तारीख छ २५ माहे मोह-रम शके १७६९ प्लवंग नाम संवत्सरे इंग्रजी तारीख ३ माहे जानेवारी सन १८४८ ईसवी दस्तुर-चिमाजी सग्वाराम

म्ही रामचंद्र आत्माराम पानसे मुखत्यार नी ॥

सीताबाई कोम खंडो भगवंत पानसे

साक्ष

१ कृष्णा नरसिंह नी॥ घोरपडे

१ मोरो दिनकर

राहाणार करवीर दस्तुर खुद

सवाल

सदरी चवथे कलमी तुम्ही १६ सोळा सनदा नमूद केल्या पो राज शके ५१ क्रोवीनाम संवत्सरे भाद्रपद शुभा १३ भृगुवासरे रोजी छत्रपती श्री राजा शंभु स्वामी यांनी देशमुख व देशपांडे यांस राजश्री शामजी रुद्र पानसे याजकडे ईनाम जमीन मौजे कथेवाडी ४१.० व मौजे होरवाड ४१.० एकूण वीस विघे वंशपरंपरे चालविणे विषयी दिली ती सनद पाठीमागे दोन ओळी लिहून पुर्ण जाहली तेथे शिरसुयाप्रमाणें मोर्तवा १ अमोन या मागील दोन ओळीवर दुसरा एक चार बोटे रुंशीचा कागद चिकटविलेला आहे त्याजवर सरकारचे निशाण व मोर्तव येक १ दिसते हे कोठील व दुसरा कागद कोणी कधी कशाकारनां चिकटविला ते सविस्तर लिहून देणे

जबाब

सदरहु सनद जाण होवून मध्येच उभी फाटली म्हणून मजबुती कारितां मागलें वाजून दोन ओळी लिहिल्या आहेत त्या सुद्धा दुसरा रद्दी कागद चिकट-विल्या तो आमचे चुकते मयत खंडो भगवंत यांचे वेळचा पेठ्याकडे सनदा गुज-रल्या त्याचे अगोदर पागून आहे. हा रद्दी कागद सरकारच्या ताकीदी वगैरे रद्दी दाखल होता त्याचा फाडून लाविल्या त्याच कागदावरचे निशाण व मोर्तब दिसते. आम्ही नवीन मोर्तबा केले किंवा करून घेतलेली नाही. दुसरे सनदेचा रद्दी कागद जाहाला तोच फाडून मोर्तबा निशाण सुद्धा या सनदेस लाविला असे

येणेप्रमाणे प्रश्नाचे उत्तर लिहून दिले सही तारीख सन मजकूर

सही

रामचंद्र आत्माराम पानसे मुखत्यार
निा सीताबाई कोम खंडो भगवंत

साक्ष

१ गोविंद नारायण बागेवाडीकर

कैफियत खंडो भगवंत पानसे राहाणार कसबा तारले हे मयत जाहाले कारणानें उत्पन्न जप्त जाहाले सबब कीर्दीस जमा न होता सनदा अमानतीत असलेप्रमाणें राहून कैफियत दमरी होती. सबब मयताचे उत्पन्न अमानत जाहाले या कारणानेंच कैफियत जमा जाहाली नसेल, तर हल्ली ते उत्पन्न मयताचे खाकडे चावू वा कसे व चावू जाहाले असेल तर मग ही पूर्वी सन १८४८ ईसवी साली आपलेकडे जाहालेली कैफियत अमानती पोा सनदा सुद्धा खास कराने त्यागवील. यास्तव तपशीलवार खुलासा लिहून येणे या दिषयी राववाहादुर मुख्य कारभारी नी।। सरकार कारवीर यासी नंबर २४ तारीख २६ माहे जून सन १८५१ ईसवीचे पत्र गेल्या साली भुदरगड मामलेदार मार्फत काम चावून अखेर राववाहादुर याजकडून ईनाम चौकशी प्रकर्णी नंबर ५५ तारीख १३ माहे जुलई सन १८५१ ईसवीचे उत्तरांत उत्पन्न खुले होवून बाईकडे चावते तेव्हां कागदाचा निकाल आपलेकडून होणे आहे म्हणोन लिहून आल्यावरून आज तारीख १६ माहे जुलई सन १८५१ ईसवी रोजी कीर्दीस कैफियत सनदा पत्रा मदी जमा खास करण्यात आली असे-तारीख मजकूर सन मजकूर

नाना मोरोजी

सर्जेराव विचारे यांची कैफियत

कैफियत नं. १६ / इ. स. १८४५

कैफियत सर्जेराव विन आवाजीराव विचारे येलेवाडीकर उमर वर्षे २० जात मराठे रा. येलेवाडी सुरू सन सित आरवेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोलीट्रिकयाल एजंटसाहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंग्व ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली त्यात इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजवद्दल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी याचे नावे डेरी आंग्व ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाल त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्याजवरून सनदापत्रे प्रकर्णी माहितगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे

(१) आम्हांकडे हल्ली उत्पन्न मौजे येलेवाडी तो मलकापूर हा गांव चालत आहे. याजवद्दल उत्पन्नाचा तपशील—

दुनर्फेमुळे किले विशालगडाकडे ऐवज जाऊन बाकी राहताळ तो अजमास ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे

२८१=॥ जे दान आकार रुपये १०२॥= पो जे विशालगडाकडे पंचव्हाही हिशे दोन वजा जाऊन बाकी ऐवज पो गाव बावती व सरकार बावतीमुद्धा एकंदर खर्च वजा होऊन बाकी आम्हांकडे

० गल्या कैली १४१४=॥ पैकी वजा सदरी लिहिलेप्रमाणे बावतीकडे आदा होऊन बाकी आम्हांकडे ४४१=

- (२) संपादन करणार आमचे आज सुभानराव विचारे हे कैलासवासी श्री शिवाजीमहाराज यांचे कार्यकिर्दीत लढाईत गेल्या लागून जखमी जाहालेवरून महाराज कृपाळू होऊन नौजे येलेवाडी ना. मल्कापूर हा गांव इनाम करून देविल्या तागायत आप्पावंतो मतत आम्हाकडे चालत आहे. सदरहु सनदपत्र दिलेल्या, आमचे घर दग्ध जाहाले त्यावेळेस येकंदर जिंदगीत दग्ध जाहाली व गांव काही दिल्या याचे शक मीर्तचे स्मरण काही नाही.
- (३) सदरी पहिले कळमांत लिहिलेलें उत्पन्न संपादन करणार आमचे आज सुभानराव विचारे असोन हल्ली बहिवाटही आम्हीच करीत आहोत व या उत्पन्नाम हिशेदार आमचे चुलते दौलतराव विचारे आहेत. त्यास सदरहु उत्पन्नापैकी निम्मा हिस्सा द्यावा लागतो व या उत्पन्नावद्दल आम्हाम सरकारस्वारी बाहेर गेल्यावेळी चाकरीस यावे लागते व करवीर मु। हुजूरचे आज्ञापत्र आले असता येणेची बहिवाट आहे.
- (४) पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्नावद्दल सनदपत्र आम्हाजवळ काही नाही.
- (५) पहिले कळमांत लिहिलेले उत्पन्नाशिवाय आणखी आम्हाकडे काही उत्पन्न नाही व चवथे कळमांत लिहिलेप्रमाणे सनदपत्रही नाही.
- (६) सदरी पांच कळमांत लिहून दिले हे खरे आहे. यांत कर्माजास्ती जाहल्यास सरकार आज्ञा करतील ती आम्हांम कबूल आहे.

येकूण महा कळमें लिहून दिली मर्हा तारीख ल २५ माहे जिल्हकाद शके १७६७ ते दि. २६ माहे नोव्हेंबर सन १८४५ इसवी दस्तुर लक्ष्मण गंगाधर शेवडे मु। करवीर

साक्ष

मर्हाची निशाणी सर्जगाव विचारे यांचे

१ बाबाजी बापोजी फडणीस

हातची दस्तुर लक्ष्मण गंगाधर शेवडे

नि. द. खु.

१ लक्ष्मण शामराव दि।

हशमे दस्तुर खुद

दफ्तरी दाखल ता. २६ नोव्हेंबर सन १८४५

अंताजी वामन ठिकेकर नि। लष्कर

हिंदुराव घोरपडे गजेंद्रगडकर घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. १८९/इ. स. १८४७

कैफियत कृष्णराव नरसिंह देशपांडे परगणे पेनगोडा निसवत श्रीमंत राजश्री दौलतराव साहेब घोरपडे हिंदूराव संस्थान गजेंद्रगड सुमा समान आरवेन मघातेन व आलफे मेहेरवान पोलीटिकल येजंट वहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंख ६६ सन १८४६ इसवीची याद आली त्यांत इनाम सरंजामी धर्मोदाय चालत आहेत त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजबळ सनदानपत्र पाहून कळवावी म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नांवें डेरी आग ५५० सन १८४६ इसवीचा शेरा जाहाला त्याजबद्दल सनदानपत्र अस्मत् दाखवावी म्हणोन हुजूरचे आज्ञापत्र घोरपडे यांचे नांवें छ २९, रजव छ ३० रमजान सन १८४७ इसवीचे आज्ञापत्र सादर जहाले. त्याचे उत्तर करवीर सरकारास आमचे नांवें मुगल्यारी कैफियत वगैरे लिहून सही करून देतील त्यास आम्ही मान्य आहो, म्हणून सन मजकूरचे छ २ जिल्ह्यादचे विनंतीपत्र आले ते हुजूर हजर केले.

शेरा नंबर १७८४ तारीख २३ माहे आक्टोबर सन १८४७ इमवीचा जाहाल्याप्रमाणें आम्ही घोरपडे हिंदूराव याजकडून मुगल्यार होऊन घोरपडे मजकूर यासी इनाम गांव व महाल सरदेशमुखी वगैरे वतन वाव सरकारातून मिळून आजपर्यंत चालत आहे त्याजबद्दल हकीकत कळवून लिहून देतो असे की

(१) कलम पहिले

५२४७॥-॥ नक्त उत्पन्न अगल्यार खर्चसुद्धा आकार सर्व

१६९८॥०। मौजे सांगवडे कसबा सावगांव प्रांत हुक्मी

या गांवचे एकंदर जमीन ६। ११४३॥०

१ मौजे सांगवडे वतनी इनाम बाबत

- १ उंस दर मोळेस २५ प्रमाणें
- १ रसाची घागर दर मनेस १ प्रमाणे
- १ गुळार्चा साय दरमनास ४४८ प्रमाणें
- १ चांभाराकडून चर्मी जोडा
- १ महाराकडून राबनुक
- १ गुरवापासून २०० पत्रावळी
- १ सदरप्रमाणें कुंभार माल कुंभाराकडून
- १ सुतार लव्हार काम लागेल तसे
- १ मळे निहाय मळेतील कडीले सरकारी
- १ तांबोळ्यापासून दररोज विड्याची पानें
- १ गावी रयत वगैरेचे व्रगी लग्नमुहूर्त वगैरे
- कार्य जाहल्यास माफक येतात

१ चंद्रमासी यात्रेत पद्धतीप्रमाणें दर दुकानीं चारसुरे व
ग्वार्गक व मिठाई व काकण व गुरुवापासून नारळ पांच व
दर गाडी रु १० चार आणे जसेजसे ज्या यात्रा भरले
तसतसे उत्पन्न येते

१ शिवाय कसबदार व बल्येतदार वगैरे जे असतील त्यापासून
कार्यावार व राबनूक वगैरेसुद्धा.

१ सदर देशमुखी वतनांत नक्ती व गला खंजीज करून बावी
चालतात ते—

१ खालसा गांवे १९३ पैकी—

- १ देह ४३ दरगांवास
- १ पत्रावळी २०० प्रो
- १ चर्मी जोडा १ प्रो
- १ कुंभार माल १ प्रमाणें
- १.....भार १ प्रमाणें

१ दुमालेगांव १६२ या गांवावर

१ देह सुमार १२ तर्फ हवेली

१ पत्रावळी २०० प्रमाणे

१ कुंभार माल १ प्रमाणे

१ ....भार १ प्रमाणे

१ चर्मी जोडा १ प्रमाणे

१ देहे ५ चर्मी जोडा १ प्रमाणे

१ कसबा मीकापूर येथे सुकाम

१ देह १६२ यासी शिपाई वसूलास कोटे कामास गेले
असतां पोटीगवदल शिदा देणेची. त्याचा स्वस्ताई
महागाईने आकार लेहु सकत नाही.

१ श्री महालक्ष्मी क्षेत्र करवीर निवासनी याचे संस्थानातून मिळणेचे —

१ आश्विन महिनेत नवरात्रास

१ दरोजीना प्रसादिला ताट

१ पूर्णवतीचा नारळ

१ चैत्रमासी रथ उळाहाचा नारळ

१ सरकार श्री मन्महाराज छत्रपती यांचे दरवारात मदर माळान कचेरी
जाहाले वेंळी दसरा दिपवाळी व गुडीचा पाडवा अमोन वगैरे लग्नमुहूर्त वेळी
कचेरीत मानाचा विडा प्रथम व कारणपर्यंत वख व दसरा मान कर्गता प्रथम
विडा वगैरे

(२) पहीले कळमांत लिहीले उत्पन्न संपादन कोणी केले व कशाकरीता
कधी कोणी दिले ते दिवसापामून वहीवाट कशी चालत आहे म्हणोन आज्ञा.
त्यांचे उत्तर.

आमचे यजमानाचे संस्थानातील मुळ पुरुष माहाव्येजीराव घोरपडे यांस
श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती हे तत्ताभिषेकाचे वर्तती मार्गील वगैरे शूरव्यामुळे
कृपाळू होऊन वतन वगैरे इनाम करून दिले. त्याबद्दल व त्यानंतर राजशक १८
प्रज्यापतीनाम संवत्सरे श्रीमन्महाराज राजाराम छत्रपती व राजशक ४३ दुर्मुखी-
नाम संवत्सरे श्रीमन्महाराज शंभु छत्रपती इत्यादी महाराज छत्रपती यांनी दिले ते

मुळां कालपरत्वेन चालणेचे खेरीज करून हाली चालणेची पहीले कळमांत लिहिले आहे. परंतु सर्व देणगीबद्दल सनदपत्र दागववा, तर सनद एकवेळ महा-राजांनी कृपाळू होऊन दिले. अमल्यास त्या मनदें बरहुकूमयाच प्रांतात राहून जरी बतन वाच किंवा सरंजामी असेल तर कागदपत्र जपून ठेवणेंस सोय असतां महाराजांचे प्रतापानें चौहुकडे मुळकावर स्वारी वगैरे करून लढाई ईत्यादी साहस कार्य करून राज्यच काबीज केल्या कारणावरून बहुतेक वेळा स्वामी कृपाळू होऊन पत्र वगैरे दिले होते ते व संस्थानातील कागदपत्र मागले वगैरेचे दंग्यात गैरविले पडीले. कितीएक कागदपत्रें टीपू व सुरापूरकर व पेशवे इत्यादीकांचे राज्य धांदळीमुळे मुळगांव वगैरे लुटित कागदाची अपरा तफार जाहाली.

पुरातन सादणे होती तेवरून मुळपुरुष महालोजी घोरपडे हे फौजेचे सरदार आणि त्यांचे चिरंजीव संताजी व बहीरजी व मालोजी असे तिघे भाऊ. तिघांनी आपआपले मरातव वगैरे मिळवून महाराजांचे आज्ञापत्र व सनदपत्रे वगैरे सर्व वाळगणेचे इरादा ठेवून लखपती महाराज आपले रुजू शिकेनिशी दिलेले. वडील भाऊ संताजी घोरपडे यांजल्या सेनापतीपद होते. ते ममंघे सरंजाम अष्टप्रधानात त्याजल्या स्वामींनी जवळ बाळगीले आणि बहीरजी घोरपडे हिंदूराव व मालोजीराव घोरपडे अमीररुल उमराव हे आज्ञावरून गजेंद्रगड व कोकण प्रांताबाहेर वगैरे मुळक काबीज करणेंस निघाले. ते ममई कागदपत्र वडील संताजी घोरपडे यांजपासी सर्व दौलत राहून बाहेर निघाले. ते दिवसा-पामून आमचे संततीचा पुरुष एक ठिकाणी न राहतां परदेशात राहणे पडले. या कारणावरून कागदपत्र त्यांच्या घराण्यात राहिले. ज्याचे कागद त्याजपासी घ्यावे असे जर म्हणें तर, घोरपडेचें घराणेंत वाटणीचा मिरस्ता नाही. सबब त्याचेकडून न घेता आम्ही आमचे मनगटाचे जोरावर देश मिळविले. या सबबे-वरून जुनी कागदपत्रे आमचेपामी न राहतां सेनापतीचे घराणेंत राहिले असे आमचे वडील सांगत आले. त्याच ठिकाणी आतां त्यागलेस एकंदर कागदपत्र सांपडेल. अशा प्रकारच्या कारणावरून गैरविलेस पडलेले शोध लागत नाही. म्हणून सदरी उपन नंपादन कोणत्या पुरुषानें केले व कोणी दिले त्यांचे शके सन लिहीण्यास बराबर लागत नाही. परंतु आमचे घोरपडे यजमानाची कितीयक प्रकर्णे, कांही हाकीकत व दौलतीम कधी वडीलांनी आमचे यजमानास सांगत आले व कांही लिहीले ऐकीव आहे, त्यास सरकारास हकीकत मामला जाहीर करितो ते कळम

१ आमचे यजमानाचे पूर्वज म्हणजे हत्ती गजेंद्रगडास आसणार यापामून सातवे पुरुष म्हालोजी घोरपडे हे शिवशाहीचे पूर्वी बादशाई तक्तेचा चाकर होते. त्याने त्या राज्यात मरदुमी केली. घोरपड कंवरेस दोगी वांदोन कुवळ गड किल्लेचे जागी त्या आधाराने आंगजे करून हाळ्ळे केलेवरून बादशाहाचे साहीब नजर होऊन घोरपडे म्हणोन किताब देऊन त्याबाबद आबदागिरी व निशाणीचा मरातव दिव्हा, तो आजवर चालत आहे. आणि त्यावेळचे बादशाई बहुत मेहेरवानगी येऊन इजतेने जवळ बाळगीत असे. बडीलांचे मुखी ऐकीव आहे कीं कितीयेक देशांत वतन बाब करून दिव्हा तो आंमल घालमिर्गमुळे काही राखणेकरिता आवतारीक श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांचे शेवेशी आले.

कलम

२ बादशां तक्त मोडकळीस आल्यासमई म्हालोजीराव घोरपडे व शककर्ते श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांचा त्याचा रीनानवद घडोन ते आपले राज्य स्थापनेचे मसलतीस मदतीबद्दल चाकरीस ठेविले व परम विश्वासाने म्हालोजीराव घोरपडे यांनीं हरएक कामांत कितीएक प्रनंगी मरदुमकीची मेहनत व मशागत तलवारीने करून बादशाई फौजा पराभविल्या. त्याजवरून महाराज बहुत मंतोशी होऊन राज्ये वे राज्ये आपल्या राज्यात मोटे योग्यतेस आणिले आणि पुढे श्री मन्महाराज राजाराम छत्रपती यांचे वेळी तुळ्यापुर मुक्कामी आखंगजेव पादशाहा याचे फौजावर चालून जाऊन खुद जार्ताने म्हालोजीचे पुत्र संताजी, वहीरजी, मालोजी हे त्रिवर्गीनी शत्रुचे ग्याम डेरेवर पडोन हातवळे करून डेरेतले दांड उपटून बहुतेक ग्वावी शत्रूची करून जयप्रात होऊन रायगडास महाराजाचे दर्शणांस आले. तेव्हां माहाराजांनी त्यांचे पराक्रम चित्तांत आणून त्रिवर्गीस किताब दिव्हे ते शके १६१०

१ आमचे वंशीक म्हणजे वहीरजीराव घोरपड्यास हिंदूराव म्हणून किताब दिला.

१ त्याचे बडील भाऊ संताजीराव घोरपडे याम सेनापतीचा किताब दिले.

१ कनिष्ठ भाऊ माळोजीराव घोरपडे अमीरुल उमराव म्हणोन किताब दिले.

येणेप्रमाणे तिघे भाऊम तीन किताब दिले आणि या करवीर इलाक्यात सरदेशमुखी वतन व किर्तायेक ठिकाणी चौथाई घास दाणा व किरकोळ बाब वतन त्या बाबत इमाफत गांव मौजे सांगवडे हे इनाम वंशपरंपरेने मिळाल्या. त्या दिवसापासोन भोगवटा आज-पावेतो सरकारातून वीनदिकत सुरळीत चालले आहे. या खेरीज महाराज सरकारचे आज्ञावरून कर्नाटक प्रांत सर करण्यास आमचे यजमानाचे सहावे पुरुष वहीरजीराव हिंदूराव, पाचवे पुरुष शिंदोजीराव हिंदूराव ममलकत मदार, चौथा पुरुष दौलतराव हिंदूराव, यांचे वडील भाऊ मुरारराव हिंदूराव घोरपडे ममलकत मदार व सेनापती, असे घोरपडे चौथे पुरुष मोटे शूर होत आणि या मंडळीवर. छत्रपती महाराजाचे पूर्ण अन्तःकर्ण या लोकांच्या मस्तकी होते. म्हणून तुंगभट्टेचे अलीकडे गजेंद्रगड प्रांत मुद्दक व हैद्राबादपर्यंत चौथाई आंमल व घास दाणा अशे बाब, तुंगभट्टेपर्यंत गुत्ती वगैरे मुद्दक, वहुत श्रम साहास करून संपादिले. त्याहून बहुतेक मुद्दक किर्तायक पेशवाई वगैरे राज्यक्रांतीच्या योगाने जाऊन अवशेष इनाम वगैरे गांवसुद्धा गजेंद्रगड हे कुंपणी इलाखेत चालत आहे व पटवर्धन इलाखेत वतनी कामाविशी व वडगांव आजमासे दोनशे रुपयेचा असे चालत आहे. याजबद्दल दाखला नसल्याचे प्रकार सदरी दर्शविल्या असोन राज्य आमचे पूर्वजानी कोणते शुरवाने, दमरंचे मदत नसोन मुद्दक संपादन केले हे आम्हीच जाहीर करावे असे नाही. सरकार महशूर असतील म्हणून वयाण करणेची गरज दिसत नाही.

३ आणखी आमचे मंस्थान प्रकर्णी कागदपत्र भाऊवंद घोरपडे मानकरी सरकारचे पदरी आहेत त्याजपासी कागदपत्र वगैरे हकीकत व तहनामासुद्धा असावे असे आमचे यजमान यांचे बहुत कार्य सांगावे यावरून समजते. त्यांस त्या कैफीयत होते वक्ती व आधीक उणे असेल तो मजकूर सरकारास जाहीरात येतील. कैफीयत वडील

घराण्यातून व्हावे, परंतु सरकार प्रश्नास कागदपत्र नमल्या-
मुळे येकीव वडीलचे तोंडी त्या मानाने कळविले आहे. क्षमा
असावी. आमचे सरंजाम मोंगलवाईचे तोंडी आहे. यामुळे कागद-
पत्रांची जतनुकी बराबर राहीली नाही. म्हणून सरकारात यथायोग्य
लिहून कळविले आहे.

सदरी तीन कळम. दुसरे कळमाच्या पोट कळमातील अभिप्राय.

(३) सदरी पहीले कळमात लिहीले उत्पन्न गंपादीक हल्ली अनभव
करणार याचे नातेने कोण होते, त्या उत्पन्नास विभागी किती आहेत व चाकरी
काय करावी लागती यातील मजकूर कसा काय तो लिहून देणे म्हणोन आज्ञा
याचे उत्तर. मिळवणारे हे पुरुष हल्ली आनभव करणार दौलतराव घोरपडे हिंदूराव
यांचे सातवे पुरुष. सबब नातेने आमचे नापणजेचे आज्ञे होत—

१ माहालोजीराव घोरपडे सरनोबत हे मूळ पुरुष

२ त्यांचे पुत्र बहीरजीराव घोरपडे हिंदूराव

३ शिंदोजीराव घोरपडे हिंदूराव ममळकत मदार व सेनापती

४ दौलतराव घोरपडे हिंदूराव

५ बहीरजीराव घोरपडे हिंदूराव

६ भुजंगराव घोरपडे हिंदूराव

७ हाही सांप्रत काही आहेत ते दौलतराव घोरपडे हिंदूराव
यांसही पुत्र भुजंगराव घोरपडे हिंदूराव आहे.

येणे प्रमाणें सातवे पिढीचे पुरुष म्हणजे पणतुचे पणतु आम्हां होय.
चुलते वगैरे भाऊवंद आहेत ते आमचे—

१ चुलते आनंदराव बाळासाहेब घोरपडे,

१ शिंदोजीराव, सापत्न आहे

१ संभाजीराव नानासाहेब घोरपडे

१ चुलतभाऊ शिंदोजीराव आबासाहेब घोरपडे

१ चुलत पुतणे बहीरजीराव घोरपडे

२ सावत्र बंधु १ नरसिंगराव घोरपडे १ सुबराव घोरपडे

येणे प्रमाणे वाप भाऊ आहे. परंतु आमचे घराणेत विभाग होणेची चाल
नाही. कारण आमचे जुमामर्दी म्हणतां मिळविलेले दौलत परंपरा वडीलपण

य्याजकडे येईल त्याने दौलत अनभऊन बाकी भाऊस चेरीतार्थपुरते दौलतीचे आजमामाने देणेची वहीवाट आहे. गवव हद्दी सदरी मंडळीस पोतगीवदल नेमणुक करून देऊन चालवीत आहे व चाकरी विपई मजकूर असा आहे की प्रथम राज्याभिषेक झाल्या त्यावेळी आम्हाम कृपावृ होऊन छत्रपती महाराज यांनी जार्तीचे इनाम दिले. त्यावर आमचा हद्दीतील कितीयेक राज्ये काबीज करून पौज वगैरे वाळगून त्याजल्या सारखे हद्दी ठेऊन प्रथम देशांतरी किले वगैरे वळकाऊन राज्य करीत होते. छत्रपती स्वामींनी मोहीमीचे लवाजीमा नेमून आज्ञा करिताल ते क्षणी स्वामी शेवा करीता हाजर होऊन जिकडे लढाई करणेंम हुकूम होईल तिकडे जाऊन काम बजावीत होतो. त्याजवदल खर्चीची तजवीज महाराज सरकाराकडून परवानगी होत होती आणि लढाईस जाऊ तेथे.... मिळऊनही हमेशा मारी खटपट करीत होतो. जर मालीक बरोबर येतील तर आमचे इतमाम खर्च चालवावे व जार्तीचे खर्च हुजूर असे. असे प्रकारे वेवस्था सरकारातून होत अमून बतन जो दिल्या त्या वदल चाकरी वगैरे करणेचा करार नाही व करणेची वहीवाट नाही.

(४) पहिले कळमात लिहून दिलेले उत्पन्नावदल मनद हजर करावी म्हणोन आज्ञा त्यास उत्तर—

बहुत दिवसाचे मिळविले बतन त्यांम आलीकडे दावे दंगे बंडाचे वगैरे बहुतेक होऊन आमचे दौलत व दौलत ठाणाही कागदपत्रे व स्वामी आज्ञापत्र सुधा राखणेस फुरसत न होता तमनस होऊन गेले. तशात बतनावदल मनद जपणे करीता त्या काळासारखे विचार व आवसरही जाहाले नाही. अशा प्रकारे बहुत मुक्तीदीने सर्व कागद सनदा बताऊनही काही कारणे वडील वडीलानी लपून ठेविले. ते कागदसुद्धा अलीकडे श्रीरंगपटणचे टीपू वगैरे व सुरपूर बेरड व मोगल आणी कितीयेक वंडाई पेशवे याचे तह वगैरे मुले मुद्दक सुटले. असे प्रकारचे कारणावरून जिकडे होते तिकडे ते कागद गेले. याजवदल हकीकत पहिले कळमाच्या दुसरे पोत कळमात जाणविले आहेच. परंतु या सरकारातील उत्पन्नाचे कागदपत्राखेरीज आणखी आम्हास छत्रपती महाराज यांनी दयावंत होऊन चाकरीस येकनिष्ठ समजून इंदापूर व कुरुंदवाड व चिकोडी असे जागेवरचे दिल्या असे. त्यावदल सनद हल्ली शोध करून सापडले ते हजर आहे. ते लिहीणेचे कारण छत्रपतीसाहेब महाराज यांनी चौकडे आमचे

उदय होऊन लोकास समजणे करीता दिले ते सनद महाराजाचे कानावर जाण्यासाठी जाणविले असे.

(५) पहिले कळमात लिहून दिले उत्पन्न खेगीज या सरकारातून दुसरे काही उत्पन्न आहे की काय म्हणोन आज्ञा त्याचे उत्तर. या सरकारात मेंहूरवार्ता होऊन आपले राज्यात घासदाना व चौथार्ई बाब वगैरे इनायत करून चालवीत होते. हल्ली मौजे सांगवडे मजकूर देशमुखी याज शिवाय छत्रपती महाराज यांचे प्रतापाने व शिपाईगिरीचे मर्दुमकीने यकंदर दौलत गुप्ती व गजेंद्रगड हेंदरावाद वगैरे मुल्कात मिळोन पन्नास साठ लक्ष रुपयेचे दौलत आम्हाकडे महाराजांचे सेना चालत आल्या तोपर्यंत चालत आल्या. पुढे पेशवे व मोगल व हेंदर, टिपू असे सरकारी ..... काहीं काहीं तालुका व प्रांत परगणे व गांव जसजसे ज्याचे जोर पोहचेल तसे तहात गुंतले गेले. ते आता काळपरत्वे यकंदर दौलत जाऊन गजेंद्रगड मोगलाई सरदेश आहे. सबब सदरहु गड वसाहत होते ते वसाहत करून तेथेच राहाणेचे सबब वगैरे दुसरे कळमात लिहिले. गजेंद्रगड वगैरे पंचवीस हजाराचा तालुका आनभवीत आहो व पठवर्धन इत्याद्या सांगत्या तावेतील अजनी वतनी कामाविशी व वडगांव आजमासे दोनशे रुपयाचे आम्हाकडे आसे. येकाशिवाय सरकार दौलतीत इनाम गाव मौजे सांगवडे व महाल सरदेशमुखी पेठ्यानिहाय चालत आहेत. मदरी लिहिले आहे त्याचा आकार आजमास सात हजाराचा आहे. त्यात खर्ची वगैरे बाबी आहे. त्याचा तपशील वर पहिले कळमात निवळ आकारमुद्दा लिहिले आहे.

(६) सदरी पांचवे कळमात लिहून यथायोग्य जाणविले आहे तो मजकूर ग्वरा आहे. औंदा सरकारात चौकशी होईल तर त्याचा जबाब कर व आज्ञा होईल त्याप्रमाणे वर्तणूक करू.

येणेप्रमाणे सहा कळमे घोरपडे हिंदूराव गजेंद्रगडकर यांचे दौलतीवद्दल हकीकत. सही तारीख ८ माहे दिजेंबर सन १८७७ ईसवी सन १७६२.

साक्ष १ नारायण गुंडो कारकून नि।।

राजोउपाध्येबुवा

१ गोपालभट वीन बालंभट

गोटणकर द. खुद

कृष्णराव नरसिंह देशपांडे

परगणे पेनगोडा नि।।

दौलतराव घोरपडे हिंदूराव

संस्थान गजेंद्रगड द. खुद

विनायक रघुनाथ काळे

हरी रामचंद्र देशपांडे पनाळा यांची कैफियत

कैफियत नं. १३१ / इ. स. १८४७

कैफियत वेशमी हरी रामचंद्र देशपांडे प्रांत पनाळा यांचे मुखत्यार त्यांचे वंधु कृष्णाजी रामचंद्र देशपांडे सुमा ममान आरवेन मयातेन व आल्फ सन १८५७ फसली मेहेरवान पोलीटिकल येजंट माहेव वाहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंग्व ६६ सन १८४५ ईसवीची यादी आल्या त्यांत ईनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आली त्याजवद्दल त्याकांची सनदापत्रे पाहुन कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्यांस खाली मुख्य कारभारी याचे डेरी आंग्व ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहात्या त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्याजवरून आम्हाकडे देशपांडेपणा व कुलकर्णपणा वद्दल जमीन व हक्क नक्ती गट्टा केली व तुप मापी व मानपान व ईनामी गांव चालत आहे. त्याजवद्दलच्या सनदा आहे त्या दाखवून माहीतगारीचा मजकूर लिहिल्या तो खाली लिहीलेप्रमाणें—

(१) हाल्ला आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा आकार साल तीघस्त सन सीत आरवेन मयातेन व आल्फ सन १८४५ ईसवी गावचे हक्क वगैरे पट्याचे आकार वादी खर्चास पडल्याप्रमाणें—

ता॥ तारळे कर्यात सीवर्धन देह २६ सर्वास येथील उत्पन्न सदरी लिहिलेप्रमाणें आम्ही आनुभवीत असोन त्यांस सरकारी काहीं हरकत नसता गांवकरी ऐवज देत नाही. त्यातील कारण असे कीं, आमचे घरगुती भाऊ वाटणीचे खटलेमुळें परागंदा पर ईत्याखेत को आष्टे व मौजे मालखेडे वगैरे गावगन्नास गेलो होतो. याजकरतां ता मजकूराचा वसूल करण्यास तिकडे जाणे जाहाले सवव सुमारे बीस वर्षे राहिला. काहीं दिवसावर आमचा घरगुती खट-

ल्याचा निकाल जाहाळा. नंतर आम्ही गांधी येऊन तर्फे मजकुरास पूर्व बहिवाटी-प्रमाणें माहाळकरी ऐवज मागणेंस पाठविला असतां गांवकरी यांनीं विनाकारण हरकत करून मामलेदार यांचे हुकुमाची नड सांगून बसून दिल्या नाहीं. म्हणोन तेथील त्यावेळचे मामलेदार राजश्री रावजी बाकनांस होते त्यांस कळविले. परंतु त्यांनीं आमची दाद घेऊन हक्क देविल्या नाहीं, म्हणोन पुढें श्रीमंत राजश्री मुख्य कारभारी येथे आल्यावर त्याजपाशी सदरहु हक्क तर्फे मजकुराचा प्राचीन पागून चाळिलेला श्रीमन्माहाराज यांचे सनदेप्रमाणें देवावा म्हणोन फियाद साठ गुदस्त केली. त्याची चौकशी होऊन हुकूम पन्हाळा पेठ्याचे मामलेदाराकडून आल्या आहे. सदरहु तर्फेचा हक्कास सरकारी वगैरे दुसरी काहींच हरकत नाहीं. दरम्यान गांवकरी यांनीं दरसालीना सदरी लिहिलेप्रमाणें उत्पन्न आम्हाकडे न देतां व सरकारचे हिशेबाचे खडब्यास आजपर्यंत आमचे नावे जमा न लावता मोफत गाववालेकडे बाकी राहिली आहे याबद्दल सनदा खाली चवथे कलमी हजर केल्या आहेत. सदरहुची चौकशी होवून हक्क मिळावयाचा आहे.

सदरहु उत्पन्नापैकी देशपांडेपणाचे उत्पन्नातील सदरी लिहिलेले कार्यात सावर्धन मात्र अलीकडे जुजवी दिवस वाढ विनाकारण आहे त्याबद्दल सदरी मजकूर लिहिल्या आहे बाकीचे उत्पन्न चालत आहे व याखेरीज परड्याखंत म्हणजे सातार ईलाखेत मौजे मामले ता सातवे येथील देशपांडेपण चालत व गावगज्जानी घरे व गवताची कुरणे चालत आहे.

(२) सदरहु उत्पन्न कोणी संपादन केले व कोणी दिले व दिल्या-पागून बहिवाट कशी चालती त्याबद्दल तपशील लिहितो—

- १ देशपांडेपणा व कुलकर्णपणाबद्दलचे उत्पन्न हे फार दिवसाचे प्राचीन तेव्हा कोणी दिले व कोणी मिळविले त्याचा तपशील लागणे व तारीख सन शक वगैरे लागणे कठीण तथापी विजापुराहून आमचे मूळ पुरुष या ईलाखेत आले त्यासी अकरा पिढ्या जाहाल्या तेव्हापागून पूर्ववत-प्रमाणें वंशपरंपरेने सतत चालत आहे. त्यापूर्वीची माहिती पक्की मिळत नाहीं. परंतु सदरहु उत्पन्नापैकीं ता तारले देह सर्वास यासी फार दिवसाखाली रामाणा लक्ष्मण देशपांडे देह शाहात्तर ता मजकूर यांनी आमचे वतन पूर्वपार असतां आम्ही नसल्याची मंत्री पाहून किल्ले प्रसिद्धगडचे मुक्कामी हुजूर गैरवाका मजकूर समजोन देवून

राजपत्रे करून घेतल्या नंतर आम्ही, म्हणजे आमचे चौथे पुरुष गंगाधर महादेव हे आमचे नापणजे यांनी, किल्ले पनाळेचे सु॥ फिर्दाद ता मजकूरचे वतन पूर्ववतप्रमाणे मिळावे म्हणोन केलेल्या सनदकाराती चौकशी मनाम आणोन आमचे वतन प्रार्थान असे ठरले-वरुन रामाणा व्यटका जाहाल्या. मग त्याचे इनायत पत्र येऊन ते पत्र व श्रीमन्माहाराज शंभु छत्रपती यांनी शके ४१ जयनाम मंगत्सरे कार्तिक वहुल द्वितीया राजी दुमाळा सनद दिल्ली.

इनामी गांव मजरेवाडी चरण हा आमचे तिसरे पुरुष म्हणजे रामाजी गंगाधर व पौसा महादेव हे आमचे चुलत नापणजे चवथे पुरुष यांनी मंपादन केले ते राजे शंभु छत्रपती यांनी आमचे चालवणेवा॥ राजशके ५७ साधारणनाम मंगत्सरे म्हणजे ईसवी १७३१ साली सनदा करून दिल्या त्याम वर्षे ११६ जाहाली तेव्हांपासून वंश-परंपरेने आनुभवीत आहेत.

मदरहू उत्पन्न त्यापैकी इनामी मंपादन करणारे आमचे पणजे रामाजी गंगाधर व चुलत नापणजे पौसा महादेव चवथे पुरुष यांनी सनदा करून घेतल्या आहेत त्याचे व सदरी उत्पन्न देशपांडेपणाचे लिहिले त्यास विभागाचा तपशील —

- १ मजरे वाडी चरण हे गांव आम्ही व आमचे चुलते गोपाल आत्माराम निम्मे प्रमाणे करीत आहो.
- १ देशपांडेपणापैकी ता बोरगांव मात्र आमचे मुद्द हिशेस आम्हा-काडे (फाटून गेले आहे.) उभयता निम्मे प्रमाणे आनुभवीत आहो.

(३) येणेप्रमाणे बहिवाट आम्ही करीत आहो व माझे जातीचे हिशेस विभागी तीन बंधु आहेत व आम्ही सदरी यकंदर उत्पन्न लिहिले आहे हे फक्त आमचे हिशेचे. याखेरीज आमचे घराण्यातील वडगांवकर देशपांडे हे आहेत ते आपले उत्पन्नाव॥ निराळी कैफियत देतील त्यात उत्पन्न दाखल होईल.

(४) सदरी पहिले कलमी उत्पन्न लिहिले त्याबद्दल सनदा आहेत त्या हजर केल्या आहेत त्याचा तपशील—

७ मजरे वाडी मौजे चरण ताा सातवे याजबाबत

- ३ हुजुरुन शंभु छत्रपती स्वामी यांनी राजशके ५१ साधारण नाम संवत्सरे श्रावण शु॥ प्रतिपदा रोज भानुवासरेच्या तीन
- १ पौसा माहादेव व रामाजी गंगाधर देशकुलकर्णी यांचे नावे येक नोंदणी नंबर १६३८
- १ देशमुख व देशपांडे ताा सातवे प्रांत पनाळा यांचे नावे येक नोंदणी नंबर १६३९
- १ कोंडाजी भोसले सुभेदार व सीतो माहादेव दी॥ खासकील यांचे नावे येक नोंदणी १६४०

३ भगवंतराव रामचंद्र अमात्य यांनी सुमा सन ईहिदे मलासीन मया आल्फ छ ७ माहे सफरच्या तीन दिल्या त्या

- १ पौसा माहादेव व रामाजी गंगाधर देशकुलकर्णी प्रांत पनाळा यांचे नावे येक नोंदणी १६४१
- १ देशाधिकारी व कारकून व वर्तमान व भावी यांचे नावे येक नोंदणी १६४२
- १ मोकदमानी मौजे चरण ताा सातवे यांचे नावे येक सुभा प्रांत पनाळा नोंदणी १६४३
- १ किले पनाळेकडून मोकदमानी मौजे चरण ताा सातवे यांचे नावे सुमा ईहिदे मलासीन मया आल्फ छ १६ सफर नोंदणी १६४४

२ देशपांडेपणाचे उत्पन्नापैकीं कर्यात सावर्धन येथील हक मार्गील वहिवाटीप्रमाणें चालवणें वा॥ दुमाला सनदा मिळाल्या त्यावा॥ दुमरे कलमी सदरी मजकूर दाखल केला आहे.

- १ हुजूरची शके ४१ जयनाम संवत्सरे कार्तिक बहुल द्वितीया श्री राजा शंभु छत्रपती यांनी शामजी नरसिंह व गंगाजी माहादेव देशकुलकर्णी प्रांत पनाळा यांचे नावे येक नोंदणी नंबर १६४५
- १ रामचंद्र निळकंठ हुकूमतपनाह पंत अमात्य यासी देशाधिकारी व देशलेख वर्तमान व भावी सुभा प्रांत तारले यासी सुमा खमम

आशर मया आळफ ता ९ जिल्हेजची नोंदणी नंबर १६४६

९

(५) सदरी पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नावा। चवथे कळमी सनदा हजर केल्या. त्याशिवाय सनदा नाहीत. आमचे खुद्द हिशेचे उत्पन्न करवीर ईलाखेत नाही.

(६) सदरी पाच कळमी उत्पन्न लिहिले ते व मजकूर लिहून दिला हा खरा आहे यात तफावत जाहालेस सरकार आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करू.

एकूण साहा कळमी मजकूर लिहिला हा खरा आहे हे लिहून दिले सही ४ माहे आगष्ट सन १८४७ ईसवी दस्तुर कृष्णाजी रामचंद्र देशपांडे प्रांत पनाळा.

हरी रामचंद्र देशपांडे यांचे मुक्त्यार
त्याचे बंधु कृष्णाजी रामचंद्र देशपांडे

साक्ष

१ सदाशिव अनंत घाटे हल्ली मु। करवीर दस्तुर खुद्द
विनायक खुनाथ काळे काम पाहाणार.

कादीर मुजावर यांची कैफियत

कैफियत नं. १३३ / इ. स. १८४७

कैफियत—कादीर वल्लद ईनुस मुजावर जात मुमलमान उमर वर्षे ३२ कसब हजरत पीर साहीब खताल यांची पूजा करणार किल्ले पेठा पनाळा येथील फाथा करणार सुमा समान आरवेन मयातेन व आल्फ मेहेरवान पोलीटिकल येजेंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक यांजकडोन आंग्व ६६ मन १८४५ ईसवीची यादी आल्या त्यांत ईनाम सरंजाम धर्मादाय चालत आहे, त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजब-लच्या सनदा पत्रे पाहून कळवावी म्हणोन वगैरे मजकूर या ग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी आंग्व ५५० मन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहाळा त्याजबद्दल सनदा पत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यागी आम्हाकडे ईनाम गांव गन्नानी जमिनी वगैरे चालत आहे याजबद्दलच्या सनदा हजर नाहीत ब्रंडाईत गेल्या परंतु माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो ती कळमे

(१) आम्हाकडे हजरत पीर दरगा याचे सफरा व फकीर फुकरा दर्ग्यात येतात त्यांसी रोटीपाणी देणे व उदी फाल्या करणेबद्दल ग्वचीम गांव ईनाम मानगुड येथील आकार साल गुदस्ता सन सवा आर्वेन म्हणोन मन १८४७ व १८४६ ईसवीचे जमाबंदी अन्वये ग्वाली लिहून देतो

८१ हाजरत पीर दर्गा पनाळा यासी ईनाम गांव मानगुड ता ठाण

२६ नक्त रुपये

१५ पटीबाबत

११ बिघावणीबद्दल

२६

५५ म्हासली गला केली २॥॥ पावणेतीन खंडी याची आकार
दरमणी रुपये एक प्रमाणे

७॥ आम्हास मुजावर लोकास दर्याचे गिरापतीबद्दल बंदापरंपरा
चालत आली ती जमीन ईनाम—

७॥ जमीनी बाबत

१॥॥ मौजे नेवापुर ता. सातवे येथे ईनाम जमीन ४१
याचा खंड गला केली ४१॥॥

यांचा आकार रुपये दरमणी एक प्रमाणे

२ मौजे आपटी ता. सातवे येथे ईनाम जमीन ब्रिघे ४१
यांचा खंड गला केली ४२ याचा आकार रुपये

४ मौजे सालमी ता. सातव येथे जमीन ब्रिघे ०२ याचा
खंड गला केली ४४ याचा आकार रुपये दरमणी
एक प्रमाणे .

७॥.

० आम्हास मुजावरी बद्दल ता. ठाण माहेकत गावगन्ना आठ आणे
चार आणे असे गांव पाहून पेशजी म्हणजे बंडाई होणेचे पूर्वी
वमूल येत होता तो हाली चार वर्षे येत नाही व त्याबद्दल
सनद नाही.

० मौजे आतकार ता. रुकडी हा गांव ईनाम हजरत पीराकडे श्री
राजा शंभु लखपतीचा राजशके ४८ साली दिले होता परंतु
आमचे जन्मापासून चालत नाही परंतु सनद आहे.

० मौजे सिपे ता. सिराले येथे ईनाम जमीन ४१ विघा म्हणोन
किल्ले पनाळेची सनद सन समान सत्यासीन मया आलफ साली
मौजे मजकुरी दिली त्यासी ती जमीन बडिलार्जित चालत होती
हल्ली आमचे जन्मापासून चालत नाही. सनद आहे.

१५ उरुसाचे ग्वर्चीबद्दल पेटा पनाळे सरकारातून रुपये पेशजी पावत
आले ते सन आर्बा आरबेन पावेतो. तेही बंडाईपासून बंद.

तपशील

४१ नक्त रुपये

६२॥॥ गले बाबत

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कशा करिता दिले. दिलेपासून वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील—

- १ ईनामगांव मौजे मान गुड ता ठाण हा गांव साहेब खताल हाजरत पीर पेठा पनाळा यासी पूर्वी वाळयाई याचे कारकीर्दीत दिल्या असे आमचे वाडवडील सांगत आले. त्याज विषयी सनद-पत्र काही नाही. तेव्हा पासून दर्ग्याची खिसमती वडील करीत आले व हाली आम्हीही करीत आहो. सबब सनद नमलेमुळे साल व शके व कोणी कधी दिले ते शोध लागत नाही.
- १ मौजे नेवापुर ता सातवे येथे जमीन एक विघा ४१ वाळयाई याचे कारकीर्दीत वाड वडिलांस दर्ग्याचे नोकरीवद्द दिल्या वडील वडील सांगत आले त्यासी सनदपत्र कांहीं नाही. वंशपरंपरा चालत आली आहे.
- १ मौजे आपटी ता सातवे येथे ईनाम जमीन ४१ विघा वाळयाई याचे कारकीर्दीत मिळाली तेव्हापासून वंशपरंपरा चालत आली आहे. सनदपत्र काही नाही ?
- १ मौजे सालसी ता सातवे येथे ईनाम जमीन दर्ग्याचे नोकरी-वद्द वाळयाई यांचे कारकीर्दीत वाडवडिलांस मौजे मजकूरी जमीन ४१ विघे दिली त्यासी सनदपत्र कांहीं नाही वंशपरंपरा चालत आली आहे.

येणेप्रमाणे संपादन केल्यापासून सदर दर्ग्याची खिसमती करून वंशपरंपरेने सतत आनुभवीत आहो.

(३) सदरहू उत्पादन संपादक पुरातन दर्ग्याचे व फकीर फकरातीच्या खर्चावद्द आमचे वाडवडिलांनी संपादिले त्याप्रमाणे दर्ग्याची खिसमती करून उपभोग आमचे वंशपरंपरेने करीत आले आहो. या उत्पन्नांत सदर दर्ग्याचा खर्च भागून कांहीं थोडे राहिल्यास उपभोग करणेस हिस्सेदार मी व आल्ली वल्लद रहिमान व साधू वल्लद हुसेन व सुलतान वल्लद मुजावर असे

चौधे मारखे मारणीदार विभागी आहे. त्याचे पोटी आणखी भाऊवंद पुष्कळ हिशेदार आहेत.

(४) सदरी पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नावावत सनदा होत्या परंतु वंडाईचे वर्षी म्हणजे मन खमस आवेंत मयातेन व आल्फ साली किलेवर कंपनी सरकारचा हल्ला चढल्या ते समई सर्व कागद सनदापत्र बगैरे गेले. कांहीं येक राहिले नाही.

(५) सदरी पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय दुसरे उत्पन्न नाही व चौथे कळमी सनदापत्र नाही म्हणून लिहिलेच आहे. याशिवाय आम्हाकडे सदरी लिहिले त्या शिवाय कांहीं येक नाही.

(६) सदरी पांच कळमी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिल्या हा ग्वरा आहे. यांत कांहीं कमी पेश जाहान्यास जी सरकार आज्ञा करतील त्यासी मान्य आहे.

येकूण सहा कळमी मजकूर लिहिल्या हा ग्वरा आहे. लिहून दिले सही छ २८ माहे मावान तारीख १० माहे ऑगस्ट सन १८४७ ईसवी शके १७६९ दस्तुर नारा रामचंद्र पाटील मारगोटीकर सही

कादीर वलद ईनुस हातची रेघ
आली वलद रहिमान याचे हातची
साधु वलद हुसेन याचे हातचा
सुलतान वलद मुजावर हातचा

साक्ष—

१ मारणीक वा। पीरखाना हबीब ता। ठाण राहाणार मौजे हेरले
दस्तुर खुद.

१ जगनाथ शामजी कवटेकर दस्तुर खुद.

विनायक रघुनाथ काळे काम पाहाणार

जाधव हवालदार घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ४७ / इ. स. १८४६

कैफियेत नारायणराव वीन दौलतराव जाधव हवालदार उमर वर्षे २० जात मराठे राहाणार काा करवीर सुमा आरबेन मयातेन व आलफ मेहेरवान पोलिटिकल एजंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंग्र ६६ सन १८४६ ईसवीची याद आली. त्यात ईनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजबळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी अंग्र ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा जाहात्या त्यावरून सनदापत्र असतील ती दागवयाची म्हणोन आज्ञा त्याम आम्हाकडे वतनी ईनाम वगैरे चालत त्याच्या सनदापत्र मिळाली ती हजर करून त्याजबद्दल माहितगारीचा मजकूर लिहून देता तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे—

(१) आम्हाकडे हाल्ली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील —

येकुण रुपये एक हजार नऊशेहे सत्तेचालीस दोन आणे देहे दोन व जमीन दोन च्यावर चार विघे साडेचार पांड व गवत सुमारे व्याणेंशी हजार ८२००० येणेप्रमाणे येत आहे,

(२) सदरहु उत्पन्न मंपादन कोणी केले व कोणी कधी कशाकरिता दिले व दिलेपासून वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील

१ मौजे लिंगनूर प्रांत रायवाग हा गाव आमचे नीपणजे मंताजी वीन रेगोजीराव जाधव याचे पुत्र बहिरजी जाधव हे किल्ले प्रसिद्धगड हाल्यात चीत जाहाले. मातोश्री जिजाबाई साहेब यांनी खुनकाटाबद्दल करार करून मन तिसा सीतीन मया व आलफ म्हणजे ईंग्रजी सन १७६८ साली सनद दिली त्यास वर्षे सुमारे ७८ जाहली. तेव्हापासून आम्ही आनुभवात आहो परंतु

निपाणीकर यांच्या दंग्यात निपाणीकर याजकडे व त्याजकडून तालुकेची मोकळीक जाह्यानेतर काही सरकारात होता तो पुर्वत प्रो। आमचे गांव आम्हाकडे दिले त्यास सुमारे २३ वर्षे जाह्या तेव्हापासून आम्हाकडे आनुभवीत आहो.

१ कमवा रुकडी येथील नाईकीचे वतन आमचे आज नाथाजी वीन रंगोजी जाधव हे कसवा सावगांव येथील निपाणीकराचे लढाईत स्वामी कार्यावर खर्च जाहाले. आमचे चुलते सुवराव जाधव याजवर शिवछत्रपती महाराज यांनी कृपाळू होऊन खुनकाटाबद्दल मौजे वटार येथील नाईकी व मौजे भेंडवड येथील जमीन करार करून दिले त्यास वर्षे सुमारे ३६ जाहाली त्या वतनाची वहिवाट सुमारे २५ वर्षे केली पुढे कैलासवासी बावासाहेब महाराज छत्रपती यांनी मौजे वटारची नायकी हरीभक्त परायण त्रिधक गोसावी संस्थान मौजे मजकूर याजकडे देवून त्याचे मोवदला का मजकूर येथील जमीनीच्या सनदा सन खमस सत्यासीन म्हणजे सन १८३४ ईसवीस करून दिले त्यास वर्षे सुमारे ११ जाहाली तेव्हापासून सतत आनुभवीत आहो.

१ मौजे लिगनूर येथील पाटीलर्काचे वतन आमचे आज्ये जीवराव जाधव याजवर बावासाहेब महाराज यांनी कृपाळू होऊ सन १८३२ साली सनदा करून दिले त्यास सुमारे १३ वर्षे जाहाली तेव्हापासून सतत आनुभवीत आहो.

१ मौजे भेंडवड येथील जमीन विधे ४२५ श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती महाराज यांनी खुनकाटाबद्दल आमचे चुलते सुवराव जाधव याचे वडील नाथाजी जाधव हे कसवा सावगावचे लढाईत स्वामी कार्यावर खर्च जाहाले. सनद करून दिली ती हाली गैरविलेस सबब सन शके लागत नाही परंतु आजमासे वर्षे सुमारे ३६ जाहाली तेव्हापासून सतत आनुभवीत आहोत.

१ मौजे शिरोळ ता ठाणे येथे जमीन विधे ०।० तीस आमचे वडील दौलतराव जाधव यांजवर बावासाहेब महाराज छत्रपती यांनी कृपाळू होऊन जमीन ईनाम सन आरवे सत्यासीन म्हणजे सन १८३३ ईसवीस सनदा करून दिले त्यास वर्ष १३ जाहाली तेव्हापासून सतत आनुभवीत आहो.

१ काा करवीर येथे ईनाम जमीन—

१ भाऊ हिस्से पो। संपादन करणार आमचे नीपणजे यांचे वडील रंगोजी वीन नरसोजी जाधव यांनी येकनिष्ठपणे राजारामसाहेब महाराज यांची

सेवा केली सबब जमीन विधे ०।० तीस याच्या सनदा राजशके ४७ म्हणजे सन १७२० ईसवी साली करून दिले त्यास वर्षे सुमारे १२५ जाहाली पो वजा भाऊ हिस्सेकडे जमीन

४१५ निम्मे आणाजीराव जाधव व धोंडजीराव जाधव व संग्राराम जाधव या त्रिवर्गाकडे आहे.

४७॥ चौथाई माधवराव व केशवराव व बहिरजीराव व नीलकंठराव जाधव या चौघाकडे आहे. बाकी आम्हाकडे चौथाई जमीन ४७॥ तेव्हांपासून आनुभवीत आहो.

१ कित्या जमीन ४॥ बाबासाहेब माहाराज यांनी आमचे आज जीवराव जाधव यासी सुमा समान आशरीन म्हणजे सन १८२७ ईसवी साली सनदा करून दिले त्यास वर्षे सुमारे १९ जाहाली तेव्हापासून सतत आनुभवीत आहो.

१ जमीन विधे ४=॥॥॥ आमचे वडील दीपकराम जाधव याजवर श्रीमन्महाराज बाबासाहेब छत्रपती कृपाळू होवून ईनाम वाग करणेस दिली सनद गैरविल्हेस सबब सन शके लागत नाही. परंतु सुमारे २० वर्षे सतत आनुभवीत आहो.

१ नदी मळी किनारा कुरण शिवछत्रपती माहाराज यांनी सनद दिली ती गैरविल्हेस सबब सन शके लागत नाही परंतु दिलेपासून सुमारे ४० वर्षे सतत आनुभवीत आहो.

भाऊहिशे पो मौजे बालिंग ता हवेली येथील डोंगरी गवताची जागा ईनाम करार करून सनदा सादर जाहाल्या होत्या त्या गैरविल्हेस गेल्या सबब सन शके लागत नाही परंतु बहुत वर्षे दिलेपासून सतत आनुभवीत आहो.

सेवेबद्दल ईनाम चालतो त्याचा तपशील—

१ मौजे राशिवडे खुर्द ता। तारळ हा गांव आमचे नापणजे मंताजी वीन रकोजी जाधव याचे वडिलांनी शिवछत्रपती महाराज यासी राज्याभिषेक जाहाल्या तेव्हांपासून पर्णशाळेकडील दरग्या हावळदारीचे काम पाहान असतां पुढें शंभु छत्रपती माहाराज यांचा काल जाहालेनंतर मातोश्री जिजाईसाहेब महाराज यांनी आम्हाकडे पूर्वी गांव मौजे परगवदळे तो कल्हे वतनी होता हुजूर धर्म संस्थानाकडे ठेवून मौजे मजकूर हा गांव सर्व बाब ईनाम करून सन तीसा सीतेन मया व

आल्फ म्हणजे सन १७६८ ईसवी साली सनदा दिले त्यास सुमारे ७८ वर्षे जाहाली तेव्हांपासून सतत आनुभवीत आहे.

१ माँजे मावगांव खुद प्रांत हुक्मी येथील जमीन शिवछत्रपती माहाराज यांनी आमचे पणजे रेवोजी वीन मंताजी जाधव यासी विधे ४१५ ची सनद करून दिली होती ती गैरविलेस सवव सन शके लागत नाही परंतु मिळाले-पासून सतत अनुभवीत आहे.

१ माँजे सडेली तो हवेली येथे जमीन ४१० विधे कोट करवीर येथील सरदारकीचे आ। बदल शिवछत्रपती माहाराज यांनी आमचे पणजे रेवोजी वीन मंताजी जाधव यासी सनद विधे ४५ जमीनची करून दिली होती ती गैरविलेस गेली सवव शके मिती लागत नाही. त्या शिवाय जमीन विधे ४५ ची सनद सुमा मयातेन व आल्फ म्हणजे १७०० ईसवी साली करून दिली त्यास वर्षे सुमारे ४८ जाहाली मिळोन दहा विधे जमीन मिळालेपासून सतत आनुभवीत आहे.

१ माँजे शिरोली तो ठाणे येथे जमीन—

१ शिवछत्रपती माहाराज यांनी आमचे आजे नाथाजी वीन रेवोजी जाधव यासी सुमा आरवा मयातेन व आल्फ म्हणजे सन १८०३ ईसवी साली सनद विधे ४२५ करून दिली त्यास वर्षे सुमारे ४३ जाहाली पैकी आदा जमीन ४१७ चालत आहे. बाकी आदा नाही. दिले पासून सतत आनुभवीत आहे.

१ आमचे वडील दौलतराव जाधव यांजवर श्रीमन्माहाराज बाबामाहेव यांनी कृपाळू होऊन जमीन विधे ४१५ आबदागीरी बदल करार करून सन समान आशरीन म्हणजे सन १८२७ ईसवी साली सनदा करून दिले त्यास वर्षेसुमारे १८ जाहाली

१ कसबा करवीर येथे जमीन विधे प्राचीन वंगैरे—

१ आमचे पणजे रेवोजी वीन मंताजी जाधव यासी शिवछत्रपती माहाराज यांनी सरदारकीबदल जमीन दिली त्याचा तपशील—

४९।४॥ प्राचीन सनद गैरविलेस गेली सवव सन शके लागत नाही.

४१२ किता जमीन सुमा मयातेन व आल्फ म्हणजे सन १७९९ साली सनद करून दिली त्यास वर्षे सुमारे ४६ जाहाली

तेव्हांपासून सतत अनुभवीत आहो.

४२१।४॥

१ आमचे वडील दौलतराव जाधव यांजवर बाबासाहेब माहाराज कृपाळू होऊन गायी चराऊ रान सिंगणापुर नजीक आहे ती आमची गुरे चरणेस करार करून दिली पासून सतत चालत आहे. सनद नाही सबब सन शके लागत नाही.

१ सावरीचे कुरणा पो गवताचा डाग चाळीस हजाराची जागा आम्हाकडे सरंजामात गाव चार चालत होती ती सर्व सरकारात जप्त करून घेतली व आम्हास सरकारातून मोहीनी गवत येत होते ते बंद केले. व आमचे कणेरी येथील गवताची डाग सरकारात गेली ते समई अर्ज केल्यावरून श्रीमन्माहाराज बाबासाहेब छत्रपती सदरहु प्रा॥ चालवीत होते. याचा दाखला पाहून शेवेबद्दल करार करून सन ईहिदे आरबेन म्हणजे सन १८४० ईसवी साली सनद करून दिली त्यास वर्षे सुमारे ६ जाहाली. तेव्हांपासून सतत अनुभवीत आहो. येणेप्रमाणें उत्पन्न संपादन केल्या तागायत आजपर्यंत आम्हाकडे वहिवाट चालले याचा तपशील सदरी लिहिला आहे.

(३) सदरी लिहिले उत्पन्न संपादन करणार आमचे नीपणजे यांचे वडील रकोजी वीन नरसाजी जाधव याचे पुत्र आप्पाजी व संताजी व सुभानराव, व कृष्णाजी, व नरोजी. एकूण पो आमचे नीपणजे संताजी वीन रकोजी जाधव याचे पुत्र रेखोजी, व बहीरजी जाधव. पैकी बहीरजी रंगणेवर ठार जाहाले. त्याचे पोटी पुत्र नाही. रेखोजी वीन संताजी जाधव यांचे पुत्र बहीरजी व नाथाजी व जीवराव जाधव पो बहीरजी व जीवराव जाधव याचे पोटी पुत्र नाही. आमचे आज नाथाजी वीन रेखोजी याचे पुत्र सुवराव व दौलतराव या पो सुवराव जाधव यासी पुत्र नाही. आमचे वडील दौलतराव जाधव व आम्ही खुद्द या उत्पन्नास दुसरा कोणी विभागी नाही. सरकारात चाकरी खासे घोड्यानिशी हमेशा हजर असोन ईतर मानकरी लोकांप्रमाणें स्वारी बाहेर गेल्यास समागमे अमोन चाकरी विषयीं आज्ञा होईल ती मान्य करावी लागती व सरकारातून खर्चास मीलणेची वहिवाटही आहे. व पर्णशालेचे दरमा-बद्दल सरकारचे विड्याचा डबा घेऊन विडे कचेरीत देतेसमई सरकार सेवेत असावे लागते. कोट करवीरचे सरदारकीबद्दल गंगावेशीचे दरवाग्याचे

रखवालीस वारगीर घेवून पारेवर हमेशा एक आ। शिपाई असणेची बहिवाट आहे. वतनी नायकी व पाटीलकी वगैरे आहे. त्याजविषयी वतनदारांचे ईश्याने वतनी सेवा करावी लागती.

(४) सदरी पहिले कळमांत लिहिले उत्पन्नाबाबत सनदपत्र हजर कांथ आहे.

एकूण एकवीस सनदा चालते उत्पन्नाबाबत आम्हाजवळ होत्या त्या हजर केल्या आहेत. याशिवाय मौजे सावगांव खुर्द येथील जमीन विघे ४१५ व मौजे सडोली येथील जमीन विघे ४५ व मौजे भेडवड येथील विघे ४२५ व का। करवीर येथील सरदारकीबद्दल ४९।४। व किता जमीन ४=।। व गाई चराऊ रान व नदी किनारा गवत येणेप्रमाणें सनदा गैरविल्हेस गेल्या त्याचा तपास करिता कोटे सांपडत नाहीत. भोगवटा चालल्याचा दाखला सरकारचे खडईस व गावाकडे दाखला आहे व भाऊ हिस्साचे चौथाई जमीन का। करवीर येथे ७७। व मौजे वाळिंगे ता। हवेली येथील डोंगरी गवत जागा येणेप्रमाणें वतनी सनदा निलकंठराव जाधव याजकडून दाखला येणेचा.

(५) सदरी पहिले कळमांत लिहिल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी सरकारा-
तून काहींएक उत्पन्न नाही व चवथे कळमांत लिहिले सनदपत्राशिवाय चालते उत्पन्नाबाबत सनदपत्र नाही.

(६) सदरी पांच कळमात वतन समंध सरकारातून ईनाम वगैरेचे उत्पन्न व मजकूर लिहून दिलेल्या खरा आहे. त्यांत काहीं कमीजास्त जाहान्यास जी सरकार आज्ञा करतात ती आम्हांस कबूल आहे.

येकूण सहा कळमें लिहून दिली सही तारीख १८ माहे रमजान शके १७६८ पराभवनाम संवत्सरे सु। तारीख १० माहे सप्टेंबर सन १८४६ ईसवी दस्तुर जयराम हरी आहटकर नी। जाधव हवालदार

सही - नारायणराव बीन दौलतराव जाधव

हवालदार दस्तुर खुद.

माक्ष १ सखाराम कळाल कारकून नी। तोफगाना—

सरकार करवीर दस्तुर खुद

राजोपाध्ये

घराण्याची कैफियत

कै. नं. ८२ / इ. स. १८४६

कैफियत सदाशिवराव वीन नारायणराव राजोपाध्ये उमर वर्षे ३३ जात देशस्थ ब्राह्मण रा करवीर सुा सत्रा आरवेन मयातेन व आलफे मेहरवान पोलिटिकल यजेंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून यादी आंक ६६ सन १८४५ इसवीची आल्या त्यावाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी आंक ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहल्या त्याजरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास आम्हाकडे ईनामी गाव व वतने व जमिनी वगैरे चाळतात त्याज वावतच्या मनदा हजर करून माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो तो खाली लिहिल्याप्रमाणे—

(१) हाल्ली आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा आकार वंदा आन्वये (येथे उत्पन्नाचा व जमीनीचा तपशील)

(२) सदरहु उत्पन्न मंपादन कोणी कशाकरीता कवी दिलहे व दिल्यापामून वहीवाट कशी चालत आहे याचा तपशील

कैत्यासवासी राजा मंभु छत्रपती स्वामी यानी आमचे निपणजे सदाशिव-भट वीन लक्ष्मण भट आरवीकर यासी दिलहे ते वीतपशील

१ मौजे म्हारुल तर्फ आसनडोली हा गांव आणंदिव (!) पर्वकाळी सह हिरण्योदक धारादत्त इनाम सर्वमान्य करार करून राजशक ४२ म्हणजे सन १७१५ इसवी साली दानपत्रे करून दिलही त्याम वर्षे १३० जाहाली.

१ मौजे येळवडे तर्फ तारळे हा गांव मागीशीर्ष शुद्ध १५ चंद्रग्रहण पर्वकाळीसह हिरण्योदक धारादत्तपूर्वक इनाम सर्वमान्य करार करून

राजशक ४०, म्हणजे सन १७२२ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १२३ जाहाली.

१ मौजे नाडगोडीचे वतन तर्फा तीन, स्वामीचे कुळगुरु यास्तव स्वामी कृपाळू होऊन तर्फा मातव व कोटोली या दोन महाळ्याचे वतनांस राजशक ५२ म्हणजे सन १७२५ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १२० जाहाली. तर्फा वडगांव महाळ्याचे वतनांस राजशक ५९ म्हणजे सन १७३२ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ११३ जाहाली.

१ मौजे वाटार तर्फा वडगांव हा गांव सर नाडगोडीचे वतनासमंघे इनाम आजरामत करार करून राजशक ५९ म्हणजे सन १७३२ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ११३ जाहाली.

१ मौजे चिंचवड तर्फा रुकडी येथील वतनी कमाविसी राजशक ७४ म्हणजे सन १७४७ इसवी साली सनदा करून दिली त्यास वर्षे ९९ जाहाली.

१ मौजे.....ता कळे हा गाव इनाम कैद्यासवासी जिजाबाईसाहेब महाराज यांनी करार करून सुा खमस खमशेन म्हणजे सन १७५४ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ९१ जाहाली.

१ इनाम जमीन मौजे दिडोली येथे विघे ४५ व वाग करवीर येथे विघे ४०, मिळोन विघे ४१४ करार करून राजशक ८१ म्हणजे सन १७५४ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ९१ जाहाली.

१ वरडी आववणे तर्फा खानापूर हा गाव इनाम सर्वमान्य करार करून राजशक ८३ म्हणजे सन १७५६ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ८९ जाहाली.

१ किले पन्हाळा येथील वतनी फडणीशी राजशक ८५ म्हणजे सन १७५८ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ८७ जाहाली.

कैद्यासवासी शिवछत्रपती स्वामी यांनी दिल्याचा तपशील—

१ आमचे चुलत पणजे आनंदराव राजोपाध्ये सातारकर याशी धर्मदाय इनाम जमीन दिली ती त्याची व्याजकडे चालत आहे.

१ मौजे तुरवे येथे विघे ४५ व मौजे सरवडे येथे विघे ४५ व मौजे

शिरोली येथे बिघे ४५ व मौजे वटार येथे बिघे ४५ मिळोन बिघे ८२० च्या सनदा सुा इसने मयातेन आलफे म्हणजे सन १८०१ इसवी सालीं करून दिल्या त्यास वर्षे ४४ जाहाली.

१ मौजे दानवल येथे बिघे ४२५ व मौजे शेळेवाडी येजे बिघे ४५ मिळोन बिघे ५० याच्या सनदा गैरविलेस सवत्र शके मिते लागन नाही. परंतु सदरी २० बिघे जमीन बराबर मिळाली. सवत्र वर्षे ४४ जाहाली.

आमचे आज्ञे सदाशिवभट वील शामभट आरवीकर यासी दिले ते.

१ किल्ले मनोहर येथील वतनी फडणीसी राजशक ११० म्हणजे सन १७८३ इसवी साली सनद करून दिली त्यास वर्षे ६२ जाहाली.

१ मौजे मडलगे बु।। तर्फे खानापूर हा गांव आग्रहोत्राचे वेगमीम हीरोण्योदक धारादत्त करार करून राजशक ११६ म्हणजे सन १७८९ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ५६ जाहाली.

१ राजशक १२१ म्हणजे सन १७९४ इसवी साली दिली त्यास वर्षे ५६ जाहाली तपशील

१ मौजे मडीलगे बु।। येथील पाटील कुलकर्ण्याचे वतन करार करून सनदा करून दिल्या.

इनाम जमीन करार करून सनदा करून दिल्या त्याचा तपशील.

१ मौजे सिंगणापूर येथे बिघे ४१०

१ मौजे चिंचवड येथे बिघे ४१५

१ काा वडगांव येजे बिघे ४५

१ मौजे पारगांव येथे बिघे ४५

१ मौजे बोरपाडळे येथे बिघे ४५

वतनी कामाविसीच्या सनदा करून दिल्याचा तपशील

१ मौजे कळंबे तर्फे ठाणे येथील

१ मौजे कुरडू तर्फे हवेली येथील

वतनी आसाम्या करून देऊन सनदा करून दिल्याचा तपशील

१ प्रसिद्धगड येथील फडणीसी

१ जरूड तर्फेचा हक्क

१ कोट करवीर येथील फडणीसी

१ समसमुली कडील फडणीसी

हुजूर जोतिपाचे वतन देऊन सनदा करून दिल्या.

येकूण सदरहू काळी दिले त्यास वर्षे ५१ जाहाली.

१ चिंचवड येथील कुरण जमीन विधे १० व कात्यायणी जमीन कुरण विधे ४२० व बोरपाडळे येथे कुरण विधे ४१० मिळोन आजमासे विधे ४१० व मुदरगड येथील वतनी सुभेदारीची आसामी याच्या सनदा गैरविलेस सवव शक मिती लागत नाही. परंतु पुरातन पासून चालत आहे. त्यांस आदमासे ६० वर्षे

१ पावणगड येथील फडणीसी व सामानगड येथील फडणीसी राज शक १२१ म्हणजे सन १७९४ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यांस वर्षे ५१ जाहाली व मोनगड येथील फडणीसी आसाम्या तीन सन ग्वमाम आरवेन साल्यापामून वहिवाट चालत नाही.

सवव आमचे तीर्थस्वरूप नारायणराव वीन सदाशिवभट यामी इनाम जमीन मौजे टोप प्रांत रायवाग येथे ४२० विधे व मौजे पटण कोडोली काा ईचळकरंजी येथे विधे ४२० मिळोन विधे ०।१० करार करून राज शक १३४ म्हणजे सन १८०७ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ३८ जाहाली.

येणेंप्रमाणें उत्पन्न मंपादन केल्यापासून आजतागायत सतत भोगवटा चालत आहे.

(३) सदरहू उत्पन्न मंपादन करणारे आमचे पणजे व आजे व तीर्थरूप आसोन हल्लीं आम्ही खुद्द वहिवाट करीत आहो. या उत्पन्नात आमचे पणजे आनंदराव यांची जमीन विधे पनास सदरी लिहिलेप्रमाणे त्यांचे ते वहिवाटीतात बाकी झालेनिशी उत्पन्नात आम्हाखेरीज दुसरा कोणाचा हिस्सा नाहीं व आम्ही सरकारचे पुरोहित सवव पुरोहितपणाचे अधिकारावद्द सदरहू उत्पन्न इनाम धर्मादाय करार करून दिल्याप्रमाणे अनभवीत आहो.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावगत सनदा दिल्या आहेत त्याचा तपशील

- २ मौजे म्हारुल तर्फ अमनडोळी याजवावत राजशक ४२ मन्मथनाम संवत्सरे श्रावण शुद्ध ४ शंभु छत्रपती यांनी
- १ देशाधिकारी व कारकून तर्फ तारळे याचे नावे नंबर ७३५ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ शिवछत्रपती यांनी
- १ गावचे नावे नंबर ७३६
- १ देशमुख व देशपांडे यांचे नावे ७३७
- ६ मौजे यलवडे तर्फ तारळे याजवावत राजशक ४९ शुभकृत नाम संवत्सरे मार्गशीर्ष बहुल प्रतिपदा शंभु छत्रपती यांनी
- १ साली सदाशिवभट यांचे नावे नंबर ७३८
- १ पंत अमात्य यांचे नावे नंबर ७३९
- १ देशाधिकारी व कारकुनाचे नावे नंबर ७४०
- १ देशमुख देशपांडे यांचे नावे नंबर ७४१
- राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनी
- १ देशमुख देशपांडे यांचे नावे नंबर ७४३
- १ गावचे नावे नंबर ७४२
- ५ मौजे वाठार तर्फ वडगांव याजवावत ३ राजशक ५९ प्रमांदी नाम संवत्सरे आषाढ शुद्ध १ शंभु छत्रपती यांनी
- १ खुद्द सदाशिव भट यांचे नावे नंबर ७४४
- १ देशाधिकारी लेखन याचे नावे ७४६
- १ गावचे नावे नंबर ७४५
- २ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ शिवछत्रपती यांनी
- १ देशमुख व देशपांडे याचे नावे नंबर ७४७
- १ गावचे नावे राजशक १२० नंबर ७४८
- ४ मौजे घरपण ता कळे याजवावत २ सन खमास खमशेन मया आठफे छ १९, रजव कैलासवामी जिजाबाईसाहेब यांनी
- १ खुद्द सदाशिव भट याचे ७५०
- १ गावचे नावे नंबर ७४९
- २ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ शिवछत्रपती यांनी
- १ देशमुख देशपांडे याचे नावे ७५१

- १ गांवचे नांवे नंबर ७५२
- २ पनाळे येथील फडणीसी बाबत
  - १ राजशक ८२ बहुधान्यनाम संवत्सरे पौष बहुल पंचमी शंभुछत्रपती यांनी नरसिंगराव दिल्ली नंबर १५०९
  - १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ श्री शिवछत्रपती यांनी आग्नेजी दळ्या नामजाद व आवाजीराव व कारकून याचे नांवे नंबर १५१०
- २ किले मनोहर येथील फडणीसी बाबत
  - १ राजशक ११० शोभाकृत नाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ११ शिवछत्रपती यांनी पिराजी साळोखा मुद्राधारी व गोविंदराव कारकून याचे नावे नंबर १५११
  - १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ शिवछत्रपती यांनी रावजी निंवाळकर मुद्राधारी व व्यंकाजी नारायण सबनीस व कारकून याचे नावे नंबर १५१२
  - १ खासगी मुद्रक फडणीसीबाबत राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ शिवछत्रपती यांनी शिंदरामराव भोसले सुभेदार यांचे नावे नंबर १५०८
  - १ कोट करवीराकडील फडणीसीबाबत राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शुद्ध ३ श्री शिवछत्रपती यांनी गोदाजी भोमटा हवलदार व सदाशिव कृष्ण व कारकून यांचे नावे नंबर १५१३
- २ मौजे कलंब येथील कमाविसी वतन याजबाबत गांवचे नावे
  - १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनी नंबर ७९१
  - १ सु॥ आर्वा समानेन ल३ रमजान नंबर ७९०
- ३ मौजे चिचवड येथील वतनी कमाविसी बाबत गावचे नावे
  - १ राजशक ७४ प्रभावनाम संवत्सरे आश्विन शुद्ध विजयादशमी शंभु छत्रपती यांनी नंबर ७८६
  - १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनी नंबर ७८९

- १ सु॥ आर्वा समानेन छ ३० फसली नंबर ७८८
- २ मौजे कुरडू येथील कमाविसी वतनी याजवावत गांवचे नांवें
 १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनीं नंबर १५१४
 १ सु॥ आर्वा तिसैन छ ६ जिल्काद नंबर १५१५१
- २ सरसनदा
 १ राजशक ११० शोभाकृत नाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ११ शिवछत्रपती यांनी किले पनाळा येथील सवासदाची आमामी व जंजीरे शिंदूदुर्ग येथील फडणीसी व किले पनाळा १ येथील फडणीसी पनार १ तर्फचा हक्क याजवावत खुद सदाशिवभट यांचे नांवें नंबर १५१८
 १ राजशक १२१ आनंदनाम संवत्सरे भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनी किलेच्या फडणीसीचे नांवें व ग्वास किलेकडील व कोट कोल्हापूर व जंजीरे माचि फडणीसीचे येथील पोतर्नासी व किले पनाळेकडून सवासदाचे आमचे वतनांत मौजे हलेवाडीचा हवाला व चिचवाड, कुरडू व कलंबे येथील वतनी कमाविसी याजवावत खुद सदाशिवभट यांचे नांवें नंबर १५१९
- २ जकायतीचे रहदारीबावत
 १ राजशक ५९ प्रमादीनाम संवत्सरे आश्विन वहुल द्वितीया शंभु छत्रपती यांनीं कमाविसीदारानी व लोकांनी जकायेंत बैलसर १२ चे माफीबद्दल नं. ८२९
 १ राजशक १२७ रौद्रनाम संवत्सरे कार्तिक शु॥ १ शिवछत्रपती यांनीं सदरहु प्रमाणें बैलसर २५ चे माफीबद्दल नंबर ७३०
- २ यकमणी पचोऱ्याची बावत माफी कैलासवासी जिजाबाईमाहेव महाराज यांनीं मौजे यलवडे १ व मौजे महामुल १ व मौजे वटार १ व वाडी आंबवे येथे गांव ४ याजवावत सु॥ आर्वा समानेन मया आलफे छ २९ रबिलाग्वर
 १ खुद सदाशिवभट यांचे नांवें नंबर ८२७

१ धारावा यादव हवलदार यांचे नांव व त्याजकडून सदर गांवास आलाहिदा पत्रे नंबर ८२८

न चालल्या उत्पन्नावद्दल सनदांच्या नकला राजशक १२१ आनंदनाम मंत्र्यसंघ भाद्रपद शु॥ ३ शिवछत्रपती यांनी दिलेले ते

१ आंग्रेजी दळ्या नामजाद यांचे नांव पनाळे येथे सवासदाचे आसामाचे वतनात हलेवाडी तर्फे तारले हा गांव पडसर सबब सनदा नाहीत.

२ सन गवामस आरवेन साली वंडाई जाहाले पामून बहिवाटी फडणीसीच्या सुरु नाहीत.

१ पावणगड येथील फडणीसी केदारजी निकम मुद्राधारी यांचे नांव

१ सामानगड येथील फडणीसी बहीरराव जाधव मुद्राधारी यांचे नांव

येकण तीन सनदांच्या अस्मल वा। नकला दिल्या आहेत

शिवाय पंत अमात्य व पंत सचिव व सेनापती यांनी आपआपल्या बाबती गांवगनाच्या मार्फी करून पत्रे करून दिली आहेत.

येकण सनदा एकशे एकोणीस व असल हजर केल्या आहेत.

(५) कलमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी छत्रपती सरकारचे इत्याख्यात चालते उत्पन्न नाही. व चवथे कलमी लिहिल्या सनदाशिवाय चालत्या उत्पन्नाच्या सनदा आम्हापासी नाहीत.

(६) सदरी पांच कलमी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिला हा गवरा आहे. यांत कम पेप यावयाचा नाही.

एकण कलमे सहा लिहून दिली सही तारीख ल ११ माहे जिल्हेज उर्फ मार्गशीर्ष शु॥ १३ शके १७६८ पराभवनाम मंत्र्यसंघ तारीख १ माहे दिजेवर सन १८४६ इसवी

दस्तूर आवाजी नि॥ राजोपाध्ये वा।

समक्ष

सदाशिवराव राजोपाध्ये

१ जुवूमट शिराळकर

१ आत्माराम दिक्षित लाटकर, १ विनायक रघुनाथ काळे

बहिरजी भोसले यांची कैफियत

कैफियत नं. ९ / इ. स. १८४५

कैफियत बरहीजी बीन रामचंद्रराव भोसले उमर वर्षे ७५ जात मराठे कसब सरदारीचे रा. करवीर सुा सन शित अरबेन मयातेत व आल्फे मंदरवान पोळिटिकल येजंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंक ६६ मन १८४५ इसवीची यादी आली त्यांत इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चाळत आहे. त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नांव डेरी आंक ५५० मन १८४५ इसवीचा शेर जाहाला त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी व सनदा प्रकर्णी माहीतगारी यांजकडून लिहून घेणे म्हणोन आज्ञा त्याजवरून लिहून देतो तो मजकूर ग्वाली लिहून दिले प्रमाणे

(१) आम्हाकडे हल्ली उत्पन्न चाळत आहे त्याचा तपशील

येकूण तेराशे एकोणीस रुपये नऊ आणे व गळ्या केडी सदरी मापे पावणेपाच ग्वंडी दोन मण पावणेतीन पायली व तूप वजन दोन धडे पावणेनऊ शेर येणेप्रमाणे उत्पन्न आम्हाकडे चाळत आहे.

(२) सदरी कळमात लिहिले उत्पन्न संपादन करणार खुद्द आम्हीच अ हो त्याचे कारण ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे

१ आम्ही महाराज सरकारांत हमेशा स्वारी समागमे राहातो या कारणा-
वरून श्री महाराज शिवछत्रपती यांनी कृपाळू होऊन माँजे बोरबडे
तर्फे सातवे हा गांव स्वामी शेवा करून पुत्रपौत्रादी अनभव करणे
म्हणोन सनद मिळाली ती सनद घाल झाली. आता आम्हाजवळ
नाही परंतु गांव दिलेपासून आजतागायत सुमारे चाळीस वर्षे

आम्हाकडे चालत आहे. शके मितीचे स्थान नाही,

१ आमचे बंधु बळवंतराव वीन रामचंद्रराव भोमले हे निपाणीकर यांचे दंगेत लढाईचे वेळी हुजूर स्वारी समागमे लष्कराबरोबर होते. तेव्हाच लढाईचे कामात नेजा मुक्कामी तोफेचा गोळा त्यागून ठार जाह्याले. त्याचवेळी शिवछत्रपती महाराज कृपाळु होऊन मौजे वावडा कसबा हुबेली या गांवा गुनकाटवदल जमीन विधे वत्तीस येकूण आकार रुपये दीडशेची दिल्ली ती आजतागायत सुमारे ३७ वर्षे पर्यंत सतत आम्हाकडे चालत आहे. सदरवावतचे सनदपत्र मिळालेले गहाळ जहाले शके मितीचे स्मरण नाही.

२ आम्ही स्वामी शेवेत फार येकनिष्ठपणाचे चाकर्गीची वागणूक पाहून श्रीशिवछत्रपती महाराज कृपाळु होऊन नाईकीवदल इनाम जमीन पाटील याचे दाखले बरहुकूम विधे तीस मौजे चिपरी तर्फे आळते या गांवा इनाम देऊन सनद गावाम व आम्हास पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने वतनाची वहिवाट करणे म्हणोन दिल्ली. ती सनद गहाळ जाह्याली. त्याचे शके मितीचे स्मरण नाही. परंतु सदरहू जमिनीचे उत्पन्न आजतागायत सतत चाळीस वर्षे आम्हाकडे चालत आहे.

येकूण पोटकळमे तीन लिहिली यात मिळाले उत्पन्नाचे कारण लिहून सनदा गहाळ जाह्याल्याचा मजकूर लिहिल्या त्याचा तपशील असा आहे की मौजे चिपरी येथे नाईकीचा वाडा सरकारातून आम्हाला मिळाला त्या वाड्यात सदरीच्या उत्पन्नावदल सनदापत्रे होती ती सनद मळाम आशरीन माली वाडा जळाल्या त्याजमुळे दरोवस्त जिदगी जळाली त्याबरोबर या उत्पन्नावतच्या सनदाही जळाल्या.

(३) संपादन करणार आम्हीच खुद्द आहो म्हणून सदरी दुमरे कळमात लिहीलेच आहे या उत्पन्नास हिशेबदार आम्हाशिवाय दुमरे भाऊवंद कोणी नाही.

(४) पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावत सनदापत्रे गहाळ जाह्याल्याचा मजकूर दुमरे कळमाचे पोटकळमात लिहिले आहे. परंतु करवीर मुक्कामी गवसगत वाड्यात दप्तरा मिळालेल्या त्या सनदा

१ आज्ञापत्र मोकादमाने मौजे वावडे कसबे हवेळी यांचे नावे छ ४ माहे शवळ सन तिसा मयातेन व आळफेचे

१ आज दिवाण कोट कोल्हापूर प्रांत मोकादमे मौजे वावडे कसबे हवेळी यांचे नावे छ ११ माहे शवळ सन तिसा मयातेन व आळफेचे

एकूण दोन कागद सदरी लिहिल्याशिवाय पहिले कळमात लिहिलेल्या उत्पन्नावाबत सनदपत्र आता आम्हाजवळ काही नाही.

(५) पहिल्या कळमात लिहिल्या उत्पन्नाशिवाय आणखी काही एक उत्पन्न आम्हाकडे नाही व चौथे कळमात लिहिले कागदाशिवाय उत्पन्नावाबत सनदपत्र काहीएक नाही.

(६) सदरी पाच कळमात मजकूर व उत्पन्न लिहून दिले हे मजकूर खरा आहे. यात काही कमीजास्ती जाहल्यास जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हास कबूल आहे.

येकूण सहा कळमात लिहून दिले सही तारीख छ १६ माहे रमजान भाद्रपद वद्य ४ ईंग्रजी तारीख १९ माहे सप्टेंबर सन १८४५ इसवी

द. रामचंद्र बापू आलासकर

साक्ष

नि॥ बहीरजी भोसले राहाणार करवीर

बहीरजी भोसले दस्तूर

१ आवाजी केशव मजुमदार

दाजी केशव निवाळकर

मु॥ करवीर दस्तूर खुद्द

निशानी कट्यार खाली पहातेची

१ गणेश सखाराम कामत

रा. करवीर दस्तूर खुद्द

आप्पाजीराव गायकवाड यांची कैफियत

कैफियत नं. ४१ / इ. स. १८४६

कैफियत बेसमे आप्पाजीराव वीन भोवानराव गायकवाड नीं वसनागर जामदारग्वाना जात मराठी उमर वर्षे २९ का करवीर सुगा सीत आर्वेन मयातेन व आल्फ अँसाजे मेहेरवान पोर्तुगिकल येजंट सो ब्रहादुर प्रांत कनीटक यांजकडून आंग्व ६६ मन १८४५ ईसवीची याद आली त्यात ईनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजबद्दल त्या त्या लोकाजबलर्चा सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर त्या खाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी आंग्व ५५० मन १९४५ ईसवीचा शंरा जाहाळा त्याजवरून सनदा पत्रे दाखवावी म्हणून आज्ञा त्याम आहे ती सनदापत्रे हजर करून त्या प्रकर्णी माहितीचा मजकूर लिहून देतो खालील प्रमाणे—

(१) हाल्ली आम्हाकडे उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

३० ताा शिरोळ सुभा मळकापूर येथील नाडगौडीपणाचे वतना-
बाबत देहाय सुमारी २८ पो भाऊ वाटणी दत्ताजीराव गायकवाड
याजकडे देहे दाहा १० व सुभानराव गायकवाड आरलेकर याचे
घराणे त्यात देहे सुमारी ९ एकूण देहे १९ भाऊ हिस्सेकडे
चालतात. ते वजा होऊन बाकी गाव सुमारी ९ आम्हाकडे आहेत
त्याचे उत्पन्न गल्ले सुद्धा आदमासे नक्त रुपये

१ मौजे सुपुत्रे ३।।। १ डोणोली ३ १ सोवत २

१ बाबवडे ३।।। १ सरुड १०।। १ वडगाव २

१ आमोणी २ १ आकुर्ल २ १ मोलावड २

६० किल्ले पनाळा येथील सरनाईकीचे वतनाबाबत तर्फे दोन पो ठाणे

तर्फेची गाव सुमारी ३० भगवंतराव गायकवाड आरलेकर याजकडे चालतात ते वजा होऊन तर्फे बोरगांव देहाय सुमार ३० आम्हाकडे चालतात त्याचा आकार नक्त गले सुद्धा तपशील

सदर उत्पन्ना पो आमचे मातुश्रीनी भारत व भागवताची समामी केली याबाबत वेदशास्त्री बालाचार्य कटी पुराणिक राहाणार का करवीर यांस मौजे कौताली ता मजकूर येथील हक्क व जमीन विधे ४२॥ अडीच दान पत्रे करून देऊन चालविली आहे त्या शिवाय सदर वतनाचे उत्पन्न रुपये ६० साठ आम्हांम येतात. किले पन्हाळा येथील सरनोवतीचे बाबत जमीन विधे ४१॥१. कुरणासुद्धा याचा आकार

४३ नक्त पनाली रुपये

२७ गल्याचा आकार दरमणी एक रुपया

७० प्रो येकूण गल्ला ११= केली

पो वजा किले मजकुराकडे कांबळे पायतानाबाबत साल मजकुरी घेतले ते रुपये ३५ बाकी रुपये ७५० ईनाम गाव मौजे मजले तो आळते येथील धर्मादाय आमचे आज्ये बर्हारजी वीन म्हाळोजी नाईक यांनी वेदशास्त्र राजेश्री माणीकभट जोशी करवीरकर यास विधे ४५ व गोपाल रुद्रकर राहाणार करवीर यांस विधे ४२ येकूण विधे ४७ सात व आमचे मातुश्रीनी वेदशास्त्र राजेश्री आबाभट पलुमकर यास विधे ४३ येकूण १० दाहा विधे दानपत्रे करून देऊन चालविली आहे. ती वजा होऊन बाकी लागणी अन्वये जमा रुपये १३०० पो गाव हक्कदार व हुजुर हक्कदार व बाबती वगैरे खर्च रुपये ५५० वजा होऊन बाकी साल मजकूर आदा रुपये आदमाशे रुपये

१०५ मौजे अर्जुनवाड का शिराळे येथील नाईकाचे वतनाबाबत आकार रुपये

८० जमीन विधे ४२६ चराऊ वहिवाटी आहे त्याचा आकार अजमासे रुपये

२५ हाकदारी वा गावाकडून नक्त रुपये येतात

५५ मौजे घुणकी ता वडगांव येथे बक्षिसी वा जमीन विधे ४२५ आहे त्याचा खंड रुपये

- ५५ मौजे शिरोळी ता ठाणे येथील ईनाम जमीन विधे ४१५ पो दोन विधे आमचे वडिलांचे अंतकाळी वेदशास्त्र राजेश्री रघुनाथभट सिनोलीकर जोशी याम दान देऊन चालविली आहे ती वजा होऊन बाकी विधे ४१३ आम्हाकडे चालत आहे त्याचा आकार बागाईत सुद्धा नक्त रुपये
- ८० मौजे अर्जुनवाड काा शिरोळ येथे वक्षसी बा॥ जमीन विधे ४१३ यांचा आकार घराऊ वहिवाटीसुद्धा आदमासे रुपये
- १५० काा कुंभोज येथे जमीन विधे ०।७ चालत आहे त्याचा तपशील ६० प्रत विधे २ ४१वक्षसीबा॥ ईनाम याचा खंड नक्त रुपये ९० प्रत विधे ४२५ सेवेबद्दल चालत त्याचा आकार खंडाचे नक्त रुपये

येकूण रुपये तेराशेहे बीम त्याचा तपशील गाव येक व वतन तीन आा येक सुद्धा जमीन विधे एकसेहे बर्तीम याजबाबत उत्पन्न गल्लेसुद्धा नक्त रुपये आदमासे आम्हांस पावत आसेत.

(२) मदरहू उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कशाकरिता दिले व दिलेपामून वहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील

- १ आमचे नापणजे यशवंतराव बीन म्हाळोजीराव गायकवाड याम कैलासबायी संभाजी महाराज यांनी दिलेचे कारण
- १ शककर्ते थोरले शिव लत्रपती महाराज यांचे वेळेपामून एकनिष्ठपणे सेवा करित आले म्हणून तर्फे शिरोळ येथील नाडगौडीचे वतन करार करून दिले. राजशके ५९ साली सनदा जाहल्या. त्याम वर्षे सुमारे ११३ जाहाली सनदा आहेत.
- १ शिरोळचे मु॥ मोर्चेत बहुत कस्त केली.....पुन्हा जन्म जाहाला करितां किल्ले पन्हाळा येथील सरनाईकीचे वतन करार करून राजशके ८० चे साली सनदा करून दिले त्याम वर्षे सुमारे ९२ जाहाली.
- १ तटफणमी किल्ले पन्हाळा येथील सरनोवती सनदा मिळोन सुमारे १२५ वर्षे जाहाली पंतु हाली सनद नाही. सव्व शके मिती व कारण लागत नाही.

१ आमचे पणजे म्हालोजी वीन यशवंतराव गायकवाड याजवर कैलासवामी संभाजी महाराज कृपाळू होऊन मौजे मजले तो आळते हा गाव करार करून दिले त्यास सुमारे वर्षे ९० जाहाली. हा गाव मिळणेचे पूर्वी मौजे सावर्डे तो शिरोळ हा गाव आमचे नापणजे यशवंतराव वीन म्हालोजीराव याचे नावे नाडगौडी तो शिरोळचे वतन दिले त्या सोबत राज शके ५९ साली सनद मिळाली त्या सनदत दाखवत होऊन चालत होतो ती सनद हाली हजर आहे. तेणेकरून काळ-क्षेप न चाले सबब पंजे यांनी हुजूर विदित केले वरून सदर गाव हुजूर घेऊन बदला मौजे मजले तो आळते हा गाव करार करून ईनाम सनदा दिले त्या सनदा हाली नाहीत. किले पन्हाळे येथील घरी होत्या त्या साल गुा लुटीत गेल्या. सबब शके मिर्तीचा ठिकाण लागत नाही. वहिवाट सुमारे ९० नव्वद वर्षे निर्वेद चालली आहे.

१ आमचे आज बहीरजी विन म्हालोजी नाईक यास कैलासवामी शिव-छत्रपती यानी दिलेचे कारण—

१ मौजे अर्जुनवाड का शिरोळ येथील नाईकीचे वतन कृपाळू होऊन दिले त्यास सुमारे ३० तीस वर्षे जाहाली यांचे पूर्वी प्रथम राजशके ११६ साली मौजे बावडे तो हावेली येथील नाईकीचे सनदा आमचे आज बहीरजी वीन म्हालोजी यांचे नावे मिळोन अनुभवात अमनां ते वतन न माने म्हणून विदित केलेवरून मौजे रांगोळी का नेजच्या सनदा राजशके १३३ च्या सादर होऊन आनभवु लाग्यो. पुढे रांगोळी हा गांव इचलकरंजीकर घोरपडे याजकडे सबब अर्जुन-वाड येथील नाईकीच्या वतनाच्या सनदा सुा सीत आशरे मयातेन व आलफ साली सादर जाहाल्या त्यास वर्षे सुमारे ३० जाहाली.

१ मौजे घुणकी तो वडगांव येथील जमीन विघे ४२५ व मौजे शिरोळी तो ठाणे येथे जमीन विघे ४१५ सावगावचे लढाईत कैलासवामी शिवछत्रपती महाराज घोड्यावरून पडोन गाळात रुतले तथे वहुत कस्त केली जाणून साहेब कृपाळू होऊन बक्षीसीबद्दल सदर जमिनीच्या सनदा करून दिले त्या सनदा हाली नाहीत. सबब शके मिर्ती लागत नाही. परंतु सुमारे वर्षे ३८ जाहाली आदमासे

१ आमचे वडील भोवानराव वीन बहिरजी गायकवाड यांस कैत्यासवामी वावासाहेब महाराज यांनी दिलेचा तपशील—

१ मावगावचे लट्हाईत कैत्यामवामी शिवछत्रपती महाराज घोड्यावरून पडोन गाळात रुतले तेव्हा आमचे वडिलानी बहुत करत करून काढून आणिले म्हणून अर्जुनवाड प्रांत शिरोळ येथे जमीन बिघे ४१३ व काा कुंभोज येथे जमीन बिघे ४१२ एकूण पंचवर्षास बिघे बक्षीसीबद्दल करार करून सनदा करून दिले त्यास सुमारे २५ वर्षे जाहाली. हल्ली सनदा आहेत.

१ काा कुंभोज येथील जमीन बिघे ४२५ सेवेबद्दल करार करून सनदा करून दिले त्यास चोवीस वर्षे जाहाली. सनदा आहेत.

एकूण उत्पन्न संपादन केले तागायत आजपर्यंत सतत बहिवाट चालली आहे व ज्या उत्पन्नाच्या सनदा हल्ली नाडीत म्हणून सदरी लि॥ त्या सनदा माल गुदस्ता वंडाईचे दिवसांत किंन्ले पनाळे येथे आमचे घरी होत्या. त्या हल्ल्याचे वक्ती लुटीत गेल्या.

(३) सदरहु उत्पन्न संपादन करणार आमचे निपणजे व पणजे व आज्ञे व वडील असून हल्ली बहिवाट आम्हां खुद्द करीत आहो व या उत्पन्नास आम्हाबरोबर दुसरा हिस्सेदार कोणी नाही व सरकारात सेवा चाकरी करणेचा प्रकार असा आहे की, स्वागी सनिध हंमेशा असून सेवेचाकरी करानी व मा॥ बसनागर जानदारवानाचे काम पाहावे व स्वर्गा बाहेर जाह्याल्यास बरोबर जावे लागते त्याज वा॥ खर्चीस बगैरे शेर व चंदी आठरा कारखानेकडून देणेची बहिवाट आहे.

(४) सदर पहिले कळमात लि॥ उत्पन्नाबाबत सनदापत्रे आम्हांजवळ होती ती हजर केली आहेत. त्याचा तपशील—

२ तर्फे शिरोळे येथील नाडगौडीपणाचे वतनाबाबत राजशके ८९, चित्रभानूनाम संवत्सरे आश्विन शु॥ विजया दशमी ईदुवत्सरेच्या सनदा दोन.

१ खुद्द यशवंतराव वीन म्हात्रोजी गायकवाड नाडगौडा यांचे नावे येक

१ देशमुख व देशपांडे तो शिरोळ सुभा मळकापूर याचे नावे येक

३ किन्ले पन्हाळा येथील सरनाईकिचे वतनाबाबत राजशके ८०

- श्रीसुग्वनाम संवत्सरे पौष वहुळ पंचमी रविवामरेच्या सनदा तीन
- १ खुद यशवंतराव वीन म्हाळोजी गायकवाड सरनाईक किल्ले पनाळा याचे नावे येक व
- १ देशसुग्व व देशपांडे तो ठाणे यांचे नावे एक
- १ मोकदमानी देहाये तो बोरगांव यांचे नावे येक
- २ मौजे अर्जुनवाड काा शिरोळ प्रांत रायवाग येथील नाईकीचे वतना-
वावत सु॥ सीत आशरे मयातेन व आल्फ छ ५ माहे मोरमाचे
सनदा दोन
- १ रायाजी जाधव जप्तन मुद्दक यास एक
- १ मोकदमानी मौजे अर्जुनवाड काा शिरोळ यास आज्ञापत्र येक
- १ मौजे अर्जुनवाड काा शिरोळ येथे वक्षीसी वा॥ जमीन विधे ४१३
वावत सु॥ आरवा आशरीन मयातेन व आल्फ छ २७ शोवाळचे
मोकदमानी मौजे मजकूरचे नावे एक
- २ काा कुंभोज येथे वक्षीसीवा॥ जमीन विधे ४१२ वावत सु॥ आरवा
आशरीन मयातेन व आल्फ छ २७ माहे शोवाळचे सनदा दोन.
- १ खाजगी मामलेचे नावे येक
- १ काा मजकूरचे नावे येक
- १ किता काा कुंभोज येथे सेवेवद्दल जमीन विधे ४२५ याजवावत सु॥
ईसने आशरीन मयातेन व आल्फ छ १२ माहे रमजानचे मोकाद-
मान काा मजकूरचे सनद येक

येकूण अकरा आज्ञापत्रे चालते उत्पन्नावावत आम्हांजवळ होती ती हजर केली आहेत. याशिवाय तटफणसी किले पन्हाळा येथील सरनोबतीवावत व मौजे मजले तो आळतेवावत व मौजे घुणकी येथील पंचवाम ४२५ विधे जमिनीवावत व मौजे सिणोली येथील पंधरा ४१५ विधे जमिनीवावत सनदा सादर जाहाल्या अमोन साल गु॥ हाल्याचे वक्ती पन्हाळेवरील आमचे घरां होत्या त्या लुटीत गेल्यामुळे नाहीत. कारणपरखे करवीरी आणल्या होत्या त्या काहीं पन्हाळे वर्गल घरांत मिळाल्या होत्या त्यामुद्धा सनदा अकरा हजर केल्या आहेत.

मदरी पहिले कळमांत लि॥ उत्पन्नाशिवाय आणखी चालता उत्पन्न काहीं

एक नाही व चौथे कळमात लि। सनदेशवांग चालते उत्पन्नावाव सनदे
काहीएक आम्हाजवळ नाही.

(६) सदरी पांच कळमे उत्पन्नाचा मजकूर लिहून दिले तो गवरा आहे.
त्यांत काही कमीजास्त जाहल्य्याम जी सरकार आज्ञा करताळ ती आम्हाज
कबूल आहे.

येकूण सहा कळम लिहून दिली सही ता २४ माहे जमादिलावल
शंक १७६८ सु। ता। २१ माहे मे सन १८४६ ईसवी द. खुद

सही—आप्पाजीराव गायकवाड नी।

वसनागर हुजूर दस्तुर खुद

साक्ष

१ बापुजी विश्वनाथ नी। लष्करकडे

१ कृष्णजी देवराव कारकून नी। पागा कोटी द. खुद

समक्ष जाव लि। ता मजकूर अंताजी वामन

बापूजी शिंदे यांची कैफियत

कैफियत नं. ९३ / इ. स. १८४७

कैफियत बापूजी बीन बळवंतराव शिंदे कोनवडेकर उमर वर्षे अठमासे ५० जात मराठे कसब सरदारीचे रा. मौजे कोनवडे ता। ग्वानापूर सु।। मव आर्वेन मयातेन व आल्फे मेहरवान पोलिटिकल येजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंक ६६ सन १८४५ ईसवीची याद आली त्यात इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मीदाय चालत आले त्याजबद्दल त्या त्या लोकाजबळच्या सनदा पत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी यांचे नांव डेरी आंक ५५० सन १८४५ ईसवीचा सेरा जाहाला. त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन अज्ञा त्यास आम्हाकडे वतनी इनाम वगैरे चालते त्याच्या सनदापत्रे मिळाली ती हजर करून त्याजबद्दल मार्दानगारीचा मजकूर देतो तो ग्वाली लिहिले प्रमाणे—

(१) आम्हाकडे हल्ली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील येकण येकंदर उत्पन्न आम्हांस पावत अमंत तेच दोनशे पावणे येकवीस मदरी लिहिले प्रो.

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कोणी केले व कोणी कधी कराकारिता दिले. दिलेपासून बहिवाट कशी चालत आली त्याचा तपशील ग्वाली लिहिल्या प्रो.

१ मौजे कोनवडे ता। ग्वानापूर हा गाव इनामी आमचे बाप बळवंतराव शिंदे यासी श्रीमन्महाराज राजे शिवलक्ष्मणी यांनी दिला. गांव देणेचे कारण पटवर्धन यांची लढाई कसबा आळतेवरी जाहाली ते समई राजश्री आपासाहेब पटवर्धन यांसी धरून आणिले ते समई जखमा

खुद्द पटवर्धन यांचे हातची लागली. लढाईचा सन आर्ची तीसेन मया व आलफेस शके १७१५ मार्गशीर्ष शु॥ १० दशमाचे दिवशी धरून करीराम आणले सबब हा गांव ईनामी करून दिल्या त्या दिवसापासून आम्हाकडे सतत भोगवटा चालल्या आहे. साल वर्षे ५३ झाली.

२ जमिनी इनाम विधे ४१० याचा तपशील

१ मौजे वडगांव ता॥ हवेली येथील जमीन आमचे वडील बलवंतराव शिंदे राजश्री परशुराम रामचंद्र पटवर्धन यांची लढाई शके १७१२ त का॥ बावडेचे माळावरी लढाई जाहाली ते समई भालेची जखम कुसीस लागली व घोडीस गोळी लागून ठार जाहाली. सबब श्रीमन्महाराजे शिवछत्रपती यांनी मौजे मजकूरी लागवड येकपिकी काळी जमिनीची सनद करून देऊन जमीन आमचे स्वाधीन केले पासून आजपावेतो सतत भोगवटा चालल्या आहे. त्यांस वर्षे ५६ जाहाली कलम

३ मौजे कोनवडे येथील जमीन विधे ४५ ही आमचे वडिलास मौजे मुलकूडचे मु॥ निपार्णकरांचे लढाई जाली ते समई जखमा मानेस भालेची लागली सबब श्री मन्महाराज श्री शिवछत्रपती यांनी मौजे मजकूरी होती ती इनामी करून दिल्या सन तीसा मयातेन व आलफे शके १७३० साल्या दिलेपासून सतत भोगवटा चालल्या आहे त्यास वर्षे ३८

याप्रमाणे आमचे वडीलांनी मंपादन केल्यापासून सतत भोगवटा आजपावेतो चालत आहे.

(३) सदरी लिहिले उत्पन्नावदल ग्वामे घोडेनिशी सरकार स्वारी बाहेर निघालेस बरोबर जावे लागते. स्वारी समागमें बाहेर गेलेस दरमहा खर्चीम देणेची बहिवाट आहे. जी आज्ञा होई त्या प्रमाणे सेवा करावी लागती सदरहु उत्पन्नास हिशेबदार ग्वाली लिहिले प्रमाणे

- १ खुद्द बापूजीराव शिंदे
- १ आमचे बंधु दौलतराव शिंदे
- १ केदारजी बीन नारायणराव शिंदे

येणेप्रमाणे हिशेबदार बराबर तीन आहे

(४) सदरी पहिले कामात लिहिले उत्पन्नावद्दल सनदापत्रे होती ती शके १७३० सन तिसा मयातेन व आळफे साली निपाणीकरांनी मौजे कोनवड ता। ग्वानापूर हा गांव लुटून फस्त केल्या ते समई आमची जिनगी सर्वस्वी गेल्या. सवत्र दागवत्रगेस कांहीं राहिले नाहीं. भोगवटा गावचा व जमिनीचा मतत चालला आहे.

(५) सदरी पाहिले कलमात लिहिले उत्पन्नाशिवाय सरकारातून काही येक नाही

(६) सदर पाच कलमात मजकूर लिहून दिल्या खरा आहे. त्यांत काही कमजास्त जाहालेस सरकार आज्ञा करील ती मान्य आहे

येकूण सहा कलमात लिहून दिली

सही तारीख छ १६ माहे मोहरम शके १७६८ पराभवनाम संवत्सरे ता. ५ माहे जानेवारी सन १८४७ इसवी.

सही बापुजीराव शिंदे कोनवडेकर

दमुर खुद्द

साक्ष

१ जयराम हरी आंदीळकर द. खु.

रजु विनायक मुकुंद काळे.

परशराम भोसले हवालदार यांची कैफियत

कैफियत नं. १११ / इ. स. १८४७

कैफियत वे॥ परशरामराव वीन हेवतराव भोसले हवालदार दि॥ देवघर उमर वरें ९, राहाणार का॥ करवीर याचे पाल ग्रहण करणार प्रत्यक्ष मातुश्री पिरतावाई भो सु॥ सब आरवेन मयातेन व आलफ मेहेरवान पोळिटकयाळ एजंट साहेब वहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून आंग्व ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली त्यात इनाम संग्रजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे, त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या खाली मुख्य कारभारी यांचे नावे डेरी आंग्व ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाल्या त्याजवळून सनदापत्रे असतील ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा त्यास आम्हांकडे घतनी इनाम वगैरे चालत त्याच्या सनदा गहाळ जाहल्या सबब माहितगारीचा मजकूर लिहून देतो तो खाली लिहिल्याप्रमाणे

(१) आम्हांकडे हल्ली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील

२६४॥ मौजे होरवडे खेडीच ता॥ तारळ पेठा भुदरगड हा गाव

इनामी चालत आहे. त्याच उत्पन्न सन खमसचे दाखले

वरून नक्त जमाबंदी गावे आकार

५१३॥. जमीन बिघे ॥२॥ पो

२५॥ नक्त बाव

३३ वजई सनदे वगैरे

१९ वेळीत इनाम पट्टी

५९१॥

पो वजा परभारे खर्च

३५१॥ हुजूर देणेस पेठा पनाळाकडे

४९॥ हल्ली हकदार

३७॥ जिल्हे बाबर्तांत बाबडेकर याजबद्दल देणे ते
बाबडेकर याजकडून आम्हास माफी आहेत.
सबब आम्हाकडे पावत आहे

६ भाव हकदार पाटील ४ जोशी २

१ धर्मादाय

२१ देवस्थानाकडे

२२ पितारखर्च गावासंबंधी

२ सनदे बा॥ क २

४९०॥

बाकी रसदी बारी जे १०१

२५ कमाविस नेमणूक

७६ रसद आम्हाकडे येणेची

१२९।. गला जमा गाव आकार

११॥ जमिनीबा॥ आकार उत्पन्न

१॥६ डोंगर पाहाणी व भागसुधा
पो परभारे खर्च

०॥१॥ हुजूर बाळकृष्ण कोटीबाबती पो

११॥ म्हाली हकदार

१ जिल्हेबाब बाबडेकर पो आम्हांकडे

१॥४॥ सदर हकदार याचे गल्यात दसेरी मापाम व गाव
मापास व करवीराम येथील पावती येणेस तट वगैरे
भात एकंदर खंडी चार १२ अडीच मणा प्रो

०॥१॥ गावखर्च देवस्थान व धर्मादाय व सादित्यवार जे व
खर्च वगैरे-पीतार खर्चसुधा

बाकी रसदी गला गाव मापे

दरमणी रु. १ प्रो नक्ती आकार

- २॥ तृप सुमारे मापी ४॥ अर्धा मण त्याचे स्वर्चे
 ३२ मौजे भावरी येथे अर्जो इनाम जमीन विघा १॥
 आम्हाकडे चालत आहे त्याचा उत्पन्न
 १८ गला गाव माप .॥॥= दर १
 १४ नक्त रुपये
 ११७ इनाम जमीन व वतनदारी गावगन्ना वगैरे चालत आहे त्याचा
 तपशील

७५ इनाम जमिनी गावगन्ना

५० मौजे वावडा तो हवेली येथे प्राचीन सनद विघे ४२५
 पो वजा आमचे आजे रघुनाथ भो यांनी धर्मादाय जमीन
 दिली ती संभू गिरवा गोसावी यांस ४२ विघे व वाळकृष्ण
 भिकाजी बडवे श्री क्षेत्र पंढरपूर यांस ४१ व श्री वाडी
 नरहरा पुजारी यांस ४१ येकूण चार विघे जाता वाकी
 जमीन ४२१ आम्हांकडे चालत आहे त्याचे उत्पन्न गाव-
 गन्ना गला कैली हर जिनमी खंडी २ येत आहे. त्याचा
 नक्ती आकार मणी सव्वा रुपयाप्रमाणे येकूण अजमासे

२५ मौजे हातकणंगले पेठा आळते येथे मनद जमीन विघे ७
 याचा आकार खंड रुपये

४२ वतनदारी

३२ नाइकी बा वतनदारी कोट करवीर येथे आहे, त्याज-
 बदल उत्पन्न

२१॥ मौजे उचगांव तो हवेली

२० जमीन विघे ६ याचा भाग दर जिनमी .॥॥१ दरमणी
 सव्वा रु. प्रमाणे

१॥ हक गावाकडून नक्ती सालावादी पो साल गु॥
 पामून निम्मे ४॥ मौजे तांवगाव ता मा॥

३ जमीन विघे २ याचा खंड मिरची ४३ दरमणी रु. १ प्रमाणे

१॥ नक्ती हक गावकीकडून सालावाद ३ प्रमाणे निम्मे

१ मौजे वसगडे गावकीकडून नक्ती सालावादी रु. २ प्रमाणे निम्मे

२ मौजे मुडशिगी गावकीकडून नक्ती रु. ४ पो निमे

दुमाला गाव

- ० मौजे वरलेवड ता हवेर्य येथे जमीन ४१ विघा व नक्ती हक रु. ४ येत आहेत ते आमचे वडिलाने हैबतराव भो यांना वंणा राजश्री श्रीपादभट पोरे यास धर्मादाय करून दिल्या त्यास वर्षे सुमारे १२ जाहली त्या दिवसापासून त्याजकडे चालत आहे.
- ३ मौजे नरली येथे गावकीकडून हकावडल नक्त रुपये सात्यावाद प्रो येत आहे.
- १० मौजे पोव्हाळ पेठा करवीर येथील पाटीलकीवडल दरसाल खंड येतो.

- ० दगळवाज कलम हवलदारीवडल देवघरातून श्रीचे सतकवडल नक्त रुपये व नैवेद्य वगैरे प्राचीन वहिवाटीप्रमाणे चालत आहे.

येकूण देहे १ यक व जमीन विघे येकूण चाळीस याचे नक्ती आकार तीनशे पावणे व्यापेंशी रुपये आम्हाकडे चालत आहे

(२) सदरहू उत्पन्न कैलासवासी संभू शिवछत्रपती महाराज यांनी आमचे आज्ञेसासरे गोविंदराव भो व सख्खे सासरे रघुनाथराव भो हवालदार यास इनाम करून देऊन सनदा दिल्या होत्या. मिरजकर कोनेरराव याचा दंगा जाहल्या त्यास वर्षे सुमारे ७२ जाहली. त्या दंग्यात मौजे वावडे तो हवेर्य येथे आमचे घर होते. तेथील जिनगी व करवीर घरापैकी जिनगी श्री स्वामीचे मटान नेऊन ठेविली ती पटवर्धन यांनी श्रीचा मठ लुटून नेल्या त्यातून आमची जिनगी सर्व कागदपत्रसुद्धा गेली. व वावडे येथील घर जाळले. सबब सनदापत्र गेल्यामुळे कधी कशाकारिता दिले याचा तपशील व शके मिति कळत नाही. परंतु प्राचीन आमचे आज्ञे सासरे यांनी संपादन केल्यास सुमारे शंभर मवाशे वर्षे जाहली म्हणोन सांगत आले व हे देणे प्राचीन सरकारात महशूर आहे.

(३) सदरी लिहिलेले उत्पन्न संपादन करणार आमचे आज्ञे सामरे गोविंदराव व त्याचे पत्र आमचे सख्खे सासरे रघुनाथराव भो हवालदार यांनी मिळविले. त्याचे पुत्र गोविंदराव, गिरजोजीराव, आमचे यजमान हैबतराव असे त्रिवर्गापैकी दोघांस संतती नाही. तर गोविंदराव कंपूच्या वेढ्यांत मृत्यु पावले. त्यात गिरजोजीराव याची वायको आम्हाजवळ आहे. हल्ली आमचे यजमान

स्वर्गस्थ जाल्या पाठीमागे मी व माझा औरस पुत्र परशराम वीन हैबतराव भो
हावलदार मालीक आहो, दुसरे कोणी भाऊवंद भागीदार नाहीत. सदर
उपनावाबत सरकारांत शेका करावी लागती. हवालदारी बा॥ श्री देवघरांत सुद
सरकार मॉनध असावे व नाइकी बा॥ कोट करवीर येथे कोटकरी लोक चाकरीवर
असतात. त्याप्रमाणे येक असामी चाकरीवर असणेची वहिवाट आहे. त्याप्रमाणे
येक आसामी आम्हा नि॥ हट्टी लष्कर फडाकडे चाकरी करीत आहे.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उपनाबदल सनदपत्रे होती ती
मिरजकर पटवर्धन यांचे दंग्यात गहाळ जाह्याली हा मजकूर दुसरे कळमी लिहिला
आहे. सवव आम्हाजवळ सनदा नाहीत. भोगवटा प्राचीन आहे.

(५) सदरी पहिले कळमात लिहिले उपनाशिवाय आणखी सरकारातून
काहीयेक हत्यन नाही व चवथे कळमात सनदपत्र गेल्याचा मजकूर लिहिला
आहे त्याशिवाय चालते उपनाबदल सनदपत्र नाही.

(६) सदरी पाचवे कळमात इनाम बतन संबंधे सरकारातून इनाम
वगैरेचे उत्पन्न व मजकूर लिहून दिलेला गेला आहे त्यात काही कमजास्त
जाहाल्याम जी सरकार आज्ञा करतील ती आम्हांस कबूल आहे.

येकूण महा कळमे लिहून दिली सही तारीख छ २० माहे रविवार
शके १६५९, प्लवंगनाम गंवळरे मु॥ तारीख ७ माहे एप्रिल सन १८४७
इसवी दस्तुर जयराम हरि आपटेकर रा. काा करवीर

महा परशरामराव वीन हैबतराव भो

हावलदार याचे पाल ग्रहण करणार

प्रत्यक्ष मातुश्री पिरताबाई कोम हैबतराव भो हावलदार याचे हातची तुळसीची
माल खु॥

साक्ष

१ चिंता जिवाजी कारकून

नि॥ नारायणराव जाधव हावलदार

१ बाबाजी धोंडदेव कुळकर्णी मोंजे महे दस्तुर खुद. सदर सही व साक्षी
समक्ष जाहल्या आहेत. ना. मा गणेश लक्ष्मण किचे कारकून नि॥ सनदा बुक
विनायक खुनाथ काळे काम पहाणार इनाम कमेटी.

हणमंतराव खेडकर यांची कैफियत

कैफियत नं. १३६ / इ. स. १८४७

कैफियत हणमंतराव आवाजी खेडकर उमर वर्षे ५३ जात कऱ्हाडे ब्राह्मण राहाणार किले पनाळा करवीर सु॥ सवा आरवेन मयातेन व अल्फ मेहेरवान पोळटकयाळ एजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडोन आंग्व ६६ सन १८४७ ईसवीची याद आली त्यात इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्र पाहून कळवावे म्हणून वगैरे मजकूर त्याग्वाली मुख्य कारभारी यांच्या नावे डेरी अंग्व ५५० सन १८४६ इसवीचा शेरा जाला त्याजवरून सनदापत्रे असतील ती दागवार्वा म्हणोन आज्ञा त्यास आम्हाकडे वतर्ना इनाम वगैरे चालत आहे त्याच्या सनदापत्र मिळाली ती हजर करून त्याजबद्दल माहीतगारीचा मजकूर लिहून देतो ती ग्वाली लिहिल्या-प्रमाणे

कलम

(१) आम्हाकडे हल्ली उत्पन्न चालत आहे त्याचा तपशील सन सवा अर्बेन साली पावले ते—

(२) सदरी लिहिलेले उत्पन्न कोणी कशाकरिता कधी दिले, दिल्या-पासून बहिवाट कशी चालत आहे त्याचा तपशील ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे

१ आमचे चवथे पुरुष विठ्ठल सुरो यासी शककर्ते शिवाजी महाराज स्वामी यानी सिंहासनारुढ होणेच्या पूर्वी मौजे असुर्हे तो रत्नागिरी येथून विठ्ठलपंत व त्यांचे कनिष्ठ पुरुष बंधु बाळाजी सुरो उभयता लिहिणार चांगले सवब स्वारीत आणोन ठेविले. पुढे स्वामी सिंहासनारुढ जाहालेनंतर इमानी सेवक येकनिष्ठपणाची बागणूक पाहून दर येक किल्यास उभयतास आसामी व घाटाग्वाली दरवीण

गाव इनाम पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरां करून दिलेवर काही दिवसांनी संस्थाने दोन जाहग्यी व गोपाळ विठ्ठल हे या संस्थानात राहून आमाप्याची बहिवाट करीत आले. संपादन करणार विठ्ठलपंत हे आमचे निपणजे दागवला बेहेडेस आहे.

- १ किले पन्हाळे येथील फडणीसीची आसामी यास उत्पन्न गुदस्त सार्वी मिळाले ते नक्त रुपये १२६ व गवता बा। ८ व जमिनीतील उत्पन्न १११४- जमीन विघे ४२७।।३ येकरूप दिले. कळमात दागवले केले आहे. बहिवाट आमचे कनिष्ठ बंधु रावजी आवाजी यांचे मारित आहे सनद नाही. शक असुक लावण्यास होत नाही. अदमासे वर्षे १५२

किले भुदरगड येथील फडणीसीची आसामी यासी उत्पन्न पहिले कळमात दागवले केले आहे. ते नक्त रुपये ५० व जमिनीवद्दल ६१॥ जमीन विघे ४२४ सनद नाही. वर्षे अजमासे १५२

आमचे तिमरे पुरुष सदरी येथे आले. पणजे गोपाळ विठ्ठल यास कैलासवासी संभु छत्रपती स्वामी यानी कुटुंबाचे योगक्षेमास मौजे वेतवडे तो असंडोळी पेठा पन्हाळा येथे खापण्याचे वार्डनजीक जमीन विघे ४२० पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने अजरामत इनाम करून दिली. राजशक ५२ म्हणजे सन १७२५ इसवी, शालिवाहन शक १६४७ सालात सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १२२ जाहाली.

आमचे तीर्थरूप आगार्जिराम यासी कैलासवासी शिवाजी महाराज स्वामी छत्रपती यांची एकनिष्ठपणे सेवा केली खासा स्वर्ग कृपाळू होऊन स्वास्था करून दिली ती खाळी लिहिल्याप्रमाणे पेठा पन्हाळा

- १ मौजे देवाळे तो हवेळी येथे वादे नजीक खानगी जमीन विघे ४६ करून दिली. त्याजप्रमाणे चालत अमता अळकडे म्हणजे बाबा-साहेब महाराजांचे कालकीर्दीत सन खमस सत्तासेन साली म्हणजे इंग्रजी सन १८३४ सात बाबाजी गाडकवाड आरलेकर यांनी हुजूर गैरबाबा समजाविला की सदर जमीन ही आरलगाव आम्हाकडे चालत आहे त्या गावच्या सीमेची म्हणोन समजावून देऊन सदर जमिनीच्या सनदा करून घेतल्या हा मजकूर आम्हास कळताच त्याच वेळी स्वामी छत्रपतीस अर्ज केल्या की सदर जमीन आम्हास

पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें करून दिली असोन गाईकवाड गैरवाग्या समजवितात म्हणोन विनंती करिता गाईकवाड यांनी सनदा करून घेतल्या म्हणोन त्यास म्हणजे गाईकवाड यासी मनाई आज्ञापत्र देऊन आमचे नावे भोगवटेस पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें पूर्ववत इनाम पत्रे सन खमस सत्यासेन म्हणजे इंग्रजी सन १८३४ इमवी राजशक १६१ साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १२ जाह्यी. जमीन पेशजी दिल्यापासून आम्हाकडे भोगवटा सतत चालत आहे.

आमचे बंधु नारायण आबाजी यासी कैलासवासी शिवाजी महाराज छत्रपती स्वामी यांनी पन्हाळे येथे जमेनिसीची आसामी वतनी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें स्वामी छत्रपतीची स्वारी पन्हाळ्यास सिंधाकडील कंपूचा वेढा करवीरी वसला त्यावेळी होती. त्यावेळी स्वारी खर्चाची वगैरे तजवीज चांगले प्रकारे ठेवून सरकार उपयोगी पडलो त्यामुळे स्वारी करवीरास येनेसमई आसामीची सनद छ ४ सन इसिंदे (?) मयातेन व अल्फ म्हणजे इंग्रजी सन इमवीची भोगवट्यास करून दिली. त्यास वर्षे जाह्यी. त्याजवढल जमीन ४२१.४३ एकूण उत्पन्न ९७ रुपये व इतलाख नेमणूक १२० रुपये चालत आहे ते पहिल्या कळमात दाखल केले आहेत.

खुद्द आम्हास कैलासवासी वावासाहेब महाराज छत्रपती स्वामी यांनी सेवेवढल इनाम पडजमीन पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें करून दिली. जमीन विघे ३० त्याचा तपशील व उत्पन्न पहिले कळमात दाखल केलेले आहे. त्याजवढल सनद खु॥ सन सवा सत्यासेन मयातेन व अल्फ म्हणजे इंग्रजी सन १८३६ इमवी राजशक १६२ ची भोगवटेस करून दिली त्यास वर्षे ११ दिल्यापासून मतत चालत आहे.

आमचे कनिष्ठ बंधूचे चिरंजीव आबाजी सदाशिव आमचे पुतणे याम कैलासवासी वावासाहेब महाराज यांनी किले पन्हाळा येथील मभामंदीची आसामीची परवानगी प्रयाग मुकामी हुजूरची खामा स्वारी सन समान मद्रासेन साली नगारखानेचे दगड करवीरास नावेतून खाना करून देणेंस होता त्या वेळी आम्ही व गडकरी वगैरे किलेहून हुजुरच्या दर्शनास आलो. त्या समई बाहिरजी कंक म्हणोन सदर वारगिरात होता. तो मयत. त्याची आसामी पडमर होता. त्या आसामीची जमीन विघे ३॥ ती सदर आसामीस देणेंविषयी आज्ञा समक्ष

जाहाली. त्यापासून सदर जमीन चालत आहे. त्याजवढल रुपये १५ सालवाद वजा पडोन त्यास नऊ वर्षे जाहली. परवानगी जाहाल्यापासून आजपर्यंत सतत चालत आहे.

(३) सदरहू उत्पन्न लिहिले हे संपादन करणार आमचे निपणजे व पणजे तीर्थस्वरूप व ज्येष्ठ बंधू व आम्ही व आमचे पुतणे असोन हल्य बहिवाट मर्व एकत्र चालत असून आम्ही व आमचे कनिष्ठ बंधू रावजी आवासाहेव व बापू, पुतणे ज्येष्ठ बंधूचे चिरंजीव मोरो नारायण व बालकृष्ण व माधवराव व कनिष्ठ बंधूचे चिरंजीव आवाजी सदाशिव असे मिळून उत्पन्न सदरी लि। त्याचा उपभोग कर्गत आहे. विभक्तपणा जाहलो नाही.

(४) पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नावढल सनदा हजर केल्या आहेत.

(५) सदरी पहिले कलमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय आणखी काही येक उत्पन्न नाही व चवथे कलमात लिहिले उत्पन्नाशिवाय चालते उत्पन्नावढल सनदपत्र आम्हाजवळ नाही.

(६) सदरी पाच कलमी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिला हा ग्वरा आहे. यात काही कमपेश जाहल्यास जी सरकार आज्ञा करताल ती आम्हास मान्य आहे.

येकूण सहा कलमे लिहून दिली सही तारीख छ ३० माहे सावान शके १७६९ प्लवंगनाम संवत्सरे दस्तुर नारो केशव मावळकर राहाणार किले पन्हाळा तारीख १२ माहे ऑगस्ट इसवी १८४७.

साक्ष

हणमंतराव बाबाजी सोनवडेकर मामलेदार

१ केमो निलकंठ कर्दे चिटणीस दस्तुर ग्वद

२ रावजी नारायण हर्णे चिटणीस दस्तुर ग्वद

दाखल तारीख १३ ऑगस्ट सन १८४७.

हैबती चव्हाण हुजरे यांची कैफियत

कैफियत नं. २८९ / इ. स. १८४८

कैफियत बेशर्मी हैबती बिन सुभानजी चव्हाण हुजरे पोटजात कुणवी राहाणार मौजे गारगोटी तालुका खानापूर उमर वर्षे ४५ सु॥ तिसा आर्वेन मयातेन व अल्फ ऐसाजे मेहेरवान पोल्टकयाळ एजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून यादी आल्या नं ६६ सन १८४५ इसवीची आली त्यांत इनाम धर्मादाय देवस्थान वगैरेच्या सनदा पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी रावबहादूर याचे नांव डेरी अंक ५५० सन १८४५ इसवीचा शेर सादर जाहाल्यावरून सनदा हजर करून हकीगत लिहून देतो ती ग्वाली लिहिले-प्रमाणे तपशील

(१) हल्ल्या आम्हाकडे जमीन वगैरे उत्पन्न चालत आहे.

(२) सदरहू जमीन माझा आज्ञा रत्नाजी बिन खंडोजी चव्हाण याने संपादन केली त्याचा तपशील

१ मौजे गारगोटी तो खानापूर येथील ४५ विघे मातुश्री आईसाहेब देवाज्ञा पावली त्याचे अर्धेवडल महायात्रेस खाना केला होता. तेथून यात्रा करून आला. याजवरून महाराज खुश होऊन पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने इनाम सर्वमान्य करार करून शंभु छत्रपती स्वामी यानी राजशके ७८ म्हणजे सन १७५१ इसवी साली सनदा करून दिल्या. त्यास वर्षे १०६ जाहाली. तेव्हापासून चार विघे स्वाधीन जाहाली. ती सतत वंशपरंपरेने अनुभवीत आहे.

का खानापूर येथील विघे ४३ हे महाराज श्री आबासाहेब यानी कैलास-वास केला. त्याची आण देऊन महाराजास पाठविले. यात्रा करून गंगोदकाच्या कावडी हुजूर घेऊन जाण्याकरिता शिवछत्रपती स्वामी कृपाळू होऊन पुत्रपौत्रादी

वंशपरंपरेने चालविण्या विषई राजशके ८९, म्हणजे १७६२ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्या पासोन सदरी लिहिले भाऊबंद अनुभव करीत आहेत.

येणेप्रमाणे सनदा दिल्या तागायत आजवर सतत अनुभवीत आहो.

(३) सदरी पहिले कळमी लिहिल्या जमीन माझा आज रंभाजी चव्हाण हल्ली उपभोग करीत आहे त्याचा तपशील—

१ माँजे गारगोटी येथील पाच विघ्या पो चार विघे स्वाधीन जाहले त्याची बहिवाट माझे आज्यापासोन वंशपरंपरेने मी करून पार्याप्रमाणे सरकारात हुजरेपणाचे नोकरीवर हजर आहे.

१ काा खानापूर येथील ४३ विघे मिळाल्यापासून माझे सखे चुलते बाबू व मावया विन रंभाजी चव्हाण याजकडे भाऊ वाटणीस गेली. सवब त्याचे वंशाकडे चालत आहे. त्याचा तपशील पहिले कळमी नमूद केला आहे. त्यास नोकरी करावी लागत नाही.

येणेप्रमाणे अनुभव करीत आहो.

सदरील जमीन सनदे इनाम पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने आहे. परंतु मुळापासून सरकारची सेवा करणेची बहिवाट आहे. त्याप्रमाणे करीत असतो ते सदरी लिहिले आहे.

(४) सदरी पहिले कळमी लिहिल्या जमिर्नावदल सनदा मादर जाहलेल्या हजर आहेत.

(५) पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय चालते उपन्न नांही व चवथे कळमी लिहिले सनदाशिवाय चालते उत्पन्नाबाबत सनदपत्र आम्हाजवळ नाहीं.

(६) सदरी पाच कळमी उत्पन्नाचा मजकूर लिहून दिल्या हा खरा आहे यात कमजास्त जाहल्यास जे सरकार आज्ञा करतील ते आम्हास कबूल आहे.

येकूण कळमे सहा लिहून दिली सही तारीख १ माहे आगस्ट सन १८४८ इसवी.

दस्तूर बापोजी गोविंद फडणीस दिवाण हुजरे राहाणार करवीर

माक्ष

सही हैबती विन सुभानजी चव्हाण

१ बाळकृष्ण यशवंत उदगांवकर

हुजरे खुद हातची

दस्तूर खुद

सही गणेश लक्ष्मण किले कारकून सनदा पाहाणार.

रामचंद्र भट प्रधान यांची कैफियत

कैफियत नं. ८६ / इ. स. १८४६

कैफियत रामचंद्र भट वीन सखाराम भट प्रधान श्री करवीर निवासी उमर वर्षे सु॥ २० जात देशस्थ ब्राह्मण कसत्र वैदिकी राहाणार को सावगाव हल्ली बा॥ कोल्हापूर वर्षे अजमासे १५० सु॥ सबा आरवेन मयातेन व आलफ मेहेरवान पोलिटिकल येजंट साहेब बहादुर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंख ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली त्यात ईनाम व सरंजाम देवस्थान व धर्मदाय चालत आहे त्याजबद्दल त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्र पाहून कळवावे म्हणोन वंगरे मजकूर याग्वाली मुख्य कारभारी याचे नावे डेरी आंख ५५० सन १८४५ ईसवीचा शेरा लिहून आला त्याजवरून सनदा पत्र असतील ती दागवार्वा म्हणून येविषयी आम्हाजवळ आहेत ते सनदा पत्र हजर करून सनदा प्रकर्णी मजकूर लिहून देतो तो ग्वाली लिहिल्याप्रमाणे

(१) श्रीकडे हल्ली उत्पन्न चालत असून आम्ही बहिवाट करीत आहो त्याचा तपशील—

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कोणी कशाकरिता कधी दिले व दिले-पासून बहिवाट करी चालत आहे त्याचा तपशील—

१ श्री वास्तव्य करवीर हे अनादि क्षेत्र त्यास अवांतराचे योगास्तव बहुत दिवस पूर्वी देवालय सोडून पुजारी याचे घरी होती तेव्हा आमचे निपणजे बो नरहरभट यासी श्रीचा साक्षात्कारे प्रेरणा पूर्व्याप्रमाणे देवालयात आपले स्थळी नेवून स्थापना करणेविषयी आज्ञा जाहायरी त्याजवरून आमचे निपणजे यांनी किले पनाळेचे मुक्कामी शंभु छत्रपती महाराज यासी जाऊन वृत्त विदित केल्यावरून स्वामीनी राजेश्री

हिंदुराव घोरपडे ममलकतमदार यासी श्रीचे स्थापनेविषयी आज्ञा जाहाली त्याजवरून मशारानिले करवीरास येऊन मन्मथनाम संवत्सरे आश्विन शु॥ विजयादशमी ईदुवासरी श्रीचे आज्ञेप्रमाणे श्रीची स्थापना पूर्ववत देवालयान आमचे निपणजे नरहरभट यांचे हातून करवून तेथील श्रीच्या पारपत्याचे प्रधान त्याचा अधिकार पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरे आमचे निपणजे यासी देऊन श्रीस पूजाअर्चेच्या खर्चास मौजे कुरुडु व को सावगाव व मौजे उचगाव १ व को करवीरची चौथाई १ व पेठ केसापुरची चौथाई १ व टंकसाल १ व पानसाल १ व टोकरा १ व खोर्ता १ व जकायेत १ व येथील चाथाई येणेप्रमाणे ऐवज करून राजशके ५० सन ई॥ १७२३ साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १२२ जाहाली. हल्ली वहिवाटीस अमल चालतो तपशील—

- १ मौजे कुरुड तो हवेली हा गाव श्रीकडे चालत आहे.
  - १ का करवीरची चौथाई
  - १ पेठ केसापुरची चौथाई
  - १ जकायत कटा येथील चौथाई
  - २ खोती तपकीर १ व कोती पानसाल १ येथील पाने दररोज ५० प्रो ऐनजिनसी
- येणेप्रमाणे वहिवाट चालत आहे.

१ शिवाजी महाराज यासी आमचे आज आप्पाभट यांनी श्रीकडे चौघडा वगैरे खर्चास ऐवज करून देणेची आज्ञा जाहाली पाहिजे म्हणोन विदित केलेवरून यशवंतराव शिंदे सुभेदार यासी आज्ञा जाहाली त्याजवरून गाव व नक्ती ऐवज करार करून दिला त्याचा तपशील—

- १ मौजे गोकुळ शिरगाव तो हवेली येथील सनद आमचे आज आप्पा भट याचे नावे करून देऊन वहिवाटीस गाव श्रीकडे चालत आहे. सनद आमचे कागदपत्र सदाशिवभट याजकडे दिले त्याबरोबर गेली सबब गैरविल्हेस.
- १ मौजे पाचगाव व ता हवेली हा गाव श्रीकडे करार करून राजशके १०४ सन ई॥ १७७७ साली सनदा करून दिल्या यासी वर्षे ६८ जाहाली.

- १ मौजे गोकुल शिरगांव व मौजे पाचगाव व मौजे कुरुड येथील वावरी मना करून घेऊन वावरीवाले यासी आमचे आज्ञापत्र यांनी सुा ईहिदे मयातेन व आलफ सन १८०२ ई॥ साली आज्ञापत्र करून घेतली त्यास वर्षे ४४ जाहाली.
- १ बालकृष्ण पागा नी॥ मौजे गोकुल शिरगांव येथील रुपये ३५५ येणे त्या पो वावरीर सेत विघे ४६॥ आहे ते श्रीकडे खर्चीस देणे म्हणोन आमचे आज्ञापत्र यांनी आज्ञापत्र सुा मयातेन व आलफ सन १७९९ ई॥ साली करून घेतले त्यास वर्षे ४६ जाहाली श्रीकडे चालत आहे.
- १ आमचे आज्ञापत्र यांनी श्रीचे आवारात दुकाने बांधून श्रीकडे उत्पन्न केले हल्ली चालत आहे. त्यास श्रीचे आवारातील मवव सनद नाही.
- १ शेरी वागायतीवदल जमीन विघे ४५५ श्रीकडे शिवाजी महाराज यांनी देऊन आमचे पणजेचे नावे सनद करून दिली ती आमचे कागदपत्र सदाशिवभट याजकडे दिले त्यात सनद गेली मवव गैरबिल्लेस.
- १ नवरात्र उत्सवावदल खर्चीस शिवाजी महाराज यांनी यशवंतराव शिंदे सुभेदार यासी आज्ञा होऊन मामलेनी व किलेनी वेढेडम खर्ची घाटून ऐवज करून देऊन आमचे आज्ञापत्र याचे नावे सनद वहिवाटीस दिली त्याप्रमाणे हल्ली श्रीकडे ऐवज चालत आहे. सनद आमचे कागदपत्र सदाशिवभट याजकडे दिले त्यात गेली मवव गैरबिल्लेस.

येणेप्रमाणे उत्पन्न मंपादन करणार व देणार तपशील सदरी लिहिल्याप्रमाणे आहे.

(३) सदरी उत्पन्न श्रीकडे मंपादन करणार आमचे निपणजे व पणजे व आज्ञा असून आमचे आज्ञा चौघे बांधू विभक्त जाहाले त्यावेळेस नारायणपत्र जाहाले त्यात संस्थानचा अधिकार वडील आमचे आज्ञापत्र यांनी करावे म्हणोन आहे. त्याप्रमाणे हल्ली वहिवाट करीत आहे.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावगत सनदापत्रे आम्हाजवळ आहेत त्या हजर केल्या आहेत. त्याचा तपशील खाली लिहिल्याप्रमाणे —

मौजे कुरुडु ता हवेली व काा करवीरची चौथाई व पेट केसापुरची चौथाई व जकापत कटा व पानमाल व तपकीर खोती येथील चौथाईच्या सनदा—

- १ शालिवाहन शके १६४१ विकारी नाम मंगवसरे मारीशार्प शु॥ दशमी गुरुवासरे रामाजी भास्कर यांची सनद नरहरभट याचे नावे नंबर ९५४
- ४ राजशके ५० शोभनकृतनाम मंगवसरे कार्तिक वहुल सप्तमी भृगुवासरे राजा शंभु छत्रपती यांनी
- १ नरहरभट यांचे नावे नंबर ९४७
- १ देशाधिकारी व कारकून वर्तमान भावी सुभा कोट कोल्हापूर याचे नावे नंबर ९४८
- १ नाईकवाडी व कोट कोल्हापूर याचे नावे नंबर ९४९
- १ रक्वमाजी सालुंग्या मुद्राधारी व अंताजी नारायण कोट कोल्हापूर यांचे नावे नंबर ९५०
- १ खोती तपकीर पोा चौथाईचा ऐवज श्रीकडील देणे म्हणोन ताकीद शिवाजी महाराज यांनी बापु तपकिरे याचे नावे सुा मयातेन व आल्फ ल २६ माहे मोहरम नंबर ९५१
- १५ मौजे गोकूल शिरगाव ताा हवेली व मौजे पाचगाव ताा हवेली देहे दोन व बाकी माफीबद्दल शिवाजी महाराज यांनी श्रीचे गवर्चीस येशवंतराव शिंदे सुभेदार यांसी आज्ञा होऊन आमचे आज्ञे आप्पा भट प्रधान याजकडे नेमून देऊन सनदा करून दिले.

येकूण पहिले कळमात लिहिले चालते उत्पनावावत सनदा येकर्ताम हजर केल्या आहेत.

(५) मदरी पहिले कळमात लिहिल्या उत्पनाशिवाय आणखी चालते उत्पन्न नाही व चवथे कळमांत लिहिल्या सनदाशिवाय आणखी चालते उत्पन्ना-बद्दल आम्हाजवळ सनदपत्र काही एक नाही.

(६) मदरी पाच कळमी उत्पन्न व त्याजवावत मजकूर लिहून दिल्या खरा आहे. यांत कमीजास्त जाहालेस सरकार आज्ञा करतील त्यास आम्ही कबूल असो.

येकूण सहा कलमे लिहून दिली सही तारीख छ २२ माहे जिल्हेज शके
 १७६८ मु॥ तारीख १२ माहे डिसेंबर सन १८४६ ईसवी
 सही

रामचंद्रभट बीन सखाराम भट प्रधान दस्तुर खुद

॥

निंबाळकर सरलष्कर

घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. १/इ. स. १८४६

कैफियत हणमंतराव वीन सुलतान निंबाळकर बहादूर सरलष्कर उमर वर्षे ३८ सुा सित आरवेन मयातेन व आलफे मेहरवान पोलिटिकल सुपरिंटेंडेंट येजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून अंक ६६ सन १८४५ इसवीची याद आली त्यान इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चालत आहे. याजवाचत त्या त्या लोकांजवळच्या सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन मजकूर त्याखाली मुख्य कार- भारी यांचे डेरी आंक ५५० सन १८४५ चा शेरा जाहला त्याजवरून सनदा- पत्रे अमर्ताळ ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा सादर जाहालेवरून विनंती पत्रासोबत सनदापत्रे पाठविली आहेत. परंतु सनदाप्रकर्णी माहीतगारीचा मजकूर लिहून देणे म्हणोन आज्ञा त्यावरून लिहून देतो मजकूर खाली लिहिलेप्रमाणे

(१) उत्पन्नाचा आकार वगैरे कळमे खालीलप्रमाणे

१ हल्ली आम्हाकडे चालत आहेत

१ गावे

१ मौजे दानोळी का उदगांव १ मौजे कोथळी का उदगांव १ मौजे डिगेवाडी का रायबाग मौजे कोगे तर्फ हवेळी

येकूण देह चार ४

१ नाईकी वतने ३

१ मौजे महागाव ता आजरे १ मौजे कोथळी ता उदगाव १ मौजे सोलापूर १ लग,

१ जमिनी

१ मौजे उचगाव व मळा व जमीन विधे ४१५

- १ मौजे तारदाळ येथे मळा जमीन विघे ४८
- १ बाग करवीर नदीतीर जमीन विघे ४३ अजमासे
- १ कुरण मौजे दिडोळी डोंगर राने

१ नक्ती

- १०० देव मोहरम आळावा खर्चीवद्दल
- १०० दसरा उत्सवावद्दल
- ५०० तोफखानेकडून नेमणूक स्वारी समागमे निघाले असता व कामावर पाठविले असतां खर्चास देणेचा मामुल आहे, व सरलष्करीचा सरंजाम (फाटले) मुकामीही खर्चास देत होते.
- ० खेरीज मोहिनी पंगतीचे...बारमाही व विड्याची पाने सुपारी व मशा-लीचे तेल व वंकातून न्याहारीचे सामान व मसाला व दसरेची सनगे व बकरी व वंकातुन बाकी खर्ची व बायकासुद्धा दुस्ताची मनगे व खर्ची बायकास मोहिनी चीट लुगडी वगैरे येकूण कलमे पांच उत्पन्ना-पैकी चालत आहेत.

१ हल्ली चालत नाहीत

- १ तनखा किले वलभगड गाव व कसबे असे कोल्हापूर
- १ सरलष्करी दिलहेसमई मनोळी तालुकेत गाव दिलहे ४

(२) सदर कलमी उत्पन्न लिहिले ते संपादन करणाराचा तपशील. कैलासवासी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांनी तीमारूप कैलासवासी सुलतानराव आपासाहेब निंबाळकर यासी जामात करून घेऊन त्यास दिलहे वर्षे अजमासे ४०,

- १ मौजे दानोळी काा उदगांव हा गाव लग्नासमई धारादत्त दिला. इनामी गांव दिलेपासून सतत चालत आहे.
- १ लग्न झालेनंतर वडिलांचे व नि॥ कैलासवासी बाळाबाई आकासाहेब यांचे इतमामा व खर्च चालवणेवद्दल दिलहे.
- १ कुरण मौजे दिडोळी वैरणीच्या खर्चीवद्दल
- १ मोहिनी कलमे पहिले कलमात लिहिलेप्रमाणे
- १ किले वलभगड तनखासुद्धा पंधरा स्वारांनी चाकरी करावी म्हणोन दिलही असे वर्षे अजमासे.....जहाल्य. तनखा दिलहे नंतर आजमासे पांच वर्षे चालला. नंतर निपाणीकर यांनी चिकोडी तालुका घेतल्या ते

वेळी आम्हाकडील बळभगड तनखेमुद्धा निपाणीकर यांनी घेतला. पुढे कुंपणी सरकारांनी चिकोडी तालुका महाराज सरकारांत सोडून दिल्या ते वेळी बळभगड तनखाहि महाराज सरकारांत आल्या तो आमचा आम्हाकडे चालविला तो अजमासे वर्षे १० नंतर समान आशरीन साखी चिकोडी मनोळी तालुका कुंपणी सरकारात गेले पारून चालत नाही.

- १ कैलासवामी ति। मातुश्री बाळाबाई आकामाहेब यांनी संपादन केले.
- १ मौजे कोथळी कसवे उदगांव हा गांव इतमामी खर्चीबद्दल ति।। कैलासवामी श्रीमन्महाराज राजा शिव छत्रपती यांनी दिल्या त्यास वर्षे सुमार ४० जाहाळी त्यापासून सतत चालत आहे.

- १ वतनी नाईकी मौजे महागांव तर्फे आजरे येथील नाईकी वतन महाराज शंभु छत्रपती यांनी करून दिल्या त्यास वर्षे सुमार ३२ जाहाळी. पुढे सन खमास आशरीन साखी कैलासवासी भगवंतराव पंडीत प्रतिनिधी यांनी आमचे नावे सनदा करून दिल्या. त्यापासून सतत चालत आहेत.

- १ जमिनी दिलेपासून सतत चालत आहेत.

- १ बाग करवीर नदीतीरी मंस्थान करणेबद्दल महाराज शिव छत्रपती यांनी दिली. त्यास वर्षे अजमासे ४०
- २ महाराज शंभु छत्रपती यांनी चालविणेबद्दल दिली.
- १ मळा व जमीन मौजे उचगाव खर्च चालावे म्हणून नेमणुकीबद्दल त्यास वर्षे ३३ सतत चालत आहे.
- १ मळा मौजे तारदाल जमीन विघे ४८ त्यास वर्षे ३२
- १ खुद्द आम्ही संपादन केली कैलासवामी श्रीमन्महाराज बावामाहेब छत्रपती यांनी दिले.

- १ चालत आहे.

- २ गांव दिलेपासून सतत चालत आहे

- १ मौजे डिगेवाडी प्रत रायबाग हा गांव देऊन वर्षे १८ जाहाळी. कारण किले बळभगड तनखा कुंपणी सरकारात गेल्या आमची वतन वगैरे खाटले सोलापूर मुक्कामी राहात होते त्यास वाटणे ठेवणेबद्दल मौजे मजकूर हा गांव देऊन आज्ञा जाहाळी की बळभगड तनखा तुमचा

होईल. नच होतो असे जाहल्यास त्याचे मोबदला सरंजाम द्यावयास येईल अशी आज्ञा जाहल्यावरून सदरहु गांव घेतला सतत चालत आहे.

- १ मौजे कोगे ता। हवेली हा गांव सेवेबद्दल दिल्ला त्यास वर्षे ११ सतत चालत आहे.
- १ नाईकी वतन मौजे कोथळी का। उदगाव येथील वतने चालविली-बद्दल त्यास वर्षे आजमासे ११ जाहाली. सतत चालत आहे.
- १ सरलधकरचा हुद्दा सन सवा आशरीन साली दिल्ला त्यास वर्षे १०. सतत चालत आहे.

- १ नक्ती श्रीमन्महाराज राजे बाबासाहेब छत्रपती यांनी दिले.
- २०० मोहरम अलावा खर्चाबद्दल व दसरा खर्च कैलासवासी शिव छत्रपती यांनी मौजे दानोळी व मौजे कोथळी गाव दिल्ले तेथे दोन्ही गावची तोफखानाबाब रुपये २७६ होती ती तोफखाने कडील मना करून सदरी खर्चाबद्दल आम्हाकडे देविली ती सन खमास आशरीन मयातेन पर्यंत आम्हाकडे दोन्ही गाव मतत चालत आली. पुढे शित आशरीन मयातेन साली सदर बाब तोफखानेकडे देविली ते समई आम्ही अर्ज केलेनंतर
- १०० मोहरम अलावा खर्चाबद्दल
- १०० दसरे खर्चाबद्दल
- ५०० तोफखानेकडील नेमणुक होऊन अदमास वर्षे ९ जाहाली. दिल्ले नंतर दोन वर्षे चालली. पुढे गाईकवाड व वाकनीस यांनी आपले कारभारात चालविली नाही. अलीकडे दोन वर्षे चालली.

(३) तिसरे कलम

- १ तीर्थस्वरूप कैलासवासी सुलतानराव आप्पामाहेब निवाळकर हे आमचे तीर्थरूप व ती मातुश्री श्री बाळाबाई आकामाहेब ही कैलासवासी महाराज शिवछत्रपती यांची कन्या. किले बळमगड तनखासुद्धा पंधरा स्वारानिशी चाकरी करावी म्हणोन दिली त्याम वर्षे सुमारे....जाली. तनखा दिल्लेनंतर आजमासे पांच वर्षे चाललेनंतर निपाणीकर यांनी चिकोडी तालुका घेतला ते वेळीं आम्हाकडील

बळभगड तनखेसुद्धा निपाणीकर यांनी घेतला. पुढे कुंपणी सरकारांनी चिकोडी तालुका महाराज सरकारांत सोडून दिल्या ते वेळी बळभगड तनखाही महाराज सरकारांत आला तो आमचा आम्हांकडे चालविला तो आजमासे वर्षे १० नंतर सा आशरीन सालची चिकोडी मनोळी तालुका कुंपणी सरकारांत गेल्यापासून चालत नाही.

१ तीर्थस्वरूप कैलासवासी सुळतानराव आप्पासाहेब निंबाळकर हे आमचे तीर्थरूप व सौवती मातुश्री बाळाबाई आकासाहेब हे कैलासवासी महाराज शिवछत्रपती यांची कन्या ती आमची मातुश्री होय.

१ पहिले कलमी उत्पन्न लिहिले यांस आम्हास दुसरा हिशेबदार कोणी नाही.

१ आमची चाकरी किले बळभगड तनखा दिलेबद्दल पंधरा स्वारांनिशी चाकरी करणेचा सांप्रदाय आहे. त्यास बळभगड तनखा गेलेपासून स्वारीची चाकरी आम्हांकडे नाही. बळभ तनखा गेल्यापासून जार्तानिशी आम्ही करीत आलो. स्वारीज आमचे इतमाम (फाटले आहे) चाकरी आम्हांकडे कांहीं नाही. असें असतां सन तीसा सत्यामीन साली गाईकवाड व बाकनीस हे उभयता कारभारी जहाले त्यांनीं घाटाचे रगवालीची पायचे लोक घ्यावे म्हणोन आम्हांस सांगितले तेव्हां त्यास आम्ही आमचे पायेचे लोकांची चाकरी करणेचा आजतागायत मामुल नसता तुम्ही सांगता हे काय म्हणत असता त्यांनीं कुंपणी सरकारांत येजंट साहेब याजकडे आमची आदावत केली. नंतर मेहेरवान लौमन साहेब बहादूर पोलिटिकल येजंट हे करवीर मुकामी आले ते समई कारभारी यांनीं आम्ही घाटाची चाकरी कवूल करत नाहीं हे आणखी समजावून दिले. ते समई येजंट साहेब यांनीं आम्हांस समक्ष विचारीता आम्ही आपल्या होता तसा मजकूर समजाविला. त्यांनीं आम्हांस समजूत दिली की, चाकरी करणेचा हुकूम सांगतात तुम्ही करीत नाहीं म्हणल्याने वारनार केले असे होते. करितां आज तुम्ही हुकूमास दिगार करू नये. कवूल करून नंतर आपल्या मजकूर असेल तसा समजावून द्यावा म्हणजे पूर्वीपासून मामुल असेल तसे होईल अशी समजूत दिले वरून नकार देऊन

चाकर्णी घाटची पायेचे लोकाची चालली आहे. घाटचे सरदीचे मरं-
जामी वगैरे आहेत व आणखी येथें मरंजामी खुद्द गाईकवाड सुद्धां
होते परंतु आम्हाकडे चाकर्णीचा रिवाज कधीच नसतां अदावर्ताने
आम्हाकडे चाकर्णी लाविली आहे. ये विमी सरकारांत अर्ज करीत
आलो व करणेचा आहे.

(४) पहिले कलमांत लिहिले आहे त्याबद्दल सनदापत्रें १६ हज्ज्या हजार
होती ती दिली आहेत.

(५) पहिल्या कलमांत लिहिल्याप्रमाणे उत्पन्नाशिवाय चालते उत्पन्न
आणखी कांहीयेक नाही. चौथे कलमांत लिहिलेल्या सनदापत्राखेरीज चालत
उत्पन्नाबाबत सनदापत्रें कांहीं आम्हापासी नाहीत.

(६) सदर कलमांत मजकूर व उत्पन्न लिहून दिले हे हा मजकूर ग्वरा
आहे. त्यांत काही गांवचे उत्पन्नांत लावणीमुळे कमजास्ती होत
त्या शिवाय उत्पन्नांत तफावत नाही.

एकूण सहा कलमे लिहून दिली.

संस्थान मठ करवीर

यांची कैफियत

कैफियत नं. २६० / इ. स. १८४८

कैफियत बाबाजी गमचंद्र नि॥ श्री संस्थान मठ करवीर हल्ली वास्तव करवीर मु॥ तीमा आखेन मयातेन व अल्फ मेहंरवान पोलिटिकयाल एजेंट माहेव वहादूर प्रांत कर्नाटक यांजकडून डेरी अंक ६६ सन १८४६ इसवीची यादी आली त्यांत इनाम मंजुराची व धर्मादाय चालत आहे त्याजवढल त्या त्या त्यांजकडल्या सनदापत्रे पाहून कळवावे वगैरे मजकूर त्या ग्वाली मुख्य कारभारी रायवहादूर याचे नांव डेरी अंक ५५० सन १८४५ इसवीचा शेरा जाहाल्या त्याजवरून सनदापत्रे अमर्ताळ ती दाखवणें म्हणोन आज्ञा त्याजवरून

(१) श्री संस्थानाकडील इनामगांव व जमिनी व वर्गामनें वगैरे हल्ली चालत आहे.

(२) यातील हकिगत : मागील माहिती अशी आहे की प्राचीनकाली बौद्ध व जीनमत अशी अनेक प्रकट होऊन श्रुतीस्मृती पुराणोक्त मार्ग वैदिकी विच्छेद जाहल्या. तेनिमित्त सर्व देशी ब्राह्मणाम तनमतानुसारी इतर जनाम बहुत उपद्रव जाहल्या. तेणकरून सर्व ब्राह्मकर्मास उपाधी येऊन वेद-प्रतिपाद्य ईश्वरास करुणा येऊन व महामाधु नारदादी कर्पांच्या प्रार्थनेने श्री शंकरानी वेदमात्राम संरक्षणार्थ सकल जनाचे कल्याण करावयाकारणें भूतली चिदंबरेश्वरी सर्वज्ञ नामा ब्राह्मण त्याची स्त्री कामाक्षीबाई यांनीं आकाशलिंग चिदंबरेश्वर याची आराधना बहुत केली होती तेव्हां चिदंबरेश्वर प्रसन्न होऊन त्यास विशिष्टा नामक कन्या उत्पन्न जाहली. ती विश्वजितनामा ब्राह्मण द्रवीड यांस विवाह करून दिली. तिचा पती वेदांत दशाभ्यासी होऊन निष्प्रपंच सर्वसंगपरित्याग करून वनवासास गेल्या. सदरी विशिष्टाबाई चौरकाल चिदंबराराधना करीत असतां

भाग्योदयकाल प्राप्त होऊन देवमंनिध रात्री ब्रह्मवृंद या समक्ष इश्वरी तेज वाईच्या वदन कमळी प्रवेश करिते जाहाले. नंतर तो प्रसादिक अवतार गर्भ पूर्णमास जाहाल्यावर श्री चिदंबरेश्वर शंकराचार्य नामें करून वाईचे उदरग अव- तीर्ण जाहाले ते समई युधिष्ठिर शके २७२३ सर्वधर्मांनाम संवत्सर होता. त्या जन्मकाली आकाशामध्ये दुंदुभी झाल्याचा घोष व पुष्पवर्षाव झाला. याप्रमाणे श्री आचार्य स्वामीचा अवतार होऊन बौद्धादी नाना मते निरास सस्वतीसह मंडण- मिश्रास सुरेश्वराचार्य भारतीय असे नाम देऊन सरस्वती स्थापना कर्नाटकदेशी तुंगभद्रातीर शृंगेरी क्षेत्री स्थापनेची आज्ञा केली ती शिव-विष्णू-शक्ती-गणपती-सूर्य-भैरव अशी सहा लिंग बांधणे-तप्तमुद्रा घेणे-सुरा-मौस-उच्छिष्ट-रक्त-जटा वाढविणे-नरक पात-यावांचून शुद्ध अहिंसामार्ग आराधना स्थापिली. नंतर चार शिष्य त्रोटकाचार्य^१, हस्तामलकाचार्य^२, पादपद्माचार्य^३, विश्वरूपाचार्य^४, असे चारी शिष्य चोहोदेशी चार मठ करून धर्मसंरक्षणार्थ स्थापना आपल्या नावे करते जाहाले. श्री शृंगेरीमठ येथे किंचित काल वास्तव्य करून सरस्वती वचन सत्य करावयाकरितां श्री करवीर क्षेत्र दक्षिण काशीस आगमन होऊन अवतार विमल निर्मल क्षेत्रास जाऊन श्रीमत् शंकराचार्य समाधिस्त राहाते जाहाले. आचार्य स्थापित शिष्य परंपरा पुढे चालत आल्यानंतर शृंगेरी मठस्थ श्री विद्या नरामेह भारती यांस महायात्रेस जाणेची उत्कंठा होऊन श्री व्यासप्रत चंद्रमौलेश्वर याचा आराधना चालविण्याकरितां विद्याशंकर भारती या नामें शिष्य स्थापना करून यात्रेस गेले. ते यात्रा सांग करून शृंगेरी मठास परावृत्त जाहाले. असें अमतां आपला स्थापित शिष्य स्वतः शृंगेरी मठाचा विचार पाहूं लागला म्हणून स्वामी याही तेथून कुडलगीस येऊन समस्त ब्रह्मवृंद व राज्याचे मंमतीने व्यवस्था- पूर्वक कुडलगी क्षेत्री मठ निर्माण करून वास करिते जाहाले. तेथेही मंस्थानचे सांप्रदायेनुरूप शिष्यपरंपरा मठांत चालत आली. पुढे सोमवंशी श्री कृष्णराज- स्वामीचा पट्टशिष्य त्यानें अत्यादरे करून करवीरक्षेत्र दक्षिणकाशी येथें यावे म्हणोन अती भक्तिपूर्वक शुश्रूषा करीत घेऊन आला. आणि ग्रामादिक देऊन धर्मकृत्य चालवून करवीरी मठ निर्माण करून स्थापिला. इकडे श्री गुरुस्वामींनी कुडलगीस शिष्यस्वामी स्थापिले होते ते समाधिस्त जाहाले त्या जाग्याम येथून शिष्य स्वामीस खाना केले. परंतु कुडलगी येथील मठाचे कारभारी वगैरेंनी गुरु- पदंश वाचून मंन्यासी त्या मठास केला म्हणून गेले. स्वामी परत आले

ते करवीर श्री गुरुस्वामी पासी राहिले. तशीच पुढें शिष्यपरंपरा शंकरभारती व नरमिहभारती यांना चालत आली परंतु किती वर्षे कोणी संस्थानचा अधिकार चालवला याचे शके तारगव लिहिण्यास करवीरचा मूळ मठ दग्ध जाहाल्यामुळे त्यांत होते ते कागदपत्र दग्ध जाहाले. त्यावरून तो दाखवला वगैरे सांगायला येत नाही. त्यावाचून बाहेर राहिलेले सनदापत्रावरून उत्पन्नाचे दाखले लिहितो.

(३) पहिले कळमी लिहिले उत्पन्न श्री जगद्गुरु शंकराचार्य यादी श्रुती-स्मृत्योक्त धर्मेविहित चालावे म्हणोन आपले शिष्य स्थापून मठ निर्माण केले. त्या शिष्यपरंपरेने करवीर येथें सदरी २ कळमी लिहिलेप्रमाणें श्री गुरुस्वामींनी मठ स्थापन करून आचार व्यवहार प्रायश्चित्तानुशासन चालविल्याप्रमाणें शिष्यपरंपरेने चालत आले त्यास शिष्यादि जे मठास कोणी गुरुस्वामी होतील त्यास जगद्गुरु म्हणोन मठाचे धर्मकृत्य स्वर्च चालण्याबद्दल राजे व संस्थानिक यांनी आपआपल्या भक्ति शक्तीनुसार गांव व जमिनी वगैरे दिल्या आहेत. ते एकंदर उत्पन्न श्रीमत् शंकराचार्य प्रभूते गुरुंच्या पुण्यातिथी व मठातील छत्रे व मामोछत्र व स्थोछत्र अन्न मंत्रपण वगैरे धर्मकृत्यास स्वर्च होतो यांस विभागी कोणीच नाही. ज्यास गुरुस्वामी यांचा उपदेश होऊ नसल्यास घेऊन संस्थानचा अधिकार ज्यास मिळेल ते संस्थानचे माळक त्याचे आज्ञेने संस्थानची कामे व सदरी लिहिलेले सर्व स्वर्च चालवयाचे अशी बहिषाट चालत आल्याप्रमाणें हद्दी चालत आहे व गुरुपरंपरेची मालिका मठ दग्ध जाहाल्यामुळे लागत नाही हे सदरी लिहिलेच आहे. हद्दी श्रीमत् नरमिहभारती स्वामी संस्थान अधिकारी आहेत.

(४) सदरहू पहिले कळमी चालले उत्पन्नावद्दल सनदा मिळालेल्या दाखल्यास दिल्या.

३ मौजे हेलवाडी का। नेमरी या गावावा। नरमिहाराव शिंदे नेमराकर यांनी दिल्या त्या व श्रीमन्महाराज छत्रपती बाबासाहेब महाराज यांजकडून मिळाल्या त्या—

१ संस्थानचे नावे शिंदे यांनी ता. छ १५ शावान सन ग्वमस आशरीन शके १७४७ पार्थिवनाम संवत्सरे

१ गांवचे नावे शिंदे यांनी सदर छ १५ सावान सन ग्वमस आशरीन शके १७४७ पार्थिवनाम संवत्सरेची

- १ येकूण दोन सनदा दिल्यानंतर श्रीमन्महाराज छत्रपती बाबासाहेब महाराजांनी मौजे मजकुराम कांहीं उपद्रव न करणें म्हणोन सुवराव शिंदे साहेबाचे नांवे छ २३ रजवा सन ग्वमस मळांमिन माळी दिल्या त्याची नक्कल
- १ मौजे सवंदुत्ती को रायवाग येथे जमीन विघे ४१५ अनंदगिरी गोसावी महंतमठ सवंदुत्ती यांनी प्रमाथीनाम संवसरेची
- १ मौजे बलावड येथील जमीन विघे ४५ आवाजी भिमराव नाडगोंडा यांनी त्यापले कमतापैकी जमीन विघे ४५ देऊन सनद शके १७३४ अंगिरानाम संवसरे वैशाख वा। ११ भृगुवासरे
- १ लक्ष्मीबाई घोरपडे नागनूर यांनी मौजे मजकूरी जमीन विघे ४५ देऊन सनद छ १६ मोहरम सन सित सत्यासिन मयातेन व आळफ शके १७५८ सतरशे अष्टावन्न दुरमुग्वनाम संवसरे वै। शु। ६ गोजी दिली.

(५) येकूण गाव व कमतसुद्धां नकला दिल्या त्या मदरीं पहिले कळमी लिहिले उत्पन्नाशिवाय करवीर इलाख्यात दुसरे उत्पन्न बाबद छत्रपती सरकारच्या दुसऱ्या सनदा नाहींत.

(६) मदरहू पांच कळमी मजकूर लिहून दिल्या ग्वरा आहे. पुढे चौकशीत अधिक उणे सरकारच्या नजरेस आल्यास आज्ञा करताल त्याप्रमाणें वर्त.

येणेंप्रमाणें सहा कळमी मजकूर लिहून दिला मन्दी तारीख छ माहे सावान शके १७७० किलकनाम संवसरे तारीख २५ माहे जुलई सन १८४८ इमवी

दस्तुर विठ्ठल विनायक रानडे हल्ली वा। करवीर

साक्ष

सई बाबाजी रामचंद्र नि।

१ गोपाल धोंडो उच्चगांवकर

श्री मंस्थान मठ करवीर

नि। सांगलीकर द. खुद

दस्तुर खुद

जोशीराव घराण्याची कैफियत

कैफियत नं. ९९ / इ. स. १८४७

कैफियत रघुनाथराव विन बाल जोशीराव उपनांव सवदागर मंगेश्वरकर जोशी उमर वर्षे ६५ जात ब्राह्मण राहाणार मुक्काम का। करवीर सु॥ सब आर-वेन मयातेन व अलफ मेहेरवान पोस्टकयाल एजंट साहेब बहादूर प्रांत कर्नाटक याजकडून आंग्र ६६ सन १८४५ इमतीची याद आली त्यांत इनाम सरंजाम देवस्थान धर्मादाय चाळत आहे त्याजबद्दल त्या त्या लोकाजबलची सनदापत्रे पाहून कळवावे म्हणोन वगैरे मजकूर त्या ग्वाल्यां मुख्य कारभारी याचे नावे डेरी अंग्र ५५० सन १८४५ इमतीचा शेरा जाहल्य त्याजवरून सनदापत्र अमर्ताळ ती दाखवावी म्हणोन आज्ञा. त्याम आम्हाकडे वतनी इनाम धर्मादाय वगैरे चाळत आहे त्याजबाबतची सनदापत्रे मिळाली ती हजर करून माहितगारीचा मजकूर लिहून देतो तो ग्वाल्या लिहिल्याप्रमाणे—

(१) आम्हाकडे हल्ली इनाम गांव धर्मादाय व नाइकी व सरजोर्ति-पणाची वृत्ती व इनाम जमिनी व श्री गणपतीचे उद्यावावा। नक्ती नेमणूक व वाड्यांतल धर्मादाय ग्रहणाबद्दल व किरकोळ वगैरे चाळत आहे त्याचा तपशील

४५६।३॥ मंजूर सरकार वाड्यातून नक्ती उत्पन्न येत आहे ते तपशील नामनिर्मावर गणपती उत्पन्न वगैरेमुद्धां

२॥ चैत्रमासाबद्दल

२ गंवसर प्रतिपदेबद्दल उभयता महाराजांकडून पंचांग श्रवणा-बद्दल

॥ श्रीराम नवमी रामचंद्र याचे अभिषेकावा।

॥ वैशाखमास अक्षयतृतीया हिरण्यश्रवणावा।

५। आपाढ मासाबद्दल

१ श्रावण २ आवासाहेव महाराज यांचे राशांचा .।। कर

.।. आपाढी येकादशी तीन लिंगाचे अभिषेकाबद्दल

४ आपाढ वा द्वादशी आवासाहेव महाराज यांचे श्राद्धाबद्दल

४४।= श्रावण मासा प्रो।

३४= दृमरे माळवारी गोप्रदान महाराजाकडील दक्षिणा

१ चार सोमवारास

१ रुप्याचे लिंग १ पार्थिव लिंग

१ काशीविश्वेश्वर लिंग

किता दर लिंगासमोर .।. खर्च व तीन लिंगाचे .।।।

१ श्रावणी पौर्णिमेस यज्ञोपविते २

दक्षिणा दर .।. प्रमाणे एक रुपया

१८ श्रावणीची गोप्रदान सुमारे ६ दर गाईस तीन रुपये

प्रमाणें येकूण

.।. ऋतुविजासी दक्षिणेबद्दल रुपये

.।।. गोकुलअष्टमीचे श्रीकृष्णाचे जन्मकाळ समई दक्षिणे-
बद्दल

२०। अनुष्ठानाबद्दल आसामी सुमारे ७

३ श्री भवार्नाचे अभिषेकाबद्दल आसामी सुमारे १

१२ ग्रह जपाबद्दल आसामी ४

३ शिवाजी महाराजांचे लिंगाचे

अभिषेकाबद्दल आसामी सुमारे १

२।। संभाजी महाराजांचे देवालयानु लिंग लावणार आसामी १

८ भाद्रपद मासापैकी

४ आवासाहेव महाराज यांचे पक्षाबद्दल

४ आवासाहेव महाराज यांचे पक्षाबद्दल

१४४=।। आश्विन मासापैकी

२ नवरात्राचे अनुष्ठानाबद्दल

१ शेते छेडीबद्दल (?) २३

श्रावण ?

१ ग्रह जपावदल

४॥= होमादिवशी दक्षिणम ऋषिज यार्मा रुपये .॥.

१ विजयादशमीचे रात्री

.॥. अश्विनी पूजणेवदल दक्षिणा

१। कार्तिकमास पो

.।. कार्तिक शुद्ध येकादशी अभिंकावदल अभिंकेक सुमारे ३

दर .।. प्रमाणे

.॥. कार्तिक पौर्णिमेवदल दिवेत्यावणी दक्षिणासुद्धां

.॥. वठारकर बार्डेचे याज.....बा॥

४ मार्गशीर्ष साला पो

वावासाहेव महाराजांचे श्राद्धावदल गुणा वद्य ३ दिवशी

३ पौष मासापैकी

१ वावईसाहेव महाराज यांचे श्राद्धावदल दर .॥. रु प्रो येक
रुपया पनाळी

१॥ संक्रांत पटावदल तीन रु. पो निमा खर्च

.॥. संक्रांती दिवशी हिरण्य श्राद्धावदल दक्षिणा

१९ ग्रहणावदल

१० गोप्रदानाचे किंमत व दक्षिणासुद्धां

३ ग्रह जपावदल दक्षिणा

४॥= सुवर्णदानावदल येकूण रुपये

.॥॥= तील पात्रावदल

.॥. हिरण्यश्राद्धावदल दक्षिणा

२८॥ किता शिवाय

१२॥ वर्षफळावदल २५ पो निम्मे रुपये

६॥ अतितावदल रु. १३ पो निम्मा

६॥ कोट करवीरच्या ग्रह जपावदल १३ पो निम्मे रुपये

३ दुमरा श्रावण सोमवार गार्डेवदल किंमत रुपये ६ पो निम्मे
रुपये

२३ सरजोतिषपणाचे किलेकडून येणेचे ते. ते हजूर खजिना पोताकडून पोचतात

११॥ किले भुदरगड नेमणूक गांवगन्ना पो २३ रु. पो निम्मे खर्च

११॥ किले पावनगड गांवगन्ना पो २३ निम्मे रु.

२५५४३ श्री गणपतीचे उत्सवावदळ

(२) सदरहू उत्पन्न संपादन कोणी केले व कशाकारितां कोणी कवी दिले व दिलेपासून कशी वहिवाट चालत आली त्याचा तपशील—मुजदा आहेत ती कलमे व तपशील

१ मौजे पाटण प्रांत शिराळे हा गाव चिंतामणराव विन दशरथ जोशीराव आमचे आज्ञे याशी कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपती स्वामी यांनी कूळवाव कूळ कानून सर्वमान्य इनाम करून राजशके ६९, हुंदूभीनाम संवत्सरे म्हणजे मन १७७२ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १०४ येकशेचार जाहाली.

१ मौजे पाटण मागोली तो तारळे हा गाव चिंतामण जोतिष व मोरेश्वर जोतिष भास्कर जोतिष व बाळ जोतिष विन दशरथ जोतिष हे आमचे आज्ञे याशी कुलावतंस श्री राजा शंभू छत्रपती स्वामी यांनी विकारी संवत्सरी पौष वा ३० अमावास्या सूर्यराग पर्वकाळी धारादत्त सह हिरण्योदक धर्मादाय इनाम करून राजशके ४७ शारवरीनाम संवत्सर म्हणजे मुज १७२० इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास

१ मौजे पटणकोडोली करसवे इच्छकरंजी या गांवा नायकी व अर्जी इनाम येकूण वतने २

१०) बाळ जोशीराव विन चिंतामण जोशीराव आमचे वडील यांनी कुलावतंस श्री शिवछत्रपती स्वामी यांनी दोन्ही वतने वंशपरंपरा व पुत्रपौत्रादी करून देऊन राजशके ११८ विरोधकृतनाम संवत्सरे म्हणजे मन १७९१ इमवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १०४ येकशेचार जाहाली.

१ सरजोतिषपणाचे वरून देहाय गांवगन्ना ती बाळ जोशी विन दशरथ जोशी हे आमचे चुकत आज्ञे याशी कुलावतंस श्री शंभू छत्रपती स्वामी यांनी सरजोतिषपणाचे वतन श्रीकृपेते उदक वाढून धारादत्त करून या वतनास कानू कायदेची मोहिनी करून गांवगन्नानी महाद्वारनाहाय राजशक ६९, हुंदूभीनाम

2

मंत्रमरे म्हणजे सन १७४२ इमर्थास सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे १०४ एकशेचार जाहाली.

१ मौजे नरनवडे तो तारले या गांवी इनाम जमीन चिंतामण जोशी विन दशरथ जोशीराव आमचे आजे यांसी कुळावतंस श्री शंभू छत्रपती स्वामी यांनी धर्मादाय इनाम पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने अनुभवणे म्हणोन विसा पांडाचे जमीन विधेने जमीन विधे ४५ इनाम करून राजशके ७२ ब्रौवीनाम मंत्रमरे म्हणजे सन १७४५ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे एकशेएक जाहाली.

१ मौजे गुडाळ तो तारले या गांवी जमीन विधे ४५ भातरोपाची चिंतामण जोशीराव आजचे आजे यासी श्री मन्महाराज मातोश्री जिजाआईसाहेब यांनी इनाम करून देऊन आज्ञापत्र करून दिले त्यास राजशके ८८ सन १७६१ इसवी साली आज्ञापत्र जाहाले त्यास ८५ पंचाऐशी वर्षे जाहाली.

१ मौजे मळेवाडी तो तारले या गांवी इनाम जमीन विधे ४२ चिंतामण जोशीराव विन दशरथ जोशीराव आमचे आजे यांसी कुळावतंस श्री राजा शंभू छत्रपती स्वामी यांनी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने अनुभवणे म्हणोन राजशक ८४ ईश्वरनाम मंत्रमरे म्हणजे सन १७५७ इसवी साली सनदा करून दिल्या त्यास वर्षे ८९ जाहाली.

१ मौजे मुडशिर्गा तो. हवेली या गांवी इनाम जमीन विधे ४६ विहिरी-सुझां बाल जोशीराव आमचे वडील यांसी श्री राजा शिवछत्रपती स्वामी यांनी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने इनाम करून देऊन आज्ञापत्र धर्मादाय संस्थान यांसी करून दिले ते सन अर्बी ग्वमस तिमन मया व अल्फ यांसी राजशके ११०, म्हणजे सन इमर्था १७९२ स इनाम करून दिले त्यास वर्षे ५४ चौपन्न झाली.

१ कमवे रुकडी मोकदमान याचे नांव आज्ञापत्र जमीन विधे ४१५ वेदशास्त्रगंपन्न जीवन जोशीराव आमचे वडील बंधू यांसी राजा शिवछत्रपती स्वामी यांनी आज्ञापत्र पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने इनाम जमीन चालवणे म्हणोन आर्वी सन ग्वमस मयातेन व अल्फ राजशके १३१ सन १८०४ साली इनाम करून दिले त्यास वर्षे ४२ वेचाळीस जाहाली.

१ कमवे आळते यांसी मोकदमानाचे नांव आज्ञापत्र इनाम जमीन विधे ४६ धर्मादाय रामचंद्र जोशीराव हे आमचे वडील बंधू यांसी राजा शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम जमीन पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने अनुभवणे म्हणोन अर्बी सन

तिमा समानीन मयातेन व अल्फ राजशके ११५ किलकनाम संवत्सरे म्हणजे सन १७८८ इसवी साली इनाम करून दिले त्यास वर्षे ५८ अठावन्न आहाली.

१ मौजे पटणकुडी कसवे लाट या गावी इनाम धर्मादाय जमीन विघे ४२० पहिले पासून चालत होती. ती राजशकाची सनद गहाळ जाहली. त्याजवर रामचंद्र जोशीराव आमचे वडील बंधू यांनी अर्ज करून पुन्हा भोगवटी यास आज्ञापत्र श्री मन्महाराज आवासाहेब छत्रपती स्वामी यांनी सन तिसा आशर मयातेन व अल्फेचे मोकदमानचे नावे करून दिले तो राजशके १४५ म्हणजे सन १८१८ इसवी साली आज्ञापत्र मिळाले व गावास दाखल करून आम्ही भोगवटी यास ठेवून घेतले त्याजला वर्षे २८ जाहली.

१ कसवे करवीर येथील जमीन धर्मादाय इनाम विघे ४१२॥ साडेवारा तपशील

१ गणेश बागेवदल जमीन ४२॥ विघे चिंतामण जोशी बिन दशरथ जोशीराव आमचे आजे यांसी श्रीमंत सकल सौभाग्यादी संपन्न मातोश्री जिजा आईसाहेब महाराज यांनी आज्ञापत्र सन सवा खमसेन राजशके ८३ म्हणजे सन १७५६ इसवी साली आज्ञापत्र दिले त्याजला वर्षे नव्वद जाहली.

१ पदमालेचे पाण्यावाली जमिन विघे ४५ वाळ जोशीराव बिन चिंतामण जोशीराव आमचे वडील यांसी क्षत्रीय कुलावतंस राजाराम शिवछत्रपती स्वामी यांनी गणेश चतुर्थीचे उत्सवाचे वेगमीस भूमीदानपत्र सनद राजशके १११ म्हणजे सन १७८४ इसवी साली मिळाली त्यांस वर्षे ६२ वासष्ट जाहली.

१ मिरावागेवदल जमीन इनाम विघे ४५ वाळ जोशीराव बिन चिंतामण जोशीराव आमचे वडील यांसी क्षत्रीय कुलावतंस श्री शिवछत्रपती स्वामी यांनी श्रीगणेश चतुर्थीचे उत्सवावदल भूमीदान इनाम करून देऊन सनद राजशके ११२ विश्वमूनाम संवत्सर म्हणजे सन १७८५ इसवी साली मिळाली त्याजला वर्षे ६१ एकसष्ट जाहली.

१ मौजे टेकोली तो मलकापूर या गावी इनाम जमीन विघे ४३ भोपजोशी उर्फ भास्कर जोशी बिन दशरथ जोशी हे आमचे आजे यांसी क्षत्रीय कुलावतंस राजा शंभू छत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून देऊन सनद राजशके ८५ प्रमाथी-नाम संवत्सर म्हणजे सन १७५८ इसवी साली मिळाली त्याजला वर्षे ८८ जाहली.

सनदा गैरविलेस पडून गहाळ जाहलया त्याचा तपशील—

१ मौजे उच्चगांव तो हवेली या गांवी जमीन २० विघे आमचे वडील बंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी धर्मीदाय इनाम करून दिली त्यास अदमास वर्षे पन्नास जाहाली. सन व शके लागत नाही.

१ मौजे कोणे तो हवेली या गांवी जमीन विघे ४१० आमचे वडील बंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम धर्मीदाय करून दिली त्याजला वर्षे पंचेचाळीस ४५ पासून पन्नास पर्यंत जाहाली असतील. सन शके मित्याचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे वडणगे तो ठाणे येथे जमीन विघे ४५ धर्मीदाय आमचे बंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून दिली त्यास वर्षे पंचेचाळीस पासून पन्नास जाहाली असतील. सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे हातकणंगले या गांवी जमीन विघे ४६ सहा धर्मीदाय आमचे वडील बाळ जोशीराव यांसी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून दिली त्यास वर्षे ५० अदमास पन्नास पंचावन्न जाहाली असतील सन शकेचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे जांवळी प्रांत रायबाग या गांवी जमीन विघे ४१० आमचे बंधू रामचंद्र जोशीराव श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी धर्मीदाय इनाम करून दिली त्याजला वर्षे शेचाळीस पासून पन्नास अदमासे जाहाली असतील. सन शकाचे स्मरण नाही.

१ मौजे दानवड प्रांत रायबाग या गांवी जमीन विघे ४१० धर्मीदाय आमचे वडील बंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून दिली त्याजला वर्षे अदमासे पन्नास ५० जाहाली सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे तुरव तो तारळ या गांवी इनाम जमीन विघे ४५ आमचे वडील बाळ जोशीराव यांसी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी धर्मीदाय इनाम करून दिले त्याजला वर्षे अदमासे त्रेपन्न अथवा चौपन्न जाहाली असतील सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे सावडे तर्फे तारळे या गांवी जमीन विघे ४५ धर्मीदाय इनाम आमचे वडील बंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी

यांनी इनाम करून दिली त्याजला वर्ष ५० पन्नास अदमासे जाहाली अर्माळ.
त्याचे सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ मौजे शिंगणापूर तर्फे हवेली या गांवी जमीन विघे ४५ इनाम धर्मादाय करून दिली. आमचे वडील बाल जोशीराव यासी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून दिली त्याजला वर्षे अदमासे पंचावन्न छप्पन्न जाहाली. सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ कुरणे इनाम करून दिली आमचे वडील वंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी. डागवार तपशील

१ मौजे कागल तो हवेली या गांवी

१ मौजे मुडशिर्गा तो हवेली या गांवी

येकूण दोन डाग श्री मन्महाराज शिवछत्रपती स्वामी यांनी इनाम करून दिली त्यांस वर्षे अदमासे पंचेचाळीस जाहली सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

हुजूर वाड्यातील नक्ती उत्पन्न येते ते आमचे आजे चिंतामण जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शंभू छत्रपती स्वामी यांनी इनाम धर्मादाय करून दिले त्याजला अदमासे चौऱ्याऐंशी वर्षे होताळ. सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

श्री गणपतीचे उत्सवावढल नेमणूक नक्ती येता ती आमचे वडील वंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांनी इनाम धर्मादाय करून दिली त्याजला अदमासे वर्षे ५० होताळ. सन शकाचे स्मरण लागत नाही.

१ पेठा पनाळा येथील नागनाथ सवत्तिरीचे धंदेवद्दल आज्ञापत्र आमचे आजे चिंतामण जोशीराव यांसी श्री मन्महाराज शंभू शिवछत्रपती स्वामी यांनी सन सव खमयेन मया अलफेचे राजशके ८३ धाता संवत्सर म्हणजे सन १७५६ इसवी साली आज्ञापत्र बहिवाटीस व भोगवटी यांस करून दिले त्याजला नव्वद वर्षे जाहली.

१ मौजे सागवड कम्बे सावगांव या गांवाकडून नक्ती नेमणूक आमचे वडील वंधू रामचंद्र जोशीराव यांसी पेसजी बहिवाटीची मनद दिली होता ती गहाळ जाहली. सवत्र घोरपडे हिंदुराव यांसी श्री मन्महाराज आबामाहेव छत्रपती स्वामी यांनी हली भोगिवटेस आज्ञापत्र सन खमस असेर मयातेन व अलफे राजशके १४१ भाव संवत्सर म्हणजे सन ११८१ इसवी साली आज्ञापत्र दिले त्याजला वर्षे ३२ जाहली.

(३) सदरी लिहिले उत्पन्न खुद्द आमचे आजे चिंतामण जोशी व मोरेश्वर जोशी व भोप जोशी उर्फ भास्कर जोशी व बाळ जोशीराव याजपैकी तीन आसामी पुत्र नाहीत. चिंतामण जोशीराव यासी पुत्र बाळजोशीराव यासी पुत्र पाच रामचंद्र जोशीराव व नाना जोशीराव व जिवराव जोशीराव व आम्ही खुद्द व दाजीबा जोशीराव व्यापैकी रामचंद्र जोशीराव यासी पुत्र बाबाजी जोशीराव त्यास पुत्र भास्करराव व विठ्ठलराव हे दोघे आहेत. व नाना जोशीराव यासी पुत्र नाही. जिवराव जोशीराव यासी पुत्र रावजी जोशीराव व खुद्द आम्हासी पुत्र कृष्णराव आहेत व कनिष्ठ बंधू दाजीबा जोशीराव आहेत. याजप्रमाणे आम्ही एकंदर आहो. " विभक्त जाहल्ये नाही. सदरद्वे उत्पन्न वतनी गावे इनाम २ व नाइकी व मरजोतिरेपणा गोवगन्ना धर्मादाय जमिनी व नक्ती वाड्यातील वगैरे नेमणूक येणप्रमाणे उत्पन्न आहे. याजवदल आम्हाकडे हुजूर सरकारात काम करावयाचे ते श्री मन्महाराज लक्ष्मणी स्वामी याचे सज्जिव राहून पंचांगश्रवण मुंगी प्रश्न व प्रतिवर्षी वर्षफळ करून राध्याचे कल्याण इच्छित असावे याप्रमाणे आम्ही आसामीचे काम चालवीत आहो.

(४) सदरी पहिले कळमात लिहिले उत्पन्नावावत सनदा हजर केल्या आहेत.

(५) सदरी लिहिले उत्पन्न पहिले कळमी लिहिले व्याशिवाय करवीर इत्याखत उत्पन्न नाही व चवथे कळमात लिहिलेल्या सनदपत्रांशिवाय आम्हापामी सनदपत्र नाही.

(६) सदरी पाच कळमी उत्पन्न व मजकूर लिहून दिल्या तो गवरा आहे यात काहीं कमपेश जाहल्ये सरकार आज्ञा करताल ते आम्हास मान्य.

येकूण सहा कळम लिहून दिली सही ता. ल १३ माहे संपर सन १८७७ ता. ३१ जानेवारी शके १७६८ पराभवनाम संवत्सर दस्तूर गुमचंद्र बापूजी आळ्यस्कर नि॥ जोशीराव मु॥ करवीर

सही रघुनाथ जोशीराव विन बाळ जोशीराव मु॥ करवीर द. खु.

साक्ष १ सदाशिवराव जोती दिवाण व नरसिंगराव व्यंकटेश

दस्तूर खुद्द

भिरडीकर दस्तूर खुद्द

रजू विनायक रघुनाथ काले काम पाहाणार इनाम कमेटी

राव विश्वासराव गायकवाड घराण्याची कैफियत

(१) राज्याभिषेक शके ८० (१७५४) महाराजांनी शिराळेचे ठाणे घेतले ते वेळी गुमुटास सुरंग लाविले यास बत्ती देणेस कोणी धजेना. तेव्हा यशवंतराव ब्रिन म्हाळोजी गायकवाड याणी प्राणाचा निश्चय करून सुरंगाम बत्ती दिली. त्यांचे अंग जळाले परंतु प्राण वाचून पुनर्जन्म जहाला. ते वेळी किल्ले पन्हाळेच्या सरनाईकीच्या सनदा दिल्या. यापूर्वी मौजे आरळे हा गांव व शिराळे तरफेची नाडगोंडी व गावगन्ना इनाम जमीन दिले आहेत..... कळम

(२) सन १७७८-७९ सन आल्फे तिसा सवैन मैया व आल्फ यासाली मल्हारजी सरगव्हास, सिताराम यादव, नेरलीकर व आप्पाजीपंत परगवळेकर यासी राज्याचे कामावर ध्यावे अशी मसलत करून येसाजी शिंदे सुभेदार याजवर गळवल्या करावी असा विचार चालविला. हा मजकर आमचे आज्ञे म्हणजे हेंवतराव गायकवाड यांचे वडील गुजाजीराव गायकवाड यासी समजला. नंतर त्यांनी सुभेदार यांचे कानावर घातला, तेव्हा सुभेदार यांनी त्या मसलतीत जे होते त्यांस कैद करून सिताराम यादव याचे व नेरलीकर याचे व मौंदर्तीकर गोसावी याचे व आप्पाजीपंत परगवळेकर याचे डोळे काढून मल्हारजी भोमळे यासी कैदेत ठेविले ते समई सरगव्हासाचा किताब आमचे आज्ञे गुजाजीराव गायकवाड याजवर सरफराजी होऊन तेचवेळी शिवा महाराजांनी सरगव्हासी दिली..... कमल

(३) वडगांवचे मुक्कामी परशराम पटवर्धन व कराडकर पंत वगैरे या लढाईत होते.

शके १७१५ राजशक १२० (इ. स. १७९४) सन आर्वी तीमेन साली परशरामभाऊ यांनी स्वारी करून करवीरावर मोहीम केली तेवेळी

टंकटाईनजाक लढाई होत होती. तेव्हा महाराजांनी खंडणी करून बोलीस दिले. यांत आमचे वडील दौलतराव गायकवाड व नारायणराव पंडित, उदाजीराव आवासाहेव चव्हाण व गोपाळराव जाधव सरनोबत यांचे चिरंजीव जायराव, लिंबाजी यादव यांचे चिरंजीव व भाऊ जोशी यांचे चिरंजीव यांनी दिले होते. ते तिकडून सुटून आलेवर पुन्हा महाराज स्वारी जाऊन तामगावचे ठाणे घेतले. ते समयी आमचे वडिल चुलते हैबतराव व आमचे वडील दौलतराव व धाकटे चुलते विश्वासराव असे त्रिवर्ग बंधू यांनी बहुत मेहनत केली..... कळम.

(४) सन..... साली परशरामभाऊ यांचे चिरंजीव आप्पासाहेव फौज घेऊन राज्यात आले. ते समयी महाराजांनी करवीराहून फौज देऊन हैबतराव गायकवाड यांनी पाठविले. सरकारची फौज निघण्यात आघाडीस हैबतराव गायकवाड, आमचे वडिल दौलतराव गायकवाड व विश्वासराव गायकवाड हे त्रिवर्ग बंधू आपले घरची पागा व हुजूरून आम्हाकडे दिले ती दिवाणपागा व जमाव घेऊन गेले ते आळतेचे गनात त्यांची यांची लढाई होऊन व्याजवर गर्दी करून आप्पासाहेव पठवर्धन यांनी जरिपटकेच्या हार्तीमुद्रा धरून करवीरास आणिल्या. कळम.

(५) १७१८ राजशक १२३ (इ. स. १७९७) सन सच्चा तिसेन साली मुदगड किल्ला परशरामभाऊ यांनी घेतल्या होता. तो परत घेणेकरिता महाराजांनी हैबतराव गायकवाड याजबरोबर उदाजीराव घाटगे मर्जेराव व मानाजी घोरपडे वाघापूरकर व खासबारादार व जमाव देऊन पाठविले तेथे जाऊन किल्ला बहुत शरतीने मर केला ते वेळी हैबतराव गायकवाड व उभयता बंधू यांनी बहुत मेहनत केली. नंतर महाराज सरकारची स्वारी किले मजकुरास आली. ते वेळी विश्वासराव हा किताब गुजाजीराव गायकवाड यांनी देऊन हैबतराव गायकवाड हे सरगवास व दौलतराव गायकवाड हे नाईक असे किताब जाहले.... कळम.

(६) शके १७१९ राजशक १२४ (इ. स. १७९८) सन समान तिसेना साली अखेरीस महाराजांची स्वारी कच्चाडचे मोहिमेस काले मुक्कामी गेली त्यावेळी गुजाजी गायकवाड यांनी फार स्वास्थ्य नव्हते. मग हेरले मुक्कामी राहिले होते. म्हणून स्वारी समागमे, (हैबतराव गायकवाड) व बंधू त्रिवर्ग कोणी गेले नव्हते. लष्कर जाताना 'आनंदी' तोफ पंचगंगेचे उतारास गाळत

रुतली ती निघेना. तेव्हा महाराजांनी त्रिवर्गी गायकवाड यासी येणे विषयी हुकूम (आज्ञापत्र) आला. त्रिवर्गी बंधूसुद्धा जाऊन जातीने कमरत करून तोफ काढून लष्करघरावर काले मुक्कामपर्यंत जाऊन तेथून वडील्याचे दुखणेबद्दल निरोप घेऊन माघारी आले. नंतर हेरलेहून येऊन करवीर मुक्कामी आपाढमामी वडिलांचा काळ जाहल्या. कराड मुक्कामी लढाईचा प्रसंग आला. समयी वडिलांचे उत्तरकर्म करून निघून येणेविषयी महाराजांचा हुकूम आलेवरून त्रिवर्गी बंधू निघून गेलेवर लढाई जाहली त्यात हे त्रिवर्गी बंधू पुढे आघाडीस होऊन शत्रूकडील मानकरी रणनवरा घोडेस व आपले कपाळास वाशिंग बांधून आलेल्या त्याम ठार करून पुढे चालून घेतले आणि शहरात जाऊन किल्लेचे तटाजवळ गेले आणि महाराजांचा जरीपटका पेशजी नेलेल्या परत घेऊन किल्ला घेणेचा प्रयत्न चालविला. हे वर्तमान लष्करांत महाराजास समजले. तेव्हा महाराजांनी आपले पदरची अशी मनुष्ये खर्च होतील म्हणून माघारी येणेविशी आपले पायाची शपत घालून नारायणराव घोरपडे सेनापती यासी पाठवून परत आणविले. महाराजांची सरफराजी होऊन बक्षीस आपले गळ्यातील कंठी व तुरा व शिरपेच त्रिवर्गीस दिले व तेच वेळी फिताब हैबतराव गायकवाड यासी विश्वासराव, दौलतराव गायकवाड यासी सरखवास व विश्वासराव गायकवाड यासी नाईक असे होऊन वस्त्रे दिली.

(७) शके १७२१ राजशक १२६ (इ. स. १७००) सन मैया तेन व अल्फे साली भाद्रपद मासी परशुरामभाऊ यासी हैबतराव गायकवाड व उभयताबंधू यांनी धरून आणून महाराजांचे स्वाधीन केले.

(८) सन मजकुरी माघमासी परशुरामभाऊ यांचे चिरंजीव अप्पामाहेव यांनी पलटण आणून करवीरास वेढा दिले व करवीरी लढाई जाहल्या. पुढे रत्नाकरपंत राजाज्ञा व प्रीतिराव चव्हाण हिंमतबहादर करवीरात राखणेबद्दल करवीरी राहिले. महाराजांची स्वारी किले पनाळेचे मार्चास राक्षीचे वाडीवर होती. तेथे दुरोज लढाई होत होती. त्यात शिवरात्रीचे दिवशी मातध्वर लढाई जाहली. आघाडीस हैबतराव गायकवाड व बंधू उभयता दौलतराव व विश्वासराव असे—
(अपूर्ण).१

घोरपडे अमीरुल उमराव घराण्याची कैफियत

दक्षिणेतील सरदारांच्या कैफियती / इ. स. १८५१

यादी घोरपडे अमीरुल उमराव व त्याचा इतिहास वडील वृद्ध सांगत आल्या माहितीवरून वर्णन केला आहे. तो येणेप्रमाणे—

घोरपडे हे उपनाम पडण्याचे पूर्वीचे उपनाम सिसोदे भोसले होते. नंतर अवंगमजेव वादशाहाचे समक्ष ह्यापशी लोकांचे राज्यात स्वारी करून किल्ल्यावर हल्ला चढवले. ते हल्ला असे की, किल्ल्याच्या जंगीत घोरपड म्हणून जंगली जनावर राहते, ते वसले होते. त्यास धरून पूर्वेजाने हल्ला करून किल्ला हस्तगत झाला. त्या दिवसापासून घोरपडे असे उपनाम व निशाण बंडी म्हणजे काळी पांढरी मिश्रित वागणेंम पादशाहाचा हुकूम होऊन त्याप्रमाणे आजपावेतो बहिवाट चालवला आहे. त्या मूळ पुरुषाचे व कोणत्या पादशाहाचे कारकीर्दीत कोणते माल्यात त्याचा दाखला आता लागत नाही. परंतु याप्रमाणे मजकूर जगप्रसिद्ध आहे. पुढे नावाची बगैरे माहिती लागता ती तपशीलवार लिहिली जातात.

१ मूळ पुरुष माहाळोजीबाबा घोरपडे हे हिंदुस्थानातून या प्रांती दक्षिण देशांत येऊन पाटिलकी बगैरे वतन संपादन करून होते. त्यास दोघे पुत्र. एकांचे नाव भवानबाबा, दुसरे संताजीबाबा.

२ भवानबाबा सदरी पाटिलकी बगैरे संपादन केले वृत्तीवर हल्ली पुणे प्रांती जांव बगैरे ठिकाणी आहेत. त्याणे वर्णन केले नाही.

३ संताजीबाबा शूर व पराक्रमी. हे दिल्लीचे पातशाईजवळ मानकरी होते. त्याचे पुत्र माहाळोजीबाबा.

४ माहाळोजीबाबा हेही सदर पादशाहाजवळ मानकरी याचे इरादेनी पादशाहाचे पदरी अगतां त्यास तिघे पुत्र, संताजीबाबा, बहिरजीबाबा,

मालोजीबाबा एकूण ३.

५ सदर संताजीबाबा व बहिरजीबाबा व मालोजीबाबा हे तिन्ही पुत्र अव्वल आमचे संपादक महान पराक्रमी व शूर आणि बुद्धिमान होण्याने करवीर व सातारेकर महाराजांचा उत्कर्ष झाला तो या पुरुषांचे बळाने. हे पातशाहाम जाहीर असून करवीर व सातारकर महाराज याम पट्टाभिषेक झाला, त्यावेळीं सदरहू आमचे हे त्रिवर्ग पुरुषांचीही बहडनी झाली. येणेप्रमाणे—

संताजीबाबा यास सेनापती हे किताब आणि पाच गाव इनाम व गजद-गड परगणा पनाळे प्रांती देशमुखी दिली. त्याचे वंशाचे वर्णन यांत केलेले नाही.

मालोजीबाबा हे आमचे मूळ पुरुष, हे आम्हाम निपणजेचे आज होत. यासीं अमिरुल उमराव हे किताब आणि पाच गाव इनाम व आजरे परगणा आणि वेळगाव प्रांती देशमुखी दिली. हे आमचे अव्वल संपादक याचे वंशाचे वर्णन.

येणेप्रमाणे पादशाहाचे हुकुमावरून करवीर व सातारकर महाराज यांनी आमचे वंशास उत्तेजने देऊन आपलेजवळ ठेवून घेतले. नंतर सदरहू पुरुष आपआपले संस्थानावर राहून महाराजाबरोबर स्वारी मोहिमा वगैरे करून महाराज सरकारची फारच बढती केली. यापैकी आमचे पूर्वज मालोजीबाबा या प्रांतीच मृत्यु पावले. यास पुत्र शिवजीबाबा.

६ शिवजीबाबा मोठे राजकारणी पुरुष, आमचे निपणजे, याम पुत्र यशवंतराव १ एक, माद्याळकर रामचंद्रराव १ एक, मालोजीराव १ एक असे त्रिवर्ग आमचे पणजे. याजपैकी संस्थानावर चुळत पणजे यशवंतराव याम ठेवून (माद्याळकर याचे वंशाचे वर्णन केले नाही.) त्याम महाराज सरकारचे स्वार्गवरोवर नेमून शिवजीबाबा निपणजे हे आमचे सव्ये पणजे यांनी मालोजीराव आपल्या पुत्र बराबर घेऊन कर्नाटकप्रांती मोहीम करण्यास गेले. बरोबर दुसरे बराणेचे व त्यांचे वे कळमात सांगितलेले संस्थान राजकारणामुळे अफरातफरी झाल्याचे वनेमान ऐकून या प्रांती शिवजीबाबा निपणजे येणार, इतक्यात त्याच प्रांती मृत्यु पावले. त्याचे पुत्र आमचे पणजे मालोजीराव बरोबर होतच.

७ पणजे मालोजीराव यांनी दुसरे बराणेचे शिंदोजी हिंदुराव बरोबर निपणजांनी नेला होता त्याम गुत्ती संस्थानात ठेवून तिकडील कामाची वंदो-वस्ती त्याजकडे सांगून पणजे मालोजीराव या प्रांती इकडील वंदोवस्ताकारिता

आले, आणि येथील संस्थान चुलते-पणजे यशवंतराव होते त्यांची स्वानगी गुत्ती संस्थानाकडे करून दिली. नंतर चुलते-पणजे तिकडे जाऊन पोहोचल्यावर गुत्ती संस्थानावर शिंदोजी हिंदूराव दुसरे घराणेचे पुरुष निपणजे यांनी स्थापना करून आले होते, ते त्यांना तिकडील किल्ले वगैरे दुसऱ्या करून होते, आवादी केल्या आणि इगदाही मोठा ठेविला. इतक्यात ते मृत्यु पावले. त्यास पुत्र मुरारराव आणि आमचे चुलते-पणजे यशवंतराव, मिळून गुत्ती संस्थानचे काम चालवून त्या प्रांती देवालय, न्याय, धर्मशाळा वगैरे कित्येक धर्मकृत्याचे काम केले; आणि श्रीमंत पंतप्रधान यांना दोस्तां ठेवून तिकडील पाळंगार वगैरेचा बंदोबस्त राखिला हेंदर याजबरोबर लढाया केल्या. शेवट हेंदर यांनी गुत्ती किल्ला घेऊन धरून कपाळगडावर ठेविला. तेथें मृत्यु पावले. मुरारराव यास पुत्रसंतान नाहीसा झाला. चुलते-पणजे यशवंतराव यास दोघे पुत्र शिवराव १ एक व व्यंकटराव १ एक हे आमचे चुलते-आजे. त्यातून शिवराव यास मुरारराव यास दत्तक देऊन व्यंकटराव यांनी पहिले मंपादन केले संस्थानावर व गुत्ती संस्थानावर नजर ठेवून जात येत होते. नंतर चुलते-पणजे यशवंतराव मृत्यु पावले, आणि चुलत-आजे व्यंकटराव या प्रांती आले अमता कर्नाटक प्रांती टिपूचा दंगा होऊन गुत्ती संस्थान टिपूने हस्तगत करून घेतले, आणि तेथील पुरुषास अटकाव केला. ते पुरुष मुरारराव हिंदूराव चुलत आजे शिवराव १ आणि पणजे मालोजीराव यांचेही कुटुंब तिकडे होते. त्यांचे पुत्र यशवंतराव हे आमचे सव्ये आजे, दुसरे खंडेराव हे आमचे चुलत आजे. हेही टिपूच्या हस्तगत होऊन पाडावात सापडले. टिपूने दुसऱ्याकडे जाण्यास अटकाव करून चार खासे टिपूच्या स्वाधीन झाले. त्यांतून आपले शूर-त्वाने चुलत आज याचे पुत्र शिंदोजीराव आमचे चुलत चुलते हे टिपूने हस्तगत न होता या प्रांती येऊन सदर व्यंकटराव यांनी संस्थानावर नजर ठेवून होते यास व पणजे मालोजीराव यास गुत्तीकडील व्यवस्था सारी निवंदन करून टिपूच्या हस्तगत खासे झाल्याचे सांगितले. नंतर विचार पडून सव्ये आजे यशवंतराव व चुलते आजे खंडेराव हे लहान वयाने, यांची पहिल्याने श्रीमंत पंतप्रधान यांचे कानावर घाटून चुलत चुलत आजे व्यंकटराव यांनी मोकळीक करून घेऊन या प्रांती श्रीमंताच्या भेटीकरिता घेऊन आले. या दंग्यात मालोजीराव पणजे याचा काळ झाला.

८ सव्ये आज यशवंतराव व चुलत आजे व्यंकटराव व चुलत चुलते

शिंदोजीराव एकूण चार खासे श्रीमंताकडे मुरारराव साहेब व चुलत आज्ञे शिवराव याचे मोकळीकीविशीं वगैरे बंदोबस्ताकरिता येऊन मोकळीकी विचार चालविले असता टिपूचे बंदोबस्ताबद्दल परशरामपंत भाऊ पटवर्धन याची खानगी कर्नाटक प्रांती फौजेसुद्धा होण्याचे मसलत होऊन पटवर्धन कर्नाटकच्या मोहिमेम निघाले. त्या वेळेस श्रीमंतानी आमचे सदरहू खाशेस समजूत करून भाऊबरोबर याची खानगी करून दिली. त्याप्रमाणे भाऊबरोबर कर्नाटकप्रांती जाऊन मुरारराव व चुलत चुलत आज्ञे शिवराव याची मोकळीक करून घेऊन गुत्ती संस्थानाविशीं खटपट चालविली असता श्रीमंताचा व टिपूचा तह झाला. मुराररावसाहेब टिपूच्या बंदात वारले. गुत्ती संस्थान तहामध्ये गुंतले. तूर्त सांडूर संस्थान सदर खाशेस देऊन खाशेयाची समजूत करून घेऊन हारपंत तात्या फडकेबरोबर पुण्यास येऊन श्रीमंत प्रधान यासी भेटून आणखी बेलवती, रेळी, कंकणवाडी वगैरे तालुके देऊन तूर्त समजूत करून जवळ श्रीमंतानी ठेऊन घेतले. इतक्यात चुलत आज्ञे शिवराव आणि शिंदोजीराव व चुलत चुलते यासी सांडूर संस्थानावर पाठवून सहाये आज्ञे यशवंतराव व चुलत आज्ञे खंडेराव आणि चुलत चुलत आज्ञे व्यंकटराव श्रीमंतासंनिधानी राहिले. नंतर सदर व्यंकटराव यासी देशी खाना करून तेथी सावनूर वगैरे लडाईत खर्च झाले. त्यास दत्तक नाही. खर्चेची स्वारीची मोहिम येऊन श्रीमंत पंतप्रधान सर्वाई माधवरावसाहेब यांनी फौजबंदी करून निजाममुठ्ठकावर चालले. त्यावेळी माधवरावसाहेब यांची कृपा असून त्या स्वारीत आमचे सरदार खाशेनी मर्दुमी व पराक्रम दाखविले. तेणेकरून श्रीमंत मुशाल होऊन बक्षिमा वगैरे दिल्या. खरव्याची मोहिम फक्त करून श्रीमंताचे स्मरणमागभे उभयता आज्ञे यशवंतराव खंडेराव पुण्यास आले. त्यावेळी श्रीमंताचे मनातून तालुके वगैरे संस्थान देऊन गुत्तीबद्दल समजूत काढावी असे बोलणे लागले. त्यावेळी उभयता आज्ञे याचे म्हणणे गुत्ती संस्थान प्राचीन बडिलार्जित गंदादन केलेले, टिपूकडे तहनामेत सरकारने सामील केले ते आमचे आम्हांम मिळाले पाहिजे. त्यावाचून दुमरे घेणार नाहीत. म्हणून निग्रह धरल्यावरून नाना फडणीस व हरिपंततात्यांनी वगैरे तेच संस्थानाचे देणे होईल म्हणून आश्वासन देऊन जवळ ठेवून घेतले. पुढे काही दिवसांनी श्रीमंत सर्वाई माधवराव साहेब यांचा काळ झाला. श्रीमंत बार्जारावसाहेब गादीवर आले. राज्यकारण मोटेच मांडिले. यांत कोणी मागील वाकवगार नाना फडणीस वगैरे कारभारी राहिले

नाहीत. नाना फडणीस यांना बाजीरावसाहेब यांनी कोंडले, माहाडास अटकाव केला. तेथून सगळे आजे यशवंतराव यांनी स्वतःपट चालवून मुक्त करून आणून शिंदे अलिजाबहादर यांची व नानाची दोस्ती करून राज्यकारभार चालविणे व मनसुबीत सगळे आजे यशवंतराव अगून नाना फडणीस याशी शिंदेची भेट करविली. शिंदे यांनी बाजीरावसाहेब यांचे सुचनेवरून कैद करून यशवंतरावास अलिजाबहादराजवळ ठेवून घेतले. नंतर श्रीमंत बाजीराव साहेब पंतप्रधान व शिंदे या दोन्हीकडील धोरण राखून असता शिंदे सरकारशी व इंग्रजी सरकारशी विवाहा येऊन अजंठ्याच्या घाटावर लढाई झाली. त्यावेळेस सगळे आजे यशवंतराव यांनी शिंदे अलिजाबहादर यांसी समजून सांगून दोन्ही सरकारशी सल्ला करावा हे नाट म्हणून दरम्यान दोन्हीकडील इशारा राखून इंग्रजसरकारच्या चित्तानुरूप तह करविला. तो तहनामा झाला त्यावेळी आजे यशवंतराव याम बसली साहेबबहादूर इंग्रजसरकारकडील होते. त्यांनी सगळे आजे यशवंतराव यास दरमहा एक हजार रुपये जर्नेली पेंशन करून दिली, आणि यशवंतराव हे ममलतबहादूर असे समजून इंग्रजबहादरांनी पेशवाईवर राजकारण चालविणे-कारिता सगळे आजे यशवंतराव याम आपलेकडे शिंदेकडून बोलावून घेतले. त्या वेळामध्ये बाजीरावसाहेब यांनी पेशजी दिले ते, वेळवती, रोली, कंकणवाडी वगैरे जप्त केले. त्या दिवसापासून इंग्रजसरकारशी दोस्ती ठेवून सगळे आजे यशवंतराव यांनी पेशवाई मर होणेशिंदेच्या चांगल्या मसळती इंग्रजसरकारशी देऊन त्याप्रमाणे मिर्झास नेल्या व पेशवाई इंग्रज सरकारशी प्राप्त झाली. त्या योग्यतेवर सगळे आजे यशवंतराव सरकारची गैरगवा समजून पंचवीस हजार रुपयांची इनाम गांव पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरा दिली. आणि पन्नास हजार रुपयांचा इनाम देणेचा संकेत होता त्यास हे पंचवीस हजार व पेशजी बसल्यासाहेबांनी जर्नेली पेंशन दिली ती बारा हजार जमेल करून एकूण सदतीस हजार रुपये जाले. बाकी तेरा हजार मिळतील म्हणून अश्वासन देऊन ठेवून घेतले, आणि सरकारी कामकाजात आजे यशवंतराव वागत होते. चुलत आजे खंडेराव पेशव्याचे व इंग्रजसरकारचे लढाईत बाजीरावसाहेब यांचे कारकीर्दीत स्वामीकार्यावर खच झाले. सगळे आजे यशवंतराव यांनी पेशवाईत व शिंदे अलिजाबहादर व इंग्रज-सरकार यांचे कामात अदमासे चालीस वर्षे कामकाज करून सन १८२१ इस्वी शके १७४३ चैत्र शुद्ध १५ पौर्णिमा रोजी पुणे मुक्कामी मृत्यु पावले, व चुलत

आजे खंडेराव यासी शिवराव व भुजंगराव ऐंमे दोन पुत्र. हे आमचे चुळत चुळते. सल्ये आजे यशवंतराव यास आमचे तीर्थरूप माळोजीराव व नरसिंगराव हे आमचे सल्ये चुळते असे दोन पुत्र.

९. चुळत आजेचे पुत्र शिवराव व भुजंगराव वर आठ कळमात सांगितलेले हे आमचे चुळत चुळते. यांजपैकी शिवराव यास सोंडूर संस्थानाकडील शिंदोजीराव चुळत चुळते याचा काळ होतांच सल्ये आजेनी पाठविला होता. ते त्या संस्थानाच्या गादीवर अमून तीस वर्षे कारभार करून सन १२४९ फसली वैशाख शुद्ध १ प्रतिपदा शनिवार रोजी मृत्यु पावले. त्याचे बंधू भुजंगराव देहा आमचे चुळत चुळते त्याचे मंत्रिध होते. ते शिवराव यांचे पूर्वीच सन १२४१ फसली माघ वद्य त्रितिया शनिवार रोजी सोंडुरास मृत्यु पावले. शिवराव यास पुत्रसंतान नाही. भुजंगराव यास एक पुत्र—व्यंकटराव. ते आमचे चुळत चुळत बंधू.

१० व्यंकटराव चुळत चुळत बंधू हे सदर शिवराव चुळत चुळते कैत्यामवास जाल्यावर सोंडूर संस्थानाचे गादीवर अमून हद्दी तेथील काम चालवीत आहेत.

११ सल्ये आजे यशवंतराव याचे पुत्र आमचे तीर्थरूप माळोजीराव व चुळते नरसिंगराव वर आठ कळमात सांगितले ते वर्णन.

तीर्थरूप माळोजीराव यांनी पहिले पांचवे कळमांतील अवळ करवीर व सातारा महाराजाकडील राहिले. संपादन मौजे दत्तवाडी इनामगाव आणि आठवे कळमात सांगितलेली जरनेली पेनशीन वारा हजार व पंचवीस हजार रुपयांची इनामंची बहिवाट करून तीर्थरूप वारल्यावर तर्वांस वर्षे अजमासे कारभार करून शके १७६५ सन १२५४ फसली फाल्गुन शुद्ध पंचमी रोजी कैत्यामवासी झाले. हे पुरुष लैकिकवान या प्रांती गौरनरसाहेब सरदार लोकांच्या भेटीवळती याजकडूनही सल्ला घेऊन, त्याचे मराठवाप्रमाणे सरदार लोकांच्या मुलाकती घेणेचा इंग्रज सरकारांनी पाठ ठेविला होता. त्यास पुत्र आम्ही बडील नारायणराव व आमचे सल्ये बंधू यशवंतराव, व सापन्न बंधू खंडेराव असे त्रिवर्ग.

चुळते नरसिंगराव आठ कळमात सांगितले. त्यास आमचे तीर्थरूपांनी इंग्रजाकडील संपादन केले इनामपैकी तीन गावे दिले. उपभोग करून होते. ते तारीख ४ सप्टेंबर सन १८३७ इसवी रोजी जेजोरीस श्री देवास गेले वेळी पुणं मुक्कामी मृत्यु पावले. त्यास पुत्र व्यंकटराव हे आमचे चुळत बंधू.

१२ चुलत बंधू व्यंकटराव यास बडोदेकर गायकवाड सेना ग्वासकेल समशेरबहादूर यांनी आपण कन्या देऊन लग्न फार समारंभाने करून पन्नास हजार रुपयांचा स्वास्था देऊन आपले मन्निध ठेवून घेतले. ते हल्ली बडोदे मुक्कामी मानपानाने आहेत.

१३ आम्ही नारायणराव दहावे कळमात सांगितल्याप्रमाणे त्रिवर्गी बंधू हे कर्तवीरकर महाराजांचे व सातारे महाराजांचे उत्कपीवेळेस मिळालेले पांच कळमात लिहिल्याप्रमाणे राहिल्या इनामगांव मँजे दत्तवाड येथे राहून इंग्रजसरकारांनी इनाम दिले ते उपभोग करून सगळे बंधू व सापल बंधू लहान हे मन्निध ठेवून घेऊन इंग्रजबहादूर सरदार लोकांची मर्जीनुरूप दोस्ती ठेवून आहेत.

येणेप्रमाणे इतिहासातील अभिप्राय याचवे कळमात सांगितला. मूळ पुरुषानी कर्तवीर व सातारे महाराजाकडून पातशाहाचे हुक्मावरून अमिरल उमराव ही किताब मिळविली आहे. त्याचप्रमाणे श्रीमंत पंतप्रधान यानी थोरवी देऊन आमचे पुरुषांची बढती करून सरकार कामकाजात घेऊन लौकिक वाढविला. त्यांनी कर्नाटक प्रांती केलेल्या सुकीर्ती अद्यापि महशूर आहेत. तसेच आठ कळमात सांगितले ते आमचे सगळे आज महान प्रतापी, त्यांचा लौकिक हिंदुस्थान व दखन भरून सर्वत्रास प्रसिद्ध आहे, आणि पुणें मुक्कामी करतले कुटुम साहेब यांनी पेशवाई मर झाले वेळी होते, आणि अल्फिस्टन साहेब होते त्याम सर्व आमची पदवीची पक्की वाकवगारी झाली असून त्या वाकवगारीवर अर्ल्याकडील सरदार गौरनेर एजंट आदिकरून आमचे ग्वानदानीची थोरवी जाणून त्याप्रमाणे मेहेरबानी करून दोस्तीची बढती ठेविली आहे. शिवाय आमचे इरादेचे सगळार शिंदे अलिजबहादूर व होळकर, भोमले, गायकवाड, सरलष्कर, निपाणीकर, पटवर्धन, रास्ते आदिकरून या लोकाशी थोरवी व किताब प्रसिद्ध असून बडिटार्जित तसेच लिहिण्याचा पाठ आजपर्यंत चालला आहे.

येणेप्रमाणे घोरपडे अमिरल उमराव याचे इतिहासाचे वर्णन असे. तारीख २० माहे नवंबर सन १८५१ इसवी ल मोहरम शके १७७३ विरोधीकृतनाम नवंबर सन १२६१ फसल्या कार्तिक वद्य १२ गुरुवार सुरुसन इसने खमसेन मयाने व अलफ

एजंट दप्तरपैकी रुमाल नंबर २५ यांत घोरपडे यांची वंशावळ असून

त्याखाली कैफियतीदाखल टिपा आहेत त्यापैकी उतारा :—

१ संभाजी राजे यास दिली पादशाहा रामराजे यास विजापूर पादशाहा यांनी कैद केले, तेव्हा संताजी घोरपडे यांनी मुलुखात बंडाई केले, बहिरजी घोरपडे विजापुरात हिक्मत करून मालोजी घोरपडे यास रामराजे यांचे विश्वासेवर निजवून राजे यास घेऊन कर्नाटकात चंदीचंदावराम दाखल झाले. पुढे शाहूराजे यास दिली पादशाहानी चौथाई व सरदेशमुखी वतन देऊन पाठविलेवरून स्थळाम येऊन पावले. ते खबर ऐकून चंदीहून रामराजे व बहिरजी घोरपडे येऊन पावले व मालोजीही येऊन पावले.

२ उभयता महाराज स्थळाम येऊन पावलेवरी बहुत खुरा होऊन महालोजीचे मुलगे संताजी, बहिरजी व मालोजी यांची मेहनत खार्तारेत आणून-

संताजी—यास पाच गाव इनाम व करवीर हवेलीचे, सरदेशमुखी वतन व इसाफत गांव व मलप्रभापासून तुंगभद्रेपावेतो मुलुख देऊन सैनापती किताब दिले. बहिरजी यास पाच गाव इनाम, करवीर हवेलीचे सरदेशमुखी व इसाफत गाव व तुंगभद्रेपासून रामेश्वरपावेतो मुलुख देऊन हिंदुराव ममलकतमदार किताब दिले. मालोजी यास पाच गाव इनाम व अजरे व वेळगावप्रांतचे व सरदेशमुखी व इसाफत गाव देऊन कृष्णापासून मलप्रभापावेतो मुलुख देऊन अमिरुल उमराव किताब दिले. सदरी निघास मुलुख दिले म्हणोन लिहिले आहे, परंतु दाखले पाहता सदरी मुलुखाचे चौथाई दिले असतील असे दिसत आहे.

घोरपडे गजेंद्रगडकर घराण्याची कैफियत

दक्षिणेनील सरदारांच्या कैफियती / इ. स. १८३२

यादी घोरपडे हिंदुराव गजेंद्रगडकर यांची कैफियत. घोरपडे हे पादशाही पेंवस्तीत वजीर मूळ पुरुष माळोजीराव घोरपडे पादशाहाकडे होते. त्याचे पुत्र माहाळोजीराव घोरपडे हेही पादशाहीत वागले. नंतर त्याचे पुत्र बहिरजीराव घोरपडे हिंदुराव ममळकतमदार सेनापती हे श्रीमंत शिवाजीमहाराज छत्रपती शककर्ते याजकडे बहुत मेहनत करून, गजेंद्रगड व गुत्ती दौलत मिळविली. त्यास वर्षे सुमार २५०. श्रीगुत्रद्वय प्रमन झाला. त्याचे पुत्र मुरारराव हिंदुराव ममळकतमदार सेनापती हे विजापुरचे फौजेवर लढाई करून उमर २२ वर्षांमध्ये लढाईत मेले. याचा वंश नाही. त्याचे धाकटे बंधू शिंदोजीराव हिंदुराव घोरपडे ममळकतमदार सेनापती राजकरी याप्रमाणे किताब मिळविला. त्याचे पुत्र मुरारराव हिंदुराव सेनापती गुत्तीकर. यांचे धाकटे बंधू दौलतराव हिंदुराव यांचे धाकटे बंधू भुजंगराव घोरपडे लढाईत पडले. उमर वर्षे २०. त्यांचा वंश नाही. दौलतराव घोरपडे हिंदुराव यांचे पुत्र थोरले बहिरजीराव, धाकटे पुत्र संभाजीराव. नानासाहेब ज्येष्ठ बहिरजीराव साहेबाचे पुत्र. हल्ली राजश्री भुजंगराव आप्पासाहेब घोरपडे हिंदुराव गजेंद्रगडात आहेत.

मूळ पुरुष माळोजीराव व माहाळोजीराव हे दोघे पादशाहीसेवेत या वेळेस दौलत बहुतच होती. त्या काळची कागपत्रे हरयेक गर्दीत तसनस झाली. दाखव्य राहिल्या नाही. बहिरजीराव हे मूळ पुरुषाचे नातू. यांनी छत्रपती सरकारात सेवा करून, गजेंद्रगड व गुत्ती वगैरे ताळुका चाळीस लक्षांचा अनभवीत आले. त्यास अडीचशे वर्षे झाली. पुढे मुरारराव गुत्तीकडे, यांचे व हेंदरचे वैमनस्य पडून तमाम मुराररायाकडील ताळुका ठिपूने घेतल्या. याजवर मुराररायाचे बंधु दौलतराव

यांजकडीलही गजेंद्रगडेमुद्दा कितेक ताळुका दहा वर्षे टिपूने अंमल केला. तो परतून पेशवे यांचे कुमकने दौलतरावसाहेब यांना घेऊन आपल्या ताळुका आपण अनुभविता होते. त्याचा तपशील वगैरे :—

एकंदर आहवाल असा आहे की, मदरी गजेंद्रगड किल्ल्याव्याली संग्राम वेरीजने लिहिल्याप्रमाणे बहुत वर्षे चालून दरम्यान हरिपंत फडके यांनी आदावर्ताने नवाब निजाम अलीला बहादूर याचे व टिपूचे व पेशवे पंतप्रभवताना या तिघांचे तहाचे संबंधित, आमचे खुद्द जातीचाच खर्चापुरता ताळुका मामूल जाहागिर समजून, सदरहू जातीपुरते ठेवून, हे ठेवल्याचे मोबदला पेशव्याने नवाबाम आणखी सरकारी ताळुका वेगळा देऊन आमचा ताळुका आम्हाकडे ठेविला. त्यांची वेरीज हल्ली चालती ती आजमासे:— मुजंगराव आप्पासाहेब व भाऊबंद वगैरे मिळून चालत आहे रुपये १३०००. गजेंद्रगडात हल्ली बहिवाद चालतच आहे. आणि मामूल दौलतीचा दाखला तमाम पेशवेकडील नानाफडणीस यांच्या दफ्तरास वार आहे. हल्ली गजेंद्रगड ताळुकेत धर्मीदाय ब्राह्मणास दिल्याची सनद व शेठे महाजन यांस पेट वसाहत करणेस सनद दौलतराव घोरपडे यांनी दिली ती अजमासे शंभर वर्षांच्या सनदा हजर आहेत. पूर्वील कागदपत्र टिपू याचे गर्दीत तसनस झाली. परंपरा चालत आलेला मजकूर असा आहे : घोरपडे हे पेशवाई सरदार त्या दिवसापामून दौलतराव, पुढे छत्रपती सरकारकडे राज्यकारभार आला, त्याजकडे वागले. नंतर पेशवे हे कृपा करीत होते. त्याजवर कुंपणी सरकार सरफराज होऊन परामृप करीत आहेत. तारीख छ २१ माहे जमादियावल उर्फ भाद्रपद बद्य ८ मन्मथ संवत्सरे शके १७५१ सन १८३५ इसवी.

(ब)

यादी घोरपडे हिंदुराव गजेंद्रगडकर कैफियत तपशील सुरुसन सत्यामीन मयातैन व अलफ.

पूर्वी दक्षणेचे पादशाहा तीन, निजामशाहा व आदिलशाहा व कुतुबशाहा त्यांमध्ये निजामशाही पादशाही बुडाली. घोरपडे हे वजीर दोन पिढीचे. विजापूर पादशाही आदिलशाहाचे कारकीर्दीत पादशाहाची पैवस्ती तीन पिढी. घोरपडे यांची पिढी दोन पादशाहींत गुजरल्यानंतर आदिलशाहा पादशाहा धाकटा त्यास त्यालखान पठाणाने कैद करून त्या मुलाचे नावे आपण मुगल्यार फौजबंद होऊन

भगले सरदाराम बुडवाचे हा इरादा केल्या. त्यावेळी शिवाजीमहाराजांचे बाप, इश्याम आदित्यशाहा पादशाहाचे कारकीर्दीत महाराजांचे वडील निजामशाहीतून इकडे भागानगरास आले, आणि शिवाजीमहाराज यांनी घोरपडे वजीर यास भागानगरचे मुक्कामी कुतुबशाहा पादशाहाचे हुजूर येणे म्हणून हुजूरचा कौलपरमाना पाठविला, आणि लिहिले की. तक्त व छत्र विजापुरचा कोट पठाणानी कबज केल्या. पादशाहस पठाण जाल्या ही गोष्ट बरी नव्ह. कुल्या दक्षिणी यांची घरे बुडवील सवय कुतुबशाहाचे हुजूर तुम्ही आले असता तुम्हास दौलत मिळेल. पठाणाम सामील न होता इकडे येणे असे. मालोजी घोरपडे सुधोळकर हल्ली होते याचे आज मालोजी व आमचे मुरारराव साहेबाचे निपणजे बहिरजी घोरपडे गजेंद्रगडकर हे उभयता बंधूवर्ग आणखी एक बंधू दत्तवाडकर व कापशीकर हे एकंदर गोत्र पुरुष मूळ घराणे एक पातशाहीत दोन पिढ्या या त्रिवर्गाचे आज बंधूवर्ग अनभवीत आले. पुढे कुतुबशाहाचे फर्मान बमोजीव शिवाजीमहाराज यांचे लिहिल्याअन्यथे लालचान पठाणाची संगत मोडून सदरहु मालोजी घोरपडे त्रिवर्ग-बंधूसुद्धा कूच करून भागानगरचे मुक्कामी जाऊन, राजे याचे विद्यमाने कुतुबशाहा पादशाहाचे भेटी घेऊन, पादशाहाम व राजेस विजापुराकडे मजल दर-मजल येऊन पठाणाचे पारिपत्य केले. हिंदु पदवी जुमामर्दाने घोरपडे वजीर त्रिवर्गीना राखली सवय मालोजी घोरपडे यास राजे हा किताब व बहिरजी घोरपडे यास हिंदुराव म्हणोन किताब, दत्तवाडकर यास आंमरुल उमराव म्हणून मरातव, कुतुबशाहा पादशाहा सरकारातून तिनी किताब घोरपडे यास मिळाले. त्याकाळी दयलतहा पादशाहाचे वेळी बहुत चालत आली. पुढे पादशाहाचे व महाराजाचे कारणपरचे घेर पडून विजापुरात महाराजास पादशाहाने कैद केले.

करवीरप्रांत पनाळगड वगैरे राजधानी किल्ले पादशाहाकडून ठाणी वसत चाल्या ! त्यासमयी घोरपडे दोघेचौघे बंधू एकदिल होऊन जातीचा अभिमान धरून, फौज जमावानिशी हरएक प्रांतात फिरत होते. तेथून संताजी घोरपडे दोघांतिचे बंधूनिशी दरकूच फौजबंद आणि तोफेचे कूच ब्हावयाजोगी फौज बहुत होती. ते थोरले संताजी कापशीकर विजापूरनजीक येऊन दाखल झाले. दोघे बंधूवर्ग घोरपडे बायकांचे सोंग घेऊन पाण्याच्या घागरी डोक्यावर घेऊन कैदगवान्यात बायकांचे मिपे जाऊन राजे पलंगावर निजले होते. तेथून बायकांचे सोंग राजास घाडून एक घोरपडे, राजाचे पलंगावर राजेच निजले असे बहाणा

करून गुप्त निजले. एकजण घोरपडे खियाचे वेपाने राजेसुद्धा कैदग्यानेतून संताजी घोरपडे याचे फौजेत राजेस घेऊन दाखल जाहले. पलंगावर निजले घोरपडे त्यांनी वेआराम तबेत म्हणून अंगावरील पांघुरणाची मुसकट न काढता जेवायास उठेनात. राजे भोजनास न आले म्हणून वरदी हुजूर पोहचल्या. नंतर चौकशी झाली. मुसकट पाहताच शत्रु गेल्या असे समजून यास मारुन तर्ग उप-योग नाही म्हणून पोशाख देऊन सोडून दिले. नंतर एकंदर घोरपडे दगूच करून करवीरप्रांती येऊन राजधानी हस्तगत करून करवीरकर मंभाजीराजे छत्रपती यास तस्त्यावर अभिषेक करून तमाम ठाणी घेतली. तेव्हा हिंदू पदवी राखली, सबब संताजी घोरपडे हे वडील घराणे यास सेनापती पदवी देऊन छत्रपतीने वस्त्रे दिली.

उपरांतिक श्रीमहालक्ष्मीची मूर्ती यवनाचे योगे बहुत काळ गुप्त होती. ती थोरले बहिरजीचे पणतू शिंदोजी घोरपडे हिंदुराव याचे स्वप्नी येऊन देवळात स्थापना करावी म्हणून आज्ञा झाली. गुप्त स्थळही स्वप्नी सांगितलेले, त्या ठिकाणास जाऊन ती मूर्ति पाळखीत दाखल करिताच पाळखी भोयाम उचलेना. तव घोरपडे हिंदुराव यांनी श्रीमहालक्ष्मी देव्यास अर्ज केला की, आमचे स्वप्नात सांगितलेले खरे असे आहे, तर आम्ही खांदा पाळखीस लाविताक्षणी स्वर्गी उठावी. म्हणून खांदा देताच पाळखी उठली. तव देवळात स्थापना होऊन देव्याची प्रधानकीची वस्त्रे घोरपडे हिंदुराव यास होऊन पांच गांव व सरदेशमुखी वतन इनाम छत्रपतीने करून दिले, ते हिंदुराव यांनी सरदेशमुखी व सांगवड गांव आपलेकडे ठेवून बाकीचा चार गांव गुमास्ते ब्राह्मण याम इनाम देऊन श्रीची अर्ची चालविली.

पुढे महाराजाचे कृपे पेशवे प्रबल झाले. तेव्हा त्यासही घोरपडे अनमरुन होते. शिंदोजीराव याचे पुत्र मुरारराव थोरले, धाकटे दौलतराव गजेंद्रगडकर हे दोघे वंधू, त्यात मुरारराव महापराक्रमी दैवशाली होऊन मोगल्याईत चौथाई घेऊन छत्रपतीचे वंधू चंदीचंदावराकडे गेले त्याचे आज्ञेरूप पेशवेचेही दोस्ती राखून गुप्ती वगैरे चाळीस लक्षांची दखलत अनभवीत होते. पादशाही व शिवशाही व पेशवाई वगैरे राजकारणे अनेक तऱ्हेची त्या धांदल्यात कितेक दखलती गेल्या आल्या. कागदपत्रे दप्तर तसनस झाले. असो.

दरम्यान टिपूस देखाळ मुरारराव शत्रू प्रबल होते. उपर हैदरअलीग्यान

हे त्रिचनापल्लीवर दावा पेशजी करीत अमतांना ईप्रजबहादूर यांनी आपले कुमकम मुराररावमादेव यांस त्रिचनापल्ली मुक्काणी काही दिवस घेऊन गेले होते. श्रीमंताचे वर्काल मुरारराव याजकडे हमेशा रहात होते. तदनंतर थोरले श्रीमंतानी स्वारी कर्नाटकात आल्या, त्यावेळे सातारे इलाख्यातील दाभाडे सेनापती यांची पदवी तगैरी करून कर्नाटकाचे स्वारीत मुरारराव यास सातारे राजधानीतील सेनापती पदवीची वस्त्रे देऊन जहागीर जी बहुत वेळवती, सिधनाथ, रोली, निडगुंद वगैरे देऊन, मुरारराव यांचे वधू दवलतराव घोरपडे गजेंद्रगडकर याज-वरही श्रीमंतांनी बहाल मर्जी करून गजेंद्रगड तालुका तीन लक्षांचा किल्लेखर्चाकडे करून दिले. त्याजवर टिपूचे हैदरअल्लीखान वगैरे लढाई होऊन फितुराने पुढे मुरारराव हैदरचे हस्तगत झाले. तदनंतर गजेंद्रगडही टिपूने घेतला. दौलतरावसाहेब यांनी श्रीमंताची मर्जी रक्षून इकाडे कर्नाटकात श्रीमंताचे स्वारीसह हरिपंत फडके वगैरे येताच गजेंद्रगडास मोर्ची देऊन, हर युक्तने श्रीमंताचे आज्ञेप्रमाणे किल्ले गजेंद्रगड दवलतरावमादेव यांनी घेऊन, अमल सुरू करून तीन लक्षांचा मुख्य किल्लेखर्चाकडे अनभयांत आले. त्याजवर परशुरामपंत भाऊ पटवर्धन यांची फार दोस्ती दवलतराव घोरपडे करीत होते. भाऊचे व हरिपंत फडक्यांचे वैमनस्य, घोरपडे भाऊचे दोस्त, आपले मर्जीने वागत नार्हात, या आकशकोशीने मोगल्यई तह करते वेळी किल्ले गजेंद्रगड वगैरे पंचथाम हजाराची जहागीर जातीचे खर्चाम ठेवून, पावणेतीन लक्षांचा तालुका मोगल्यईकडे तहाचे मंधीत त्यास दिल्या. त्याजवर अर्लीकडे इस्तकविलापामून श्रीमंताचे देणे कैयमवासी थोरले माधवराव यांचे गळगळ, निडगुंद, इंगळ वगैरे गांव पन्नास साठ हजाराचे चाळीस पन्नास वर्षे घोरपडे गजेंद्रगडकर याजकडे गड किल्ले खर्चाजकरून गांव चालत आले. ते हल्ली श्रीमंत बाजीराव रघुनाथ पंतप्रधान यांनी जप्त करून जुने सरदार मोडून नवीन केले. टिपूचे लढाईमुळे कागदपत्र गजेंद्रगड वगैरेचे तसनम झाले. राजक्रांत बहुतेक गर्दी हर पैवस्तात हर सैन्याचे होऊन घोरपडेचे वंश व वाढियाट दाखला एवढेच राहिले. बार्काचे कागदपत्रे शत्रूचे प्रचलित गेली. सारांश, घोरपडे हे पादशाहीपामून बजिरी घराणे व सुब्रह्मण्य नागसर्प प्रत्यक्ष मूळ पुरुषापामून प्रसन्नवरदी त्या कृपेने पादशाईचे हुकुमाने पराक्रमशाली होऊन दौलत करीत आले. पादशाही पुण्य सरल्यावर शिवशाही छत्रपती सरकार कृपे याचे आज्ञेप्रमाणे बहुत दवलत जाऊन थोडक्या दौलतीत गुजारा करीत आले.

राजधानी पुणे पेशवे राजेचे योग प्रवळ जाहले. याचे मर्जानुरूप मुरारराव व दवळतराव जुरतीने श्रीमंताचे निरोपे कोते दौळत अनभवून चालले. श्रीमंताचे पुण्य सखून कुंपणीसरकार सार्वभौम पृथ्वीपती शककर्ते सरकार इंग्रजवहादूर दयाळू, मामुल सरदारास वाढविणार, दीन दुनयाचे पादशाहा, व्याचे हुकमानुसार मुरारराव व दौळतराव यांचे नातू राजश्री भुजंगराव घोरपडे हिंदुराव हे विल्ले गजेंद्रगड मुक्कामी गरीफदारी दवळतीत श्रमून कर्जाचे पेची येऊन मदरहू तालुकेत भोगवटा करीत आहेत. श्रम परिहार करणार खावंद समर्थ आहा. तारीख छ २४ माहे मोहरम मुकाबल २४ जून सुरुमन फसली १२४२ सन १८३२ इसवी. जेष्ठ वद्य ११ नंदन संवसरे शके १७५४.

श्री हरीहर पंडित

यांचे घराण्याची कैफियत

निवडी : ११०३ / ता. १६ मे १८५०

यादी श्री हरीहर पंडित उर्फ तात्या महाराज यांचे घराण्याची एकंदर माहिती समजणे कारिता लिहिली ती सु॥ स्वममेन मया तेन व आल्फ शके १७७२ साधारणनाम संकसरे

१. मूळ पुरुष आमचे आजे मिधेश्वरबोवा महाराज हे औरंगाबाद प्रांती ....गावी राहून विद्याआभ्यास आपण करून त्याप्रमाणे लोकाकडूनही करवीत होते व ब्राह्मण आदीकरून सर्व लोकांस अन्नमुद्रक देत होते. नंतर श्रीक्षेत्र काशीस जाऊन आणखी विद्याआभ्यास करून तार्थयात्रा करातकरात कराड प्रांती श्रीकृष्णातिरी क्षेत्र नर्मिहपुर येथे येऊन तपश्चर्या बहुत केली. जे बोवावे ते व्हावे, असाध्य रोगी दर्शनास आले त्याचे रोग व संमंथादीक उपद्रव वगैरे कोणतीही संकटे आशिरवादे करून परिहार झाली.

असे बहुत प्रकारे चमत्कार मिथी होत होत्या. साक्षात ईश्वरी स्वरूप, मोठे अवलिया ब्रह्मरूप होते. हा लोकांक तमाम मुलकात प्रसिद्ध झाला. हे एकून श्रीमन्महाराज छत्रपती व पेशवेपर्यंत व प्रतिनिधी व शिंदे वगैरे लोक थोर थोर दर्शनास येऊन आज्ञेने वागून सत्कार करून त्यागले व श्रीमन्महाराज शिवाजी महाराज छत्रपती यांना क्षेत्र करवीराम श्री देवीचे दर्शनास यावे म्हणून विनंती करून मोठ्या समारंभाने क्षेत्रास आणोन आपल्या वाड्यात ठेवून घेतले आणि बहुत प्रकारे सेवा करून अनुग्रह घेतल्या. पुढे इनामगावे व जमीनी व हक्क व वतने व घर जागा वगैरे इनाम धर्मादाय करून दिले. नंतर छत्रपती महाराज यांचे दौलतास मिळाले त्यागून मोठी संकटे पडली. तेव्हा श्री बोवा महाराज याज-पामी येऊन विनंती केली. त्याजवरून संकटे निवारण होतील अशी आज्ञा

केल्यावरून संकटे निवारण झाली. पुढे तमाम मुद्रगवात इंग्रजी राज्य होणार आहे तुम्ही यासी स्नेह करावा, म्हणजे तुमचे चांगले होईल, असे पंचवीस तीस वर्षे आज्ञा झाली होती. त्यावरून छत्रपती यांनी आज्ञेप्रमाणे स्नेह करितो, अशी विनंती केली. पुढे छत्रपती यांनी पुत्र संतती व्हावी म्हणून विनंती केली. त्यावरून दोन पुत्र होतील म्हणोन सांगितले, त्याप्रमाणे दोन पुत्र झाले. त्या वेळेस शिवाजी महाराज यासी मोठा आनंद होवून आमचे आज श्री मिथयेश्वर बोवा महाराज हे गुरुस्थान जाणोन त्यांची मोठी सत्कारपूर्वक पूजा करून चौघडा व मोरचले व आणखी इनाम गावे व जमीनां इनाम धर्मादाय करून दिले. आणि नित्य प्राप्त काळी दर्शनास येवून नंतर भोजन करीत होते व बहुत सेवा करून आज्ञेत वागत होते.

पुढे आमचे आज श्रीमिथेश्वरबोवा महाराज यांनी शके १७२३ साली वती नाम संवत्सरे वैशाख वा। ६ सोमवारी परधामवास करून समाधीस्त झाले. त्यांची समाधी क्षेत्र करवीर पंचगंगा तीर्ग बांधून पादुका स्थापन करून त्यांची पुजा अर्घ्य व नैवेद्य, नंदार्द्राप व सालाबाद रथोत्साह व छविनाची पाळखी वगैरे मोठा समारंभ छत्रपती महाराज आपण खुद येऊन करीत होते हल्लीही त्याप्रमाणे चालले आहे. त्यासी पुत्र त्रिवर्ग बंधु आमचे तीर्थरूप श्री..... पंडित उर्फ भाऊमहाराज व आमचे चुलते श्री रामचंद्र पंडित उर्फ बाबामहाराज व श्री नारायण पंडित उर्फ नाना महाराज असे त्रिवर्ग मोठे विद्वान लौकिकवान होते.

पुढे शिवाजी महाराज यांनी आपले पुत्र आबामाहेव महाराज छत्रपती यासी आमचे चुलते श्री बाबा महाराज याजकडून अनुग्रह देविल्या. त्यावेळेस इनाम गावे दिल्ली आणि नित्य त्यांचे व आमचे तीर्थरूप यांचे दर्शनास पेशजी प्रमाणे आबामाहेव महाराज छत्रपती व बाबामाहेव महाराज छत्रपती असे उभयताही येत होते. पुढे निपाणीकर यांनी महाराजांचे मुद्रगवात मित्यमित्य लावून दौलत बहुत ग्वाव जाहली तेव्हा आम्हें आज श्री बाबामहाराज यांना शिवाजी महाराज यासी 'इंग्रजी सरकारचा स्नेह करावा म्हणजे वेदोवस्त होईल' म्हणून आज्ञा केली होती. ते छत्रपती यांनी मनात धरून आमचे तीर्थरूप श्री-भाऊ महाराज याजकडे येवून मजकूर सांगून विनंती केली की, मीच माहेवा-कडे जावे, परंतु आमचा वृद्धापकाळ, प्रकृतीही नीट नाही आणि सर्व भगवंता आपल्यावर आहे. दौलतीचे संरक्षण झाले पाहिजे. याजकारता माझे ठिकाणी

आपण साहेबाकडे जाऊन दौळतीचा वेदोवस्त करावा. असे बोवून माळवण किल्ला इंग्रजी सरकाराने दिल्ला, नंतर मेहेरवान एलफिंस्टन साहेब बहादुर यांना थेली "साहेब ठिकाणी श्री माऊसाहेब महाराज आले आहेत", अशी दिल्ली. ते समई महाराज छत्रपती यांना गॅकट जाणोन आमचे तीर्थरूप साहेबाकडे गेलें. साहेबांनी मनीषेक्षा मानमरातव चांगला राखून वेदोवस्त करून देतो म्हणोन बोवोन ठेवून घेतले व महाराज छत्रपती यांचा व इंग्रजी सरकारचा तहनामा आमचे तीर्थरूप यांचे विद्यमाने झाला.

पुढे साहेबांनी पेशवे सरकाराने बोवून निपाणकराचा मिळमिळ्या दूर करून काही मुठ्ठकी वसुल मुद्धा निपाणकर यांकडून मागारे देविला. पुढे चिकोडी मनोळी ताळुके पेशवाई अखेर झाल्यावर आमचे तीर्थरूप यांचे विद्यमाने महाराज छत्रपती यांना दिल्ले ते वेळेस आम्हांस इंग्रजी सरकारातून ईनाम गावे करून दिल्ली. आतासाहेब महाराज छत्रपती यांनाही आणखी ईनाम गावे व जमीनी व वतने व हक्क व घर जागा व वाडे वगैरे ईनाम करून दिल्ले. त्यांच्या मनदापत्रे पुत्र-पौत्रादी वंशपरंपरेने ईनाम धर्मीदाय चाल्ले म्हणोन करून दिले आहेत व आमचा मानमरातव आम्हां अगर् आमचे धराण्यातील स्वामी मेडळी कोणी करवारी गेली अगता महाराज छत्रपती समारंभाने मामोरे येवून ठिकाणाम पोचऊन जात असतात व आमचा मरातव सर्व प्रकारे वाड्याप्रमाणे कांरतात व पुरेही वाड्याप्रमाणेच जडितात व आमचे ईनाम गावचे हरणूक खटले इनमाफ आमचा आम्हां पाहतो व हल्लीही पाहतो आहे व आम्हांस स्वास्थ महाराज सरकारातून व कोणी सरकारातून आहे. त्याशिवाय पंतप्रतिनिधी व पंत अमात्य व सेनापती यांना ईनाम गावे व जमीनी व हक्क वगैरे ईनाम करून देवून मनदा करून दिल्या. त्यास छत्रपती महाराज यांनाही दुसाल राजपत्रे करून दिली आहेत. व देशमुख व देशपाई व देशपांडे वगैरे वतनदार यांनाही ईनाम जमीनी व हक्क व घर जागा वगैरे ईनाम करून दिल्ले आहे व कराड प्रांती क्षेत्र नरसिंह-पूर येथे शेवकर्ता याणी वाडा वांधून देवून गावगन्ना ईनाम जमीनी मळे वगैरे करून दिले. श्री कृष्णम घाट वांधून दिल्या व वाड्यात श्रीच्या पादुका आहेत तेथेही पूजाअर्ची नैवेद्य नंदादीप वगैरे हल्ली चाल्ले आहे. याप्रमाणे आम्हांस ईनाम गावे जमीनी व हक्क वगैरे ईनाम धर्मीदाय पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेने स्वास्थ चालत आहे. त्याचा अनुभव आम्हां कांरत आहे. त्याची यादी तारीखवार सनदा

पत्रे पेशजी धारवाड मुक्कामी भर. कलेक्टर पोर्तुगिजल एजंट बेबरसाहेब बहादुर यांनी मेहरवान गव्हरनर ईन्चिफ्टन साहेब बहादुर यांचे हुक्मावरून पाहून मनदावर सही करून, मनदा बरहुकूम करून आपले सही सुद्धा थकी बरोबर इकडे पाठविली व व्याप्रमाणे रजिस्तर यादीचा दाखला कंपनी सरकाराने मुंबईत व बेल्गावान ठेवून छत्रपती महाराज सरकारातही दिल्या आहे. यादीवरहुकूम ईश्री सरकारची बहादारी पुस्तदरपुस्त ईनाम धर्मदाय चालवावे असे श्रीमन्महाराज बाबासाहेब महाराज छत्रपती व कंपनी सरकारचा तहनामा अलीकडे झाल्या त्यात आहे व सरकारातून इकडील नावे अव्वल दर्जात दाखल आहे.

मेहरवान एन्चिफ्टन साहेब बहादुर गव्हरनर यांनी आमचे तीर्थस्वामी पुण्यास आगत्याने बोलावुन नेऊन घेतले आणि तेथे वंगल्याचा वाग वगैरे वेश्याम ईनाम धर्मदाय करून देऊन मनदा करून दिल्या आहेत व मानमरातब सालाबाद अखेरची रोजी पोषाख शालजोडी वगैरे साडेतीन मणगे देऊन हरणक प्रकारे चांगल्या राखीत होते. त्याप्रमाणे आजतागायत हल्ली सरकारातून चालले आहे. याप्रमाणे आमचे आज श्री मिर्झेश्वर बाबामहाराज याजपासून वडती व तैय्यिक महशूर होऊन आजतागायत सरकारातून मानमरातब व मुक्यागी वगैरे सर्व यथास्थीत चालले आहे. पुढेही वंशपरंपरेने चालवणे सरकारकडे आहे. मिर्ता वंशाख शु। ५ रोज गुरुवार मोर्तब खुद

सही मोडी

श्री तात्या महाराज

करवीर सरदारांचे किताब

पत्रक — किताब दिले लोकांवरुल बुकार्ताल उतांग

मुख्य कारभारी दप्तर : फेरीस्त नेवर १४

किताबवाल्याचे नांव, हुदा मिळण्याचे कारण व जो किताब मिळाल्या असेल तो आणि त्याची मत्ता कोणत्या प्रकारची व हक्क कसा व त्याचे स्वास्थ किती व कोणत्या प्रकारचे, तो येकांदे सरकारचे किंवा राज्याचे ईत्याख्यात आहे किंवा कामे, अमल्याम कोणाचे ईत्याख्यात वगैरे राहातात त्या सुद्धां —

१ श्री स्वामी जगद्गुरू भट करवीर

यांचा भट अनारि मिद्ध अगून शिष्य परंपरा स्वामी होत आले. याजकडे महाराज सरकारांतून गांव वगैरे स्वास्थ ईनाम धर्मादाय वगैरे अगून हे करवीराम व नंकेधर तो चिकोडी येथे राहात असोन नांवागस देवायराम ही होत आहे. व यांनी हिंदू लोकांकडून जातीत गैरवर्णिक जाहाल्ल्या प्रायाश्चित्त वगैरे शाखा-प्रमाणें देण्याचा अधिकार करावयाचा.

२ सदाशिवराव राज्यउपाध्ये

उपाध्ये यांचा यांचे निपणजे सदाशिव भट वीन लक्ष्मण भट यांसी महाराज सरकारांतून गांव वगैरे स्वास्थ ईनाम धर्मादाय वगैरे पुत्रपौत्रादी वंश-परंपरा वगैरे चालत असोन यांनी महाराज सरकारांत उपाध्येपणाचा अधिकार करावा हे राज्य उपाध्ये सवव याजकडे हल्ली स्वास्थ चालत असून यांचे राहणेही करवीरी आहे.

- ३ १ श्री रावजीमहाराज व आबा महाराजे वंगरे
 ४ २ श्री ताई महाराज
 ५ ३ श्री तात्या महाराज

कंठासवामी शिवछत्रपती यांनी श्री मिर्देश्वरवावा म्हणजे श्री रावजी महाराज यांचे पणजे याजपामून अनुग्रह घेऊन पुढे स्वास्थ करून दिल्यापैकी हद्दी इकडे इनाम धर्मादाय वंगरे पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वंगरे चालत अमोन रावजी महाराज व ताईमहाराज यांचे राहाणे या ईलाक्यांत असून तात्यामहाराज कुन्तूर तालुके चिकोडी येथे व आवामहाराज वंगरे नरमीपूर ईलाक्या सातारा येथे राहात असतात.

६ जोशीराव

श्री मन्महाराज शंभु छत्रपती यांमो जोशीराव यांचे पूर्वज बाळ जोशी यांनी मुहूर्त सांगितल्याप्रमाणे कार्य जाहालेवरून महाराज सरकारची मजी सुप्रसन्न होऊन जोशीराव हा किताब देऊन त्याजकडे इनाम धर्मादाय वंगरे पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वंगरे चालत अमोन हद्दी हे करवीराम राहतात.

७ कृष्णराव पंडित प्रतिनिधी विशाळगड

श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांही प्रतिनिधी यांचे मूळपुरुष यांनी कामे चांगली केली वा समशेर बहादूर हा किताब दिल्या त्यावर यांनी परशुराम त्रिंबक यांनी आज्ञेप्रमाणे मुद्दक काबीज केला सबब प्रतिनिधीपदाचा अधिकार दिल्या. नंतर समशेर बाहादूर हा किताब रहात होऊन प्रतिनिधी हाच किताब चालला. नंतर ते साताप्याकडे गेल्यावर त्याचे पुत्र कृष्णाजी परशुराम यांमो प्रतिनिधीपदाचा अधिकार देऊन किल्ले विशाळगडामु पाठविले त्या दिवसापासून त्याचे वंशान पदाधिकार आजपावेतो चालत आहे. पदाधिकारावढे स्वास्थ इनाम सरंजाम वंगरे त्याजकडे वंशपरंपरा चालत आमोन त्याचे राहाणे या ईलाक्यातच किल्ले विशाळगड अथवा मळकापूर येथे जाऊन येऊन आहेत. यांनी सरकारचे

राज्यपत्रावर म्हणजे कोणता कांहीं दिले अमनां स्वस्ति श्री म्हणोन शिककेची पत्रे होतात त्यावर प्रतिनिधीकडील मुतालिक यांजकडून एक शिक्का प्रतिनिधीचे नांवचा होता व प्रतिनिधी यांनी युवराजपणाचे काम चालवणे व अष्टप्रधान प्रमाणे जमावानशी महाराज सरकारांत आज्ञेप्रमाणे कामकाज करावे.

८ पंत अमात्य संस्थान बावडा

श्री मन्महाराज छत्रपतीसाहेब शककर्ते यांचे कारकिर्दीत रामचंद्र निलकंठ हे इनामी सेवक जाणोन त्याम अमात्य पदाधिकार दिल्या. पुढे श्री मन्महाराज राजारामसाहेब छत्रपती यांची स्वारी चंदीस गेल्यावर सर्व राज्याचे बंदोबस्ताम फौजा जमा करून राज्य संरक्षण करणेची चांगली तजवीज यांनी राखली यास्तव त्याजकडे ईनाम संत्राम चालत अमून यांनी सर्व राजधानीतील दौलतीचा कारभार करावा व जमावंदीचे लिहिणे वगैरे जमाखचीचे लिहिणे झाडेनिशी लिहिणे व राज्यपत्रे चार ४ पो नांवचे एक तीन नांवचे एक एकूण दोन पत्रे मुजमी कडून म्हणजे अमात्य पंत यांचे मुतालिकाकडून लिहावयाची व वर्तमान भावी देशमुख देशपांडे ही दोन पत्रे चिटणीमाकडून लिहावयाची या शिवाय राज्यपत्रावर निशाण मुचुमदार यांनी करावे कारणपरखे अमात्यांनी फौज घेऊन जाऊन राज्य स्थापन करावे. हे बावडा किन्त्या येथे रहातात.

९ रामचंद्रराव घोरपडे सेनापती

श्री मन्महाराज राजाराम साहेब छत्रपती यांनी गंताजीराव घोरपडे यांणी सेनापतीचा किताब दिल्या. यांनी फौज घेऊन राज्य कारवाज करण्याचे काम येकनिष्टेने केले सवत्र ईनाम संत्राम वगैरे चालत अमून यांचे राहाणे या ईलाक्यात कापशी येथे अमून यांनी स्वारीस जाऊन राज्य कारवाज करावे व सर्व फौजेचा अधिकार करून अष्ट प्रधानांवगेवर फौज होईल त्यावर देखरेख ठेवावी.

१० गणपतराव पंडीत सुमंत

श्री मन्महाराज शककर्ते शिवाजी महाराज यादी यांचे मूळ पुरुष जना-
र्दनपंत हजमंते यांम सुमंतपणाचा अधिकार देऊन ईनाम संत्राम वगैरे दिले पो

चाळत असोत त्यांचे काम पर दौलतीत बर्कात नेहमी येथणे व कारणपरत्वे पाठविणे व पर दरबारातील बर्कात राज्यधानीत नेहमी राहाणार व कारणपरत्वे येणार याचा मजकूर हुकूम निवेदन करावा व हद्दी करवारी राहातात.

११ गोपाळाचार्य पंडीतराव

श्री मन्महाराज राजाराम साहेब छत्रपती यादी चंदीचे मुक्कामी श्रीकरा-
चार्य कालेगांवकर हे सरकार कामकाजाचे उपयोगी पडले कारणाने यांस पंडीत-
राव हा किताब देऊन ईनाम मरंजाम बगैरे दिले पो हल्ली यांचे वंशात चाळत
असून यांनी धर्मशास्त्रांतील प्रायश्चित्तादी व्यवहार मांगावे आणि दानाध्यक्षमेवंधी
ब्राह्मणाचा पात्रापात्री विचार मांगावा व प्रायश्चित्तमेवंधी अन्य स्थळी पत्रे लिहिणे
ती पंडीतराव यांनी लिहिली. हे कांहीं दिवस करवारी राहातात व कांहीं दिवस
साताज्याकडे मांगल्य गांवी असतात.

१२ जयसिंगराव घाटगे उर्फ हिंदुराव घाटगे सज्याराव वजारतमाव

१३ रमाबाई साहेब घाटगे, हल्ली वाळव्यात आहेत

कैलासवामी शाहाजी महाराज म्हणजे शककर्ते श्री मन्महाराज शिवछत्र-
पती यांचे बडील यात्रपामी भानजी घाटगे देशमुख कागायकर नोकरीस होते
त्यांनी निजामशाहाचे पौजेवर चाळत जाऊन दुम्या (?) मज्याराव रजपूत यामी
लहून त्याचा घोडा मज्यामदीत पाडाय करून आणल्या. सबब शाहाजी महाराज
यांनी घाटगे यांस मज्याराव किताब दिल्या. पुढे पुढे कांहीं मरंजाम गांव वतने बगैरे
दिले. त्या अलीकडे श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांचे कारकिर्दीत रामचंद्र परश-
राम पटवर्धन यांनी पौजेचा वेढा कोल्हापुरास दिल्या तेव्हां त्यावेळी जयसिंग
मखारामराव घाटगे हे पुणे मुक्कामी बाजीराव पंडीत प्रधान याजवळ दौलतराव
शिंदे आलिजा बाहादर यांजकडून कामांत लागत होते ते समई दौलतराव शिंदे
यांस सर्व मजकूर समजून देऊन वेढा उठविला व दौलतराव शिंदे यांचे विद्यमान
पेशवेचा तह करून आणल्या सबब पूर्वी कागल बगैरे गांव वतने होती व
याशिवाय आणखी गांवे ३६ सरकारांतून ईनाम मरंजाम बगैरे दिले नंतर निपाणी-

वर यांचा दंगा जाहला त्या माल्या महाराज सरकारची स्वारी बेडकीहाळ मुक्कामी होती ते समई लढाईत जयसिंगराव उर्फ हिंदुराव घाटगे सज्जाराव यांनी मर्दगी करीत अगतां वज्रारतमाव म्हणोन किताब दिल्या तो खुद्द यांस अमोन बरकदास नाहीं. ह त्या हिंदुराव दिव्याम राहातात. यांचे कुटुंब सौभाग्यवती पार्वतीबाईमाहेब चिगवल्या मुक्कामी या ईत्याख्यातच आहेत. महाराज सरकारचा हुक्म होईल त्या काळीं जमावानिशी येऊन आज्ञा आन्वये कामकाज करावयाचे.

१४ नारायणराव घाटगे सज्जाराव

यांची हकीगत बरी जयसिंगराव यांचे नांवाम लागलीच असून नारायणराव यांचे तीर्थरूप येथवनराव घाटगे यांस कैलासवासी सिवाजी महाराज यांनी आपली कन्या दिली व हल्लीही नारायणराव माहेब सौभाग्यवती बाळाबाई आक्कामाहेब दिल्या आहेत. आतां सरकारचे जावई असून कागलास राहातात.

१५ केशवराव नारायणराव घोरपडे ईचलकरंजी

महाराज सरकारचे नोकर पुस्त दर पुस्त कापशीकर घोरपडे सेनापती याजपामी केशवराव नारायण यांचे मूळपुरुष नारो महादेव चाकरीस राहून सेनापतीची ऐकनिष्ठपणें सेवा केल्यावरून त्यांनाही आपले पुत्राप्रमाणें समजून त्यास घोरपडे असा किताब देऊन त्याचे चालवणेवद्दल त्यांनी आपले मंजाम पो गांव वगैरे दिले तसेच सेनापती यांनी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांसी अर्ज करून मनदा करून देऊन मंजाम देवीत्या व हिंदुराव घोरपडे गजेद्रगडकर यांनी मरदेशमुखीचे वतन दिले व श्रीमन्महाराज शंभु छत्रपती यांनी व्यंकटराव नारायण यांनी ऐकनिष्ठेनें सेवा करीत त्या कारणावरून चार ४ गांव देऊन मनद करून दिली सवव यांनी महाराज सरकार यावेळीं चाकरीस हुक्म करतील त्यावेळेस त्यांनी मंजामखुद्दां येऊन कामकाज करावे व हे या ईत्याख्यातच ईचलकरंजी येथें राहातात.

१६ लक्ष्मणराव शिंदे सेना खामकील

श्री मन्महाराज शककर्ते शिवछत्रपती यांचे कारकीर्दीत मुरारराव शिंदे याचे पुत्र नरगोजी शिंदे व दुसरे जीवराव व तिसरे सुब्बानगरा हे नोकरांस अमोन

लढाईचे कामांत बहुत उपयोगा पडले जाणोन त्यांस ईनाम सरंजाम तोरगळ वगैरे पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें वगैरे दिले.

१७ रताजीराव चव्हाण हिंमतबहादर

शककर्ते श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यात्रपासी राणुजीराव चव्हाण यांनीं सेवा येकनिष्ठेनें केल्या नंतर त्याचे चिरंजीव विठोजीराव नोकरावर होते त्यांनीं युद्धप्रसंगाचे कामकाज चांगले केले त्यांस श्रीमन्महाराज राजाराम माहेव छत्रपती यांचे कारकीर्दीत हिंमत बहादरीचा किताब दिला. त्यानंतर श्री मन्महाराज शंभु छत्रपती यांचे कारकीर्दीत विठोजीराव यांचे पुत्र उदाजीराव चव्हाण हिंमत बहादर यांनीं कामकाज केले म्हणोन सरंजाम दिला व पुढें मिळत गेल्या. मिळोन ईनाम व सरंजाम वगैरे पुत्र प्रीतीराव चव्हाण यासी बरले दोन्ही किताब चालत असून श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांनीं उमदेतुल उमराव हा किताब दिला. अर्थाकडे श्री मन्महाराज बाबासाहेब महाराज छत्रपती यांचे कारकीर्दीत प्रीतीराव चव्हाण यांचे नातु रताजीराव चव्हाण यास हिंमत बहादरीचा किताब दिला. तसा रताजीराव यांचे वंधू जोत्याजीराव याम समलकतमदार व तिमरे जीवनराव याम उमदेतुल उमराव असे ते आपसात लिहितात परंतु त्याजकडून सरकारात नजर वगैरे घेऊन किताब दिलेवद्दल वगैरेची आज्ञापत्रे त्यास मिळाली नाहींत.

१८ हणमंतराव निंबाळकर बहादुर सरलष्कर

हणमंतराव निंबाळकर यांस बाळाबाई आक्कासाहेब यांनीं दत्तक घेतले असून पुढें श्री मन्महाराज बाबासाहेब छत्रपती याही सरलष्करांचा किताब देऊन सरंजाम पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेनें वगैरे दिला याचे कारण पूर्वी यांचे पूर्वज मुलतानराव निंबाळकर यांसी श्री मन्महाराज शंभु छत्रपती याही सरलष्करांचा किताब दिला होता तो दाखवला पाहून हल्लीं देण्यात आला असून सरलष्करांचे यांनीं सर्व फौजेचे काम पाहणेंवे व हल्लीं करवीरी राहून असून त्याल उगाळ्याचे रिमाल्याचे कामावद्दल दरमहा १५० रुपये प्रमाणें पावत आहेत.

१९ दौलतराव घोरपडे हिंदुराव

श्रीमन्महाराज राजाराममाहेव छत्रपती याही दौलतराव यांचे पूर्वज याही-
रजाराव घोरपडे यासी हिंदुराव हा किताब देऊन यांनी लढाईत मर्दुमी केली या
कारणाने पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वगैरेच्या त्याजकडे ईनाम मंजुरी वगैरे करून
दिल्या व्यापारी ईकडे गांव व यतने वगैरे चालत असून हे हल्ली गजेंद्रगडास
राहातात यांनी सरकार हुकूम करतील त्यावेळेस मंजुरीसुद्धा हुजूर हजर होऊन
आज्ञा होईल त्याप्रमाणे काम करावयाचे.

२० नारायणराव व्यंकटराव घोरपडे अमीरुल उमराव

श्रीमन्महाराज राजाराम माहेव छत्रपती याही नारायणराव यांचे पूर्वज
घोरपडे यासी अमीरुल उमराव हा किताब त्यांनी लढाईत मर्दुमी केल्यामुळे
देऊन मंजुरी गांव वगैरे पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वगैरे दिल्या व्यापारी ईकडे हल्ली
स्वास्थ चालत असून याचे राहाणे या इत्याख्यात दत्तवाड येथे आहे. यांनी सर-
कारी हुकूम होईल तेव्हा मंजुरीसुद्धा नोकरीस हुजूर हजर राहून हुकूम होईल
त्याअन्वये कामकाज करावयाचे.

२१ खंडेराव निंबाळकर धारराव

श्रीमन्महाराज शंभु छत्रपती यांचे कारकीर्दीत निंबाळकर यांचे पूर्वजांनी
मेवा इमानाने केली सवव धारराव हा किताब दिल्या व यतने वगैरे दिले पुढे
खंडेराव यांचे तीर्थस्वाम येक गांव मिळाल्या. तो व अर्धकडे कैलासवामी वाचा-
माहेव महाराज यांनी दोन गांव व जमीन देऊन मंजुरी पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा
वगैरे कराराने दिल्या तो चालत असून खंडेराव हे हल्ली करवीर राहातात. यांनी
हुजूर राहून सरकार आज्ञा होईल तेव्हा हुजूर होऊन आज्ञेप्रमाणे काम करणेचे.

२२ दत्ताजीराव गायकवाड विश्वासराव

कैलासवामी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांचे कारकीर्दीत दत्ताजीराव यांचे
आजि गुजारावा यांनी मेवा एकनिष्ठाने केली सवव सरस्वाम हा किताब दिल्या

व कांहीं सरंजामही दिल्या व गुदरगड किल्ल्या पटवर्धन यात्रकडून घेण्याची मस-
लत गुजराजीराव यांचे पहिले चिरंजीव हैबतराव यांनी करून किल्ल्या हस्तगत
करून घेतल्या. या कारणाने गुजराजीराव यास आणखी विश्वासराव हा किताब
दिला. पुढे गुजराजीराव मयत जाहाले असतां मखबवास ही किताबत गुजराजीराव
यांचे दुसरे चिरंजीव दौलतराव गायकवाड व त्याचे पुत्र हिंदुराव गायकवाड यात्र-
कडे चालू होती. हल्ली ते मयत जाहाले सव्व सरंजाम जप्त असून हैबतराव यांस
विश्वासराव हा किताब दिला. पुढे ते मयत झाले. पोटी पुत्रगंतान नव्हते सव्व
दिनकराव गायकवाड यांचे नातू दत्ताजीराव यास दत्तक देऊन विश्वासराव
किताब देऊन त्यात्रकडे पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वगैरे चालले ते स्वास्थही चालू
असून हल्ली ते कर्वीरा आहेत. हे सरकारचे सरदार यांनी हुकूम होईल
त्याप्रमाणे हजर राहून नोकरी करावयाची तोच किताब यात्रकडे चालत आहे.

२३ यशवंतराव माने भीमवहादर

श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांचे कारकीर्दीत हल्लीचे यशवंतराव यांचे
पणजे यास नायकीचे बतन सेवेबद्दल कृपाळू होऊन दिले. नंतर त्यांचे चिरंजीव
रघुनाथराव माने यांनी परशुराम रामचंद्र पटवर्धन यांचे दंग्यात लढाईत मर्दुमी
चांगली केली हे स्वामींनी पाहून भीमवहादर हा किताब देऊन सरंजाम दिला.
नंतर रघुनाथराव यात्रला सावगांव मुक्कामी निपाणकराचे लढाईत तोफेचा गोळा
लागून मयत झाले. सव्व तो किताब त्यांचे चिरंजीव मयारामराव यांस देऊन
सरंजाम चालविला. नंतर मयारामराव यांस औरंग पुत्र नमलप्रागे हे यशवंतराव
दत्तक जाहाले आहेत. त्यात्रकडे तो किताब व स्वास्थ चालले आहे व सरंजाम
पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरेचा असून हे कर्वीरा राहतात. यांनी सरकार आज्ञेप्रमाणे
हजर राहून नोकरी करणेची आहे.

२४ नीळकंठराव जाधव जप्तन मुलुक

श्रीमन्महाराज शंभु छत्रपती यांचे कारकीर्दीत नीळकंठराव याचे महावे
पुरुष रेखोजी वीर नरमोजीराव जाधव यांनी सेवा चांगली केल्यामुळे सरंजाम

देणेत आल्या. नंतर त्यांचे पणत रायाजीराव जाधव यांणी सरनोवताचा व जप्तन मुद्रकीचा किताब यांनी लढाईत वगैरे चाकरी चांगली निष्ठापूर्वक केली सवव कैत्यासवामी श्रीमन्महाराज शिवछत्रपती यांनी देऊन सरंजामही दिल्या. यानंतर रायाजीराव यांचे दुसरे चिरंजीव आप्पाजीराव यांस कैत्यासवामी बाबासाहेब महाराज यांनी आणण्या सरंजाम दिल्या मिळोन एकंदर उत्पन्न, पुत्रपौत्रादी वंशपरंपरा वगैरे चालत आहे त्याची वेगळ हल्लीं हिशोबी खर्च पडत आहे ती—

१ मुद्र नीळकंठराव जाधव यांचे नांवाने ५६१२।३०.

१ रायाजीराव जाधव म्हणजे नीळकंठराव यांचे चुलत २ पुतणे यांचे नांवाने ४२४२।=३

येणेंप्रमाणें उत्पन्न असून हे उभयतां करवीरीच राहातात. सदरहु किताब पैकीं रायाजीराव यांचे पुत्र गोपाळराव यांस कैत्यासवामी श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांनी सरनोवत हा किताब दिल्या तोच किताब गोपाळराव यांचे चिरंजीव सयाजीराव याजकडे कैत्यासवामी बाबासाहेब महाराज यांनी चालविल्या तो हल्लीं सयाजीराव यांचे पुत्र रायाजीराव यांजकडे चालत आहे व जप्तन मुद्रकीचा किताब रायाजीराव जाधव मयत जाहल्येवर त्यांचे दुसरे चिरंजीव आप्पाजीराव याजकडे कैत्यासवामी बाबासाहेब महाराज यांनी जप्तन मुद्रक हा किताब चालविल्या. नंतर आप्पाजीराव वारलेवर तोच किताब नीळकंठराव याजकडे चालत आहे. यांनी सरकार हुकूम करतांल त्याअन्वये नोकरांस हजर असून कामकाज करावयाचे.

२५ बहीरवराव रामचंद्र राजाज्ञा

श्री मन्महाराज शिवछत्रपती यांचे कारकीर्दीत रत्नाकर पंडीत यांनी सरकार नोकरा करून लढाया वगैरेचे प्रसंगी बहुत उपयोगी पडले. जाणोन त्यास राजाज्ञा हा किताब दिल्या व यांचे वंशात जमीन वगैरेचे उत्पन्न चालत होते ते कैत्यासवामी बाबासाहेब यांनी जप्त केलेले हल्लीं त्यांचे निवाहास सरकारातून मिळून दिल्याप्रमाणें जमीन चालत आहे. त्याची वेगळ हुजूरचा हुकूम होईल त्याप्रमाणें हुकूम चालवावा. राज्य पत्रावर वार म्हणोन निशाण करणेचे काम.

शिक्रे व मोर्तब

तक्ता-शिक्रे व मोर्तबाचे ठसे पाठविल्या प्रकर्णी खु॥ सन तीमा आर्वेन मयातेन व आलफ सन १२५८ फसली.

मुख्य कारभारी दफ्तर । ता. १६ आक्टोबर १८४८.

नंबर	ठसे मोर्तब व शिक्याचे कागदा मेणा वरील	लाखे येकूण वरील	ठसे
१ श्री मन्महाराज छत्रपती सोा मरकार करवीर	५	५	० १०
२ श्री स्वामी जगद्गुरु	२	०	२ ४
३ श्री रावजी महाराज	२	२	० ४
४ श्री तात्या महाराज	२	०	२ ४
५ सदाशिवराव राजोपाध्येबाबा	१	१	० २
६ संस्थान विशालगड	३	३	० ६
७ संस्थान बावडा	४	०	४ ८
८ सेनापती कापशीकर	२	२	० ४
९ डवीर पंत	१	१	० २
१० गोपाळाचार्य पंडीतराव	२	२	० ४
११ सेना खासकील तोरगलकर	२	२	० ४
१२ रत्ताजीराव चव्हाण हिंमत वहादर	४	४	० ८
१३ हणमंतराव निंबाळकर बाहादुर मरलकर	२	२	० ४
१४ जोयाजीराव नाईक निंबाळकर वठारकर	२	२	० ४
१५ निलकंठराव जाधव जप्तन मुद्दक	१	०	१ २
१६ दत्ताजीराव गायकवाड विश्वासराव	३	३	० ६

१७ नारायणराव घोरपडे अर्मासल उमराव	२	२	०	४
१८ हिंदुराव गायकवाड मरगवाम	१	१	०	२
१९ रामचंद्रराव पाटणकर	१	१	०	२
२० नरसिंगराव शिंदे नेमरीकर	१	१	०	२
२१ ग्वंडेराव निवाळकर धारराव	३	३	०	६
२२ नारायणराव भोसले ग्वानवटकर	१	१	०	२
२३ शहाजी भोसले ग्वानवटकर	१	१	०	२
२४ रघुनाथ जोशीराव	१	१	०	२
२५ भवानराव बाजी घाटगे	१	१	०	२
	५०	४१	९	१००

२६ जीऊबाई ताई महाराज	०	०	०	०
२७ दौलतराव घोरपडे	०	०	०	०
२८ रामचंद्रराव पंडीत	०	०	०	०
२९ माणकोजी भोसले ग्वानवटकर	०	०	०	०
३० जिजाजीराव खानवेलकर	०	०	०	०
३१ यशवंतराव शान भोसले ग्वानवटकर	०	०	०	०

हा तक्ता अल्हादा यादी वरावर मंहरवान पोळिठकल मुपसिंडेंट माहव
बहादुर यांचे हुजर खाना केल्या आहे

तारीख १६ माह आक्टोबर सन १८४८ ल १८ जीलकाद १७७०

गोविंद अमृत जवाबनाम

दार्जी कृष्ण पंडीत मुख्य कारभारी

करवीर सरदारांचे सरंजाम

लिस्ट- सरंजामी लोकांवद्दल पाठवांचे म्हणून मेहेरवान पोर्तियांकर पंत
माहेचे वहादुर प्रांत कोल्हापूर यांजकडून माजिस्ट्रेट नंबर ३८ सन १८४९ ईसवी
पो यादी आल्यावरून सुा खमसेन मयातेन व आल्फ सन १२५९ फसवी.

मुख्य कारभारी दफ्तर ।

इ. स. १८४९

नंबर इसमाचे नांव

चाकरीचा तपशील

खुद स्वार पायदल एकूण

१ पंतप्रतिनिधी	१	४९	१५०	२००
२ पंत अमात्य	१	२४	७५	१००
३ जयशिंगराव घाटगे मज्येराव वजारतमाव रमाबाई	१	४९	१२५	१७५
४ केशवराव नारायणराव घोरपडे	१	२५	५०	७५
५ लक्ष्मणराव शिंदे मेना ग्वांमकाळ	१	२४	१००	१२५
६ रत्ताजीराव चव्हाण हिंमंतवहादुर	१	१०	०	११
७ हणमंतराव निवाळकर मरळकर वहादुर	१	१४	०	१५
८ रामचंद्रराव पाठणकर	१	०	०	१०
९ रामचंद्रराव घोरपडे सेनापती	१	०	३०	४०
१० दौलतराव घोरपडे हिंदुराव	१	४	०	५
११ दत्ताजीराव गाईकवाड विश्रामराव	१	०	०	१०
१२ नारायणराव घाटगे मज्येराव	१	४	०	५
१३ श्रीनिवास नारायण भिडीकर	१	१	०	२
१४ निलकंठराव जाधव जपन मुठुक	१	०	०	१
१५ देमाई भडगांवकर	१	०	०	१
१६ आमृतराव भोपे कदम	१	०	०	१
१७ आप्पाजीराव नाईक निवाळकर वठारकर	१	०	०	१
१८ माधवराव सावगांवकर	१	०	०	१

वैदिक ब्राह्मण मंडळी

दत्तक विधानारांघी
होमहवन झालेली जागा

श्री आंबाबाई देवघर

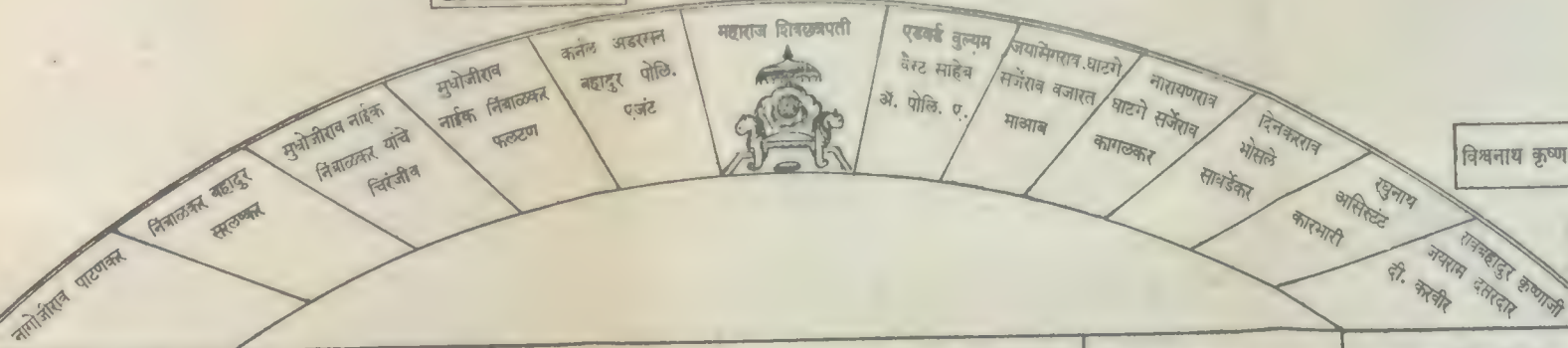
● श्रीनिवास पंडीत उर्फ रावजी महाराज ● कृष्णराव राजोपाध्ये ● रामचंद्रराव जोशीराव ● बाहिरवाव रामचंद्र राजोज्ञा

मातोश्री तागबाईसाहेब महाराज यांनी
दौलतीस दत्तक घेतलेली जागा

रावबाहादुर रावसाहेब
माधवराव वासुदेव बर्वे नि ॥ करमारी

दौलतराव इंगळे

- सदाशिवराव दिवाण
- नारायणराव जाधव भंगसेळीकर
- नरसिंगराव मुखिक तीळवणीकर
- धोंडजीराव निनाळकर वाठरकर
- रकोजीराव पाटणकर
- यशवंतराव भोसले खानबटकर
- आप्पाजीराव जाधव सावगावकर
- बापूजीराव भोसले आदमापूरकर
- रावजीराव सूर्यवंशी
- रहिमानखान तबीव

- नारायणराव जाधव हवलदार
- आप्पाजीराव गायकवाड
- खंडेराव निनाळकर धारराव
- हिंदुराव घाटगे सजेंराव
- हिंमतबाहादुर यांचे चि. राणोजी चव्हाण
- शंकरराव शिंदे हवलदार
- केशवराव गायकवाड
- भवानराव घाटगे
- बळवंतराव रघुनाथ देशपांडे इंगळेकर

- भास्करराव पंडीत अमात्य, बावडा
- संताजीराव घोरपडे सेनापती कापशीकर
- गोविंदराव घोरपडे, हवलकरजीकर
- नारायणराव घोरपडे
- अमीर उल्लेख उमराव दत्तबाबकर
- दत्ताजीराव गायकवाड निनाळकर
- रघुनाथराव माने मीमबाहादुर
- सुल्तानराव जाधव जसन मुखस
- रायाजीराव जाधव, सनौकत
- आनंदराव कदम भोपे

छत्रपती शिवाजी महाराज (चैथे) यांच्या दत्तविधानाच्या वेळी
(२३ ऑक्टोबर १८७१) भरलेल्या दरबारात सरदार आणि प्रमुख व्यक्ति
यांच्या बसण्याच्या जागा दाखविणारा तक्त

उजवीकडील पहिल्या रकान्यातील नांवात
न्या. नू. माधव गोविंद रानडे यांचा उल्लेख आहे.

- गणपतराव मिरजकर
- रामराव अखबरनविस
- गोपाळराव गोविंद फाटक न्यायाधीश इ. करवीर
- माधवराव गोविंद रानडे एलएल. बी.
- माधवराव कुंटे हेडमास्तर हायस्कूल
- बाळशास्त्री डेप्युटी इन्स्पेक्टर
- पुराणानमराव सबडिजिनियर
- कृष्णराव इचलकरंजीकर

- रामचंद्रराव पंडीत नंदगावकर

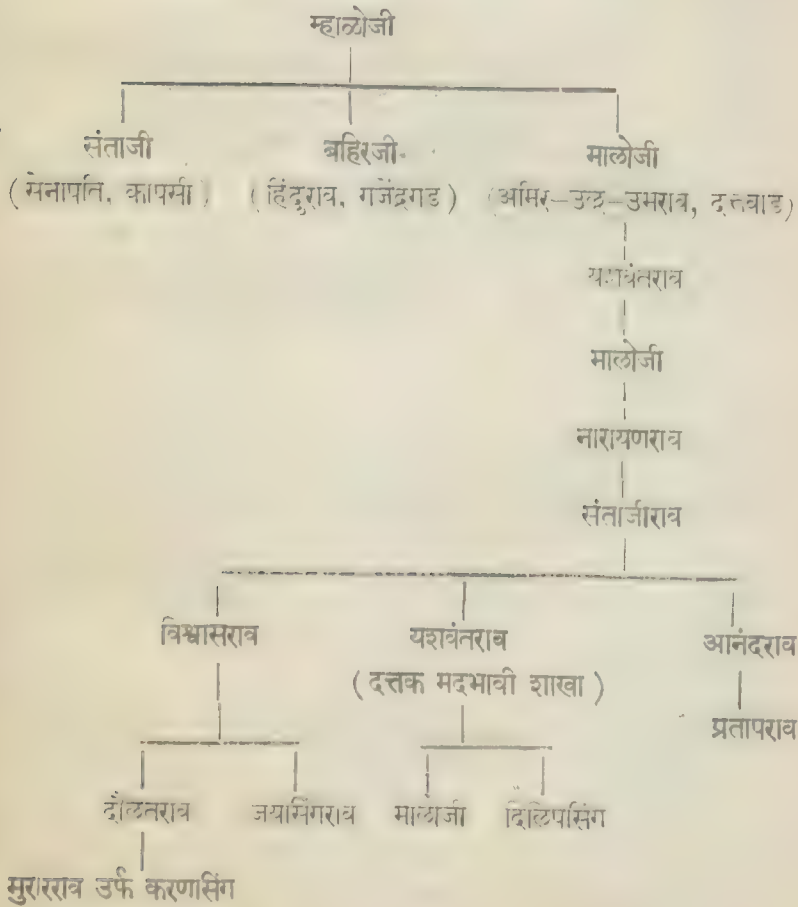
- फौजदार शहर करवीर नारायण लक्ष्मण
- फौजदार पेठा करवीर गोविंद चिमणाजी
- बाबाजी बाजी शहर करवीर
- बापूजी अनंत नाहरे शहर करवीर

- गोविंद वधेराव मुनशी नि॥ पो. ए. हरीस प्रांत कर्नाटक
- सदाशिवराव अप्पा टांस्लेटर नि॥ पोलि. ए.
- केतो भास्कर कारभारी खा. विशाळगडकर नि॥ पोल. प्रतिनिधी
- विठ्ठल रघुनाथ काळे सदर आमीन
- मीमराव दत्तात्रय मुनसफ कोर्ट कडगांव
- भगवंतराव चिटपीस नि. पोल. ए.
- गणेश विठ्ठल मामलेदार पेठा करवीर
- अंताजी बल्लुल टिकेकर मामलेदार पेठा पन्हाळ
- बाळकृष्ण अनंत मामलेदार पेठा मुदराड
- पंढरीनाथ विठ्ठल मामलेदार पेठा गडहिंगलज
- मोरोभास्कर मामलेदार पेठा शिरोळ
- गणेश हरी कीर्तने मामलेदार पेठा आळो
- गणेश विठ्ठल मुनसफ इचलकरंजी कोर्ट
- चितो कृष्ण वकील खा. विशाळगड
- केतो निळकंठ गद्रे भंजिस्ट्रे वर्ग २
- गोपाल केशव कारभारी नि॥ हिंमतबाहादुर

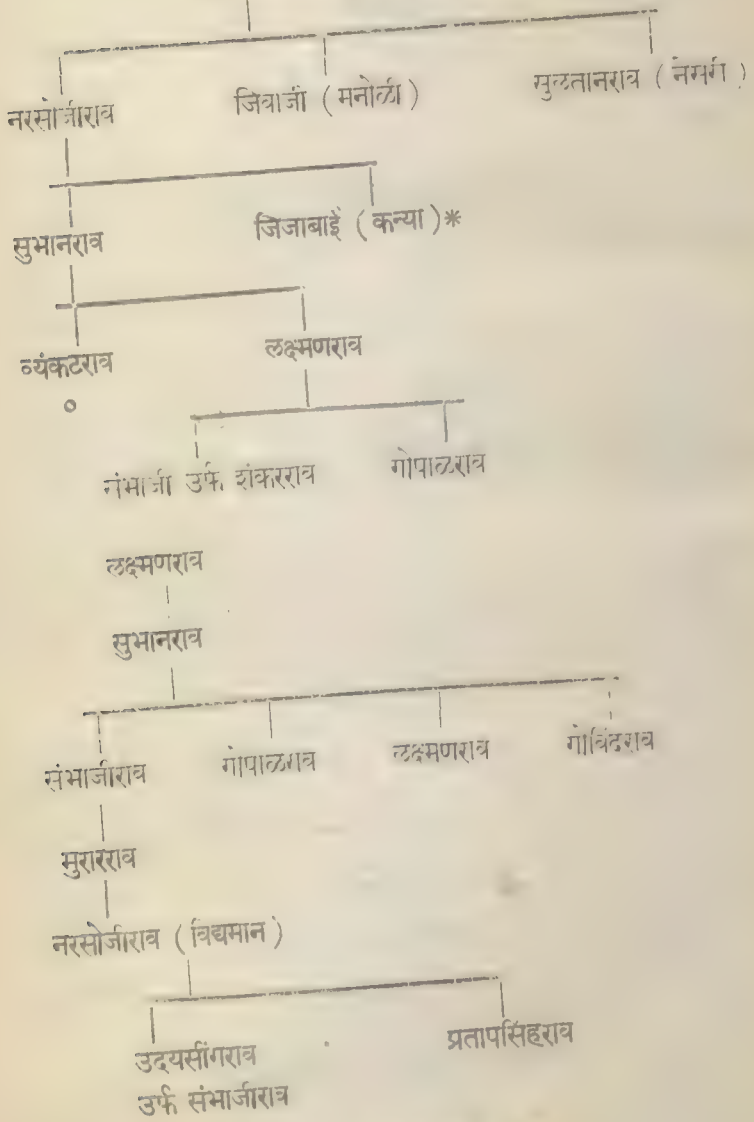
वंशावली

वोगपडे अभिर-उल्-उमराव, दत्तवाडकर

शिंदे सेनावासखेल, तोंगलक

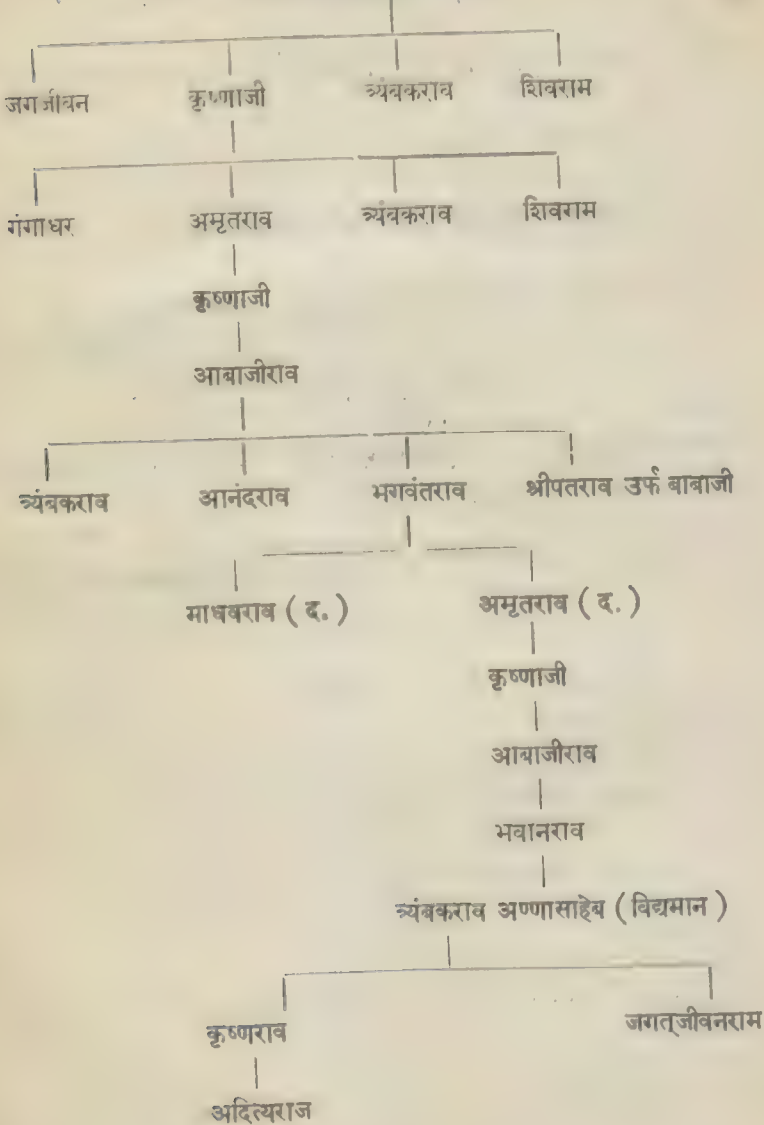
मुरारराव शिंदे (शेधे वेंद्रेचे पाटील जि. मातंग)

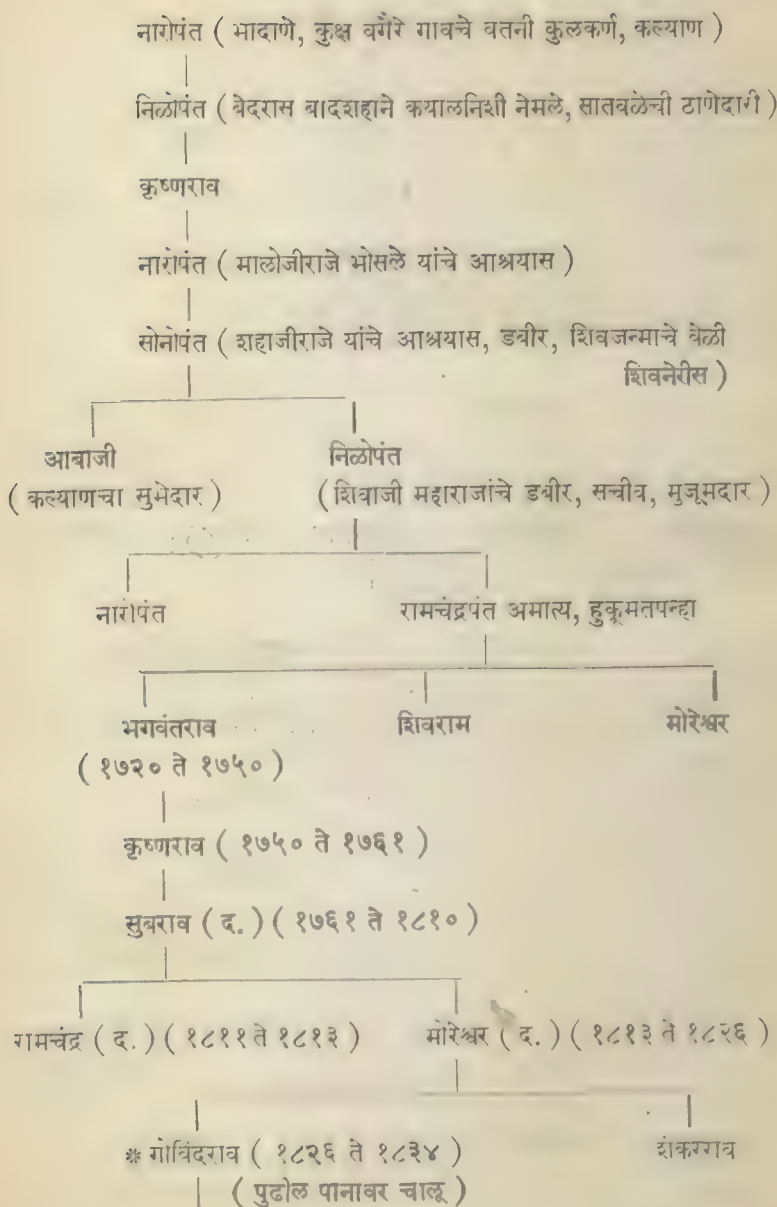
* कोल्हापूरचे संभाजी महाराज यांची राणी

पंत प्रतिनिधी, विशालगडकर

परशराम त्र्यंबक प्रतिनिधी,

पंत अमात्य बावडेकर

* गोविंदराव (१८२६ ते १८३४)

|
रघुनाथराव (द.) (१८३५ ते १८४५)

|
रामराव (द.) (१८४७ ते १८४९)

|
मोरेश्वरराव (द.) (१८५० ते १८६७)

|
माधवराव उर्फ बाळासाहेब (द.) (१८६८ ते १९२३)

|
परशुरामराव उर्फ भाऊसाहेब (१९०७ ते १९४२)

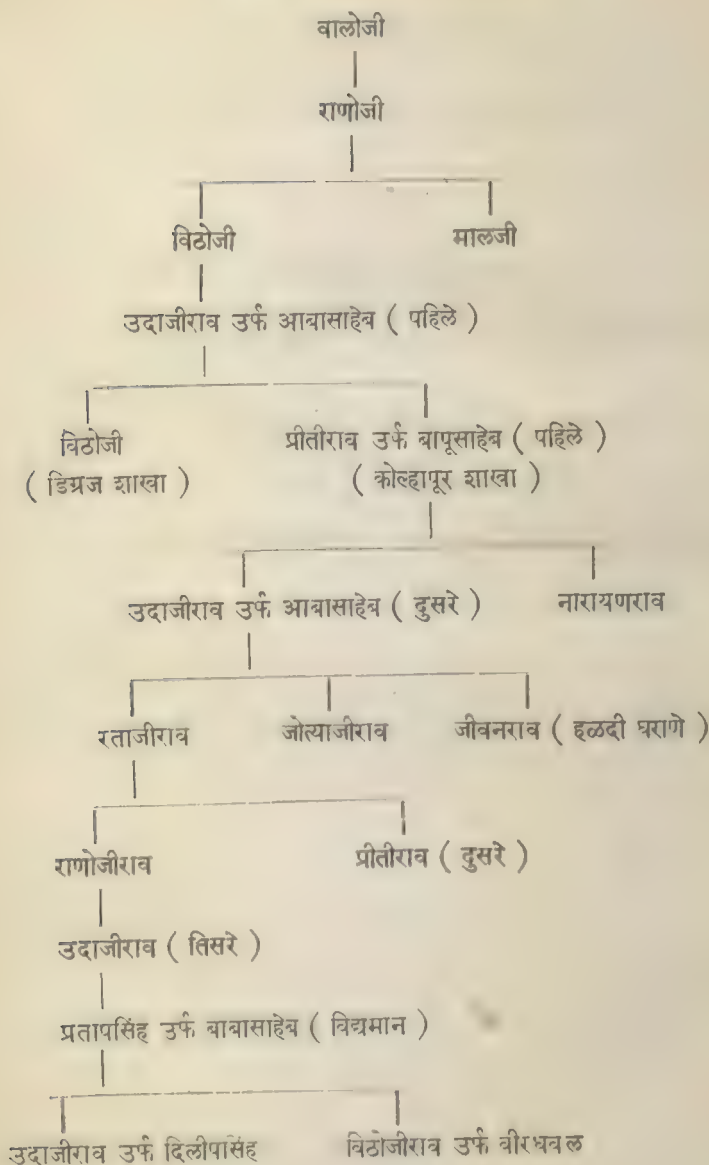
|
रामचंद्रराव उर्फ भय्यासाहेब (द.) विद्यमान

|
माधवराव (ज. १९६२)

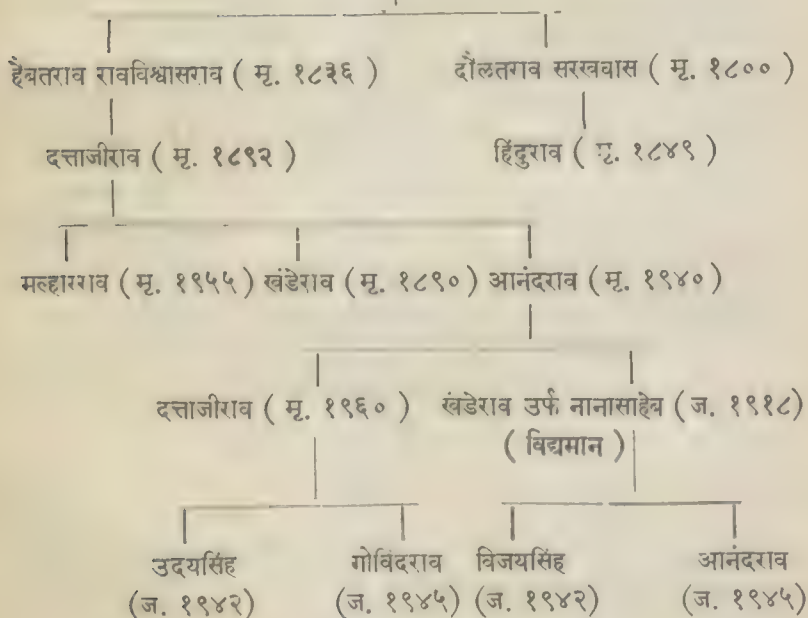
|
निलकंठराव (ज. १९६८)

हिंमत बहादूर चव्हाण घराणे

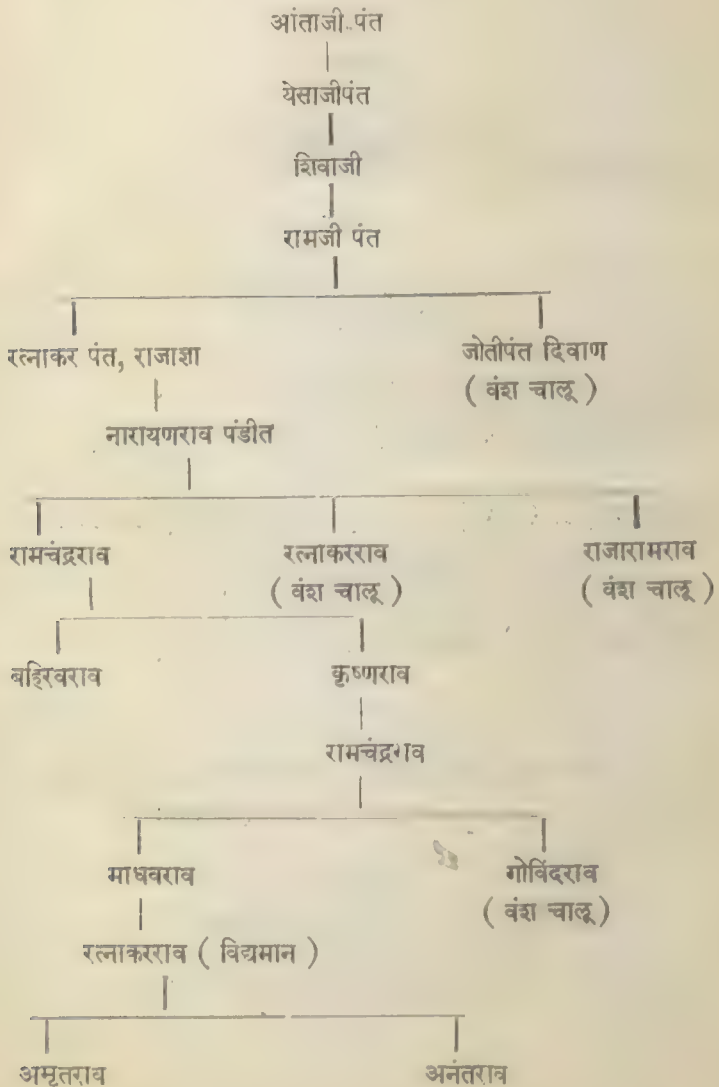

संताजी
|
कुष्णाजी
|
म्हाळोजी
|
यशवंतराव
|
संताजी
|
गुजाजीराव सरखवास

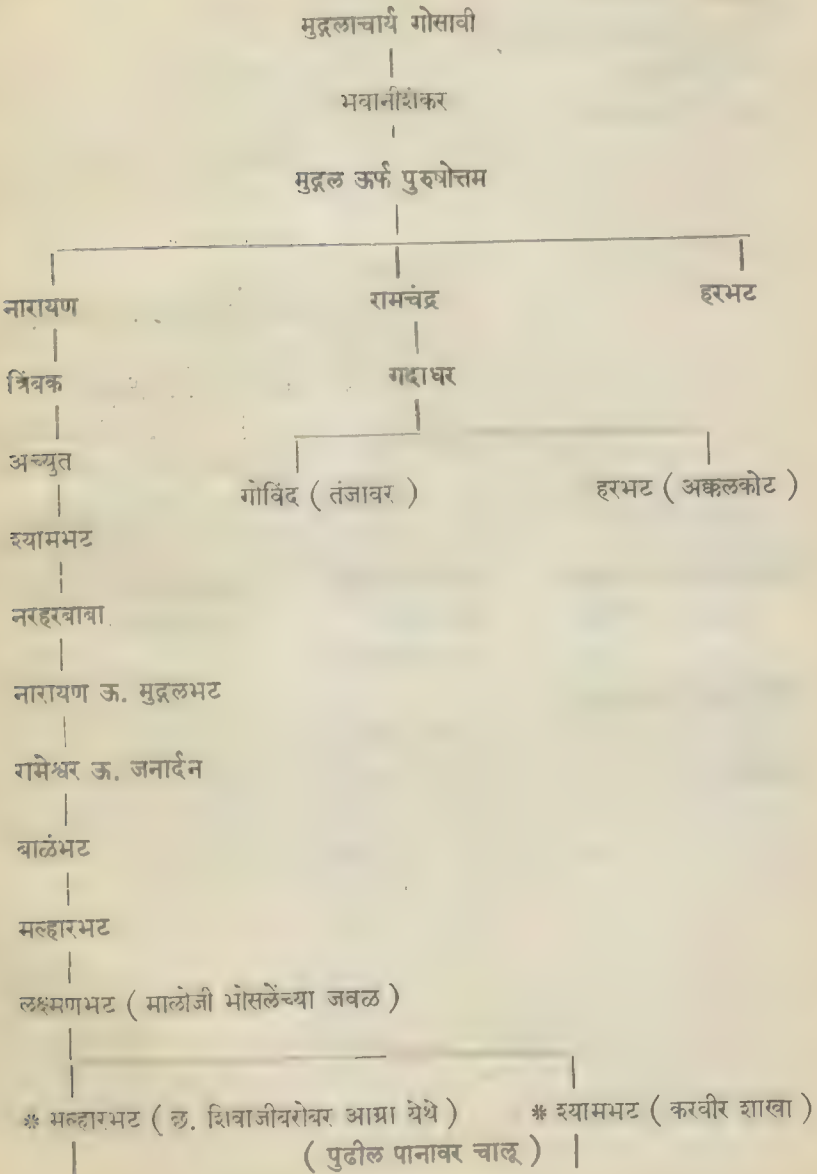

पंत राजाझे, करवीर

(मूळ उपनाम सरवळे वास्तव्य (मूळगाव) ऐतवडे (खुर्द)
क॥ कोडोली, प्रा॥ पन्हाळा)

छत्रपतींचे राजोपाध्ये

* मल्हारभट (छ. शिवाजीबरोबर आग्रा येथे)

|
मुद्रलभट उर्फ गदाधर

| (शाहूचे पंडितराव)

यांचा पुढील वंश

सातारा येथे चालू आहे.

* श्यामभट (करवीर शाखा)

|
लक्ष्मणभट

|
सदाशिव भट

|
श्यामभट उर्फ अप्पाजीराव

|
सदाशिव भट

|
नारायणराव उर्फ आप्पासाहेब

|
सदाशिव उर्फ बापूसाहेब

| मृ. १८।३।१८६७

नारायणराव उर्फ आप्पासाहेब

| मृ. २१।७।१९४०

|
गणपतराव उर्फ अण्णासाहेब

| मृ. ३।९।१९४०

|
श्रीकांत उर्फ दादासाहेब

|
अभिजीत

|
भवानराव उर्फ

बाबासाहेब

मृ. १६।५।१९४३

|
वंश चालू

|
श्यामराव उर्फ दादासाहेब

मृ. पौष शु. ५

शा. श. १८३०

खड्गेकर सरलष्कर

बापूजीराव निंबाळकर

हणमंतराव

हैबतराव (सरलष्कर बहादूर)

सटवोजीराव

सुलतानराव

व्यंकटराव

हैबतराव

सुलतानराव (सरलष्कर करवीर)

हणमंतराव (मृ. १८५६)

गोपाळराव उर्फ नानासाहेब

हणमंतराव उर्फ आप्पासाहेब

सुलतानराव

उर्फ

रावसाहेब

नानासाहेब

उर्फ

गोपाळराव

रामचंद्रराव

उर्फ

आबासाहेब

गणपतराव

उर्फ

दादासाहेब

पिराजीराव

उर्फ

बाबासाहेब

भवानराव

उर्फ

बाळासाहेब

आप्पासाहेब उर्फ बाबाराजे

सुलतानराव

उर्फ

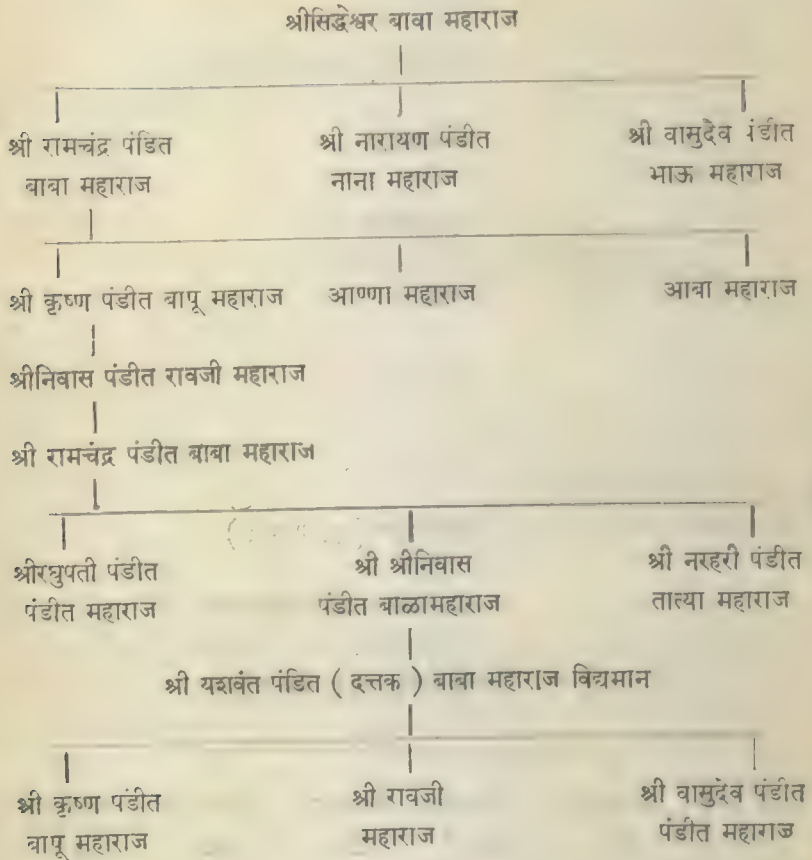
यशवंतसिंह राजे

शिवराव राजे

राजसिंह राजे

शिवाजी राजे

श्रीसिद्धेश्वर बाबा गुरु महाराज

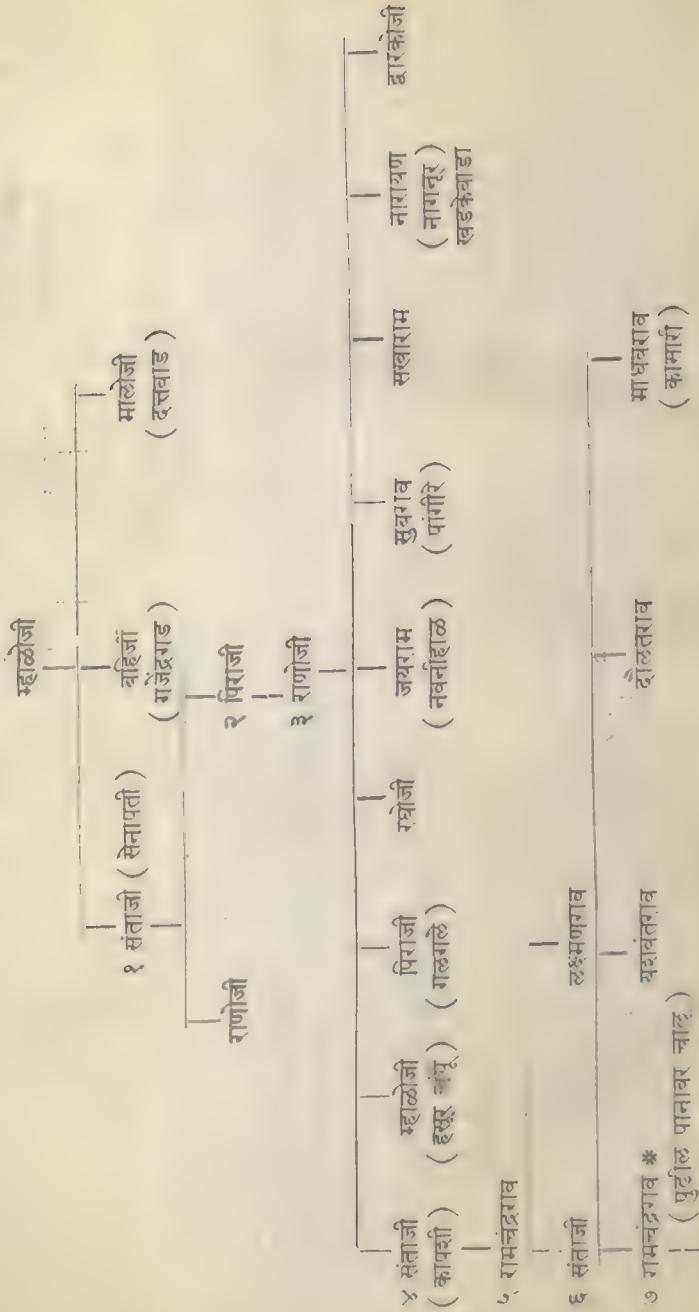

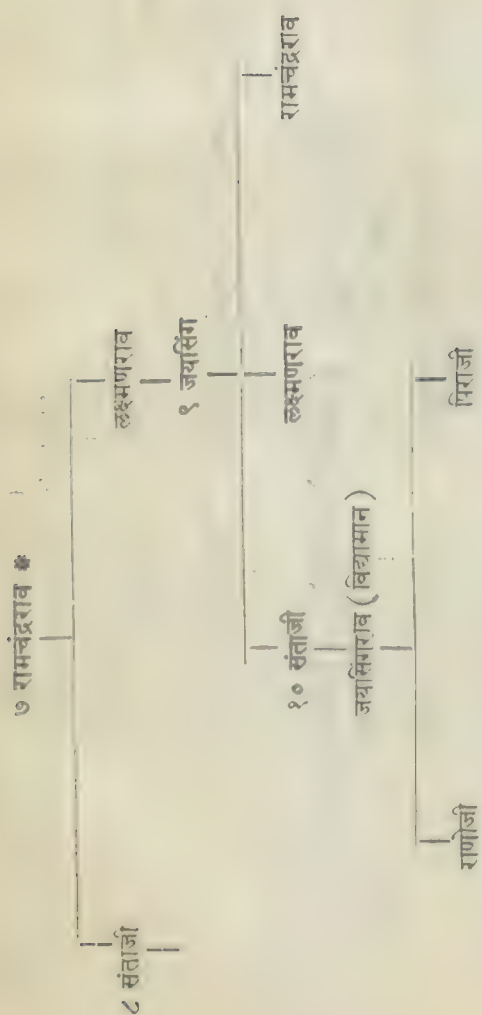

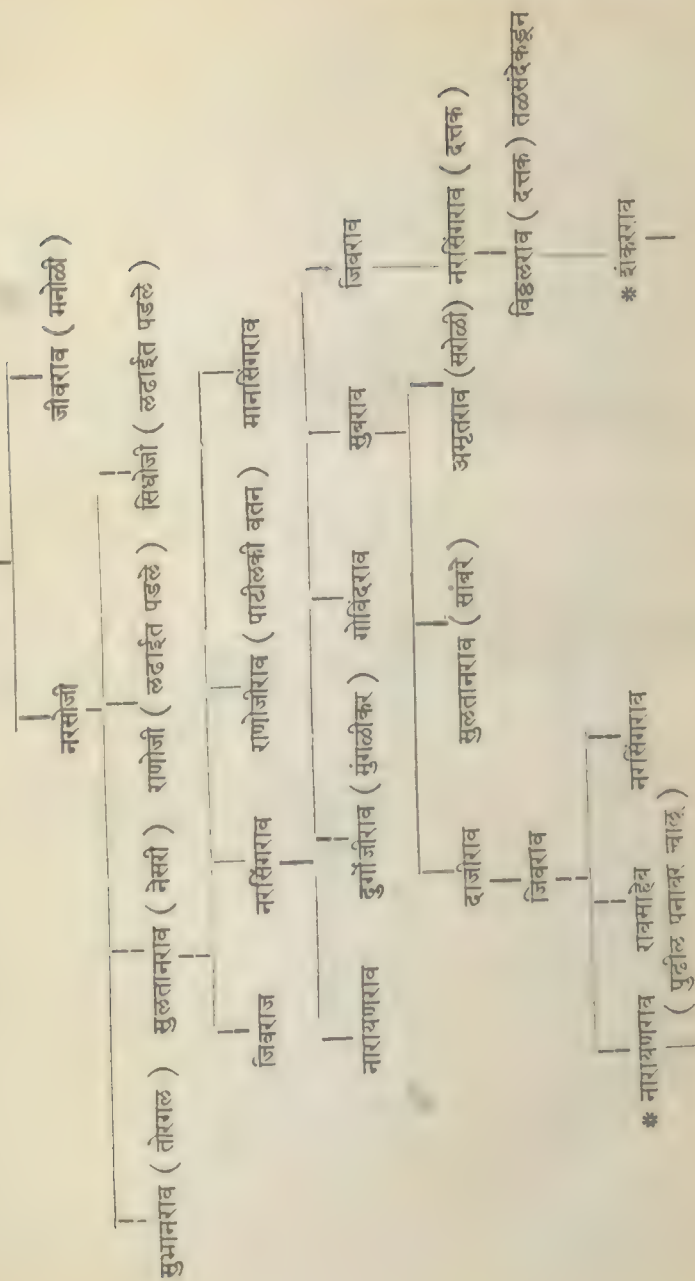
सेनापती घोरपडे कापशीकर

नेसरीकर शिंदे घराणे

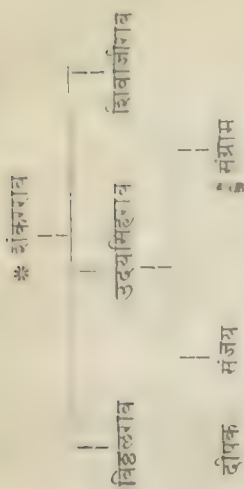
सुराराव

* नामायणराव

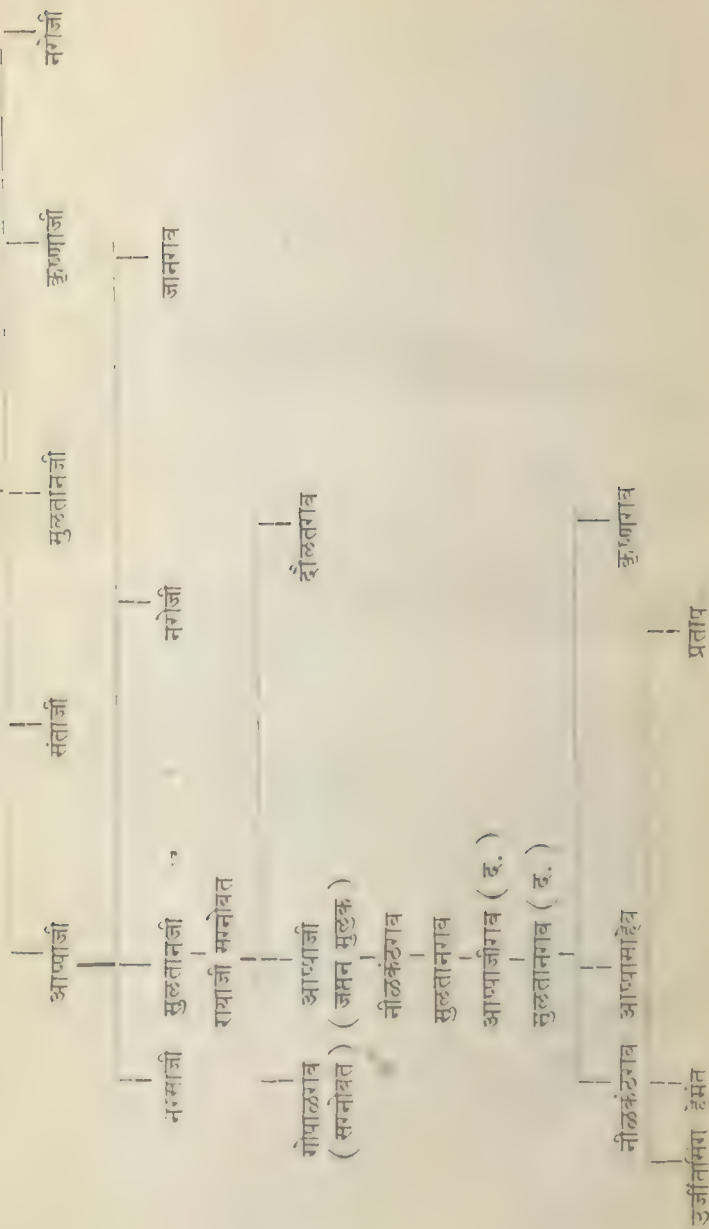
दाजिराव उर्फ दौलतराव

सुलतानराव उर्फ भय्यासाहेब

जाधव जतनमुलुक

रेगवांजी विम नगमोजी

आप्पाजीराव गायकवाड यांचे घराणे

महालोजीराव

दादोजीराव

मवानराव

आप्पाजीराव

नाम - सूची

(सूचीतील नांवापुढील आंकडे प्रथांचे आहेत)

- अनंताचार्य घळसासी - ७३
 आऊबाई दौलतराव मुजूमदार - १४६
 आनंदराव पंडित प्रतिनिधी - ६२
 आनंदराव महाडीक - ११०
 आनंदगिरी गोसावी - २२८
 आनंदराव राजोपाध्ये - १८३
 आप्पाजीराव नाईक निंबाळकर वाठारकर
 - १४१, १४३
 आप्पाजीराव निंबाळकर सरनोबत - ८७
 आप्पाजीराव भोवानराव गायकवाड -
 १९३
 आबाजीराव जाधव जतनमुलुक - ७६
 आबाजीराव निंबाळकर सरनोबत - ८७
 आबाजीराव भोसले खानवटकर - ११६
 ईश्वरराव निंबाळकर सरनोबत - ८७
 उदाजीराव चव्हाण हिंमतबहादूर
 (थोरले) - २०, २१, ३७, ४०,
 ४१, ४५, ४८
 उदाजीराव आबासाहेब चव्हाण हिंमत-
 बहादूर (दुसरे) - ५०, ५१, २३९
 उदाजीराव घाटगे सर्जेराव - २३९
 एल्फिन्स्टन - २४७, २५८
 औरंगजेब - १८, १९, ३५, ७०, १६२,
 २४१
 अंताजी नरसिंह पट्टणकुडीकर - २२
 अंबाजीराव कानोजीराव गायकवाड
 - ११९
 अंबिकाबाई घोरपडे - २४
 कादीर मुजावर - १७२
 केदारजी निकम मुद्राधारी - १८९
 केशवराव नारायणराव घोरपडे इचलकरं-
 जीकर - २६३
 कोनेरराव पटवर्धन - ४२, २०६
 कृष्णाजी परशुराम प्रतिनिधी - २६०
 कृष्णाजीराव जाधव जतनमुलुक - ७६
 कृष्णाजी रामचंद्र देशपांडे, पन्हाळा
 - १६७
 खंडेराव भोसले - ६२
 खंडेराव हिंदुराव घोरपडे - २४३
 खंडेराव निंबाळकर धारराव - २६५
 खंडो भगवंत पानसे - १५०, १५१,
 १५२, १५३, १५५
 खेम सावंत - ६४
 गणपतराव श्रीनिवास पंडित सुमंत - २९,
 ३३, २६१
 गुजाजीराव गायकवाड - २३८, २३९,
 २६६
 गोपाळाचार्य माधवाचार्य पंडितराव -
 ९०, २६२
 गोपाळराम जाधव सरनोबत - २३९, २६७
 गोपळराव पटवर्धन - ४१
 गोविंदराव पाटणकर - ११३
 गंगाधर महादेव देशपांडे, पन्हाळा - १६९
 चिंतामणराव पटवर्धन - २६
 चिंतामणराव दशरथ जोशीराव - २३२
 चिंदंबरेश्वर शंकराचार्य - २२६
 चिमाबाई अक्कासाहेब पाटणकर - १३५,
 १३६

चिमासाहेब-५५

जगद्गुरु शंकराचार्य-२७

जनार्दनपंत हणमंते-२६१

जयराम घोरपडे-२४

जयराम सावंत-६४

जयसिंगराव हिंदुराव घोरपडे-२६३

जिजाबाई (मंभाजी महाराज कर्मण यांची
महाराणी)-४१, ४२, ५८, ९१,
१०९, १७६, १७८, १८३, १८६,
२३३, २३४

जीवनराव चव्हाण-५०, २६४

जीवराव आबाजी यादव - २३९

जीवराव शिंदे - २६३

जोत्याजीराव आप्पाजीराव नाईक निंबाळ-
कर वाठारकर - १४०, १४५, "

जोत्याजी चव्हाण - ५०, ५१, ५५,

झुलफीकारखान - १९, २६

ताई महाराज पंडित - २६०

तात्याजीराव निंबाळकर सरनोबत - ८७

ताराबाई, महाराणी - १९, ३७

तिमाजी पंडित सुमंत - ३१, ३२

तुकोजीराव निंबाळकर सरनोबत - ८७

त्रिंबक हरी पटवर्धन - २०, २३

त्रिंबकराव भोसले खानवटकर - ११६

दत्ताजीराव गायकवाड - १९३, २६५,
२६६

दिनकरराव भोसले खानवटकर - ११६

दिनकरराव गायकवाड - ५२, ५५

दिवाणसाहेब - ५५, ७७, १०९

दौलतराव बळवंतराव मुलुमदार - १४८

दौलतराव रघुनाथराव निंबाळकर सरनोबत
- ८२, ८९

दौलतराव विचारे - १५७

दौलतराव गायकवाड - ४६, ४८, २३८,
२३९, २४०, २६६

दौलतराव हिंदुराव घोरपडे - ७१, ७२,
१५८, १६३, १६४, २४९, २५२,
२५३, २६५

दौलतराव शिंदे - ४९, २४५, २६२

द्वारकाबाई घोरपडे - २०, २१, २४

द्वारकोजी घोरपडे (राणोजी पुत्र) - २४

धनाजी जाधव - १८, १९, ३६, ३७

धोंडजीराव नाईक निंबाळकर वाठारकर-
धोंडोपंत गोखले - ४६, ६२

१४२, १४३

नरसिंगराव जीवनराव शिंदे - १००

नरसोजी जाधव जसनमुलुक - २६६

नरसोजी शिंदे - ५७, ५८, २६३

नाईकजी निंबाळकर सरनोबत - ८५

नाना फडणीस - २४५, २५०

नानासाहेब घाटगे बाजी नागपूरकर -
१०५

नारायणराव कानोजीराव गायकवाड -
११८

नारायणराव घोरपडे - २४, २५, ४७,
५०, ६५, २४०

नारायणराव चव्हाण - ४६, ५४

नारायणराव निंबाळकर सरनोबत - ८७

नारायणराव पाटणकर - ६२

नारायणराव भोसले खानवटकर - ११६

नारायण विठ्ठलराव गायकवाड - ११९

नारायणराव दौलतराव जाधव हवालदार -
- १७६

नारायण सदाशिव भट राजोपाध्ये - १८५

नारायणराव पंडित उर्फ नाना महाराज
२५६

नारायणराव घाटगे संजेंराव - २६३
 नारायणराव व्यंकटराव घोरपडे - २६५
 नारायणराव राजाशा - ४६, ५२, १३०,
 २३९
 नीळकंठराव जाधव जमनमुख - ७५,
 ८१, २६६
 नारो महादेव घोरपडे हचलकरंजी - २३,
 २६३
 परशुरामभाऊ पटवर्धन - २५, ४५, ५८,
 ५९, ६२, ११३, २०१, २३८,
 २३९, २४०, २४४, २५३, २६६
 परशुराम हैबतराव भोसले - २०३
 परशुराम त्र्यंबक प्रतिनिधी - १६०
 पिराजी घोरपडे - २४
 प्रीतीराव चव्हाण हिंमतवाहादर - २५,
 ४१, ४२, ४३, ४६, ४७, ४८, ४९,
 ६२, ६३, ६५, २६५
 फत्तेसिंग माने - ७७
 फोंड सावंत - ६४, ६५
 बजाजी बाबा रणसिंग - ६०
 बहिर्जी हिंदुराव घोरपडे - १८, २०,
 ३५, ३६, ७१, १६१, १६२, १६३,
 १६४, २४१, २४२, २४९, २६५
 बहीरजी जाधव हवालदार - १७६
 बहीरजी रामचंद्र भोसले - १९०
 बहीरजी म्हाळोजी गायकवाड - १९६
 बहीरराव रामचंद्र राजाशा - २६७
 बळवंतराव निंबाळकर सरनोबत - ८७
 बळवंतराव शिंदे कोनवडेकर - २००,
 २०१
 बळवंत रामचंद्र भोसले - १९१
 बाजीराव पेशवे (दुसरे) - २६, ५२,
 २४४, २४५, २५३, २६२

बापू गोखले - २६, ६३, ६४
 बापूजी बळवंतराव शिंदे - २००
 बापू जगताप - १८, ६०, ६३, ६४
 बाबाजीराव रघुनाथराव गायकवाड - ११८
 बाबाजी सावंत दानवडकर - २३
 बालू जोशीराव - २३५, २३६, २३७,
 २६०
 बालाजी बाजीराव उर्फ नानासाहेब पेशवे -
 २१, ४०
 बालाबाई आक्का - २२०, २२१, २६४
 भगवंतराव पंत प्रतिनिधी - २२१, २२२
 भगवंतराव रामचंद्र अमात्य - १७०
 भगवंतराव गायकवाड आरलेकर - १९४
 भगवंत रामचंद्र पानसे - १५१
 भवानी राम चव्हाण - ५४
 भवानराव पंत प्रतिनिधी - १२६
 भवानीबाई निंबाळकर - १४१, १४३
 भाऊ महाराज - ५२, ५३, १४१
 भानजी घाटगे - २६३
 भुजंगराव हिंदुराव घोरपडे - ७०, ७१,
 १६४, २४६, २४९
 भोप जोशी उर्फ भास्कर जोशी - २३४
 भोजागिरी अमृतगिरी गोसावी - १२३
 भोवानराव बहीरजी गायकवाड - १९७
 भोवानराव नागायणराव घाटगे बाजी नाग-
 पूरकर - १०३
 महमदखान मीरामाई हकीम - ९७
 महादजी शिंदे - ४२
 महादजी शितोळे - २२
 माणकजीराव भोसले खानवटकर - ११४
 माधवाचार्य घळसासी - ७३
 माधवराव नारायणराव पेशवे (सवाई
 माधवराव) - २४४

मानसिंगराव म्हाळोजीराव घोरपडे - १२१,

१२३, १२४, १४२

मानाजी घोरपडे बाघापूरकर - २३९

मालाजी चव्हाण - ३५

मालोजी घोरपडे मुधाळकर - २५१

मालोजीराव भोसले खानवटकर - १०८,

१०९

मालोजीराव घोरपडे अमीरउल् उमराव-

१८, २०, ३५, ३६, ७१, १६१,

१६३, २४२, २४४, २४९, २५१

मीराखान हकीम- ९५

मुरारराव हिंदुगाव घोरपडे, (थोरले) - २०

७१, ७२, १६३, २४३

मुरारराव घोरपडे (नारायणराव घोरपडेचा

मुलगा) - ५०

मुरारराव शिंदे - २६३

म्हाळोजीराव घोरपडे - १७, १८, ३५,

७०, ७१, १६०, १६१, १६२,

१६४, २४१, २४९

यमाजी रुद्र नेरलीकर - २२

यशवंतराव शिंदे (येसाजी शिंदे) - ४२,

७६, २१५, २१६, २१७, २३८

यशवंतराव हिंदुगाव घोरपडे - २४३, २४४,

२४५

यशवंतराव माने भीमबहादूर - २६६

यशवंतराव म्हाळोजी गायकवाड - १९५,

१९६, २३८

यशोदाबाई घोरपडे - २७

रखमाजी साळोखे - ३३

रखोजी नरसोजी जाधव - ७५

रघुनाथराव गायकवाड - ११८, ११९

रघुनाथ देसाई निपाणीकर - २३

रघुनाथ नारायण सुमंत - ३१

रघुनाथराव निंबाळकर सरनोबत - ८२,

८४

रघुनाथ बाजी गणाधीकर - १३८

रघुनाथराव बाळ जोशीराव - २२६

रघुनाथराव माने भीमबहादूर - ६१,

२६६

रताजीराव चव्हाण हिंमतबहादूर - ५०,

५३, ५५, २६४

रत्नाकरपंत राजाशा - ४५, ४६, ४७,

४९, ६१, ६२, ६३, ६५, ७७, १३०,

२६७

रत्नाजी चव्हाण हुजरे - २१२

राघोजीराव पाटणकर - ११३

राघोजी घोरपडे - २४

राघोजी नाईकजी निंबाळकर सरनोबत -

८९

राजसबाई घोरपडे - १२२, १२३, १२४,

१२५

राजसबाई (संभाजी महाराज, करवीर

यांची आई) - ९१

राजाराम महाराज (थोरले) - १८, १९,

३५, ३६, ५७, ७१, ७५, १०१,

१६०, १७७, २६१, २६२, २६५

राजाराम महाराज (दुसरे) - २३४,

२६५

रामशास्त्री प्रभुणे - २५

रामचंद्र जोशीराव - ४९, ६१, २३३

रामचंद्र आत्माराम पानसे - १४९, १५२,

१५५

रामचंद्र नागोजीराव पाटणकर - १३५

रामचंद्र नीळकंठ अमात्य हुकूमतपन्हा

- १८, १९, ३६, ३८, १७०,

२६१

रामचंद्र घोरपडे सेनापती - २५, २७,

४६, ४९, ५४

रामचंद्र परशुराम पटवर्धन - ४५, ४७,

४९, ५८, ५९, ६३, २००, २३९,

२६२

रामचंद्र सखाराम भट प्रधान - २१४

रामचंद्र पंडित उर्फ बाबा महाराज -

२५६

रामचंद्राचार्य पंडितराव - ९१, ९३

रामराव अखबारनवीस - ८६, ८८

रामाजी गंगाधर देशपांडे पन्हाळा - १६९

राणोजी येसाजी घाटगे

कुंजारराव - १२७

राणोजी चव्हाण - ३४, ३५, २६५

राणोजी घोरपडे - (नागायणराव घोरपडेचा

मुलगा) - ५३

राणोजी घोरपडे - २०, २१, २३, २४

रायाजी जाधव जसनमुलुक - ६५, ७९,

८०, १९८, २६७

रावजी महाराज - २६०

रावजी वाकनीस - ५५, १६८

लक्ष्मण भगवंत पानसे - १५२

लक्ष्मणराव शिंदे - ५७, ५८, ५९

लक्ष्मीबाई घोरपडे - २४, २२८

लक्ष्मीबाई सावंत - ६४

वालोजी चव्हाण - ३४

विठोजी चव्हाण - १८, ३५, ३६, ४१

विश्वासराव गायकवाड - २३९, २४०

विश्वासराव कानोजीराव गायकवाड -

११९

विश्वासराव पेशवे - ४०

व्यंकटराव नागोजीराव पाटणकर - १३४,

१३६, १३७

व्यंकटराव नारायण घोरपडे इचलकरंजी

- २६३

व्यंकटराव भोसले खानवटकर - १०९

व्यंकटराव हिंदुराव घोरपडे - २४३

शहाजी महाराज (थोरले) - १७, ३४,

२६२

शहाजी उर्फ बाबासाहेब छत्रपती करवीर

(बुवासाहेब) - २६, ५२, ५३,

६८, ७७, ७९, ८६, ८८, ९७,

१०९, १२३, १३०, १४२, १५१,

१७७, १७८, १८०, २१०, २२१,

२२२, २२७, २२८, २५६, २५८,

२६४, २६५, २६७

शहाजीराव भोसले खानवटकर - १०७

शामजी रुद्र पानसे - १५१, १५४

शाबाजी निंबाळकर सरनोबत - ८५

शाहूमहाराज (थोरले) - १९, ३७,

३८, ३९, ४०

शिवराव हिंदुराव घोरपडे - २४३, २४६

शिवाजी महाराज (शककर्ते) - १७,

३४, ३५, ५७, ७०, १६०, १६२,

२०८, २४९, २५१, २६१, २६२,

२६३

शिवाजी महाराज करवीर, (पहिले

ताराबाईचे पुत्र) - १९, ३१

शिवाजी महाराज छत्रपती करवीर,

(दुसरे) - ४२, ४३, ४८, ५०, ५८,

६०, ६१, ६५, ६६, ६७, ८५, ९१,

९२, ९७, १०४, १०८, १०९,

११३, ११८, १२३, १२६, १३८,

१३९, १४१, १५७, १७७, १७८,

१८३, १८६, १८९, १९०, १९५,

१९७, २००, २०१, २०९, २१६,

२३२, २३४, २३५, २३८, २५५,
२५६, २६०, २६४, २६५, २६७
शिवाजी महाराज उर्फ बाबासाहेब छत्रपती
करवीर, (तिसरे) - ५५
शिवाजीराव जाधव जसनमुलुक - ७६
सकवारबाई घाटगे भुंजारराव - १२७,
२६२
सखाराम घाटगे सजेंराव - ४९, ६३
सदाशिवराव जोती दिवाण - १२९
सखाराम राणोजी घोरपडे - २४
सखाराम माने भीमबहादूर - २६६
सदाशिव नारायण राजोपाध्ये - १८२,
२५९
सदाशिवराव यादव - ६४
सदाशिवराव पेशवे - ४०
सयाजीराव जाधव सनोबत - ८०
सजेंराव आबाजीराव विचारे - १५६
सीताबाई खंडो पानसे - १४९
सिदोजीराव नाईक निंबाळकर - ४९, ७७
सिदोजीराव हिंदुराव घोरपडे (थोरले) -
२०, ७१, ७२, १६३, १६४, २४२,
२४३, २४४, २४९, २५२,
सिद्धेश्वर बोवा महाराज - २५५, २५६
२५८, २६०
सुबराव बापूसाहेब घोरपडे - २४
सुबराव घाटगे - ६४
सुभानराव विचारे - १५७
सुभानजीराव जाधव जसनमुलुक - ७६
सुभानराव शिंदे - ५८, २६३
सुलतानराव जाधव जसनमुलुक - ७६,
७७
सुलतानराव शिंदे - १०१
सोम सावंत - ६४, ६५

सुलतानराव निंबाळकर सरलष्कर - २२०,
२२२, २२३, २६४
संभाजी महाराज (थोरले) - १८, १९,
५७, ७०, ७१,
संभाजी महाराज करवीर (पहिले) छत्रपती
- २१, ३२, ३६, ३७, ३८, ४१,
४२, ५८, ७५, ९१, ९३, १४७,
१५१, १५२, १५४, १६०, १६९,
१७०, १७३, १८२, १८६, १९५,
२०६, २०९, २१२, २१७, २३२,
२३४, २३५, २५२, २६०, २६४,
संभाजी उर्फ आबासाहेब महाराज,
छत्रपती करवीर (दुसरे) - २६,
५२, १०५, १३०, १३५, २३०,
२३४, २५६, २५७, २६४
संभाजीराव शिंदे - ६०, ६३, ६४, ६५,
६७
संभाजी धारराव निंबाळकर - ७३
संताजी घोरपडे सेनापती (थोरले) - १८,
१९, २०, २३, ३५, ३६, ३७, ३८,
१६१, १६२, २४१, २४२, २५१,
२५२, २६१
संताजीराव आबासाहेब घोरपडे - २४,
५३
संताजीराव घोरपडे (राणोजीचा मुलगा)
- २४, २५, ५३
संताजी मानाजी घाटगे भुंजारराव - १२६
१२७
संताजी रेखोजीराव जाधव - १७६
श्रीकराचार्य कालगावकर - २६२
श्रीपतराव प्रतिनिधी - ३७, ३८
स्वरूपजी बाबा भोसले खानवटकर -
११६

हणमंतराव आबाजी खेडकर - २०८
 हणमंतराव घाटगे छुंजारराव - ६०
 हणमंतराव निंबाळकर सरलष्कर - २१९
 हरीहर पंडित उर्फ तात्या महाराज -
 २५५
 हरीपंत तात्या फडके - २४४, २५०,
 २५३
 हरीराम हेरवाडकर - २३
 हरीहराचार्य श्रीकराचार्य पंडितराव - ९१
 ९२, ९३

हरी रामचंद्र देशपांडे, पन्हाळा - १६७
 हिंदुराव निंबाळकर सरनोबत - ८७
 हिरोजीराव मानसिंगराव पाटणकर -
 ११२
 हिंदुराव गायकवाड - २६६
 हैदर अली - २५२, २५३
 हैबतराव गायकवाड विश्वासराव - ४८,
 ६३, ६४, ६५, २३८, २३९, २४०,
 २६६
 हेबती चव्हाण हुजरे - २१२

पाठशुद्धि

पृष्ठ	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१७	१२	राज्याधी वृद्धीस	राज्याभिवृद्धीस
१७	१७	१७७४	१६७४
१८	३	महाराज किल्लेवर	महाराज पनाळे किल्लेवर
१८	६	पुढे मलकापुरास आले तेथून	कोल्हापूरास येऊन
१९	११	फौजेचा मारा होऊन	फौजेचा नाश होऊन
२१	९	यमगरणी भवसी	यमगरणी भिवशी
२१	२२	करुन असेन	करुन असणे
२३	१	लिंबाजी भांडवल	लिंबाजी भांडवलकर
२५	१९	रामचंद्र यालेसेनापती	रामचंद्र यास सेनापती
२६	२५	भाऊवंदास मूळ संस्थानातील	भाऊवंदास संस्थानातील
२७	२	फेगर	पांगीरे
२७	११	लिहून आलेस सबब	लिहून आले सबब
२७	२२	कापशी संस्थान.....	कापशी संस्थान बुनादी
२७	२७	तिकडे असून.....	तिकडे असून आज इकडील
३१	३	काटे करवीर	कोट करवीर
३१	२६	क्षेत्र वसांबद्दल	क्षेत्रवासाबद्दल
३२	९	वडीलकी संबंध	वडीलकी संबंधे
३२	१५	बाईनाबाई	बहिणाबाई
४०	२	नगदी व्हाण करून जिल्हे	नगदी व दान करून दिले
४३	७	मरावता प्रमाणे	मरातबा प्रमाणे
४४	२२	वतन वरुण व तर्फेचे करून देऊन उमळीस	वतन वरुण तर्फेचे करून देऊन उमळीसह
४६	९	तेच सालीम हाराज	तेच साली महाराज
४८	१८	त्या वेळेस आदम शाल जामेचा रुमाल	त्याच वेळेस आपला शालनामेचा रुमाल
४९	२०	दसकाकडील	देसकाकडील
५१	३	लस्कर घेऊत जाऊन	लस्कर घेऊन जाऊन

५१	२२	दसकतकुरण	देसकत कुरण
५२	७	साबेब	साहेब
५४	१२	सबब मागणेचा नाही. पेक्षा तुम्हाकडे	सबब मागणेचा, नाहीपेक्षा तुम्हाकडे
५८	९	मोकास दावेचा अमल	मोकासबाबेचा अमल
५९	१५	हुजूर येऊन घेतले बक्षीस व इनामेचे याज बहुमाने देतो	हुजूर ठेऊन घेतले बक्षीस व इनामे व मान बहुमान देतो
६१	३	विश्वासनिधी म्हणोन घेऊन	विश्वासनिधी म्हणोन (किताब) देऊन
६१	९	मशारनिले यांचे स्वामीसेवा करून दाखवून	मशारनिले यांचे (सह) स्वामी- सेवा करून दाखवून
६२	२९	सरकारची फौजसुद्धा होऊन	सरकारची फौजसुद्धा येऊन
६४	२	मनाई वगैरे लोकांनी	मनाई (१)
६४	१५	भाऊवंदी खटला आलाने	भाऊवंदी खटला आलाजे
६६	२९	शबलनाम	शोभननाम
६९	७	तुयंळगड किल्ले	कुबलगड किल्ले
७०	४	त्यास पराक्रमाची विच्या	पराक्रमाचा विचार
७१	९	दप्तरात असणेचे असतील	दप्तरात असणेचे (तेथे) असतील.
७१	२५	सनदापत्रे करून देहता	सनदापत्रे करून देहत (देत.)
७२	२८	याहीपर कीर्ती असे जाणविले	इहपर कीर्ती असे जाणविले.
७५	१	सुमा इहिदे	सुरु इहिदे
७५	१४	दर बोली यक पैसा	दरवैली यक पैसा
७५	१५	५७ साली जरूर	५७ साली नक्त व गल्ला व
७५	१९	अजमास १३०	अजमासे वर्ष एकशेतीस
७६	६	पहिले आबाजीराव	पहिले आप्पाजीराव
७६	९	” ” ” ”	” ” ” ”
७६	१८	वापीत केलेवरून	विदीप्त केलेवरून
८०	१६	गोपाळराव म्हणजे लिहिले	गोपाळराव म्हणोन लिहिले
८०	१९	अरब सलासीन	अरबा सलासीन
८२	२	सुमा सबा	सुरु सबा
८३	१४	रुो	सुमारे
८४	१८	स्वामी खर्च जाहले	स्वामीकार्या खर्च जाहले

८९	१८	मोर्तवा	मोर्तव
८९	२०	शिक्षा काटेचा आहे	शिक्षा कोरेचा आहे (कोयरी शिक्षा आहे.)
९०	२	सुमा सीत	सुरु सीत
९०	११	मौजे मोघई	मौजे मोघई
९०	१३	गह्ना वगैरे	गह्ना नवसरी वगैरे
९१	१६	पंडिताची समटकी	पंडिताची समशा (समस्या)
९१	१७	फसली समेन	पुरधिली म्हणोन
९१	२२	महाराज यानी.	महाराज यानी आनळ
९२	१	किले भूमीदान	करवीरी भूमीदान
९२	१३	आम्ही पनतु सदरहू उत्पन्नात	आम्ही पनतुचे चिरंजीव सदरहू उत्पन्नाचे
९२	२०	भाऊपणाचा सहाजण	भाऊपणाचा सहावा
९३	२२	गुरूवासरेचे हुकूमापूर्वक	गुरूवासरेचे चतुःमीमापूर्वक
९५	२	सुमा सीत	सुरु सीत
९५	१५	सडफोलीकर प्रांत	सडोली कर्यात प्रांत
९६	१	उच्चगावकर	उच्चगाव कर्यात
९७	१८	घर जे भिळाले	घर जळाले
१००	१३	मौजे तोरेवाडी	मौजे तारेवाडी
१००	१४	वगराती	वगराली
१००	१७	मौजे कलमेवाडी	मौजे मल्लेवाडी
१०१	४	मौजे बिदरवाडी	मौजे बिदरीवाडी
१०१	५	येके हट्टी	एमेहटी
१०१	१०	मातोश्री श्री	तो श्री
१०४	२१	वडील कैलासवासी शिव-छत्रपती	वडील कैलासवासी नारायणराव बिन रघुनाथराव बाजी घाटगे
			यांसी कैलासवासी शिवछत्रपती
१०७	६	डेरी आख ५५०	डेरी (डायरी) आख ५५०
१०८	५	लोटवाडी	लोटेवाडी
११८	२	तो। सीतव	तो। सातव
११८	१०	मौजे दोदवडे	मौजे देदवडे
१२०	४	सखाराम बलाळ रणोलीकर	सखाराम बल्लाळ रेणावीकर

१२९	१२	कारवे	करवळे
१२९	३०	निरवडे	निरवडे
१२९	३२	माणगाव	भामट
१२९	३५	कुबोला	कुंभोज
१३०	८	हवेली	कोडोली
१३०	५	चुथे	चुथे
१३२	८	वीस यकर जमीन	शिवेच्या वर जमीन
१३२	१०	मिजकूरचे नांवे	मजकूर याचे
१३२	१४	मानगाव	नागाव
१३२	२०	घर जमीन	घर बांधणेस जमीन
१४०	१९	बैबनाळ	बोमनाळ
१४२	१९	मौजे करवी	मौजे कडबी
१४२	२०	मौजे यमापूर	मौजे राजापूर
१४३	१९	सोमेण वासरची	सौम्य वासरची
१४३	२३	समस	खमस
१४७	१४	सदरी मापे	दसरी मापे
१५२	२७	होरवाड	वरवडे
१५४	२०	मोरोदिनकर	मोरो दिनकर पेंढारकर
१५९	१३	जाहल्यास माफक	जाहल्यास विडे ताकद माफक
१६०	८	मीकापूर येथे	मलकापूर येथील
१६०	१४	दररोजीना प्रसादिला ताट	दररोजीना प्रसादिक ताट
१६१	१०	पुरातन सांदणे होती	पुरातन साधने होती
१६१	२१	त्यांजपासी द्यावे	त्यांजपासी द्यावे
१६२	४	आंगजे करून	आंगेज करून
१६५	५	साहीब नजर होऊन	साहेबनजर होऊन
१६२	१७	राज्ये बरे राज्ये	राजीबिराजी
१६२	२३	जग प्रत होऊन	जय प्राप्त होऊन
१६३	२७	बहुत कार्य सांगावे	बहुत काय सांगावे
१६५	१०	तेथे	तेथे भुजबळाने
१६५	१८	ठाणाही कागदपत्रे	ठाणाची कागदपत्रे
१६५	२१	बताऊनही	बचाऊनही
१६९	४	पत्र घेऊन	पत्र घेऊन
१७२	१३	मानगुड	मौजे गुडे

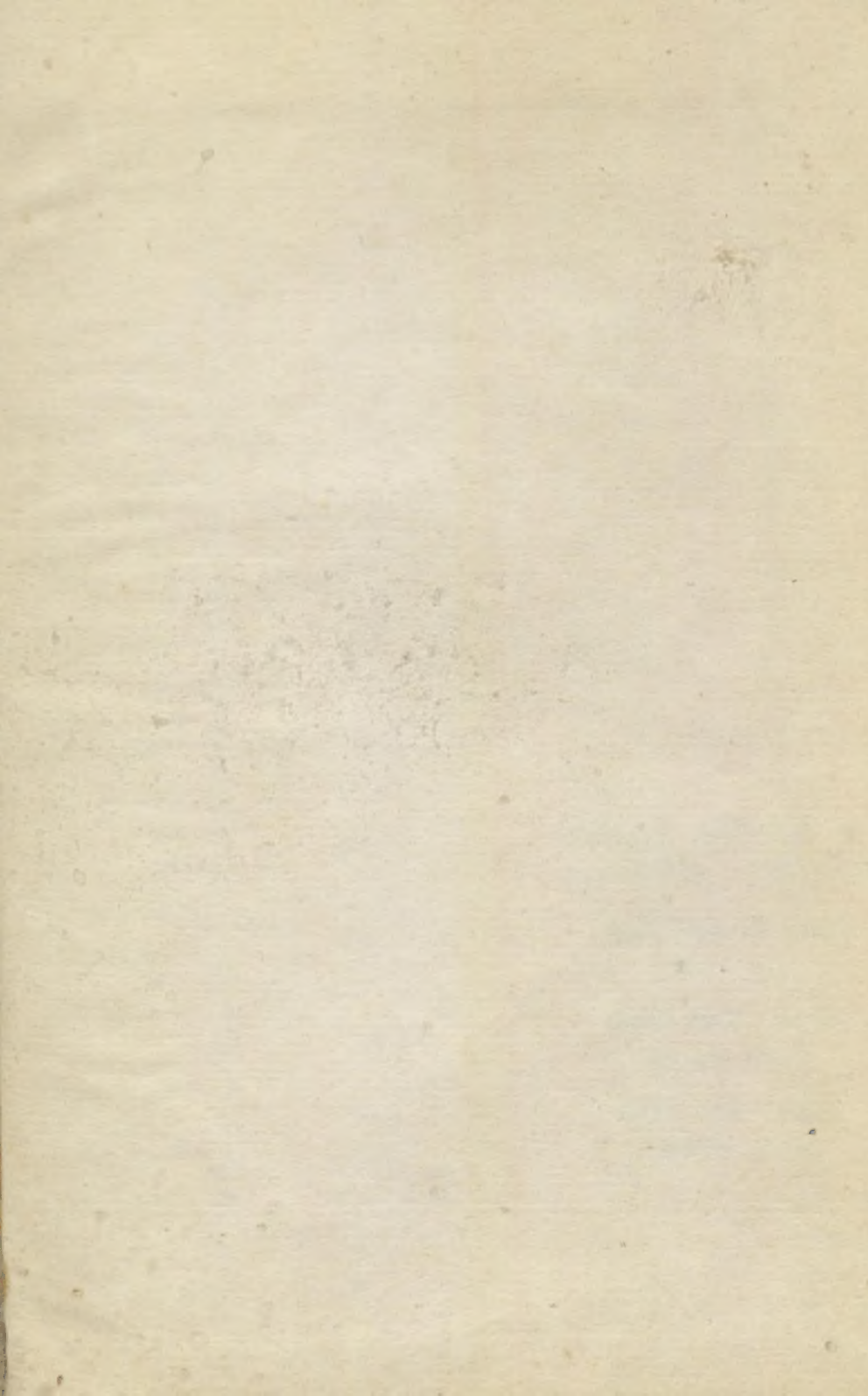
१७३	१५	ठाणे माहेकत	ठाणे माहालात
१७७	१०	त्रिघक	त्रिघक
१७७	१८	भेंडवाड	भेंडवडे
१७८	९	किला जमीन	किता जमीन
१८०	१९	वहीरजी रांगणेकर	वहीरजी रांगणेवर
१८०	२७	दरसावदल	दरखावदल
१८२	१५	अणादय	आणांदये
१८४	४	दानवड	दानवाड
१९४	६	कौताली	कोतोली
१९५	३	सिनोलीकर	सिरोलीकर
२०३	३	सब अरयेन	सबा अरयैन
२०४	१०	पितार खर्च	चिलर खर्च
२०६	३	वरले वड	वलिवडे
२०९	१	दाखला बेहेडेस	सनदा नाहीत दाखला वावडेस
२१०	१३	सन इमिदे	सन इहिदे
२१२	१९	त्याची आण देऊन महाराजास	त्याची आस्थी देऊन महाराजांनी
२२०	१६	असे कोल्हापूर	असे सोलापूरसुद्धा
२२३	२१	लौसन	योसन
२२३	२६	वारनीर	तुम्हास वारनीर
२२८	७	बलावड	टाकवड
२३५	२४	तुरव	तुरंव
२३६	२८	११८१	१८१४
२४१	७	निशाण बांडी	निशाण बांडी
२५८	१२	सालावाद अखेरची रोजी	सालावाद अखेर चिरंश्री पोशाख
		पौषाम	

नि. मू. 'लेखकांचे मंगोगत' प्र. २ वर २६ व्या ओळीत इ. स. १७७१ अमे छापले आहे. त्या ऐवजी १८७१ पाहिजे.

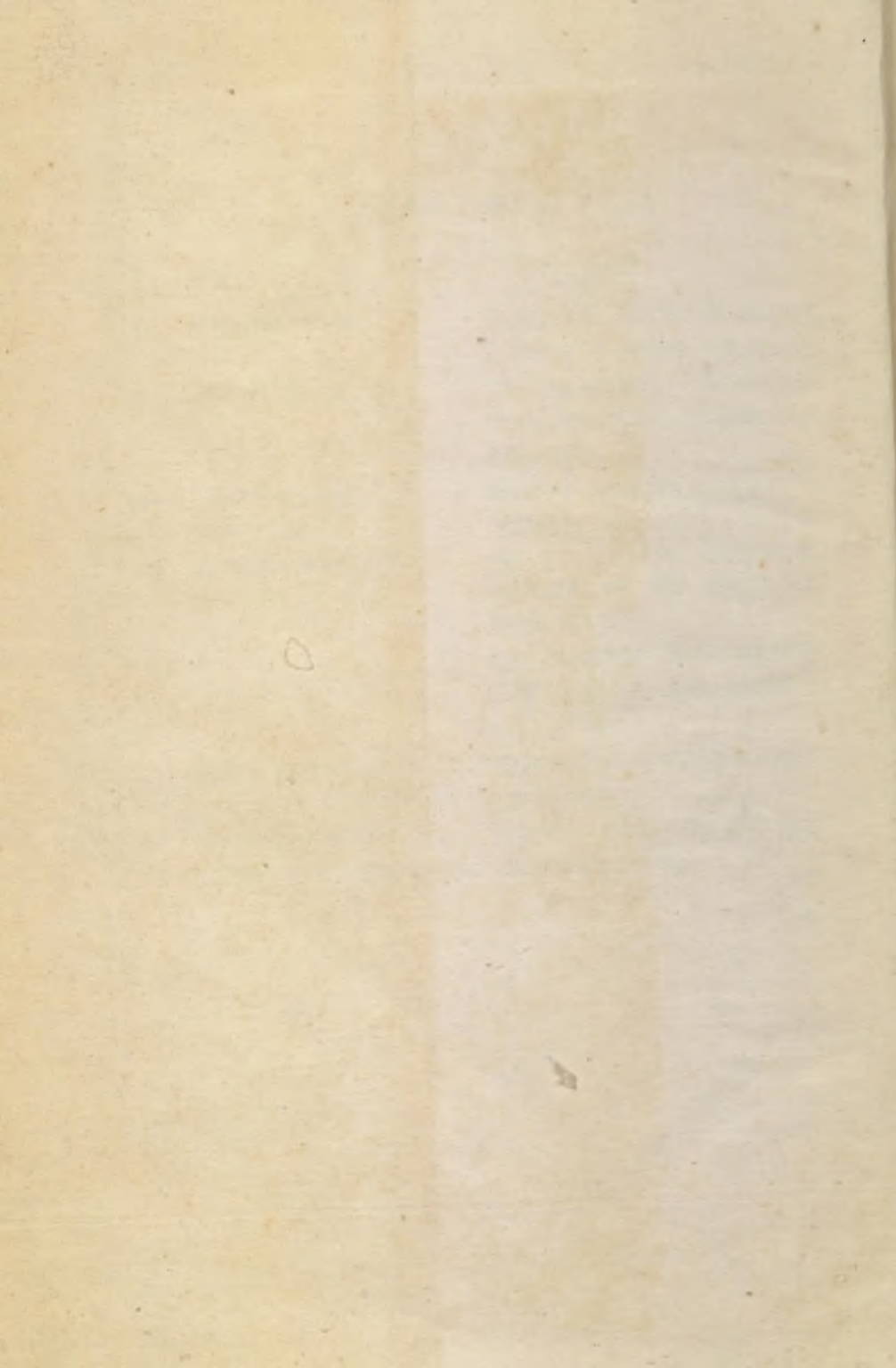

वंशावली : पाठशुद्धी

पृ.	संदर्भ	दुरुस्ती
२७१	दत्तवाडकर-वंशावळ	मुराराव उर्फ करणसिंग हे विद्यमान (घराण्यातील सध्याचे कर्ते पुरुष)
२७३	विशाळगडकर-वंशावळ	त्र्यंबकराव अप्पासाहेब (विद्यमान) या ऐवजी, त्र्यंबकराव उर्फ आप्पासाहेब (विद्यमान)
२८०	राजोपाध्ये-वंशावळ	श्रीकांत उर्फ दादासाहेब हे विद्यमान
२८१	खडेंकर-वंशावळ	आप्पासाहेब उर्फ बाबाराजे हे विद्यमान
२८४	कागलकर घाटगे-वंशावळ	मूळ पुरुषापासून तिमरे नांव कृष्णाजी बिन कामजी असे नसून कृष्णाजी बिन भानजी असे हवे. याच वंशावळीतील शेवटचे अजीतसिंह (ज्यू.) हे विद्यमान. तसेच, जयसिंगराव (सि.) हे विद्यमान.
२८९	नेसरीकर-वंशावळ	सुलतानराव उर्फ भय्यासाहेब व विठ्ठल- राव हे विद्यमान
२९०	जसन मुलुख-वंशावळ	निळकंठराव व आप्पासाहेब हे विद्यमान
२९१	आप्पाजीगाव गायकवाड-वंशावळ	जयसिंगराव हे विद्यमान

महाराष्ट्राच्या इतिहासाची साधने
या ग्रंथमालेतील आगामी प्रकाशने

करवीर रियासतीची कागदपत्रे

खंड २ व ३

सेनापती घोरपडे (कापशी)

घराण्याचा इतिहास

हिंदुराव घोरपडे (सोंडूर)

घराण्याचा इतिहास

महाराष्ट्राच्या इतिहासाची साधने

या सर्व इतिहासविषयक ग्रंथांना
छत्रपती शहाजी महाराज, कोल्हापूर
यांचे प्रकाशन-अनुदान लाभले आहे.

इतिहास-ग्रंथ

करवीर रियासत *

स. मा. गर्गे

हिंमतबहादूर

चव्हाण घराण्याचा इतिहास

कै. वा. वा. खरे

राव विश्वासराव

गायकवाड घराण्याचा इतिहास

खं. आ. गायकवाड

साधन-ग्रंथ

करवीर रियासतीची कागदपत्रे :

खंड १

स. मा. गर्गे

कापशीकर सेनापती

घोरपडे घराण्याची कागदपत्रे

शं. ह. वर्टीकर

करवीर सरदारांच्या कैफियती

खं. आ. गायकवाड

* या ग्रंथाला महाराष्ट्र शासनाने
इतिहास विषयातील पहिले
पारितोषिक देऊन गौरविले आहे.

